

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ

Національна наукова
сільськогосподарська
бібліотека

АГРОПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ

Реферативний журнал

AGROINDUSTRIAL COMPLEX OF UKRAINE

Journal of abstracts

2
2017

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ

Національна наукова
сільськогосподарська
бібліотека

2(72)'2017

Видається
щоквартально
з 1999 р.

Агропромисловий комплекс України

РЕФЕРАТИВНИЙ
ЖУРНАЛ

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор

Я.М. ГАДЗАЛО

Заступник головного редактора

В.А. ВЕРГУНОВ

Відповідальний секретар

О.В. КАПРАЛЮК

Члени редакційної колегії

В.В. АДАМЧУК

С.А. БАЛЮК

А.В. БАЛЯН

М.І. БАЩЕНКО

С.А. ВОЛОДІН

І.В. ГРИНИК

В.М. ЖУК

О.М. ЖУКОРСЬКИЙ

А.С. ЗАРИШНЯК

І.І. ІБАТУЛЛІН

Ш.І. ІБАТУЛЛІН

О.О. ІВАЩЕНКО

Г.М. КАЛЕТНИК

Ю.О. ЛУПЕНКО

М.С. МАНДИГРА

Д.О. МЕЛЬНИЧУК

М.Д. МЕЛЬНИЧУК

В.Ф. ПЕТРИЧЕНКО

С.М. РИЖУК

М.В. РОЇК

О.І. ФУРДИЧКО

EDITORIAL BOARD

Editor-in-chief

Ya. HADZALO

Deputy editor-in-chief

V. VERGUNOV

Responsible secretary

O. KAPRALYUK

Editorial board members

V. ADAMCHUK

S. BALYUK

A. BALYAN

M. BASHCHENKO

S. VOLODIN

I. GRYNYK

V. ZHUK

O. ZHUKORSKIY

A. ZARYSHNYAK

I. IBATULLIN

Sh. IBATULLIN

O. IVASHCHENKO

G. KALETNIK

Yu. LUPENKO

M. MANDYGRA

D. MELNYCHUK

M. MELNYCHUK

V. PETRYCHENKO

S. RYZHUK

M. ROYIK

O. FURDYCHKO

Київ
2017

НАЦІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ
АГРАРНИХ НАУК
УКРАЇНИ

Національна
наукова
сільсько-
господарська
бібліотека

Агропромисловий Заснований у 1999 р. комплекс України

РЕФЕРАТИВНИЙ
ЖУРНАЛ

2(72)'2017

Засновники —
Національна наукова
сільськогосподарська
бібліотека НААН,
тел. (044) 258-42-81

Інститут водних проблем
і меліорації НААН
тел. (044) 257-40-30

Наукові референти:

БОРОДАЙ І.С.
БАРДИН О.Я.
ІВАНЧЕНКО Л.А.
КАРГІНА О.В.
НИНЬКО П.І.
РОГОЖА М.М.
РОМАНЧУК Л.О.
ТОВМАЧЕНКО В.М.
ШЕЛЕПОВ В.В.

Редактор

РОМАНЧУК В.П.

Відповідальні за випуск:

НИНЬКО П.І.
РОМАЩЕНКО М.І.
Коректор

ЗАХАРЧЕНКО Л.П.

Комп'ютерний набір

САМОЙЛОВА Л.Г.

Комп'ютерна верстка

ШАЙНІКОВ О.С.

Свідоцтво про державну
реєстрацію КВ 3796
від 29.04.1999 р.

Підписано до друку 29.06.2017 р.

Папір офсетний. Друк офсетний.

Ум.-друк. арк. 12,09.

Обл.-вид. арк. 16,57.

© ННСГБ НААН, 2017

© Державне видавництво
"Аграрна наука" НААН,
оригінал-макет, 2017

ЗМІСТ

Передмова	3
Історія аграрної науки	5
Економіка сільського господарства.	7
Організація та управління сільськогосподарським виробництвом	
Сільськогосподарські машини, знаряддя та інструменти	11
Ґрунтознавство	15
Агротехніка	18
Сільськогосподарська меліорація	22
Добрива	25
Охорона природи. Сталий розвиток.	29
Сільськогосподарська екологія	
Хвороби рослин. Шкідники рослин. Захист рослин	32
Біотехнологія	36
Рослинництво	38
Загальні питання	38
Хлібні злаки. Зернові культури	40
Кормові культури	43
Технічні культури	46
Садівництво. Плодівництво	49
Овочівництво. Городництво	52
Декоративні культури.	55
Квітництво	
Тваринництво	57
Загальні питання	57
Конярство	58
ВРХ. Скотарство	58
Вівчарство. Козівництво	61
Свинарство	64
Птахівництво	67
Домашні кролі. Хутрові звірі	70
Бджільництво. Шовківництво	72
Рибне господарство.	74
Аквакультура	
Ветеринарія	77
Харчова і переробна промисловість.	80
Продукти тваринництва	
Лісове господарство	82
Авторський покажчик	86
Алфавітно-предметний покажчик	89
Список скорочень і абrevіатур	97
Покажчик використаних періодичних і продовжуваних видань	98
Біобібліографічні, бібліографічні та історико-бібліографічні серії ННСГБ НААН (1998–2016)	101

CONTENTS

Foreword	3
History of Agrarian Science	5
Economy of Agriculture.	7
Organization and Administration of Agricultural Production	
Farm Implements, Machinery and Equipment	11
Soil Science	15
Cultivation Technique	18
Agricultural Irrigation	22
Fertilizers	25
Protection of Environment. Sustainable Development. Agroecology	29
Plant Diseases. Plant Pests. Plant Protection	32
Biotechnology	36
Plant Cultivation	38
General Issues	38
Food Grains. Cereals.	40
Forage Plants	43
Industrial Crops	46
Horticulture. Fruit-Growing	49
Vegeticulture	52
Decorative Cultures. Flower Growing	55
Animal Breeding	57
General Issues	57
Horse-breeding	58
General Livestock. Cattle	58
Sheep-breeding	61
Pig-breeding	64
Poultry-keeping	67
Rabbit-breeding. Fur-farming	70
Bee-keeping. Sericulture	72
Fish-breeding. Aquaculture	74
Veterinary Medicine	77
Food and Processing Industry. Produce of Animal Breeding	80
Forestry	82
Author Index	86
Subject Index	89
Abbreviation List	97
Used Periodical and Serials Publications Index	98
Biobibliographic and Historic Bibliographic Series by NSAL of NAAS (1998–2016)	101

ПЕРЕДМОВА

За творчим задумом редколегії реферативний журнал (РЖ) покликаний інформувати вчених та фахівців галузі про основні вітчизняні досягнення аграрної науки і виробництва з метою своєчасного, найповнішого застосування цих досягнень на практиці, слугувати засобом здійснення оперативного пошуку інформації, міждержавного обміну інформативними масивами.

Видання є орієнтиром для спеціалістів та працівників науково-технічної інформації.

РЖ функціонує у таких напрямках:

- оперативне ознайомлення широкого загалу науковців і практиків з новими публікаціями у сфері науки і техніки;
- цільовий пошук необхідної інформації з усіх галузей АПК;
- сприяння інтеграції наук;
- міжгалузевий та міждержавний обмін інформацією;
- інформування про найновішу аграрну продукцію, методи і технології.

Підготовка видання РЖ “Агропромисловий комплекс України” передбачає тематичне структурування, планування номерів, підбір першоджерел, їхнє попереднє опрацювання, бібліографічний опис, підготовку тексту рефератів на основі вивчення та узагальнення положень діючих стандартів і рекомендацій провідних фахівців із цих питань.

РЖ складається з рефератів монографій, найґрунтовніших статей наукових журналів, збірників, матеріалів конференцій.

До складу редколегії РЖ входять відомі вчені в галузі АПК, що дає змогу оцінювати рівень реферованих публікацій.

Враховуючи створення РЖ в умовах динаміки попиту на продукцію інтелектуальної праці, а також матеріального виробництва галузей АПК, випуск часопису може бути з різною кількістю рефератів, рекламою, поліграфічним оформленням.

Отже, реферативний журнал ННСГБ НААН — єдине інформаційне видання, що відображає динамічний розвиток агропромислового комплексу України.

Для формування журналу аналізу і синтезу підлягає широкий тематичний спектр публікацій, зокрема: економіка, с.-г. машини і знаряддя, землеробство, рослинництво, тваринництво, агроекологія тощо.

Періодичність видання — 4 випуски на рік. Читач має можливість замовляти РЖ у друкованій формі, електронною поштою, а також бібліографічні описи без рефератів, повний випуск або його частину.

Сподіваємось, що матеріали РЖ зацікавлять науковців, фахівців АПК, працівників сільськогосподарських бібліотек, спеціалістів сфери науково-технічної інформації, журнал стане постійним супутником на довгі роки.

Редколегія з вдячністю розгляне ваші зауваження, побажання і пропозиції щодо змісту та оформлення журналу, виконає замовлення на публікацію рекламної інформації науково-технічного спрямування.

За довідками, з пропозиціями та рекламними матеріалами просимо звертатися за адресами:

**НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА БІБЛІОТЕКА НААН**

вул. Героїв оборони, 10,
м. Київ, 03127, Україна,
тел. (044) 258-42-81

**ІНСТИТУТ ВОДНИХ ПРОБЛЕМ
І МЕЛІОРАЦІЇ НААН**

вул. Васильківська, 37,
м. Київ, 03022, Україна,
тел. (044) 257-40-30

FOREWORD

The creative idea of this Abstract Journal Agroindustrial Complex of Ukraine (AJ AIC) is to inform scientists and specialists about main native country achievements in agroindustrial complex development in order to implement it into practice of full value in time, to be the source of fulfillment of operative search of information, interstate exchange of information massive.

The Journal is reference for specialists and employees of scientific and technical information branch.

AJ functions in several trends, including:

- operative acknowledgement of wide circle of scholars and experts with new publications in sphere of science and technique;
- special search of necessary information from all branches of agriculture;
- promotion in integration of sciences;
- interbranch and interstate exchange of information;
- informing about the most innovative products, methods and technologies.

While preparing of AJ the following methodical principles are foreseen: theme structuring, planning of issues, selection of sources, their previous processing, design of bibliographic list, preparing texts of abstracts, based on learning and generalization of principles of acting standards and recommendations of prominent specialists in these questions.

It is worth to emphasize that AJ of such a structure and specialization (according to trends of diversified system) is published for the first time. It is also created for the first time by co-workers of National Scientific Agricultural Library of National Academy of Agricultural Sciences of Ukraine.

Editorial board and editorial council consist of prominent scholars of agricultural branch, which allows evaluating the level of abstract publishing.

Taking into consideration creation of AJ under circumstances of dynamic demand on production of intellectual labor and material security of AIC as well, it is allowed to publish Journal with different quantity of abstracts, advertisement, polygraph design.

The selection of literature for reweaving is stipulating by research and practice actual importance, original elaboration of the problem.

Periodically of the edition — 4 issue per year. We hope this information will be of great interest for scholars, professors and other specialists of agroindustrial complex and of course, for agricultural libraries' and science-technical information organizations' staff as well.

Our AJ will take orders for publication of advertisements of scientific and technical orientation.

The AJ Editorial Board will appreciate your remarks, wishes and proposals concerning the journal's contents and design.

For reference, proposals and advertising materials,
please apply to the following addresses:

03127 MSP, Kyiv,
10 Geroyiv oborony Str.,
**NATIONAL SCIENTIFIC
AGRICULTURAL LIBRARY OF NAAS**
Tel. (044) 258-42-81

03022 MSP, Kyiv,
37 Vasyli'kivs'ka Str.,
**INSTITUTE OF HYDRAULIC PROBLEMS
AND LAND RECLAMATION OF NAAS**
Tel. (044) 257-40-30

63 (091) ІСТОРІЯ АГРАРНОЇ НАУКИ

Науковий референт — доктор істор. наук БОРОДАЙ І.С.

Науковий консультант — академік НААН ВЕРГУНОВ В.А.

УДК 001.891:631.58(477)“18/20”

2017.2.1. НАУКОВІ ОСНОВИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ЗЕМЛЕРОБСТВА В УКРАЇНІ / Коваленко Н.П. // Вісник аграрної науки. — К., 2017. — Спец. випуск (травень). — С. 60–66. — Бібліогр.: 12 назв.

Історія с.-г. дослідної справи, аграрне виробництво, землеробство, сівозміни, с.-г. культури, агроєкосистема, енергоощадні технології, родючість ґрунту.

Наведено аналіз раціональних агроєкосистем на основі чергування с.-г. культур з різними біологічними властивостями та агротехнікою (зернові, технічні, кормові, овочеві) із урахуванням адаптивно-ландшафтних підходів, що забезпечить диверсифікацію аграрного виробництва та зменшення ризиків його ведення в умовах різних кліматичних змін і непередбачуваності фінансово-економічної ситуації в Україні. Порівняно структуру посівних площ основних груп с.-г. культур в Україні за роками, а також динаміку виробництва основних с.-г. культур та їх урожайність за даними Держкомстату України. Доведено, що для забезпечення потреб внутрішнього ринку та стабільного експорту вітчизняної с.-г. продукції, покращання її якості згідно з міжнародними стандартами, а також запобігання деградаційним ґрунтовим процесам доцільно запроваджувати прогресивні енергоощадні технології на основі застосування екологічно безпечних сівозмін з повною або частковою заміною агрохімікатів на використання органічних добрив (гній, торф та ін.), побічної продукції (солома, стебла кукурудзи і соняшнику, гичка коренеплодів тощо), сидератів (люпин, редька олійна, гірчиця та ін.), післязливних і післяукісних посівів, бобових культур тощо.

УДК 026:63(477-25):93/94:“712.8”:084-047.72

2017.2.2. НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА БІБЛІОТЕКА НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ: ІСТОРИЧНА РЕТРОСПЕКТИВА ДО ВІКОВОГО ЮВІЛЕЮ / Вергунов В.А.; НААН, ННСГБ. — К., 2017. — 100 с. — Бібліогр.: 201 назв. Шифр 549000.

Історія с.-г. дослідної справи, Національна наукова с.-г. бібліотека, бібліотечна справа, книжковий фонд, інформаційне забезпечення, бібліографія, національне надбання.

Висвітлено науково-організаційні засади діяльності Національної наукової с.-г. бібліотеки (ННСГБ) в 1917–2017 рр., яка впродовж свого існування залишалася головною галузевою установою України за питань інформаційно-бібліотечного супроводження наукового забезпечення сільськогосподарства. Особливу увагу зосереджено на аналізі діяльності ННСГБ за часів незалежності України, що пов'язувалося з отриманням статусу науково-дослідної установи в 1998 р. та науково-дослідного інституту першої категорії в 2001 р., який увійшов до Відділення регіональних центрів агропромислового виробництва НААН. З 2002 р. ННСГБ виконує функції головної бібліотечної установи для 210 бібліотечних закладів с.-г. профілю України, а також спеціалізованого координаційного, науково-дослідного, науково-інформаційного центру. Знаковою віхою вбачається віднесення фонду видань с.-г. тематики ХІХ ст. ННСГБ до категорії національного надбання з відповідним бюджетним фінансуванням на його репрезентацію згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 вересня 2009 р. № 1038-р. Узагальнено міжнародну діяльність бібліотеки, яка ґрунтується на нових моделях наукових комунікацій та професійного спілкування. Зокрема ННСГБ співпрацює з акредитованими в Україні дипломатичними представництвами міжнародних організацій Литви, Польщі, Ізраїлю, Франції, Німеччини, Словаччини, Угорщини. Аргументовано, що розроблені й запроваджені

бібліотекою підходи, що стосуються системного вивчення зародження, становлення й розвитку с.-г. дослідної справи в Україні, здобули визнання не лише на загальнодержавному рівні, а й за кордоном.

УДК 631.171:5(091):001(477)

2017.2.3. НАУКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГАЛУЗІ МЕХАНІЗАЦІЇ ТА ЕЛЕКТРИФІКАЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ (20–80-ті рр. ХХ ст.) / Білоцерківська А.С. // Вісник аграрної науки. — К., 2017. — Спец. випуск (травень). — С. 76–82. — Бібліогр.: 17 назв.

Історія с.-г. дослідної справи, сільське господарство, механізація, електрифікація, науково-дослідні установи, економічна ефективність.

Відтворено основні етапи становлення і розвитку механізації та електрифікації сільськогосподарства УРСР в 20–80-ті рр. ХХ ст. Розкрито основні здобутки в діяльності координуючих органів управління с.-г. наукою: С.-г. наукового комітету України (1918–1927), Науково-консультаційної ради при НКЗ УСРР (1927–1930), ВУАСГН (1931–1935), Головного управління с.-г. науки НКЗ УРСР (1935–1956), УАСГН (1956–1962), Головного управління с.-г. науки Міністерства сільськогосподарства УРСР (1962–1969), Південного відділення ВАСГНІЛ (1969–1990). Особлива увага відводилася висвітленню внеску головної наукової установи в галузі механізації та електрифікації сільськогосподарства — ННЦ “Інститут механізації та електрифікації сільськогосподарства” НААН у становленні системних галузевих наукових досліджень. Виділено основні напрями діяльності інституту: 1) розрахунок комплексів машин та проектування механізованих процесів с.-г. виробництва; 2) розвиток теорії механізованих технологічних процесів вирощування с.-г. культур; 3) розробка наукових основ терасування схилів, протиерозійної обробки ґрунту та внесення добрив; 4) виготовлення і вдосконалення тракторів і с.-г. машин та ін. Як найбільш вагомим здобутки розглядаються: проект системи машин для комплексної механізації та електрифікації рослинництва та тваринництва на 1971–1975 рр., проекти післяопераційних технологій вирощування і збирання с.-г. культур швидкісними високопродуктивними тракторними агрегатами; рекомендації тракторним заводам з техніки безпеки і гігієни праці трактористів. Представляє інтерес запропонований вченими інституту спосіб збирання зернових і зернобобових культур з одночасним подрібненням соломи, який застосовувався в 1971 р. на площі понад 5 млн га. Економічний ефект від його впровадження перевищував 16 млн крб, економія праці — 50 млн люд.-год.

УДК 631.171:636:001(477)

2017.2.4. ПАТРІАРХ ЗЕМЛЕРОБСЬКОЇ МЕХАНІКИ УКРАЇНИ / Адамчук В.В., Булгаков В.М., Войтюк Д.Г. // Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Механізація та автоматизація виробничих процесів. — 2016. — Вип. 10/1(29). — С. 3–15. — Бібліогр.: 8 назв.

Історія с.-г. дослідної справи, землеробська механіка, с.-г. машини, Українська с.-г. академія, учений у галузі механізації сільськогосподарства Василенко П.М.

Висвітлено життєві віхи, наукову та педагогічну діяльність відомого вченого в галузі землеробської механіки України, академіка ВАСГНІЛ і УААН Василенка Петра Мефодійовича (1900–1999). Учений сприяв становленню комплексних досліджень у галузі землеробської механіки на базі Української с.-г. академії та Українського НДІ механізації і електрифікації сільськогосподарства. Основні здобутки П.М. Василенка

вбачаються в розробленні основ землеробської механіки як однієї з галузей прикладної механіки; прикладних технічних рішень конструктивних елементів для створення нових та модернізації існуючих зразків с.-г. машин; організації фундаментальних механіко-математичних досліджень, спрямованих на розробку нових методів розв'язання задач аналізу і синтезу параметрів с.-г. машин і машинних агрегатів. Узагальнено творчий доробок П.М. Василенка, який становить понад 200 наукових праць, у т.ч. 12 підручників і фундаментальних монографій. Монографії вченого опубліковано у Франції, Великобританії, США, Китаї, Словаччині, Румунії, Болгарії та інших країнах. Представляє інтерес фундаментальна праця П.М. Василенка "Автоматизация процессов сельскохозяйственного производства" (1964), занесена до книг Міжнародного фонду ООН і призначена для визначення рівня автоматизації с.-г. виробництва в усіх країнах світу. Розкрито основні напрями діяльності наукової школи П.М. Василенка, за керівництвом якого захищено понад 40 кандидатських та 4 докторських дисертації.

УДК 633.34(091):001.8(477)

2017.2.5. ІСТОРІЙНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ СПРАВИ В ГАЛУЗІ ВИРОЩУВАННЯ СОЇ В УКРАЇНІ В КІНЦІ ХІХ — НА ПОЧАТКУ ХХ СТ. / Муханов В.М. // Гілея. Науковий вісник: зб. наук. пр. / Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова; ВГО Українська академія наук. — К., 2017. — Вип. 119(4). — С. 56–58. — Бібліогр.: 12 назв.

Історія с.-г. дослідної справи, аграрне виробництво, соя, сорт, врожайність, с.-г. товариство, Немерчанська дослідна станція.

Висвітлено результати перших дослідів з вирощування культури сої на теренах України, започаткованих в останній третині ХІХ ст. І. Подобою, І. Макаровим, І. Овсінським, Л. Черноголовим та ін. Порівняльне вивчення ефективності регіонального розведення сортів сої проведено в 1899 р. на Немерчанській дослідній станції (територія сучасної Вінницької області) та дослідному полі Донецької спілки сільського господарства. Важливого значення надається публікації в 1900 р. у Петербурзі роботи В. Гомілевського "О китайском бобе и его значении для российского хозяйства", в якій узагальнено досвід вітчизняних і зарубіжних дослідників з розведення цієї культури. Доведено, що початкова робота з культурою проводилася без врахування світового досвіду, тому зацікавленість у подальшій роботі з соєю поступово зменшувалася. У зв'язку з розширенням на початку ХХ ст. в Україні виробництва кукурудзи на корм худобі, виникла потреба у культивуванні однорічної пізньостиглої бобової культури. З цією метою були випсані сорти сої зі штату Іллінойс (США) та висіяні в невеликій кількості на дослідних ділянках Верхньодніпровського товариства сільських господарів Катеринославської губернії. Встановлено, що основними причинами зменшення інтересу до сої були відсутність попиту на її олію з боку вітчизняної промисловості та брак досвіду у сортовипробуванні нової для України культури, відсутність знань щодо способів культивування та переробки її на продукти харчування та корми.

УДК 636.082:001:929(477)(043.3)

2017.2.6. НАУКОВА ШКОЛА ПРОФЕСОРА М.А. КРАВЧЕНКА У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМ СЕЛЕКЦІЙНО-ПЛЕМІННОЇ РОБОТИ У ТВАРИННИЦТВІ УКРАЇНИ / Шульга В.П.; наук. ред. д-ра с.-г. наук, проф., чл.-кор. НААН В.А. Вергунов. — Бориспіль: Люксар, 2016. — 69 с. — Бібліогр.: 72 назви.

Історія с.-г. дослідної справи, тваринництво, скотарство, породотворення, методи розведення, схрещування, наукова школа, учений у галузі тваринництва Кравченко М.А.

Висвітлено програму діяльності наукової школи доктора с.-г. наук, професора Миколи Антоновича Кравченка (1909–1986) з питань селекції та розведення с.-г. тварин. При науковій школі підготовлено 5 докторів і 32 кандидати наук, провідних учених у галузі тваринництва: М.В. Зубця, Д.Т. Вінничука, Ю.Д. Рубана, М.Д. Дедова, А.І. Самусенка, В.П. Лукаша та ін. Програма діяльності наукової школи охоплювала широке коло питань: теорія породи та породотворення, племінного добору та підбору, лінійного розведення та генеалогічного аналізу, індивідуального розвитку с.-г. тварин. Учнями М.А. Кравченка проведено пріоритетні дослідження з селекційно-генетичного вдосконалення симентальської

породи, виведення на її материнській основі спеціалізованих молочних і м'ясних порід, добре пристосованих до розведення в умовах УРСР. Науковою школою розроблено практичні схеми селекційно-племінної роботи з популяціями червоної степової, білоголової української порід великої рогатої худоби. Запропоновано ефективні методи їх породного вдосконалення за умов внутрішньопорідної селекції та міжпорідного схрещування. Як найбільші здобутки наукової школи розглядали розроблення системи лінійного розведення, основ перспективного планування в тваринництві, що отримали поширення в селекційно-племінній практиці УРСР 30–80-х років ХХ ст. Узагальнено комплексні наукові пошуки учнів М.А. Кравченка з виведення спеціалізованих молочних і м'ясних порід та типів великої рогатої худоби. Обґрунтовано значення окремих наукових розробок на сучасному етапі розвитку тваринництва.

УДК 636.082:001:929(477)(043.3)

2017.2.7. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ОСНОВИ РОЗВЕДЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН В УКРАЇНІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ 60-Х РОКІВ ХХ — ПОЧАТКУ ХХІ СТ.: НАУКОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ АКАДЕМІКА М.В. ЗУБЦЯ / Апостол М.В.; НААН, ННСГБ; наук. ред. чл.-кор. НААН В.А. Вергунов. — К.: Аграрна наука, 2016. — 446 с. — (Історико-бібліографічна серія "Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії"; кн. 93). — Бібліогр.: 521 назва.

Історія с.-г. дослідної справи, тваринництво, с.-г. тварини, велика рогата худоба, порода, зоотехнічна наука, селекція, аграрне виробництво, методи розведення, учений в галузі селекції у тваринництві Зубець М.В.

Висвітлено основні етапи розвитку науки з розведення с.-г. тварин в Україні другої половини 60-х років ХХ — початку ХХІ ст. Відтворено внесок доктора сільськогосподарських наук, професора, академіка НААН Михайла Васильовича Зубця (1938–2014) у розробку теорії та методології розведення та селекції у тваринництві. Доведено пріоритетність наукових розробок ученого з фундації сучасної теорії породи, що ґрунтується на її системній концепції. Зокрема М.В. Зубець сформулював гіпотезу генезису порід, концептуальні положення сучасної теорії породотворення та вплив їх у практику тваринництва при виведенні нових порід і типів с.-г. тварин. Конкретизовано розроблені вченим методичні основи управління генеалогією породи, положення з оцінки, добору й використання племінних тварин, покладені в основу сучасних систем національної та міжнародної оцінки генетичної цінності худоби. Вчений уточнив поняття консолідації селекційних груп тварин як необхідного елемента селекційного процесу. Запропонував новий підхід до селекції, що ґрунтується на доборі та підборі тварин за статевим типом і статевим диморфізмом. Сформулював антропологічний та екосистемний підхід до збереження біорізноманіття, довів значення генфондових банків як основної ланки збереження с.-г. тварин. Вбачаються актуальними обґрунтовані М.В. Зубцем концепція і стратегія створення спеціалізованого м'ясного скотарства в Україні, рекомендації з формування племінної бази та технології ведення галузі, поліпшення відтворення худоби м'ясного напрямку продуктивності, визначення ефективності селекційних досягнень у м'ясному скотарстві.

УДК 636.082:502.211:001.8(477)

2017.2.8. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА НАУКОВО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ БАНКУ ГЕНЕТИЧНИХ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН ІНСТИТУТУ РОЗВЕДЕННЯ І ГЕНЕТИКИ ТВАРИН ІМЕНІ М.В. ЗУБЦЯ / Бащенко М.І., Гладій М.В., Полупан Ю.П., Ковтун С.І., Бородай І.С. // Розведення і генетика тварин: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2017. — Вип. 53. — С. 7–14. — Бібліогр.: 15 назв.

Історія с.-г. дослідної справи, тваринництво, збереження генфонду тварин, криоконсервація, банк генетичних ресурсів, Інститут розведення і генетики тварин імені М.В. Зубця.

Відтворено основні етапи становлення банку генетичних ресурсів с.-г. тварин Інституту розведення і генетики тварин імені М.В. Зубця НААН (ІРГТ ім. М.В. Зубця), якому за розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19 серпня

2002 р. № 472-р. надано статус національного надбання. Прототипом банку є спермосховище Центральної дослідної станції штучного осіменіння с.-г. тварин (м. Бровари), де вперше реалізовано спробу довгострокового зберігання і раціонального використання сперми цінних плідників. Обґрунтовано, що в становлення і розвиток теорії та методології збереження вітчизняного генофонду порід істотний внесок зроблено вченими ІРГТ ім. М.В. Зубця. Установа здійснює науково-методичне керівництво програмою "Збереження генофонду тварин", на виконання якої спрямовані зусилля 12 галузевих науково-дослідних інститутів системи НААН. У межах її виконання розроблено методологію комплексної оцінки, раціонального використання і довготривалого збереження генетичних ресурсів с.-г. тварин; запроваджено методи генетико-популяційного моніторингу в генофондових стадах і системи регуляції й оптимізації чисельності генофондових популяцій. Сформульовано концептуальні принципи експедиційного обстеження, генетико-селекційного дослідження й аналізу генофондових популяцій с.-г. тварин. Визначено спектр тестів і методів генетичного моніторингу в генофондових стадах для оцінки специфічних особливостей племінного матеріалу на індивідуальному і популяційному рівнях. Доведено, що вирішення проблеми збереження генофонду с.-г. тварин ґрунтується на поєднанні всього комплексу факторів: науково-методичних, організаційних, правових, економічних та екологічних.

УДК 636.084(091):001(477)

2017.2.9. З ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ ВЧЕННЯ ПРО ГОДІВЛЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН / Капралюк О.В. // Вісник аграрної науки. — К., 2017. — Спец. випуск (травень). — С. 72–75. — Бібліогр.: 10 назв.

Історія с.-г. дослідної справи, годівля с.-г. тварин, поживність кормів, хімічний склад кормів, кормова одиниця, фізіологія травлення, раціони.

Розкрито основні напрями та віхи становлення і розвитку годівлі с.-г. тварин. Наукові підходи до вивчення поживності кормів започатковано зарубіжними вченими: А. Теєром, О. Кельнером, Г. Армсбі, Є. Вольфом, Г. Кюном та ін. Висвітлено здобутки вітчизняних учених з розроблення деталізованих норм годівлі різних вікових і виробничих груп с.-г. тварин за енергією, протеїном, амінокислотами, вітамінами, макро- та мікроелементами; оцінки поживності кормів; фізіології травлення с.-г. тварин. Аргументовано, що подальший розвиток вчення про годівлю с.-г. тварин повинен відбуватися на основі інтенсифікації виробництва продукції з цілеспрямованим підвищенням її якості за рахунок використання досягнень

фізіології, біохімії, хімії, мікробіології та інших наук. Виділено напрями, які потребують подальшого опрацювання: удосконалення годівлі тварин та зниження витрат кормів; розроблення нових рецептів кормових добавок із урахуванням зональних біогеохімічних особливостей регіону з широким застосуванням дефіцитних макро- і мікроелементів та природних мінералів; використання відходів переробної промисловості; запровадження системи годівлі молочної худоби з урахуванням сформованої зональної структури кормової бази регіону; використання нових високоврожайних кормових культур, адаптованих до ґрунтово-кліматичних умов регіону тощо.

УДК 636.2.082:001(477)

2017.2.10. БІЛОГОЛОВА УКРАЇНСЬКА ПОРОДА В ІСТОРИЧНОМУ АСПЕКТІ / Войтенко С.Л., Вишневський Л.В. // Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Тваринництво. — 2016. — Вип. 7(30). — С. 51–57. — Бібліогр.: 8 назв.

Тваринництво, скотарство, зоотехнічна наука, збереження генофонду тварин, велика рогата худоба, аборигенні породи, продуктивність.

Приведено аналіз однієї із локальних порід великої рогатої худоби — білоголової української. Розкрито основні етапи її формування та біологічні особливості, фактори скорочення її поголів'я, сучасний стан та динаміку молочної продуктивності корів різних ліній. Оцінка корів за молочною продуктивністю засвідчила значну неоднорідність тварин, що здебільшого зумовлюється їх походженням. Моніторинг білоголової української породи в процесі її історичного розвитку підтвердив можливість значного підвищення надою корів методами внутрішньопородної селекції, а отже і її інтенсивного використання у виробництві, що вважається основним чинником функціонування породи в сучасних ринкових умовах. Встановлено, що на надій корів за першу та в середньому за кілька лактацій більш відчутний вплив здійснювали бугаї-плідники, а не лінія. Для створення однорідного за молочною продуктивністю стада даної породи рекомендовано повторювати вдалі поєднання батьківських форм, добирати корів за надоями за першу лактацію. Найбільшу увагу при розведенні даної породи необхідно звернути на добір телят та нетелей за живою масою відповідно до вимог стандарту породи за переважаючої селекції корів за надоями першої лактації. Обґрунтовано, що найбільш інформативним показником підбору в стаді є поєднуваність батьківської основи, оскільки належність бугаїв-плідників до однієї і тієї самої лінії не гарантує високої продуктивності у нащадків.

338.43 ЕКОНОМІКА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА. 631.1 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМ ВИРОБНИЦТВОМ

Науковий референт — кандидат екон. наук БАРДИН О.Я.

Науковий консультант — академік НААН ШПИЧАК О.М.

УДК 005.63:657:631.11

2017.2.11. ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМ ПІДПРИЄМСТВОМ: АНАЛІТИЧНІ ІНДИКАТОРИ ФОРМУВАННЯ І РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ: монографія / Камінська Т.Г., Краєвський В.М., Костенко О.М., Охріменко І.В., Савчук В.К. — К., 2016. — 270 с. — Бібліогр.: 357 назв. Шифр 548765.

Інформаційна система, індикативне управління, сталий розвиток, підприємства с.-г.

Досліджено науково-теоретичні засади індикаторів інформаційних систем управління с.-г. підприємствами, призначених для кількісної і якісної характеристики ретроспективних статистичних параметрів та перспективних динамічних прогнозів, що використовуються у прийнятті якісних рішень. Зазначено, що теоретико-методичні узагальнення відобра-

ження встановлених галузевих особливостей індикаторів інформаційної системи управління діяльністю с.-г. підприємства в їх функціональності аргументовано практичною користісню, складові якої дисперсовано авторами з допомогою наукового ранжування. Визначено інструментарій гармонізації індикаторів інформаційної системи управління с.-г. підприємством, що включає уніфікацію, конвергенцію та стандартизацію. Експериментально встановлено, що жоден з цих засобів одноосібно не самодостатній, а тільки їх спільне застосування дає синергічне посилення гармонізаційного прояву в емерджентності отриманих новацій. Деталізовано гармонізаційний порядок приведення індикаторів інформаційної системи управління с.-г. підприємством у відповідність із загальноприйнятими узагальнюючими положеннями забезпечення його сталого розвитку.

УДК 330.13:631.115.75:634.1/.7

2017.2.12. ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗБУТУ СУНИЦІ САДОВОЇ НА РИНОК ПЕРЕРОБКИ / Пенцак Т.Г., Галяс А.В. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького. — Л., 2016. — Т. 18, № 2(69). — С. 113–117. — (Сер. Екон. науки). — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 548380.

Економічна ефективність вирощування суниці, збут, переробка, заморозка, обслуговуючі кооперативи.

Проведено аналіз сучасного стану збуту суниці садової (суниці) с.-г. підприємствами різних форм власності та особистими селянськими господарствами на ринок переробки, а саме — на подальшу заморозку. Детально розкрито шляхи підвищення економічної ефективності збуту суниці через дотримання виробниками умов вирощування, збирання та транспортування ягід до покупця. Обґрунтовано, що за наявності 3 га насаджень, у середньому господарстві, що займається вирощуванням полуниці, сукупна кількість зайнятих осіб становитиме 30–36 осіб, що є хорошим показником в умовах тотального безробіття в українському селі. Визначено, що за середньої врожайності 10 т/га суниці, родина може отримати 200–250 тис. грн прибутку з одного гектара, тим самим покривши інвестиції в перший же рік плодоношення. Надано практичні рекомендації виробникам суниці щодо методів вирощування. Проаналізовано можливість збуту ягід дрібними виробниками через с.-г. обслуговуючі кооперативи (СОК) на прикладі ягідних кооперативів “Агрофрут” у Перемишлянському районі Львівської області та СОК у селі Лосятин Тернопільської області.

УДК 330.322:338.43

2017.2.13. ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ: монографія / Безп'ята І.В. — Миколаїв, 2016. — 337 с. — Бібліогр.: 341 назва. Шифр 548750.

Інвестиційна політика, інвестиційне забезпечення, науково-технічний прогрес, природно-ресурсний потенціал, іноземні інвестиції, кластеризація.

Досліджено теоретико-методологічні та практичні аспекти інвестиційного забезпечення аграрного сектору економіки. Проведено кластеризацію областей в Україні на основі оцінки основних складових інвестиційного клімату в аграрному секторі економіки, що базується на визначенні рейтингу його конкретних регіонів і здійснюється за допомогою економіко-математичних розрахунків та експертного діагування. Обґрунтовано, що державна політика щодо залучення інвестицій значною мірою залежить від соціально-економічної значущості галузі та її ресурсного забезпечення. Визначено, що природно-ресурсний потенціал сільського господарства України представлений земельними, водними, кліматичними і біологічними ресурсами. Так, станом на кінець 2014 р. її земельний фонд становить 60,3 млн га, або майже 6% території Європи. Встановлено, що в умовах дефіциту власних коштів важливого значення набуває залучення зовнішніх джерел фінансування, зокрема іноземних інвестицій. Найбільшу частку в структурі залучених капітальних інвестицій у сільське господарство за останні п'ять років займає розлинництво — близько 69–76%, у тому числі вирощування однорічних та дворічних культур — 70%. Зазначено, що удосконалення механізму реалізації інвестиційної політики держави в аграрному секторі України передбачає впровадження системи заходів економічного, соціального, екологічного та політичного плану, які взаємоузгоджені між собою і спрямовані на досягнення визначеного суспільного ефекту.

УДК 332.72:63

2017.2.14. РИНОК ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ / Мартинюк М.П. // Економіка АПК. — 2017. — № 3. — С. 15–21. — Бібліогр.: 15 назв.

Ринковий обіг земель с.-г. призначення, мораторій, земельна реформа, європейський досвід.

Розкрито сучасний стан і перспективи запровадження ринку с.-г. земель в Україні. Проаналізовано європейський досвід їх ринкового обігу та виявлено окремі складові, які могли б бути успішно імплементовані у вітчизняну практику. Зазначено, що у більшості європейських країн на ринку

земель діють державні оператори, зокрема: Бюро, Агенція, Земельний фонд, які здійснюють балансування інтересів учасників земельних відносин. Спираючись на світовий досвід та враховуючи вітчизняні реалії, запропоновано поетапне запровадження обігу с.-г. земель, а саме: перший етап має включати продаж земель с.-г. призначення державної, комунальної власності й успадкованих земельних паїв за нормативною грошовою оцінкою; на другому етапі — запровадження повноцінного обігу земель та їх купівля-продаж за ринковими цінами, що склалися на першому етапі. Також автор пропонує запровадження механізмів упередження можливих ризиків при здійсненні трансакцій із земельними ділянками й правами на них, встановлення чіткого порядку обігу земельних ділянок (купівля-продаж, дарування, успадкування та інші цивільно-правові угоди).

УДК 336.13.051(477):005.336.1

2017.2.15. ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ / Тарасова О.В. // Економіка харчової промисловості. — 2017. — Т. 9, вип. 1. — С. 51–55. — Бібліогр.: 10 назв.

Фінансова політика, фінансова система, державне регулювання, фінансові інструменти, бюджетна децентралізація.

Досліджено проблеми ефективності функціонування фінансової системи України, яка відіграє надзвичайно важливу роль у розвитку суспільства. Обґрунтовано роль фінансової політики у забезпеченні стабільного економічного зростання. Виділено п'ять ключових проблем, які мають домінуючий характер, що стосуються як фінансової системи у цілому, так і її окремих сфер та ланок, а саме: відсутність системного підходу до фінансової реструктуризації; надто повільний темп реформ; нечітка визначеність конкретного напрямку реформ; відсутня чітка стратегія і тактика фінансової реструктуризації, яка б визначала її напрями та складові, встановлювала послідовність, етапи і терміни проведення реформ, забезпечуючи єдину цілеспрямованість; відсутність належної ефективності функціонування фінансової системи. Доведено необхідність забезпечення збалансованості між цілями фінансової реструктуризації й умовами зовнішнього і внутрішнього середовища. Визначено, що одним із головних важелів у системі державного регулювання економічного і соціального розвитку є фінансові інструменти. Подальші дослідження спрямовуватимуться на проблеми забезпечення належної ефективності використання фінансових ресурсів.

УДК 336.14.352

2017.2.16. ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ РОЗШИРЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ / Шелест О.Л., Сидоренко О.О. // Вісник Кременчуцького національного університету ім. М. Остроградського. — 2016. — Вип. 6(101), ч. 2. — С. 76–80. — Бібліогр.: 10 назв.

Бюджет, доходи, трансферти, дотації, субвенції.

Проаналізовано модель розподілу зобов'язань між державним та місцевими бюджетами, що потребує реформування. Виявлено сталу тенденцію до зростання частки трансфертів у доходах місцевих бюджетів, що свідчить про регулювальний вплив держави на регіони у бюджетній сфері. Обґрунтовано, що на сучасному етапі розвитку економіки України на перший план виходить питання децентралізації бюджетної системи країни. Реформа місцевого самоврядування повинна забезпечити децентралізацію, делегування повноважень регіонам із центру. Визначено, що децентралізація забезпечує ефективніше надання суспільних послуг, оскільки витрати на рівні місцевої влади зменшаться за рахунок скорочення адміністративних витрат та витрат на поточний контроль. Завдяки сучасним організаційним формам, які реалізуються через створення бюджетів місцевих органів самоврядування, стає можливим використання ресурсів для підвищення матеріального рівня життя населення, охорони навколишнього природного середовища, зміцнення науково-технічного потенціалу, розвитку культури території та країни в цілому.

УДК 336.77:347.27

2017.2.17. ВІТЧИЗНЯНИЙ РИНОК ЛЬОНУ / Чехова І.В., Чехов С.А., Шкурко М.П. // Економіка України. — 2017. — Т. 9, № 1. — С. 52–63. — Бібліогр.: 18 назв.

Льон, суб'єкти ринку, олійний льон, льон-довгунець, виробництво, переробка, цінова кон'юнктура.

Представлено динаміку виробничих показників на вітчизняному ринку льону, визначено його частку в загальній структурі ринку олійних культур. Охарактеризовано основну продукцію олійного льону та льону-довгунцю. Зазначено напрями споживання та цінові позиції готової продукції на внутрішньому та зовнішніх ринках. Деталізовано склад учасників та їх конкурентні позиції на ринку льону. Виявлено причини розбалансованості функціонування ланцюжка "створення нових сортів — виробництво оригінального насіння — виробництво товарного насіння — переробка — реалізація — регулювання ринку". Визначено, що через високу ринкову вартість, насіння льону є предметом експорту, але в останні роки змінюється співвідношення в напрямках його споживання: внутрішній попит на лляну олію, насіння, льоноволокно повільними темпами зростає і ці товари поступово займають окремі полиці в магазинах. Безвідхідність готової продукції та невибагливість вирощування льону надають перспективи для його відродження в Україні.

УДК 338.242:338.434(477)

2017.2.18. АГРАРНІ РОЗПИСКИ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ / Маслак Н.Г. // Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Економіка і менеджмент. — 2016. — Вип. 1(67). — С. 125–131. — Бібліогр.: 26 назв.

Фінансово-кредитне забезпечення, аграрний сектор економіки, малі аграрні підприємства, аграрна розписка.

Досліджено основні інструменти фінансово-кредитного забезпечення аграрних підприємств. Обґрунтовано умови використання аграрних розписок для забезпечення потреби в ресурсах с.-г. підприємств різних видів. Визначено можливості та загрози застосування аграрних розписок малими та середніми аграрними підприємствами України. Виділено основні проблемні питання у запровадженні аграрних розписок під майбутній урожай та активізації їх використання, а саме: відсутність достатньої обізнаності у використанні зазначеного фінансового інструменту усіма учасниками, як наслідок — недовіра до використання; неготовність правової, судової та виконавчих систем до вирішення питань, пов'язаних з відносинами, які виникають на кожному етапі обігу аграрних розписок і звичайно на етапі виконання зобов'язань; недостатній розвиток системи страхування с.-г. виробництва. Проаналізовано кількість та структуру діючих с.-г. підприємств, виявлено зменшення частки кооперативів, як однієї із партнерських форм об'єднання малих і середніх підприємств з 917 одиниць у 2010 р. до 674 — в 2014 р., що є негативним. Зазначено, що перша аграрна розписка на 32 т насіння соняшнику була видана 13 лютого 2015 р. компанії "ПЗК-Агро" Полтавської області. Станом на березень 2016 р. фермерськими господарствами України укладено 12 аграрних розписок, зокрема: 1 фінансова розписка в Вінницькій обл., 1 товарна розписка в Черкаській обл. та 10 аграрних розписок у Полтавській обл., середній розмір зобов'язань за однією розпискою становить 3 млн грн, загальна сума зобов'язань — понад 50 млн грн.

УДК 338.43(049.3)(477):330.15

2017.2.19. СЦЕНАРНІ ОЦІНКИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН ТА ЕКОЛОГІЧНИХ ОБМЕЖЕНЬ / Чехова І.В., Чехов С.А., Шкурко М.П. // Економіка України. — 2017. — Т. 9, № 1. — С. 52–63. — Бібліогр.: 18 назв.

Виробництво с.-г., кліматичні зміни, екологічні обмеження, раціональне сільське господарство.

Окреслено основні загрози зміни клімату для вітчизняного сільського господарства і заходи щодо його адаптації до них. Побудовано сценарії розвитку сільського господарства з урахуванням традиційного (С1) та раціонального (С2) підходів до агрогосподарування. Проаналізовано результати розрахунків за зазначеними сценаріями, які свідчать, що у середньостроковій перспективі спостерігається зростання виробництва пшениці та кукурудзи, при цьому за умови ігнорування екологічної ситуації та кліматичних змін за сценарієм С1 у довгостроковій перспективі їх виробництво почне поступово скорочуватись. За сценарієм же С2, цей показник

стабільно зростатиме, хоча й нижчими темпами. Акцентовано увагу, на тому, що при впливі кліматичних змін на розвиток с.-г. виробництва необхідне пропагування якнайширшого впровадження виробниками ґрунто- і вологозберігаючих практик, зокрема mini-till і no-till, розширення покривних площ, використання посухостійких сортів с.-г. культур, розвиток систем економного зрошення, оптимізація раціонів годівлі тварин і належне використання їх відходів у рослинництві.

УДК 338.43.003.13

2017.2.20. МАРКЕТИНГОВІ ЗАСОБИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ / Янишин Я., Тимофіїв Т. // Вісник Львівського національного аграрного університету. — Л., 2016. — № 23 (1). — С. 193–196. — (Сер. Економіка АПК). — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 548753.

Молочна галузь, конкурентоспроможна продукція, маркетингові концепції просування продукції, євроінтеграція.

Обґрунтовано необхідність підвищення конкурентоспроможності вітчизняної молочної продукції у зв'язку з євроінтеграцією української економіки. Виокремлено маркетингові заходи як найбільш ефективні в сучасних економічних умовах. Акцентовано увагу на необхідності пошуку унікальної експортної пропозиції для успішного освоєння європейського ринку молокопродуктів. Запропоновано перспективний напрям молочної бізнесу — органічне виробництво. Зазначено, що в Україні є необхідні передумови для успішного розвитку органічного виробництва молока, а саме: зростаючий платоспроможний попит на органічну продукцію; ініціативні підприємці, які бажають розвивати молочний бізнес; екологічно чисті території, сприятливі для розвитку органічного виробництва молока; традиційність молочної виробництва в Україні; напрацювання науковців щодо обґрунтування необхідності гармонійного розвитку суспільства і природи та особливої ролі сільського господарства.

УДК 338.43:316.422

2017.2.21. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ / Грановська В.Г. // Економіка АПК. — 2017. — № 4. — С. 31–40. — Бібліогр.: 28 назв.

Органічне виробництво, аграрний сектор економіки, ринок органічних продуктів, площі органічних с.-г. угідь.

Доведено, що органічне виробництво є одним із найперспективніших альтернативних методів господарювання, спрямованих на економічне зростання, і є стійкою моделлю аграрного сектору. Зазначено ключові переваги органічного виробництва у світі, зокрема економічні, соціальні та екологічні. Визначено, що лідером органічного виробництва в Україні є підприємства Київської області, їхня ринкова частка становить 15,06%, Одеської — 11,72, Харківської — 7,53, Херсонської — 7,11 та 5,86% ринку належить органічним аграрним формуванням Житомирської області. Внутрішній ринок органічного виробництва є таким, що розвивається, має міцні конкурентні переваги й перспективи інтегрування у світові торговельні відносини та зміцнення свого ринкового сегмента на світовому ринку. Така форма господарювання дає змогу активізувати залучення молоді на сільські території, людського капіталу, інвестиційних ресурсів в економіку конкретних підприємств; сформувати передумови інвестиційно-інноваційних заходів соціально економічного й екологічного розвитку, поліпшення інвестиційного клімату, забезпечення активізації процесів агробізнесу.

УДК 338.439:006.83:631.15

2017.2.22. ФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ МОДЕЛІ БЕЗПЕЧНОСТІ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ ТА ЇЇ ВПРОВАДЖЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ / Варченко О.М., Крисанов Д.Ф., Артімонова І.В. // Економіка та управління АПК: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2016. — Вип. 1/2. — С. 15–29. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 548758.

Система безпеки харчових продуктів, аграрний сектор, система НАССР, технічні регламенти.

Проведено аналіз законодавчої бази ЄС та України у сфері контролю безпечності харчових продуктів, рівня адаптації і пошуку напрямів вдосконалення вітчизняного законодавства, що забезпечувало б сприятливе бізнес-середовище, вільний обіг безпечних харчових продуктів, високий сту-

піль захисту життя і здоров'я людей. Розкрито обов'язкові вимоги законодавства ЄС до харчових продуктів і кормів для тварин, а також пов'язані з ними проблеми та ризики. Розроблено практичні рекомендації щодо зближення національної системи технічного регулювання для продовольчого комплексу з європейською базовою моделлю, впровадження функціональних систем менеджменту, базових програм та спрощених процедур, заснованих на принципах Hazard Analysis and Critical Control Points (НАССР) в аграрному секторі України. Застосування програм-передумов системи НАССР передбачає розробку та впровадження операторами ринку процедур для підтримання гігієни у всьому харчовому ланцюзі, необхідних для виробництва та постачання безпечних харчових продуктів для споживання людиною, а також правила поводження з харчовими продуктами. Обґрунтовано, що ключовими вигодами для вітчизняних підприємств аграрного сектору від запровадження систем управління безпечністю харчових продуктів, заснованих на НАССР, насамперед є: зростання доходів (доступ до нових ринків, розширення мережі збуту, розвиток експортного потенціалу); скорочення загальних витрат (ефективніше управління персоналом, висока відповідальність працівників, раціональна організація виробничого процесу); підвищення стабільності показників якості та безпечності продукції, поліпшення її якісних характеристик тощо.

УДК 339.13.338.432

2017.2.23. РОЗВИТОК ГУРТОВИХ РИНКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ / Дусяк Р., Шпак Л. // Вісник Львівського національного аграрного університету. — Л., 2016. — № 23: Економіка АПК. — С. 196–201. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 548753.

Гуртовий ринок с.-г. продукції, інфраструктура аграрного ринку, ефективний ринковий механізм, кооперація, аукціон, гуртова торгівля.

Досліджено необхідність формування системи гуртових ринків с.-г. продукції, що відіграє важливу роль у вдосконаленні ефективного механізму розвитку агропродовольчої сфери. Визначено основні завдання, функції та роль гуртових ринків у просуванні с.-г. продукції від виробників до споживачів. Метою створення гуртових ринків є формування ефективного ринкового механізму реалізації с.-г. продукції та продуктів її переробки товаровиробниками всіх форм власності; справляння позитивного впливу на якість продукції, рівень її кінцевої ціни та задоволення потреб споживачів; сприяння конкуренції на споживчому ринку. Зазначено, що на теперішній час вже функціонують гуртові ринки плодово-овочевої продукції в м. Львові, Херсонській, Полтавській та Хмельницькій областях, а перший і поки що єдиний в Україні ринок гуртової торгівлі худобою, вирощеною переважно в особистих селянських та дрібнотоварних господарствах, це "Чародій" у м. Жашкові Черкаської області.

УДК 339.564.631.14

2017.2.24. ЕКСПОРТ АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ РЕГІОНУ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ТЕНДЕНЦІЙ / Гончаренко І.В., Козаченко А.Ю. // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — 2016. — Вип. 4. — С. 23–32. — Бібліогр.: 7 назв.

Аграрні підприємства, експорт, управління якістю, глобальні тенденції.

Показано динаміку виробництва валової продукції підприємствами аграрного сектору економіки Миколаївської області, виявлено тенденції, що формуються при здійсненні експорту. У 2015 р. на фоні зниження вартісних показників експорту рослинницької продукції відбулося зростання поставок у натуральному вимірі, а саме: на соєві боби — у 1,6 раза, овочі — на 36%, ячмінь — на 27,7%, пшеницю — на 21%, кукурудзу — на 10%. Одночасно з цим скоротилися поставки істівних плодів та горіхів на 40,1%, насіння ріпаку — на 38,5%, насіння соняшнику — на 17,1%. Розкрито проблемні аспекти експортоорієнтованих аграрних підприємств у розробленні та впровадженні систем управління якістю. Запропоновано напрями адаптації підприємств регіону до глобальних змін на ринках продовольчої продукції. В контексті освоєння ніші функціонального харчування, для фермерських господарств Миколаївської області перспективним напрямом може стати

відновлення вівчарства на базі створення міні-ферм. Серед усіх видів вівчарської продукції найбільший торговельний оборот дає баранина.

УДК 631.1.016:338.432(477)

2017.2.25. АГРАРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ : НАПРЯМИ РОЗВИТКУ / Гадзало Я. М., Гладій М. В., Саблук П. Т. — К., 2016. — 330 с. — Бібліогр.: 135 назв. Шифр 548755.

Аграрний потенціал, аграрні ресурси, фінансова діяльність, капітальні інвестиції.

Висвітлено сучасний стан і перспективи розвитку агропродовольчого виробництва в Україні. Визначено, що найбільш важливою, складною і динамічною ланкою в структурі АПК є сільське господарство, яке, ґрунтуючись на різних формах власності на землю та промислові засоби виробництва і об'єктивних економічних законах господарювання, досягло істотних кількісних і якісних змін у своєму розвитку. Розкрито стан аграрних ресурсів і напрями підвищення економічної ефективності їх використання. Розглянуто вплив фактора сукупного ресурсного потенціалу держави, комплексне й раціональне використання якого може зробити Україну однією із найбагатших країн світу і цим сприятиме значному внеску у розвиток світової цивілізації. Акцентовано увагу на тому, що реформаційні перетворення в аграрній сфері потрібно здійснити в таких напрямках: перевести сільське господарство на інноваційно-інвестиційну модель розвитку з метою техніко-технологічної модернізації матеріально-технічної бази, зокрема, створити систему мотивації господарюючих об'єктів для впровадження наукоємних технологій та підвищення рівня технологічного новаторства; удосконалення трансферу інновацій.

УДК 631.11

2017.2.26. МАЛІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ ПІДПРИЄМСТВА ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ / Соловей Ю. // Вісник Львівського національного аграрного університету. — Л., 2016. — № 23: Економіка АПК. — С. 81–89. — Бібліогр.: 11 назв. Шифр 548753.

Малі с.-г. підприємства, ефективність виробництва, реалізація, продукція с.-г.

Розглянуто тенденції розвитку малих с.-г. підприємств Івано-Франківської області. Відзначено помітне зростання протягом 2011–2014 рр. площі угідь, використовуваних малими с.-г. підприємствами області, на яких працює кожен п'ятий зайнятий у підприємствах галузі працівник. Так, у 2014 р. на 100 га с.-г. угідь у малих агропідприємствах області припадало 4,6 працівника, тоді як у великих та середніх — 2,4, тобто малий аграрний бізнес є важливим джерелом створення робочих місць. Розраховано основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в с.-г. підприємствах, які відобразили високі темпи зростання обсягів реалізації зерна і продукції технічних культур (соя, ріпак, буряки цукрові). Визначено перспективи розвитку малих с.-г. підприємств у окремих галузях аграрного виробництва, зокрема формування ними пропозиції продукції за асортиментом і каналами її реалізації, які сьогодні сконцентровані переважно в особистих селянських господарствах.

УДК 631.115.1

2017.2.27. ГОСПОДАРСТВА НАСЕЛЕННЯ: ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІН ПЛОЩ ЗЕМЕЛЬНИХ УГІДЬ І ВИРОБНИЦТВА АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ / Шульський М.Г. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького. — Л., 2016. — Т. 18, № 2 (69). — С. 183–187. — (Сер. Екон. науки). — Бібліогр.: 12 назв. Шифр 548380.

Господарства населення, площі земельних угідь, виробництво, аграрна продукція, підприємства с.-г.

Проведено дослідження діяльності господарств населення Львівщини з акцентуванням на важливі складові їх функціонування, а саме: зміну площ земельних угідь і виробництва с.-г. продукції. Виявлено основні тенденції змін площ земельних угідь, що відображаються у продукуванні аграрної продукції. Проаналізовано динаміку змін площ земельних угідь в аграрних формуваннях Львівської області, яка показує, що загальні площі с.-г. угідь, у тому числі ріплі,

мають тенденцію до зменшення, проте в розрізі окремих форм господарювання спостерігаються певні відмінності, що зумовлено, по-перше, старінням сільського населення і його нездатністю обробляти значні площі земельних угідь; по-друге, в господарствах населення використовуються застарілі технології виробництва аграрної продукції, а майбутнє аграрного сектору належить застосуванню прогресивних технологій як у рослинництві, так і тваринництві. Представлено обсяги виробленої продукції господарствами населення Львівщини в загальному обчисленні та в галузевому розрізі — рослинництва і тваринництва. Найбільш вагомим показником у процесі дослідження тенденцій змін площ земельних угідь і виробництва аграрної продукції визначено вихід продукції в розрахунку на 100 га с.-г. угідь.

УДК 631.164.23(477.83)

2017.2.28. ОЦІНКА ВПЛИВУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ СТАН СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ / Онисько С., Нечай Н. // Аграрна економіка. — 2016. — Т. 9, № 3/4. — С. 87–96. — Бібліогр.: 12 назв.

Інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиційний клімат, джерела фінансування.

Висвітлено результати дослідження основних проблем, що стосуються процесу інвестування в сільське господарство Тернопільської області. Проаналізовано низку фінансових показників діяльності с.-г. підприємств на сучасному етапі, які свідчать про їх рівень прибутковості та потребу в інвестуванні. Розроблено та описано схему кругообігу інвестицій у сільському господарстві, яка показує, що поновлювальні власні джерела інвестицій сприяють запуску і стабільності кругообігу інвестицій, проте для покращання і розширення діяльності підприємства потрібно залучати нові джерела. Встановлено, що сільське господарство Тернопільщини залишається одним з найперспективніших щодо інвестиційних вкладень галузі, проте подальше збільшення обсягів залучення іноземних інвестицій можливе за умови стабілізації політично-економічної ситуації в країні, створення механізмів взаємодії іноземного партнера й органів державної влади, підвищення інвестиційної привабливості галузі, покращання міжнародного іміджу та інформованості потенційних інвесторів.

УДК 631:001.8(477)

2017.2.29. СТРАТЕГІЧНЕ БАЧЕННЯ АГРАРНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ / Кропиво М.Ф. // Економіка АПК. — 2017. — № 4. — С. 5–16. — Бібліогр.: 14 назв.

Аграрний устрій, аграрне виробництво, розвиток інтеграційних процесів, сільські території, стратегія дій.

Розкрито стратегічне бачення розбудови аграрного устрою, спрямованого на забезпечення комплексного (рівноважного)

розвитку сільського господарства і сільських територій. Зазначено, що аграрний устрій має бути спрямований, насамперед, на створення в кожній сільській територіальній громаді конкурентоспроможних господарюючих суб'єктів із достатньою кількістю робочих місць та використанням ресурсних можливостей прилеглих сільських територій. Аргументовано, що поряд із розвитком ринкової посередницької інфраструктури необхідно за використання механізмів агропромислової інтеграції налагодити прямі зв'язки виробників с.-г. продукції з переробниками і постачальниками, формуючи замкнуті продуктові ланцюги "від виробника до кінцевого споживача". В Україні, в умовах децентралізації влади й євроінтеграції, для забезпечення комплексного розвитку сільського господарства та сільських територій доцільно раціонально поєднати територіально-самоврядну систему управління розвитком сільських територій і галузеву систему управління розвитком агропромислового виробництва на засадах територіально інтегрованого підходу.

УДК 653:338.6

2017.2.30. СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ / Минів Р.М., Батюк О.Я. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Ґжицького. — Л., 2016. — Т. 18, № 2 (69). — С. 96–101. — (Сер. Екон. науки). — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 548380.

Управління ефективністю діяльності підприємства, концепція Business Performance Management, концепція Balanced Scorecard.

Проаналізовано сучасні концепції управління ефективністю діяльності с.-г. підприємств України з метою їх адаптації до застосування в цих умовах. Досліджено найбільш перспективні концепції, зокрема: Business Performance Management (BPM) та Balanced Scorecard (BSC), основне призначення яких полягає в забезпеченні функцій збору, систематизації й аналізу інформації, необхідної для прийняття с.-г. підприємствами стратегічних управлінських рішень. BPM спрямована на оптимізацію реалізації обраної стратегії і складається з набору інтегрованих циклічних аналітичних процесів, підтримуваних відповідними технологіями, що відносяться до фінансової і операційної інформації та дає змогу с.-г. підприємствам визначити, вимірювати і управляти ефективністю діяльності, спрямованої на досягнення стратегічних цілей. Концепція BSC переводить загальну стратегію господарюючого суб'єкта в систему чітко поставлених цілей і завдань, а також показників, що визначають ступінь досягнення даних установок, а також забезпечує зворотний зв'язок між внутрішнім бізнессередовищем й зовнішніми показниками, який необхідний для підвищення стратегічної ефективності й досягнення найкращих результатів.

631.3 СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ МАШИНИ, ЗНАРЯДДЯ ТА ІНСТРУМЕНТИ

Науковий референт — кандидат с.-г. наук НИНЬКО П.І.

Науковий консультант — академік НААН ЛІННИК М.К.

УДК 631.3.06:531.01

2017.2.31. ДОСЛІДЖЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНИХ ПАРАМЕТРІВ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАГАТОЕЛЕМЕНТАРНИХ МАШИНО-ТРАКТОРНИХ АГРЕГАТІВ / Антощенко Р.В., Антощенко В.М. // Інженерія природокористування. — 2016. — № 2. — С. 105–112. — Бібліогр.: 18 назв.

Енергетичні параметри, машинно-тракторний агрегат, функціонування, витрати енергії.

Обґрунтовано методику дослідження енергетичних параметрів функціонування багатоелементарних машинно-тракторних агрегатів (МТА) довільних структур. Досліджено енергетичні показники ефективності функціонування МТА. Запропоновано визначення прямих та непрямих витрат

енергії, що безпосередньо пов'язані з виконанням с.-г. робіт. Визначення прямих та непрямих витрат енергії при виконанні робіт виробництва продукції рослинництва дає змогу енергетична оцінка, що проводиться з метою визначення балансу потужності та правильності вибору енергетичного засобу для с.-г. машин або тягової характеристики для трактора. Сукупні енергетичні витрати при використанні МТА складаються з прямих витрат витраченого пального та живої праці, а також непрямих витрат, що відбуваються в машинах, енерговитрат на ремонт та обслуговування агрегату. Одним з основних показників ефективності реалізації механізованих процесів у рослинництві є величина витрат енергії на одержання продукції. Елементи МТА такі як двигун, трансмісія, рушії та с.-г.

машини мають різноманітну структуру, способи з'єднання та відповідну передачу і витрату енергії, тому вони розглядались як об'єкти, що витрачають енергію та мають математичний опис цих витрат. На прикладі ґрунтообробно-посівного агрегату в складі трактора John Deere 8345R, бункера для посівного матеріалу John Deere 1910 та сівалки John Deere 1895 розраховано необхідні кількості енергії для функціонування та виконання сівки.

УДК 631.31

2017.2.32. ВПЛИВ ПАРАМЕТРІВ РІЗАЛЬНИХ ЕЛЕМЕНТІВ НА ІНТЕНСИВНІСТЬ ЗНОШУВАННЯ ЛАП КУЛЬТИВАТОРІВ / Козаченко О.В., Каденко В.С., Шкрегель О.М., Блезнюк О.В. // Інженерія природокористування. — 2017. — № 1. — С. 63–67. — Бібліогр.: 10 назв.

Лапи культиваторів, кут розхилу, інтенсивність зношування, шлях тертя.

Наведено результати досліджень зношування різальних елементів лап культиваторів від кута їх постановки до напрямку руху. Доведено доцільність врахування досліджуваного параметра при розробці нових та удосконаленні існуючих ґрунтообробних робочих органів для забезпечення збереження вихідних геометричних характеристик при зношуванні поверхонь, що контактують з абразивним середовищем ґрунту. Встановлено, що значення зносу різальних елементів лап культиваторів за напрацюванням зростає із збільшенням кута в інтервалі зміни раціональних значень цього показника. Зокрема встановлено, що мінімальний шлях тертя, що зумовлює досягання граничного значення зносу по товщині леза, яке дорівнює 1 мм, становить 180 км. Шлях тертя до граничного значення зносу збільшується із збільшенням кута. За кута 80° значення цього показника становить 280 км. Аналогічна закономірність збільшення значення величини зносу від шляху тертя спостерігається і за ваговим показником. Одержані результати вказують на різну інтенсивність зношування леза лапи у випадку виконання його із змінним кутом розхилу.

УДК 631.31

2017.2.33. ДОЗУЮЧЕ-ПОДАВАЛЬНИЙ МОДУЛЬ АГРЕГАТУ ВНЕСЕННЯ РІДКИХ ХІМІКАТИВ / Мельник В.І., Калюжний О.Д., Рідний Р.В. // Інженерія природокористування. — 2017. — № 1. — С. 76–79. — Бібліогр.: 5 назв.

Дозувально-подавальний модуль, рідкі хімікати, гравітаційне дозування, аерозоль.

Обґрунтовано можливість та наведено результати дослідження гравітаційної подачі та дозування хімікатів за їх внесення. Виконано розробку конструкції дозувально-подавального модуля до агрегату для внесення рідких хімікатів, конструктивну завершеність якого одержано за рахунок використання індивідуальних елементів, а саме: гравітаційного дозування, створення аерозольної суміші та внесення її на об'єкт обприскування. В кожні кожного дозувально-подавального модуля встановлено електродвигун, на валу якого закріплені розбризкуюча тарілка та вентилятор. Корпус включає конфузор, дифузор та вихрову камеру, яка закінчується соплом. До кожного модуля додається дозувальний бачок з можливістю змінювання висоти його виставлення та подавального шланг. У модульному пристрої забезпечена його повна функціональна незалежність, що дає змогу комплектувати агрегат у будь-якій кількості. Індивідуальний вентилятор та багатоступеневе подрібнення крапель забезпечить необхідний ступінь аерозолі і підвищить надійність роботи дозувально-подавального модуля. Позитивний ефект запропонованого конструктивного рішення та надійність роботи модуля забезпечується значним спрощенням конструкції, в якій гравітаційне дозування та подавання здійснюється без використання привода.

УДК 631.31

2017.2.34. СОГЛАСОВАНИЕ ТЯГОВЫХ ВОЗМОЖНОСТЕЙ ТРАКТОРА И РАБОЧЕГО СОПРОТИВЛЕНИЯ ПЧОВООБРАБАТЫВАЮЩИХ МАШИН / Мельник В.М., Чигрина С.А. // Інженерія природокористування. — 2016. — № 2. — С. 113–118. — Бібліогр.: 3 назв.

ґрунтообробне знаряддя, тягове зусилля, опір робочих органів, тягова потужність, ширина захвату агрегату, продуктивність агрегату.

Відмічено, що тяговий опір робочих органів ґрунтообробних машин не є постійним, а має випадковий характер. Він залежить від безлічі факторів, основні з яких — структурний склад ґрунту, його вологість, засміченість поля, його агрофон, рельєф тощо. Загальновідомо, що продуктивність пропорційна добутку ширини захвату агрегату на робочу швидкість, а сам добуток — тяговій потужності, що розвиває трактор. Оскільки функціональна здатність між тяговим зусиллям трактора і його робочою швидкістю має екстремум, то максимальній продуктивності відповідає тільки такий агрегат, який забезпечує завантаження трактора на рівні максимуму тягової потужності. Щоб встановити залежності між ступенем перекиртва і тяговим опором робочих органів, розроблено спеціальне дослідницьке ґрунтообробне знаряддя. В процесі польових досліджень встановлено пропорційну залежність між загальною шириною захвату плоскорізного ґрунтообробного знаряддя і його тяговим опором. Підтверджено можливість узгодження тяги трактора і робочого опору ґрунтообробного знаряддя шляхом зміни ступеня перекиртва робочих органів, розташованих на бокових секціях ґрунтообробного знаряддя. Запропонований варіант агрегування плоскорізного ґрунтообробного знаряддя з трактором забезпечує досягнення максимуму продуктивності агрегату з урахуванням специфіки умов, які є в реальності на конкретному полі.

УДК 631.312

2017.2.35. АЛЬТЕРНАТИВНИЙ СПОСІБ ГЛИБОКОГО ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ / Мітков В.Б., Кувачов В.П., Ігнат'єв Є.І., Мітков В.О. // Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Механізація та автоматизація виробничих процесів. — 2016. — Вип. 10(1). — С. 20–25. — Бібліогр.: 10 назв.

Плоскорізі-глибокорозпушувач, безпліцева обробка, ґрунт, родючість ґрунту, енергоємність.

Розроблено і запатентовано ґрунтообробний робочий орган, що здійснює безпліцеву обробку верхнього шару ґрунту плоскорізними лапами з одночасним розуцільненням нижнього шару за допомогою глибокорозпушувачів, дає змогу зберегти на поверхні обробленого поля післязливні залишки й розпушити нижні шари ґрунту, забезпечуючи необхідний водно-повітряний режим, що сприяє підвищенню родючості ґрунту. Механічний обробіток ґрунту плоскорізом-глибокорозпушувачем відповідає критеріям якості обробітку: ступінь подрібнення знаходиться в межах необхідних значень, розміри структурних агрегатів ґрунту становлять 8–10 мм. Пропонований спосіб обробки ґрунту забезпечує економію палива до 10 кг/га за рахунок скорочення кількості операцій, а енергоємність технологічного процесу знижується до 50% за рахунок зменшення кількості операцій на підготовку ґрунту.

УДК 631.312:631.316.22

2017.2.36. ВПЛИВ КОНСТРУКТИВНО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПАРАМЕТРІВ КОМБІНОВАНОГО ГЛИБОКОРОЗПУШУВАЧА НА ОБРОБІТОК ҐРУНТУ / Лещенко С.М., Сало В.М., Петренко Д.І. // Конструювання, виробництво та експлуатація сільськогосподарських машин: загальнодерж. міжвід. наук.-техн. зб. — Кіровоград, 2016. — Вип. 46. — С. 78–87. — Бібліогр.: 14 назв. Шифр 06 548507.

Обробіток ґрунту, комбінований глибокорозпушувач, чизельна лапа, кришення ґрунту.

Обґрунтовано необхідність проведення глибокого розпушування ґрунту чизельними знаряддями для покращення агрегатного стану, інфільтраційних властивостей, руйнування ущільненої підорної підшви та реалізації основ ґрунтозахисних та енергоощадних технологій. Відмічено, що більшість чизельних лап виготовляються у вигляді прямої стойки із додатковими рушіями різних конструкцій, що дає змогу інтенсифікувати якісні показники кришення ґрунту на рівні 70–75%. Розроблено конструктивно-технологічну схему чизельної лапи глибокорозпушувача та аналітично обґрунтовано окремі параметри, а саме: до обробітку важкого та середнього суглинку зі швидкістю 2,5 м/с, щільністю 1,3 г/см³, кутами тертя 20° і 45° та опору ґрунту стисканню 3,5 кПа, раціональне значення кута установки долота до dna борозни — 25–30° при довжині долота 0,28–0,35 м. За таких умов відстань між рядами розпушувальних лап у поздовжньому напрямку — 0,45–0,55 м при глибині розпушування до 40 см.

Наведено аналітичну залежність для визначення опору чизельного робочого органу із прямим стояком і додатковими деформаторами, яка враховує нормальні сили, сили тертя, швидкість руху МТА і інші фактори.

УДК 631.312:631.316.22

2017.2.37. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ КОМБІНОВАНИХ ЧИЗЕЛЬНИХ ҐРУНТООБРОБНИХ ЗНАРЯДЬ З ДОДАТКОВИМИ ДЕФОРМАТОРАМИ / Лещенко С.М., Сало В.М. // *Механізація та електрифікація сільського господарства: міжвід. темат. наук. зб. — Глеваха, 2016. — Вип. 4. — С. 31–38. — Бібліогр.: 12 назв. Шифр 06 548767.*

Комбінований чизель, чизельна лапа, деформатори ґрунту, зубчасті котки, кришення ґрунту.

Запропоновано схему комбінованого знаряддя із чизельними лапами з прямим стояком та додатковими горизонтальними деформаторами у вигляді крил, при цьому додатковими робочими органами можуть бути використані спарені зубчасті котки, які дають змогу підвищити інтенсивність кришення ґрунту і частково заробляти рослинні рештки на певну глибину. Наведено аналітичну залежність для визначення опору чизельного робочого органу із прямим стояком і додатковими деформаторами, яка враховує нормальні сили, сили тертя, швидкість руху МТА і інші фактори. Отримані раціональні конструктивні та технологічні параметри комбінованого чизельного тлєбокорозпушувача, при роботі якого навіть за підвищеної твердості ґрунту до 85 кг/см² можна досягти якісного показника кришення ґрунту на рівні 70–75%.

УДК 631.319

2017.2.38. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ЗНОШУВАННЯ ЛЕЗА ЛАПИ КУЛЬТИВАТОРА З ПЕРІОДИЧНИМИ ДІЛЯНКАМИ ЛОКАЛЬНОГО ЗМІЦНЕННЯ / Козаченко О.В., Каденко В.С., Шкрегаль О.М., Блезнюк О.В. // *Технічний сервіс агропромислового, лісового та транспортного комплексів. — 2016. — № 6. — С. 76–87. — Бібліогр.: 14 назв.*

Зношування, лезо лапи культиватора, локальне зміцнення, швидкість переміщення лапи культиватора, швидкість зношування.

Наведено результати теоретичних досліджень формоутворення локально зміцненого леза лапи культиватора при взаємодії з ґрунтом. Обґрунтовано раціональні параметри локального зміцнення, що забезпечують підвищення рівності роботи органу при зношуванні. Виявлено, що теоретично функція геометричної форми поверхні лапи культиватора в результаті зношування має кусочно-періодичний характер із періодом розташування її неоднорідної структури $T=L+D$ (рис. 1). Встановлено, що із збільшенням швидкості переміщення лапи культиватора від 0,5 м/с до 2,5 м/с спостерігається збільшення абсолютного зносу від 0,0015 м до 0,0021 м. Досліджено залежність швидкості зношування від кута розхилу лапи культиватора до певних значень параметрів локального зміцнення L в межах від 0,01 м до 0,02 м і D в межах від 0,005 м до 0,01 м. Встановлено, що найменше середнє квадратичне відхилення швидкості зношування спостерігається для варіанта $L=0,01$ м, $D=0,01$ м і становить $3,2 \cdot 10^{-9}$ м/с.

УДК 631.33.02

2017.2.39. ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ПАРАМЕТРІВ РОЗПОДІЛЬНИКА НАСІННЯ СОШНИКА ДЛЯ ПІДҐРУНТОВО-РОЗКІДНОГО СПОСОБУ СІВБИ / Заєць М.Л. // *Конструювання, виробництво та експлуатація сільськогосподарських машин: загальнодерж. міжвід. наук.-техн. зб. — Кіровоград, 2016. — Вип. 46. — С. 37–44. — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 06 548507.*

Розподільник, сівба, сошник, рівномірність розсіву.

Проведено теоретичні дослідження процесу розподілу насіння комбінованим розподільником. Відмічено, що одним із шляхів збільшення дальності розподілу насіння по ширині розсіву сошником є застосування розподільника, що являє собою комбінацію подільника з криволінійною твірною у вигляді брахистохрони, і похилу поверхню, що розподіляє і є основою розподільника. Отримано теоретичні залежності для визначення конструктивних параметрів комбінованого розподільника: швидкості сходу з криволінійної твірної від діаметра твірної кола брахистохрони; дальності розподілу

насіння (у параметричному виді) від конструктивних параметрів похилої ділянки (довжина похилої ділянки і кут її встановлення до горизонту), використання яких дає змогу визначити оптимальні параметри розподільника і похилої ділянки для забезпечення розсіву насіння по ширині захвату сошника з необхідними дальністю і рівномірністю. Значення довжини похилої ділянки вибрано на підставі діяльності і рівномірності розподілу насіння і становить 60 мм. Комбінований розподільник може розподілити насіння зернових культур по ширині 95–100 мм.

УДК 631.331

2017.2.40. ОБҐРУНТУВАННЯ ПАРАМЕТРІВ РОБОЧИХ ОРґАНІВ ОЧИСТКИ СОШНИКА ДЛЯ ПРЯМОЇ СІВБИ: монографія / Лісовий І.О., Бойко А.І., Банний О.О., Пушка О.С. — Кіровоград, 2016. — 160 с. — Бібліогр.: 150 назв. Шифр 548737.

Сошник, пряма сівба, параметри робочих органів, диск очисника, річний економічний ефект.

Проаналізовано можливість розширення застосування технології прямої сівби в умовах України. Для її ефективної реалізації запропоновано використання зубчастого диска-очисника, що попередньо на полі прокладає розрихлену очищену смугу для подальшого виконання процесу сівби. Встановлені основні кінематичні параметри ефективної роботи диска очисника, розроблена його математична модель, за допомогою якої виявлені енергетичні показники і показники якості виконання технологічного процесу прямої сівби. Обґрунтована раціональна форма ріжучого елемента (ножа), що в експериментальній перевірці підтвердила доцільність використання ковзаючого різання рослинних решток. Використання запропонованого робочого органу очистки стабілізує хід сошника, покращує загорання насіння на задану глибину, в результаті чого підвищується врожайність у середньому на 8%. Річний економічний ефект від впровадження запропонованого сошника для прямої сівби становить 67462,8 грн на одну сівалку. Термін окупності конструкції становить 0,25 р.

УДК 631.331

2017.2.41. ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ КОМБІНОВАНОГО АГРЕГАТУ ДЛЯ ВИСІВУ НАСІННЯ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР / Теслюк В.В., Барановський В.М., Шведик М.С., Гунько Ю.Л. // *Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Механізація та автоматизація виробничих процесів. — 2016. — Вип. 10(1). — С. 80–85. — Бібліогр.: 12 назв.*

Агрегат для висіву насіння, обробіток ґрунту, свіжозораний ґрунт, розпушення міжрядь, ущільнення, прорізання щілини.

Проаналізовано причини, що стримують дружне проростання насіння зернових колосових культур та наступний їх ріст і розвиток, а також визначено несприятливі умови для проростання насіння бур'янів. Обґрунтовано систему обробітку ґрунту з одночасним висівом насіння зернових культур у свіжозораний ґрунт з розпушеним міжряддям і ущільненням його по вертикалі в рядку та поверхневого шару з наступним прорізанням щілини по центру кожного рядка. Встановлено, що такий обробіток стабілізує водно-повітряний режим у кореневому шарі і створює найбільш оптимальні умови для проростання насіння зернових колосових культур, несприятливі умови для насіння бур'янів, скорочує число операцій з технологічного процесу сівби та період часу, необхідний для самоосідання ґрунту.

УДК 631.331.5

2017.2.42. МЕХАНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ПАРАМЕТРІВ КОМБІНОВАНОГО СОШНИКА СЕЛЕКЦІЙНОЇ СІВАЛКИ / Булгаков В.М., Адамчук В.В., Калетнік Г.М., Головач І.В., Горобей В.П. // *Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Механізація та автоматизація виробничих процесів. — 2016. — Вип. 10(1). — С. 38–43. — Бібліогр.: 14 назв.*

Сівалка, дводисково-анкерний сошник, селекційні посіви, жорсткість пружини.

Обґрунтовано конструктивні і кінематичні параметри нового комбінованого дводисково-анкерного сошника, що об'єднує переваги дводискових і сошників анкерного типу та може

успішно використовуватись на грубо підготовлених, з розлинними залишками ґрунтах і стійко забезпечує глибину загортання насіння на підвищених швидкостях висіву при селекційних висівах. Теоретично обґрунтовано параметри комбінованого дводисково-анкерного сошника, зокрема необхідність застосування пружини певної жорсткості для забезпечення стабільності руху (у повздовжньо-вертикальній площині) у ґрунті і висіву насіння на задану глибину в межах агротехнічного допуску. Отримано залежності для розрахунку раціональної пружності пружини, що враховують геометричні параметри конструкції сошника. Встановлено, що для подолання сили опору ґрунту, яка діє на кулеподібну частину комбінованого сошника, жорсткість пружини має знаходитись в діапазоні $9,04 \cdot 10^3 - 3,60 \cdot 10^4$ н/м.

УДК 631.333.92

2017.2.43. МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ РУХУ КОМПОСТУ ПО ЛОПАТІ БАРАБАНА ПІД ЧАС РОЗПУШУВАННЯ БУРТІВ / Голуб Г.А., Павленко С.І. // Конструювання, виробництво та експлуатація сільськогосподарських машин: загальнодерж. міжвід. наук.-техн. зб. — Кіровоград, 2016. — Вип. 46. — С. 20–29. — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 06 548507.

Барабан, лопать, кінематичний показник, компост, бурт.

Відмічено, що одним із важливих елементів технологічного процесу виробництва компосту є розпушування буртів. Тому, формалізація процесу механічного розпушування буртів є важливим фактором як при експлуатації існуючих машин, так і при проектуванні нових. Наведено методику визначення початкового кута метання та абсолютної швидкості вильоту частинок компосту з лопаті робочого органу під час розпушення буртів. Встановлено, що збільшення величини кінематичного показника режиму роботи барабана від 20 до 40 рад/с призводить до зменшення еквівалентного діаметра частинки компосту на лопаті від 7,6 до 6 см та часу їх руху до сходу з лопаті від 0,033 до 0,014 с. При цьому початковий кут метання та абсолютна швидкість вильоту частинок компосту з лопаті збільшується відповідно від 41 до 47° та від 6,3 до 12,6 м/с. Розроблена розрахункова модель дає змогу встановити параметри завантаження та розвантаження лопатей барабана аератора-змішувача у широких межах значень конструкційних та технологічних параметрів.

УДК 631.354.2:621.7.014

2017.2.44. ВИПРОБУВАННЯ КОМБАЙНА CSX-7080 ФІРМИ NEW HOLLAND НА ЗБИРАННІ РАННІХ ЗЕРНОВИХ КОЛОСОВИХ КУЛЬТУР, СОЇ ТА ТРИТИКАЛЕ / Кравчук В., Занько М., Лисак О. // Техніка і технології АПК. — 2017. — № 1. — С. 8–13. — Бібліогр.: 5 назв.

Комбайн CSX 7080, випробування, чотирибарабанна система обмолоту, продуктивність.

Наведено результати випробувань комбайна CSX-7080 NEW HOLLAND з чотирибарабанною системою обмолоту на збиранні зернових колосових культур та сої в умовах північної частини зони Лісостепу України. Відмічено, що його потенціал продуктивності може досягати 25 т за годину основного часу на полях з урожайністю до 70 ц/га. Такі функціональні можливості підтверджує прогресивна конструкційно-технологічна схема, технічний рівень та параметри комбайна і його функціональна здатність забезпечувати високу ефективність використання робочого часу. Цьому сприяє високий рівень технічної надійності, ергономічності, охорони та безпеки праці, коли функції комбайнера щодня зводяться тільки до найпростіших затрат на щоденне технічне обслуговування. Це попереджає втрату продуктивного часу комбайнера протягом зміни. Комбайн CSX-7080 відноситься до середнього класу, він має прогресивне технологічне компонування і сучасний технічний рівень, які ефективно реалізуються на збиранні широкою гамою с.-г. культур.

УДК 631.372

2017.2.45. АГРЕГАТ ДЛЯ СІВБИ ТА ВНЕСЕННЯ МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРИВ В УМОВАХ НАДМІРНОЇ ВОЛОГОСТІ ҐРУНТУ / Войтюк Д.Г., Волянський М.С. // Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Механізація та автоматизація виробничих процесів. — 2016. — Вип. 10 (1). — С. 53–57. — Бібліогр.: 5 назв.

Агрегат для сівби, внесення мінеральних добрив, надмірна вологість ґрунту, прохідність агрегату, урожайність.

Обґрунтовано конструктивну схему агрегату для сівби та внесення мінеральних добрив в умовах надмірної вологості ґрунту, який забезпечує підвищену урожайність на 25–30%. Відмічено, що в умовах надмірної вологості ґрунту для виконання технологічних операцій сівби та внесення мінеральних добрив доцільно використовувати надлегкі мобільні енергетичні засоби з шинами низького тиску (0,01–0,05 МПа), які здійснюють мінімальну ущільнену дію на ґрунт і забезпечують високу прохідність агрегату та високу його продуктивність (робоча швидкість — 20–40 км/год). Обґрунтовано функціональну схему монтованих технологічних модулів. Для забезпечення роботи агрегату на робочих швидкостях 20–40 км/год визначено основні параметри технологічного модуля: максимальна подача добрив дозатором — 0,772 кг/с, максимально допустима частота обертання котушки дозатора — 78 об./хв ($1,3 \text{ с}^{-1}$); максимальні передаточні відношення механізму привода дозатора для забезпечення максимальної і мінімальної дози внесення добрив — 2,1 і 4,12; ширина захвату агрегату при внесенні мінеральних добрив — 12 м, при сівбі розкидним способом — 3,6 м.

УДК 631.372:629.3.017

2017.2.46. ПОКАЗНИКИ РОБОТИ ОРНОГО МАШИНО-ТРАКТОРНОГО АГРЕГАТУ, УТВОРЕНОГО ЗА СХЕМОЮ "PUSH-PULL" / Кістечок О.Д. // Конструювання, виробництво та експлуатація сільськогосподарських машин: загальнодерж. міжвід. наук.-техн. зб. — Кіровоград, 2016. — Вип. 46. — С. 146–154. — Бібліогр.: 11 назв. Шифр 06 548507.

Машинно-тракторний агрегат, оранка, агрегування, фронтальний плуг, продуктивність, витрати пального.

Наведено показники роботи орного машинно-тракторного агрегату (МТА), який працює за схемою "push-pull". Показано переваги фронтального агрегування орних знарядь із колісним агрегуючим трактором, які дають змогу створювати на його основі високоефективні МТА, що працюють за схемою "push-pull". Орний МТА такої схеми у складі трактора ХТЗ-16131, двокорпусного фронтального й чотирьохкорпусного задньонавісного плугів ("2+4") порівняно із МТА у складі цього самого енергетичного засобу й задньонавішеного п'ятикорпусного орного знаряддя ("0+5") має на 19,5% більшу продуктивність роботи й на 11,5% меншу питому витрату палива. Використання орного МТА, що працює за схемою "2+4", дає змогу обробляти ґрунт із більшою стабільністю ходу корпусів плугів по глибині.

УДК 631.374:631.362:633.1

2017.2.47. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ТРАВМУВАННЯ ЗЕРНА ГВИНТОВИМ КОНВЕЄРОМ / Куликівський В.Л., Палійчук В.К., Боровський В.М. // Конструювання, виробництво та експлуатація сільськогосподарських машин: загальнодерж. міжвід. наук.-техн. зб. — Кіровоград, 2016. — Вип. 46. — С. 160–165. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 06 548507.

Травмування зерна, гвинтовий конвеєр, зерновий матеріал, частота обертання, кут нахилу шнека, продуктивність.

Представлено результати досліджень гвинтових конвеєрів та живильників, які були спрямовані на визначення раціональних конструктивних параметрів шнеків. Встановлено, що основний вплив на травмування зернового матеріалу конвеєром мають частота обертання шнекового робочого органу, зазор між витком та кожухом і кут нахилу гвинтового конвеєра. Визначено, що оптимальними параметрами гвинтового конвеєра з точки зору травмування як основного фактора, є частота обертання робочого органу 100–150 об./хв при зазорі між витками та кожухом 1–2 мм та куті нахилу шнека 0–5°. Подальше збільшення кута нахилу конвеєра призводить до зменшення продуктивності та підвищення витрати потужності на привід гвинтового робочого органу.

УДК 631.521:631.172

2017.2.48. ЕНЕРГЕТИЧНА ОЦІНКА МАШИНИХ АГРЕГАТІВ ПРИ ВИРОБНИЦТВІ ЛЬОНОТРЕСТИ / Лімонт А.С. // Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Механізація та автоматизація виробничих процесів. — 2016. — Вип. 10(1). — С. 112–116. — Бібліогр.: 18 назв.

Льонозбиральний комбайновий агрегат, ворущилка, обертач, прес-підбирач, енергоємність, продуктивність.

Здійснено енергетичну оцінку льонозбирального комбайнового агрегату при розстиланні стрічки льоносолами для її росяного мочіння, машинних агрегатів у складі з ворущилкою, обертачем і подвоувачем розстелених стрічок та прес-підбирачем, що підбирає стрічку виготовленої трести і формує її в рулони. Відмічено, що з підвищенням продуктивності льонозбирального агрегату та зазначених машинних агрегатів і прес-підбирача, що здійснює підбирання стрічки і формування рулонів від 0,1 до 0,6 га/год — енергоємність

використання агрегатів знижується на 83,3%, до 0,8 га/год — на 87,5%, а з підвищенням продуктивності від 0,1 до 1,0 га/год і подальшим підвищенням до 2,5 га/год знижується відповідно на 90 і 96%. За інтенсивністю сповільнення зниження енергоємностей досліджуваних агрегатів їхня продуктивність в реальних умовах виробництва трести має бути не нижче 0,6 га за годину змінного часу, продуктивність навантажувача рулонів трести — не нижче 10 т/год, а вантажопідйомність причепів, використовуваних на перевезенні рулонів, може бути обмежена вантажопідйомністю 10 т.

631.4 ҐРУНТОЗНАВСТВО

Науковий референт — кандидат с.-г. наук НИНЬКО П.І.
Науковий консультант — академік НААН МАЗУР Г.А.

УДК [631.445.152:631.46]:631.417.2(477.52)

2017.2.49. УМІСТ ЗАГАЛЬНОГО ГУМУСУ ТА БІОПРОДУКТИВНІСТЬ ҐРУНТІВ ЗАПЛАВИ МАЛОЇ РІЧКИ ПРОБУЖКА ЛІПОВОДОЛІНСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ / Казюта О.М. // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва: зб. наук. пр. — Х., 2016. — № 1. — С. 115–121. — (Сер. Ґрунтознавство, агрохімія, землеробство, лісове господарство, екологія Ґрунтів). — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 548186.

Загальний гумус, біопродуктивність Ґрунтів, алювіальні Ґрунти, біогенність.

Досліджено вміст загального гумусу та біопродуктивність алювіальних Ґрунтів різних частин заплави р. Пробужка. Визначено, що всі досліджувані Ґрунти мають високий вміст гумусу, причому найвищі його показники зафіксовані у верхніх шарах, особливо багато гумусу міститься в 0–10 см шарі Ґрунту. Із глибиною кількість гумусу в усіх частинах заплави зменшується, за винятком прируслової частини, де на глибині 42–60 см знаходиться похований Ґрунт — вміст гумусу підвищується. Найбільший вміст гумусу мають Ґрунти притерасного зниження, найменший — у Ґрунті прируслової частини заплави. Усі досліджувані Ґрунти характеризуються високою біогенністю за трав'яною масою. Найбільша маса трави знаходиться у притерасному зниженні, найменша частка її зосереджена у центральній заплаві. Найбільша маса коренів зосереджена у верхньому 0–10 см шарі Ґрунту незалежно від частини заплави. Найбільша продуктивність коренів у прируслової заплаві, а найменша — у центральній.

УДК 631.4(477.41/42)

2017.2.50. ВМІСТ РУХОМИХ ФОРМ ФОСФОРУ І КАЛІЮ В СІРОМУ ЛІСОВОМУ ҐРУНТІ ЗА РІЗНИХ СИСТЕМ ОБРОБІТКИ ТА УДОБРЕННЯ В УМОВАХ ПРАВОБЕРЕЖНОГО ПОЛІССЯ / Яковенко О.П. // Збірник наукових праць ННЦ "Інститут землеробства НААН". — К., 2016. — Вип. 2. — С. 24–33. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 548760.

Сірий лісовий Ґрунт, обмінний калій, рухомий фосфор, системи обробітку, удобрення.

Встановлено, що за припинення внесення добрив упродовж трьох ротаций сівозміни відбувається зменшення запасів рухомого фосфору в середньому на 40,6 кг/га за рік, обмінного калію — на 14,5 кг/га за рік. Позитивний баланс по фосфору спостерігався лише на третьому фоні удобрення після зниження доз органічних та мінеральних добрив. У даному випадку більш виділяється варіант плоскорізного розпушення — підвищення сягає 27,5 мг/кг Ґрунту за три ротатії (табл.). Найефективнішою в накопиченні обмінного калію виявилась альтернативна система удобрення в поєднанні з плоскорізним розпушенням, збільшення умісту K_2O становило 1129,0 кг/га, що відповідає середній забезпеченості рослин калієм. У розрізі років спостерігалася стабільність вмісту обмінного калію в Ґрунті на рівні 80–129,5 мг/кг Ґрунту, рухомого фосфору в межах 135,0–219,5 мг/кг Ґрунту, що відповідає підвищеному та високому рівню забезпеченості даними елементами.

УДК 631.4:504.73(477.74)

2017.2.51. ҐРУНТОВО-РОСЛИННИЙ КОМПОНЕНТ ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА У ПРОБЛЕМУ УСИХАННЯ КУЯЛЬНИЦЬКОГО ЛИМАНУ / Біланчин Я.М., Буяновський А.О., Тортник М.Й., Жанталай П.І., Адобанська М.В., Кірюшкіна Г.М., Шихалєєва Г.М. // Вісник Одеського національного університету. Сер. Географічні та геологічні науки. — 2016. — Т. 21, вип. 1. — С. 56–77. — Бібліогр.: 21 назва.

Куяльницький лиман, Ґрунтово-рослинний покрив, усихання, гумусовий і агрофізичний стан.

Встановлено, що природно-екологічне середовище району досліджень зазнало і зазнає нині посиленого антропогенного впливу внаслідок високого ступеня розораності території, випасання худоби на узбережжю-берегових схилах лиману і річок, що впадають у нього, вирубки лісонасаджень та частих пожеж, а також видобутку піску по руслу і в заплаві р. В. Куяльник. Результати вивчення Ґрунтів обстеженої території засвідчили суттєве погіршення їхнього гумусового і агрофізичного стану в умовах посилення антропогенного пресу, глобального потепління клімату та прояву ерозійних процесів. Це є наслідком інтенсифікації процесів дегуміфікації Ґрунтів та їхнього знеструктурування і ущільнення, зменшення вологості, погіршення водопроникності і фільтраційної здатності. Запропоновано стратегію заходів щодо поліпшення природоохоронно-екологічного стану Ґрунтів і земель басейну Куяльницького лиману та Ґрунтово-рослинного покриву загалом, підвищення їхньої значущості у збільшенні стоку з вододільних, і особливо, привододільно-схлилових територій та збільшення на них рослинності. Пріоритетними мають стати безполицева різноглибинна оранка та розульнення верхніх шарів чорноземних Ґрунтів, збільшення площ під культурами суцільної сівби та сорго, а також доведення частини багаторічних трав до 25%.

УДК 631.417.2

2017.2.52. ВПЛИВ ТРАНСФОРМАЦІЇ ҐРУНТОВОГО ВБИРНОГО КОМПЛЕКСУ НА ВМІСТ ГУМУСУ В СІРОМУ ЛІСОВОМУ ҐРУНТІ / Шкляр В.М. // Наукові основи ефективного розвитку галузі землеробства та використання земельно-ресурсного потенціалу України: матеріали наук.-практ. конф. молодих учених і спеціалістів, Київ, 1–3 листоп. 2016 р. — К., 2016. — С. 5–6. Шифр 548771.

Сірий лісовий Ґрунт, вміст гумусу, трансформація Ґрунтового вбирного комплексу.

Дослідження проведено в 2013–2016 рр. в ДПДГ "Чабани" ННЦ "Інститут землеробства НААН" у стаціонарному досліді, який закладено у 1992 р. на сірому лісовому крупнопилуватолегкосуглинному Ґрунті. Встановлено позитивну роль поєднання вапнування та органо-мінеральних систем удобрення, що сприяло розширеному відтворенню запасів гумусу. На варіанті, де вносили полуторну дозу вапна, розраховану за гідролітичною кислотністю по фону органічних та підвищеної дози мінеральних добрив ($N_{104}P_{56}K_{104}$) на 8–10-й роки дії хімічної меліорації (7,3 т/га $CaCO_3$), частка кальцію була найвищою в досліді і становила в середньому 81% від ємності вбирання,

а частка обмінного водню — лише 13%. Ступінь насичення ґрунту основами на цьому варіанті в роки дослідження становила 87%, за якого ґрунт мав найбільш сприятливі фізико-хімічні властивості для розвитку й отримання високих урожаїв с.-г. культур та накопичення гумусу в сірому лісовому ґрунті, а запаси гумусу в орному шарі становили 44,48 т/га.

УДК 631.43:631.6:631.42

2017.2.53. ЗМІНИ ФІЗИКО-ХІМІЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ РОЗПУШЕНОГО ТЕМНО-КАШТАНОВОГО ҐРУНТУ ЗА УМОВ РІЗНОГО ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ / Писаренко П.В., Козирев В.В., Біднина І.О. // Управління водними ресурсами в умовах змін клімату: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої Всесвітньому дню води, 21 берез. 2017 р. — К., 2017. — С. 110–111. Шифр 548784.

Фізико-хімічні властивості, темно-каштановий ґрунт, зрошення, обробіток ґрунту, щільність складення, водопроникність.

Показано, що щільність складення орного шару на початку вегетації в усіх варіантах досліді була в межах оптимальної і становила 1,26–1,32 г/см³ і лише у варіанті дискового обробітку на глибину 10–12 см у шарі ґрунту 0–40 см вона знаходилася на межі перевищення оптимальних показників і становила 1,33 г/см³. Відповідно у цьому варіанті знизилась пористість та погіршилася водопроникність. Застосування оранки на фоні різноглибинної полицевої системи основного обробітку ґрунту в сівозміні забезпечило найвищі значення водопроникності — 3,1 мм/хв. Підвищення щільності складення та зниження пористості у варіантах розпушення на 10–12 см у системі мілкого безполицевого одноглибинного основного обробітку ґрунту призвело до зниження водопроникності при 3-годинній експозиції визначення, в середньому на 0,8 мм/хв або на 34,7% порівняно з оранкою. Найбільш розпушеним виявився ґрунт у варіантах оранки та коливався у межах 1,28–1,30 г/см³ у системі тривалого застосування різноглибинного полицевого та безполицевого обробітку ґрунту по культурах сівозміни. Аналіз даних урожайності культур сівозміни свідчить про те, що заміна оранки чизельним обробітком з такою самою глибиною розпушування та дискування на глибину 10–12 см призвела до зниження рівня врожайності зерна кукурудзи відповідно на 0,9 і 3,2 т/га, меншою мірою вплинуло на врожайність сорго — 0,3 і 1,5 т/га та сої — 0,4 і 0,8 т/га, а на врожайності пшениці озимої — суттєво не позначилось.

УДК 631.431.7

2017.2.54. ЩІЛЬНІСТЬ СКЛАДЕННЯ СІРОГО ЛІСОВОГО ҐРУНТУ ЗА РІЗНИХ СИСТЕМ УДОБРЕННЯ / Пелюховський С.Г. // Наукові основи ефективного розвитку галузі землеробства та використання земельно-ресурсного потенціалу України: матеріали наук.-практ. конф. молодих учених і спеціалістів, Київ, 1–3 листоп. 2016 р. — К., 2016. — С. 13–14. — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 548771.

Сірий лісовий ґрунт, щільність складення ґрунту, системи удобрення.

Визначено, що застосування лише мінеральної системи удобрення призводить до негативних змін показників щільності складення ґрунту, які простежуються упродовж всього вегетаційного періоду. Щільність складення ґрунту на цьому варіанті була найбільшою — 0,11–0,12 г/см³. Вапно як меліорант на кислих ґрунтах сприяє зменшенню кислотності і підвищенню суми обмінних основ, а також підвищує коагуляційну здатність тонкодисперсної частини ґрунту, в результаті покращується структурність та водно-повітряний режим, а також зменшується щільність складення ґрунту. На варіанті, де застосовували одинарну дозу вапна, щільність складення ґрунту зменшилася на 3,75% відносно варіанта без добрив. Ущільненість орного шару даного варіанта протягом вегетації в середньому становила 0,08 г/см³. У варіанті, де використовувалась органічна система удобрення, середній показник щільності становив 1,39 г/см³, що на 2,65% менше порівняно із варіантом без добрив. Ущільненість ґрунту на вказаному варіанті протягом вегетаційних періодів досліджуваних років залишалась стабільною на рівні 0,09 г/см³.

УДК 631.431.7:631.58

2017.2.55. ЩІЛЬНІСТЬ СКЛАДЕННЯ ЧОРНОЗЕМУ ТИПОВОГО ЗА ТРАДИЦІЙНОГО І НУЛЬОВОГО ОБРОБІТКУ

ҐРУНТУ / Павленко О.В. // Наукові основи ефективного розвитку галузі землеробства та використання земельно-ресурсного потенціалу України: матеріали наук.-практ. конф. молодих учених та спеціалістів, Київ, 1–3 листоп. 2016 р. — К., 2016. — С. 23–25. Шифр 548771.

Чорнозем типовий, щільність складення, обробіток ґрунту, соя, урожайність.

Встановлено, що за обох систем обробітку ґрунту, традиційної і по-till, показники щільності на всіх варіантах досліді не виходили за межі оптимального. На період сівби культури за традиційної системи щільність коливалась у межах 1,0–1,2 г/см³, а за по-till — 1,2–1,3 г/см³. У процесі вегетації рослин щільність ґрунту зростала під впливом ґрунтообробних знарядь, атмосферних опадів, а також за рахунок властивого будь-якому ґрунту самоущільнення та на час збирання врожаю за системи по-till та традиційної вона відповідно становила 1,3–1,4 та 1,25–1,3 г/см³. Все це позначилось і на урожайності культури, оскільки за системи по-till вона становила 44,5 ц/га та традиційної — 51,1 ц/га. Зроблено висновок, що щільність ґрунту за обох систем обробітку сприяла для вирощування с.-г. культур. Проте урожайність сої за системи по-till була меншою на 6,6 ц/га. Це пояснюється меншою на 10–15% густиною стояння порівняно з традиційним обробітком ґрунту.

УДК 631.431:633.521(477.86)

2017.2.56. АГРОФІЗИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ҐРУНТУ ЗА РІЗНИХ СПОСОБІВ ОБРОБІТКУ ТА УДОБРЕННЯ ПРИ ВИРОЩУВАННІ ЛЬОНУ-ДОВГУНЦЮ В УМОВАХ ПРИКАРПАТТЯ / Волощук М., Книгніцька Л. // Вісник Львівського національного аграрного університету. — Л., 2016. — № 20. — С. 167–174. — (Сер. Агрономія). — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 548316.

Дерново-підзолистий ґрунт, структурно-агрегатний стан, щільність, дискування, глибоке розпушення, мінеральні добрива, сидерат, льон-довгунець.

Проаналізовано структурно-агрегатний стан, щільність і шпаруватість дерново-підзолистих ґрунтів як важливі фактори родючості для вирощування льону-довгунцю в умовах Прикарпаття. Показано, що застосування мінімальних обробітків ґрунту з глибоким розпушуванням на фоні мінеральних добрив і сидерату забезпечує сприятливі умови орного й підорного шарів дерново-підзолистого поверхнево оглеєного середньосуглинкового ґрунту, рівномірний розподіл елементів живлення в орному шарі, що сприяє росту й розвитку рослин на формування врожаю. Найбільш ефективним у вирощуванні льону-довгунцю було проведення дискування на 8–10 см у поєднанні з глибоким розпушуванням на 35–40 см на фоні дози мінеральних добрив N₃₀P₄₅K₆₀ із сидератом. Визначено шляхи покращення агрофізичних властивостей ґрунту для підвищення урожайності льону-довгунцю в умовах Прикарпаття.

УДК 631.44:552.524:631.811:631.86

2017.2.57. СТАН СІРОГО ЛІСОВОГО ҐРУНТУ ЗА ВПЛИВУ ОРГАНО-МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРИВ І РЕГУЛЯТОРІВ РОСТУ РОСЛИН / Василенко М.Г., Стадник А.П., Душко П.М., Дем'янюк О.С. // Агроекологічний журнал. — 2016. — № 4. — С. 100–105. — Бібліогр.: 8 назв.

Сірі лісові ґрунти, органічно-мінеральні добрива, регулятори росту рослин, агрохімічні показники.

Досліджено вплив вітчизняних органічно-мінеральних добрив Віталіст, Оазис, Добродій і регуляторів росту рослин на агрохімічні та агроекологічні показники сірого лісового ґрунту. Встановлено, що застосування вітчизняних органічно-мінеральних добрив та регуляторів росту рослин сприяло збільшенню вмісту рухомих форм фосфору і калію в ґрунті, активізації мікробіоти, створенню належних умов для росту і розвитку с.-г. культур. Доведено, що вміст рухомих форм азоту, фосфору і калію у ґрунті не зменшується за підвищення врожайності, а навіть дещо зростає. Обґрунтовано екологічну та економічну доцільність застосування органічно-мінеральних добрив і регуляторів росту рослин.

УДК 631.442:631.84(477.83)

2017.2.58. ЗМІНА АЗОТНОГО ФОНДУ ТЕМНО-СІРОГО ОПІДЗОЛЕНОГО ҐРУНТУ ЗА РІЗНИХ СИСТЕМ УДОБРЕННЯ В ПОЛЬОВІЙ СІВОЗМІНІ / В. Лопушняк // Вісник Львівського

національного аграрного університету. — Л., 2016. — № 20. — С. 152–155. — (Сер. Агрономія). — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 548316.

Темно-сірий опідзолений ґрунт, азот, фракції азоту, система удобрення, сівозмінна.

Проаналізовано закономірності зміни вмісту фракцій азоту в ґрунті під впливом різних систем удобрення в польовій сівозміні. Встановлено, що під впливом органо-мінеральної системи удобрення зростає забезпеченість рослин доступними формами азоту, частка різних його форм у загальному фонді змінюється у незначному діапазоні, незважаючи на застосування різних систем удобрення і вирощування культур. Це засвідчує, що перехід азоту з різних фракцій відбувається швидко і зумовлюється агрохімічними властивостями ґрунту, зокрема станом його органічної речовини. Для забезпечення позитивної зміни загального вмісту азоту в ґрунті органічні добрива є незамінним чинником, сприяють достовірному нагромадженню цього елемента порівняно з такою самою кількістю добрив, внесених у формі мінеральних сполук. Оптимальний показник вмісту азоту в різних полях короткочастотної сівозміни забезпечила органо-мінеральна система удобрення з насиченням органічними добривами 15 т/га сівозмінної площі.

УДК 631.445.4:631.41:631.8(477.4)

2017.2.59. ГУМУСНИЙ СТАН ТА АЗОТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЛУЧНО-ЧОРНОЗЕМНИХ ҐРУНТІВ ПРАВОБЕРЕЖЖЯ УКРАЇНИ ЗА РІЗНИХ СИСТЕМ УДОБРЕННЯ / Дегтярьов В.В., Казюта О.І. // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва: зб. наук. пр. — Х., 2016. — № 2. — С. 23–33. — (Сер. Ґрунтознавство, агрохімія, землеробство, лісове господарство, екологія ґрунтів). — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 548317.

Лучно-чорноземний ґрунт, гумусний стан, азотний потенціал, система удобрення, загальний гумус, загальний азот.

Наведено результати дослідження впливу різних систем удобрення на вміст загального гумусу та загального азоту в лучно-чорноземному ґрунті Правобережного Лісостепу України. Установлено, що органо-мінеральна полуторна ($N_{200}P_{255}K_{245}$) система удобрення найбільш позитивно впливає на вміст загального гумусу в лучно-чорноземному ґрунті. Внесення лише органічних добрив сприяє збільшенню вмісту загального гумусу, але переважно у верхньому шарі ґрунту. Найбільший приріст умісту загального азоту відмічається за органічної системи удобрення, тобто внесення мінеральних добрив поряд з органічними знижує інтенсивність накопичення загального азоту в лучно-чорноземному ґрунті. Органо-мінеральні системи удобрення позитивно впливають на співвідношення С:N. У верхніх шарах ґрунту співвідношення С:N перевищує 10, що свідчить про перевищення процесів гуміфікації над процесами мінералізації.

УДК 631.445.41:631.417.2:631.5(477.5)

2017.2.60. ГУМУСОВИЙ СТАН ЧОРНОЗЕМУ ТИПОВОГО ГЛИБОКОГО ВАЖКОСУГЛИНКОВОГО ЗА РІЗНОГО АГРОГЕННОГО ТА ПОСТАГРОГЕННОГО ВИКОРИСТАННЯ В УМОВАХ ЛІВОБЕРЕЖНОЇ ЧАСТИНИ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Новосад К.Б., Товстокорий О.В., Сотников Ю.О., Гавва Д.В. // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва: зб. наук. пр. — Х., 2016. — № 2. — С. 69–78. — (Сер. Ґрунтознавство, агрохімія, землеробство, лісове господарство, екологія ґрунтів). — Бібліогр.: 16 назв. Шифр 548317.

Чорнозем типовий, загальний гумус, переліжний режим, фітоценози.

Досліджено вплив різного агрогенного та постагрогенного (заліснення, переліжний режим) використання чорноземів типових глибоких Лівобережної частини Лісостепу України на кількісну зміну вмісту гумусу. Визначено, що максимальна кількість загального гумусу властива верхнім шарам ґрунту і поступово зменшується з глибиною, що свідчить про протікання гумусо-аккумулятивного процесу ґрунтоутворення. Агрогенне використання ґрунту призводить до зменшення вмісту загального гумусу, при цьому коливання його у ґрунтах агрогенного використання за глибинами відбору майже не відрізняється. Постагрогенне використання чорноземних

ґрунтів сприяє акумуляції органічних речовин, особливо у верхніх шарах ґрунту. Найкращим варіантом, що збільшують вміст гумусу, є ґрунти переліжного режиму, серед лісопаркових фітоценозів — листяні деревні породи (дуб, береза). Шпилькові деревні породи за своїм впливом практично не відрізняються від агроценозів.

УДК 631.445.6:631.472(477.83)

2017.2.61. ЛУЧНО-СТЕПОВІ ЧОРНОЗЕМИ (ТИПОВІ) ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ: ГЕОГРАФІЯ І РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ БУДОВИ ПРОФІЛЮ / Папіш І.Я. // Вісник Одеського національного університету. Сер. Географічні та геологічні науки. — 2016. — Т. 21, вип. 1. — С. 84–97. — Бібліогр.: 8 назв.

Лучно-степові чорноземи, гумусовий і карбонатний профіль, морфологічна будова, властивості ґрунтів.

Охарактеризовано закономірності географії лучно-степових чорноземів (типових) та їхнє місце у структурі ґрунтового покриву Львівської області. Виявлено загальні риси морфологічної будови чорноземів типових, причини виникнення регіональних властивостей будови профілю, морфології та властивостей ґрунтів. Дослідження генетичної природи чорноземів західноукраїнського краю, особливостей їхньої географії, агрогенної і постагрогенної еволюції параметрів гумусового і карбонатного профілю дають змогу виявити стадії та швидкість деградації (рілля) чи реконструкції, відновлення (переліг) природних властивостей лучно-степових чорноземів, удосконалити не тільки класифікацію і діагностику чорноземів, але й схему ґрунтового-географічного районування України.

УДК 631.447:445

2017.2.62. ЧОРНОЗЕМНО-ЛУЧНІ ҐРУНТИ НА ЛЕСОВИХ ОСТРОВАХ У ПОЛІССІ: ГЕНЕЗА, ВЛАСТИВОСТІ / Канивцев С.В., Пархоменко М.М., Хмарна С.О., Чабовська О.І. // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва: зб. наук. пр. — Х., 2016. — № 2. — С. 79–84. — (Сер. Ґрунтознавство, агрохімія, землеробство, лісове господарство, екологія ґрунтів). — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 548317.

Чорноземно-лучні ґрунти, гідроморфні ґрунти, ґрунтовий профіль, гумусовий горизонт, агрохімічне обслуговування.

На основі вивчення гідроморфних ґрунтів та їх поширення на Чернігівському лесовому острові (опіллі) Правобережжя Десни представлено характерний профіль чорноземно-лучного ґрунту. Описано умови, агенти ґрунтоутворення, властивості й закономірності формування ґрунту. Показано, що такі ґрунти утворюються в умовах високого залягання підстиляючих водотривких неогенових бурих глин, а також трав'яної рослинності. Ґрунти мають великий ресурс родючості — містять до 3% гумусу, високу кількість розчинних фосфатів у гумусовому горизонті та мають у ньому нейтральну реакцію, сприятливі фізичні властивості (пухку будову). За умов належного агрохімічного обслуговування (внесення азотних і калійних добрив) здатні забезпечувати високий урожай.

УДК 631.452

2017.2.63. ДИНАМІКА РОДЮЧОСТІ ҐРУНТІВ СТЕПУ / Романенко О.Л., Куц І.С., Солодушко М.М., Заєц С.О. // Агро-екологічний журнал. — 2016. — № 4 — С. 81–89. — Бібліогр.: 9 назв.

Ґрунт, добрива, поживні речовини, гумус, динаміка родючості ґрунтів.

Розглянуто проблеми та перспективи органічного та мінерального живлення ґрунтів степової зони упродовж 2000–2014 рр. Встановлено, що за останні 15 років у середньому на 1 га посівної площі вносили 29 кг мінеральних добрив і 0,2 т гною, що відповідно у 5 і 80 разів менше від рекомендованих для умов Степу оптимальних значень. Визначено, що у середньому надходження поживних речовин з органо-мінеральних добрив та інших джерел утричі менші, ніж їх винос, а втрати гумусу в 2,5 разів більші за їх утворення. Для досягнення позитивного балансу гумусу в ґрунтах Запорізької області необхідно вносити 2 т/га соломи, 20 кг/га азотних добрив та 6,4 т/га гною. Для забезпечення бездефіцитного балансу поживних речовин у землеробстві потрібно збільшити внесення мінеральних добрив до $N_{23}P_{106}K_{46}$ (175 кг/га),

що майже втричі більше порівняно з останніми роками, та застосування інших альтернативних заходів.

УДК 631.453(477.1)

2017.2.64. МІДЬ У ҐРУНТАХ АГРО- ТА УРБОЛАНДШАФТІВ ЖИТОМИРСЬКОГО ПОЛІССЯ / Мислива Т.М., Білявський Ю.А. // Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Агрономія і біологія. — 2015. — Вип. 3. — С. 99–105. — Бібліогр.: 30 назв.

Мідь, ґрунт, коефіцієнт концентрації, акумуляція.

Визначено рівні вмісту та особливості акумуляції валових і міцнофіксованих форм міді у верхньому 0–20 см шарі ґрунтів агро- та урболандшафтів. Встановлено, що у ґрунтовому покриві агроландшафтів Житомирського Полісся фіксується відносно низький вміст валових форм міді, який коливається в середньому від 1–2 до 6–8 мг/кг, досягаючи рівня 8–10 мг/кг лише у дерново-глейових і лучних ґрунтах. Урбоземи парково-рекреаційних і агроселітебних ландшафтів вміщують від 8 до 10 мг/кг і більше валової міді, а в окремих випадках вміст цього елемента досягає 30–40 мг/кг. Характерною рисою розподілу міцнозв'язаної міді за ґрунтовим профілем є її акумуляція у верхніх генетичних горизонтах, багатих на органічну речовину. Коефіцієнт концентрації міцнофіксованої міді в орному шарі ґрунтів агроландшафтів у середньому коливається у межах від 1,11 до 2,42, а індекс насиченості ґрунту відповідає низькій забезпеченості, запаси якою у ґрунтах потребують поновлення. Коефіцієнт концентрації міді в урбоземах агроселітебних ландшафтів м. Житомир у середньому коливається від 9 до 22 одиниць.

УДК 631.46:631.445.41:631.84

2017.2.65. ПЕРЕБІГ МІКРОБІОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ У СІРОМУ ЛІСОВОМУ ҐРУНТІ ЗА ВАПНУВАННЯ І МІНЕРАЛЬНОГО УДОБРЕННЯ / Малиновська І.М., Черниш О.О., Сорока О.П. // Наукові основи ефективного розвитку галузі землеробства та використання земельно-ресурсного потенціалу України: матеріали наук.-практ. конф. молодих учених і спеціалістів, Київ, 1–3 листоп. 2016 р. — К., 2016. — С. 21–23. Шифр 548771.

Мікробіологічні процеси, сірий лісовий ґрунт, вапнування, мінеральні добрива, гумус, екзогенна органічна речовина.

Встановлено, що вапнування призводить до збільшення чисельності мікроорганізмів основних еколого-трофічних груп, зниження активності мінералізації гумусу: за відсутності

мінерального удобрення — на 8,77%, на фоні мінерального удобрення — на 10,6, за внесення екзогенної органічної речовини — на 28,6%; до зменшення активності витрачання органічної речовини ґрунту: за відсутності мінерального удобрення — на 28,5%, на фоні мінерального удобрення — на 25,3, за внесення екзогенної органічної речовини — на 47,9%; до зниження інтенсивності мінералізації сполук азоту, особливо, за внесення екзогенної органічної речовини: за одинарної дози добрив — у 1,90 раза, за 1,5 дози — 2,61, за подвійної дози — у 3,75 раза. Зростання дози мінеральних добрив також призводить до уповільнення мінералізації гумусу, загальної органічної речовини ґрунту і сполук азоту. Заорювання біомаси сидеральної культури і побічної продукції попередника у сівозміні покращує екологічні умови в агроценозі, про що свідчить зростання чисельності азотобактера, зниження питомого вмісту меланінінсинтезувальних мікроміцетів на 12,4%, зменшення фітотоксичності ґрунту на 16,8% порівняно із середньою фітотоксичністю ґрунту варіантів без внесення екзогенної органічної речовини.

УДК 631.472

2017.2.66. МОРФОЛОГІЧНІ ЗМІНИ ҐРУНТОВОГО ПРОФІЛЮ ЯСНО-СІРОГО ЛІСОВОГО ПОВЕРХНЕВО ОГЛЕЄНОГО ҐРУНТУ ПІД ВПЛИВОМ АГРОНАВАНТАЖЕНЬ / Цапко Ю.Л., Дянків К.Я., Оліфір Ю.М. // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва: зб. наук. пр. — Х., 2016. — № 2. — С. 33–38. — (Сер. Ґрунтознавство, агрохімія, землеробство, лісове господарство, екологія ґрунтів). — Бібліогр.: 2 назви. Шифр 548317.

Ясно-сірий лісовий поверхнево оглеєний ґрунт, агронавантаження, ґрунтовий профіль, агрогенна трансформація, переліг, добрива, вапно.

Встановлено, що тривале с.-г. використання ясно-сірого лісового поверхнево оглеєного ґрунту протягом 50 років порівняно із цілинним ґрунтом під перелогом призводить до зміни будови ґрунтового профілю і морфологічних ознак, які відображаються, в першу чергу, на потужності верхнього горизонту й витягнутості генетичного профілю та його потужності. Органо-мінеральна система удобрення сумісно з вапном позитивно вплинула на перебіг агрогенної трансформації ясно-сірого лісового поверхнево оглеєного ґрунту. На відміну від неї, мінеральна система удобрення (півтори норми) на фоні внесення 1,5 норми вапна сприяла поширенню деградаційних явищ у ґрунті.

631.5 АГРОТЕХНІКА

Науковий референт — доктор с.-г. наук ШЕЛЕПОВ В.В.
Науковий консультант — член-кореспондент НААН ТАНЧИК С.П.

УДК 631.51:631.43:633

2017.2.67. ВПЛИВ СИСТЕМИ ОСНОВНОГО ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ НА ВМІСТ ДОСТУПНОЇ ВОЛОГИ ТА ПРОДУКТИВНІСТЬ КУКУРУДЗИ В ПРАВОБЕРЕЖНОМУ ЛІСОСТЕПУ / Танчик С.П., Миколенко Я.О. // Вісник аграрної науки. — 2017. — № 4. — С. 12–16. — Бібліогр.: 10 назв.

Ґрунт, вологість, кукурудза, врожайність, обробіток ґрунту, коефіцієнт водоспоживання.

Висвітлено результати досліджень щодо впливу систем основного обробітку ґрунту (диференційований — контроль, плоскорізний, полицево-безполицевий, поверхневий) та чергування культур у короткоротаційній трипільній сівозміні за промислового (контроль) та по-till обробітку ґрунту. Встановлено, що на період сівби за нульового обробітку запаси доступної вологи були на 20,5 мм вищими порівняно з оранкою. Запаси доступної вологи в шарі 0–100 см на початок вегетації (табл. 1) за основного і поверхневого обробітків ґрунту перевищували на 15,6 мм, а на кінець вегетації — на 20,9 мм контроль. Отже, отримані результати свідчать, що економініше використовується волога за нульового та поверхневого обробітків. Так, за нульового обробітку це можна пояснити наявністю мульчувального шару, що перешкоджає надмірному випаровуванню вологи. Поверхневий обробіток зберігає

вологу за рахунок подрібнення шару ґрунту, який також перешкоджає випаровуванню вологи. Для формування врожаю найекономініше використовується волога за нульового та плоскорізного обробітків ґрунту, що на 31,7 мм менше порівняно з контролями 1-го та на 30,8 мм — 2-го досліді. Урожайність підвищується за плоскорізного обробітку на 1,4 т/га, за поверхневого — на 0,5 т/га порівняно з контролем. За нульового обробітку врожайність кукурудзи підвищилась на 0,5 т/га порівняно з контролем другого досліді.

УДК 631.512:631.816.2

2017.2.68. ТРЕБОВАТЕЛЬНЫЙ ЯЧМЕНЬ. ПРОТИВОЗРОНИОННАЯ ОБРАБОТКА ПОЧВЫ, УДОБРЕНИЕ И УРОЖАЙ ЯЧМЕНЯ ЯРОВОГО НА СКЛОНАХ / Горбатенко А., Горобец А., Судак В., Десятник Я., Судак Н. // Зерно. — 2017. — № 1. — С. 30–36.

Схилові ґрунти, протиерозійний обробіток, агрофізичні властивості, мінеральні добрива, врожайність.

Наведено результати досліджень щодо впливу способів протиерозійного обробітку ґрунту та оптимізації строків внесення мінеральних добрив на врожайність ячменю ярого після кукурудзи на зерно за вирощування на схилових землях крутизою 3,5–4° в умовах Північного Степу України.

Вивчали безполицевий обробіток ґрунту на глибину 20–22 см діагональним розпушувачем, чизельний обробіток на глибину 10–12 см, мілкий (12–14 см) плоскорізний обробіток важкими культиваторами, щілювання. Контролем слугувала оранка на глибину 20–22 см. Встановлено, що на схилхвал землях позитивно впливає на елементи родючості ґрунту й врожайність ячменю безполицевий обробіток на глибину 20–22 см діагональним розпушувачем ПРН-31. Застосування діагонального розпушувача забезпечує якісне розпушування ґрунту, поліпшує фільтраційні властивості й водний режим. Так, у середньому за три роки у 1,5-метровому шарі ґрунту за осінньо-зимовий період накопичувалось 125 мм доступної вологи, проти 82 мм на оранці й 73 мм при мілкому плоскорізному обробітку (табл.). Внаслідок поліпшення водного режиму й агрофізичних властивостей ґрунту, врожай зерна порівняно з контролем (оранка 20–22 см) підвищився на 0,28 т/га. Внесення мінеральних добрив на схилах слід проводити восени за безполицевого і чизельного обробітку ґрунту, весною — за мілкого плоскорізного розпушення або щілювання. З точки зору зменшення втрат азоту, перспективним є роздільне внесення добрив: восени — РК, весною — N.

УДК 631.512:631.816.2

2017.2.69. STRIP-TILL: ЩО ВЖЕ ВІДОМО? / Андрущак А. // *Зерно*. — 2017. — № 1. — С. 198–201.

Strip-till, mini-till, технології землеробства, впровадження.

Відмічено, що strip-till — це частковий поглиблений обробіток ґрунту в смугах, який широко впроваджується в країнах Північної Америки, де mini-till має недоліки — слабше весною прогрівається ґрунт під соломомою, що призводить до зниження врожайності. В Європі піонером strip-till є Німеччина, яка зменшила площу обробітку ґрунту, збільшила глибину локального обробітку в смугах з одночасним внесенням рідкого гною та мінеральних добрив. Strip-till поділяється на інтенсивний, помірний, класичний, роздільний та комбінований. Технологічна карта для ровини на strip-till полягає у механічному смуговому обробітку із внесенням добрив, після чого проводиться сівба. Рекомендується весною після смугового обробітку перед сівою дати ґрунту підсохнути, щоб не прилипав до сошників сівалок. Зроблено висновок, що strip-till усуває недоліки mini-till та надає альтернативу плужному обробітку на площах, схильних до ерозії. Strip-till — це не сама сівалка, а система заходів під конкретний ґрунт, клімат, сівозміну. Strip-till показує ефект на культурах, що потребують широкого міжряддя, насамперед порівняно із mini-till. Strip-till — це еволюційний крок землеробства після mini-till. Проте кожна технологія землеробства має право на існування. Технології не копіюються, а їх головні принципи переносяться на місцеві умови. До цього потрібно знати, як вони працюють.

УДК 631.527:633.15

2017.2.70. СТРЕСОВІ ФАКТОРИ НА ДІЛЯНКАХ ГІБРИДИЗАЦІЇ КУКУРУДЗИ ТА СПОСОБИ МІНІМІЗАЦІЇ ЇХНЬОГО ВПЛИВУ / Жемойда В.Л., Багатченко В.В. // *Селекція — надбання, сучасність і майбутнє (освіта, наука, виробництво): тези міжнар. наук.-практ. конф.*, 22–24 трав. 2017 р. — К., 2017. — С. 18–20. Шифр 549037.

Кукурудза, гібриди, лінії, строки сівби, норми висіву, стимулятори росту, продуктивність.

Відмічено, що для підвищення насінневої продуктивності батьківських компонентів гібридів кукурудзи потрібно вдосконалювати та оптимізувати агротехнічні заходи їх вирощування. Вивчали гібриди Ріст СВ, Річка С та Рушник СВ, самозапильні лінії УР 9зС, УР 331 СВ та УР 12зС за сівби 25 квітня, 10 та 25 травня, густотою стояння рослин (75, 85, 95 тис./га для гібридів, та 85, 95 і 105 тис./га для самозапильних ліній). Встановлено, що найбільший вихід зерна з качана батьківські форми мали за сівби 25 квітня. Більш пізні посіви формували менший вихід зерна з початка та більшу неозерненість верхівки. При зміщенні строків сівби у бік пізніх збільшувалась вологість зерна. В середньому за роки досліджень гібриди Ріст СВ, Рушник СВ і Річка С найвищу урожайність формували за сівби 25 квітня. Усі досліджувані батьківські форми кукурудзи при пізньому строку сівби (25 травня) суттєво знижували урожайність зерна. Зроблено висновок, що сівба 25 квітня — 10 травня є оптимальною для формування найвищої урожайності зерна батьківських форм.

УДК 631.58:631.86:339.13

2017.2.71. ОРГАНІЧНЕ ЗЕМЛЕРОБСТВО: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ / Левицький Я. // *Пропозиція*. — 2017. — № 5. — С. 32–34.

Органічне землеробство, продукти органічного землеробства, темпи розвитку.

Наведено результати впровадження, значення та реалізації продукції органічного землеробства. Відмічено, що у 2017 р. господарства і фермери, нехтуючи вимогами сівозміни, засіють соняшником більше гектарів, аніж пшеницею. Проте, для збільшення прибутків є інше рішення — переналаштування на виробництво органічних культур. Однак для вирощування органічних культур потрібен час для очищення полів від залишків хімічних речовин (п'ять–сім років), скорочення процедури одержання відповідного сертифіката та його якості (близько 7 тис. грн), налагодження виробництва органічного насіння та засобів захисту рослин, прийняття відповідного рішення Держави про підтримку органічного землеробства. Незважаючи на такі перешкоди, в Україні у 2015 р. 410550 сільгоспугідь (≈1% загальної площі) отримали сертифікати органічних, 0,5 млн га перебувають під дикорослинністю, тобто в перехідному стані. За три роки (2014–2016 рр.) земельні площі під виробництвом органічних зернових і олійних зросли від 18,8 до 189,5 тис. га — тобто більше ніж удесятеро. На початок червня 2016 р. в Україні нараховували близько 210 підприємств, зареєстрованих у галузі органічного землеробства, зокрема в Київській області — 36, Одеській — 28, Харківській — 18. Сутність органічного виробництва у високій ціні продуктів, яка у півтора-два рази вища, ніж аналогічного традиційного продукту. На жаль, ринок органічної продукції здебільшого розташований не в Україні, а в країнах Північної Америки, Європейського Союзу, Далекого Сходу і Південно-Східної Азії, де рівень життя високий і дає змогу жителям обирати натуральні, без застосування будь-якої хімії, продукти. Розвиток органічного землеробства в Україні тримається лише завдяки експорту, оскільки відсутнє внутрішнє споживання через низьку купівельну спроможність населення. Незважаючи на всі перешкоди та відсутність державних програм підтримки, органічне землеробство в Україні розвивається, хоча і не прищвидкими темпами.

УДК 631.58:631.871

2017.2.72. ЕКОЛОГІЧНІ АЛЬТЕРНАТИВИ / Дегодюк Е. // *The ukrainian farmer*. — 2016. — № 6. — С. 70–72.

Система землеробства, органічне землеробство, система землеробства І. Овсинського та Древлянська.

Відмічено, що в країнах Західної Європи існують біодинамічна, агробіологічна та мікробіологічна системи землеробства, в основі яких — відмова від застосування промислових хімічних добрив і пестицидів. Проте в світовій і українській літературі прижилось поняття "органічне" землеробство, суть якого тотожна зі згаданими альтернативними системами. Органічна система землеробства вимагає сівозміни, технології обробітку ґрунту, особливих систем удобрення й захисту рослин. У сівозмінах — насичення бобовими культурами, в обробітку — неглибоке розпушення, в удобренні — відмова від мінеральних добрив, в захисті рослин — від штучних пестицидів. Проте виведення останніх двох із системи призводить до зниження продуктивності органічного землеробства на 30–50%. Для заміни хімічних мінеральних добрив потрібно створювати й застосовувати органо-мінеральні біоактивні добрива (ОМБД), основою яких є озерні сапропелі й верховий торф. Прикладом застосування органічного землеробства є ПП "Агроекологія" Шишацького району Полтавської області під керівництвом С.С. Антонця, де починаючи з 1971–1975 рр. врожайність зернових збільшилась від 2,6 до 5,28 т/га у 2014 р. Крім застосування ОМБД органічне землеробство сприяє поширенню природного різноманіття ентомофагів та дикорослих трав. У поширенні органічного землеробства заслужують увагу системи землеробства І. Овсинського (обробіток ґрунту не глибше ніж на 5 см, відмова від суцільної сівби зернових культур із запровадженням черезсмуужа шириною 30 см, поширення бобових культур та ін.) та Древлянська (насичення посівів однорічними бобовими культурами до 50%, насамперед горохом польовим, викою ярою та ін.). Зроблено висновок, що системи розроблялися і вдосконалювалися віками, але шляхом інновацій їх можна

значно швидше і ефективніше відчуті менше ніж за одне покоління.

УДК 632.08:632.154:632.981.3

2017.2.73. ДАНСЬКІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УКРАЇНСЬКІЙ НИВІ / Хенрік Бекгаерд Лаурсен // Пропозиція. — 2017. — № 5. — С. 86–87.

Біодобрива із мікро- й макроелементами, прилипачі, Bio pH, BioMangan, BioCrop Opti.

Висвітлено досвід застосування датських біодобрив із мікро- й макроелементами та біодобавок для поліпшення води та якості обприскування. Вивчали препарати, що містять ПАРИ, прилипачі тощо, які є вкрай небезпечними речовинами й розпадаються за утворенням токсичних сполук. Завдяки добавці Bio pH Control від виробника BioNutria Danmark ApS вдалось отримати максимальний ефект від застосування пестицидів й агрохімікатів та скоротити норму їх використання. Bio pH Control містить антиспінювач, що гарантує контроль за утворенням піни та мінімальні втрати часу через піноутворення. Використання біодобрив із мікро- й макроелементами від BioNutria збільшує вегетаційний період, поля стають зеленими і рівномірними. Продукти BioMangan, BioCrop, BioVog допомагають рослинам добре перезимувати, відновити баланс утрачених мікроелементів у ґрунті. Зроблено висновок, що аграрії у майбутньому дедалі частіше стикатимуться з дефіцитом у ґрунті не тільки марганцю, міді, бору, а й магнію — фактично аналізи рослин свідчать про це вже зараз.

УДК 633.11*324*:631.53.04

2017.2.74. ОЦІНКА ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОЩУВАННЯ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ОЗИМОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД СТРОКІВ СІВБИ ТА НОРМ ВИСІВУ НАСІННЯ / Корхова М.М., Коваленко О.А., Шепель А.В. // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — 2016. — Вип. 4. — С. 85–91. — Бібліогр.: 10 назв.

Пшениця м'яка озима, енергетична ефективність, строки сівби, норми висіву насіння.

Наведено результати досліджень щодо впливу строків сівби та норм висіву насіння на показники енергетичної ефективності пшениці озимої в умовах Південного Степу України впродовж 2011–2013 рр. Вивчали сорт пшениці озимої Наталка за сівби — 10, 20, 30 вересня, 10 і 20 жовтня та норм висіву — 3, 4, 5 млн схожих насінин на 1 га. Дослідженнями визначено, що строки сівби та норми висіву насіння впливали на величину накопичення валової енергії у зерні пшениці, зокрема урожайність, надходження, затрати, приріст енергії, енергетичний коефіцієнт та енергоємність (ГДж/га) — табл. Найвищою рівня (74,3 ГДж/га) енергетичний показник досяг за сівби 10 жовтня з нормою висіву 5 млн схожих насінин/га. Проте, строки сівби неістотно впливали на енерговитрати, хоча встановлено тенденцію зниження даного показника на 1,6–1,8% при переході від пізнього до раннього строків сівби. Стосовно норми висіву насіння відмінності були суттєвими і становили 9,5–9,6%. При цьому, найвищими (31,1–31,6 ГДж/га) витрати енергії були за сівби з нормою висіву 5 млн схожих насінин/га. Коефіцієнт енергетичної ефективності найбільшим (2,35) був за сівби 10 жовтня при нормі висіву 5 млн схожих насінин/га, найменшим (1,65) — за сівби 10 вересня з нормою висіву 5 млн схожих насінин/га. Зроблено висновок, що сівба пшениці м'якої озимої 10 жовтня порівняно з строком сівби 30 вересня зумовила збільшення коефіцієнта енергетичної ефективності в середньому за нормами висіву від 2,15 до 2,35, або на 7,3%.

УДК 633.11*324*:633.112:633.112:631.5

2017.2.75. УРОЖАЙНІСТЬ І ЯКІСТЬ ЗЕРНА ПШЕНИЦІ І ТРИТИКАЛЕ ОЗИМИХ ЗАЛЕЖНО ВІД ПОПЕРЕДНИКІВ ТА СТРОКІВ СІВБИ / Солодушко М.М., Гасанова І.І., Прядко Ю.М., Носенко Ю.М. // Бюлетень Інституту сільського господарства степової зони НААН. — Д., 2016. — № 11. — С. 35–39. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 548787.

Пшениця і тритикале озими, строки сівби, попередник, урожайність, якість зерна.

Розглянуто особливості формування урожайності та якості зерна озимих сортів пшениці Селянка, Смуглянка, Зіра і тритикале Папсуєвська, які вирощували після чорного пару та

соняшнику за різних строків сівби в умовах Північного Степу впродовж 2009–2011 рр. Виявлено, що у середньому за роки досліджень найвищий урожай зерна сортів пшениці озимої по чорному пару був за оптимального строку сівби (20 вересня), найменший — допустимо раннього (5 вересня). Урожайність сортів залежно від строку сівби коливалася в межах: Селянка — від 4,17 до 4,93 т/га, Смуглянка — від 4,5 до 5,51, Зіра — від 4,41 до 5,26 т/га (табл.). Після соняшнику найбільшу урожайність сортів пшениці відмічено за допустимо пізнього строку сівби (5 жовтня), найменшу — за допустимо раннього (5 вересня). Найвищі показники формували сорт Смуглянка — 2,97–3,31 т/га, Зіра — 2,58–3,20, Селянка — 2,55–3,14 т/га. Урожайність зерна тритикале озимого Папсуєвська після двох попередників за всіх строків сівби виявилася меншою, ніж у сортів пшениці озимої і коливалася від 3,99 до 4,39 т/га по чорному пару, а після соняшнику — від 2,39 до 2,66 т/га. Технологічні показники зерна сортів пшениці і тритикале значною мірою залежали від погодних умов, величини врожаю та агротехніки вирощування. Так, якість зерна (вміст білка, клейковини, натура зерна, седиментація) пшениці і тритикале озимих по чорному пару суттєво переважали аналогічні показники після соняшнику. Проте за однакових умов вирощування кількість білка та клейковини в зерні тритикале на рівні з пшеницею, але натура зерна, седиментація та об'єм хліба у тритикале мають суттєво нижчі значення.

УДК 633.111:631.53.04

2017.2.76. ВПЛИВ СТРОКІВ СІВБИ НА УРОЖАЙНІСТЬ ТА ЯКІСТЬ ЗЕРНА ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ В УМОВАХ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ / Усова Н.М. // Бюлетень Інституту сільського господарства степової зони НААН. — Д., 2016. — № 11. — С. 58–62. — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 548787.

Пшениця озима, сорти, строки сівби, урожайність, якість зерна.

Наведено результати багаторічних (2011–2015 рр.) досліджень реакції різних сортів пшениці озимої на строки сівби по чорному пару. Вивчали сорти Антонівка і Служниця одеська за сівби 5, 15, 25 вересня та 5 жовтня. Строки сівби і пов'язані з ними абіотичні та біотичні фактори доквілля помітно впливали на ріст і розвиток рослин та кінцеву врожайність зерна. Так, у найбільш посушливому 2012 р. найвищий урожай зерна одержано за сівби 5 вересня, у сприятливі роки — за сівби 25 вересня і 5 жовтня. У середньому за роки досліджень найбільшу урожайність пшениці — 5,36–5,71 т/га одержано за сівби 25 вересня. Сівба як у більш ранній строк (15 вересня), так і у більш пізній (5 жовтня) призводила до зниження урожайності на 2,4–15,4 і 4,5–6,1% відповідно (табл.). Показники якості зерна пшениці певним чином залежали від строку сівби. Так, у середньому за роки досліджень, більш якісне зерно (вміст білка, клейковини, ВДК та маса 1000 зерен) формувалось за сівби 15–25 вересня. Зроблено висновок, що в умовах Південного Степу України найбільш оптимальним строком є сівба 25 вересня, за якого розкривається генетичний потенціал урожайності і якості зерна.

УДК 633.15:631.5

2017.2.77. ВПЛИВ СТРОКІВ СІВБИ, ГУСТОТИ РОСЛИН ТА АБІОТИЧНИХ ФАКТОРІВ НА ФОРМУВАННЯ ВРОЖАЙНОСТІ ЗЕРНА ГІБРИДІВ КУКУРУДЗИ РІЗНИХ ГРУП СТИГЛОСТІ В УМОВАХ ЛІСУСТЕПУ ЗАХІДНОГО / Молдован Т.А., Собчук С.І. // Бюлетень Інституту сільського господарства степової зони НААН. — Д., 2016. — № 11. — С. 39–45. — Бібліогр.: 13 назв. Шифр 548787.

Кукурудза, гібриди, строки сівби, густина рослин, врожайність зерна.

Наведено результати досліджень продуктивності гібридів кукурудзи різних груп стиглості залежно від строків сівби та густоти стояння рослин. Вивчали гібриди Квітневий 187 МВ (ранньостиглий), Оржиця 237 МВ та ДН Галатія (середньоранні), Красилів 327 МВ (середньостиглий) за сівби третя декада квітня, перша декада травня (контроль) та друга декада травня, густиною стояння рослин: 75 тис./га (контроль); 80; 85; 90 тис./га відповідно. Встановлено, що досліджувані чинники по-різному впливали на показники елементів структури врожаю, індивідуальну продуктивність рослин та урожайність

гібридів. Найбільш позитивно гібриди кукурудзи реагували на зміщення строків сівби в бік більш ранніх, зокрема зростає маса 1000 насінин, загальна врожайність (табл.). Проте гібриди з тривалим вегетаційним періодом формували вищі врожаї — від 6,67 до 8,91 т/га, що на 1,49–0,76 т/га більше ранньостиглого і середньораннього гібридів відповідно. Зроблено висновок, що в Західному Лісостепу України кращі умови для росту і розвитку рослин, формування урожайності зерна створюються за сівби у третій декаді квітня та за збільшення густоти стояння до 90 тис./га рослин. Найбільш врожайними були гібриди ДН Галатея та Красилів 327 МВ.

УДК 633.15:631.53.04:631.526.3

2017.2.78 СІВБА КУКУРУДЗИ: КОЛИ РАНО — ЗНАДТО РАНО / Гончаров О. // Agroexpert. — 2017. — № 3. — С. 24–26.

Кукурудза, якість насіння, рання сівба, низькі температури ґрунту та вологі, термін появи сходів.

Наведено літературний огляд з аналізу впливу низьких температур та вологості ґрунту на польову схожість насіння кукурудзи за ранньої сівби. Встановлено, що для проростання насіння кукурудзи, ключове значення мають умови, коли в насіння надходить волога. Холодна вода різко збільшує об'єм зернівки, позаяк набряклі зерна крохмалю розпирають її зсередини, клітинні стінки починають лопатись, внаслідок чого вміст клітин опиняється назовні. Зовнішній вміст стимулює патогенну мікрофлору ґрунту, яка своєю чергою “добиває” травмоване насіння. Низькі температури та холодна вода не лише комфортні для розвитку патогенів, а й збільшують час контакту молодої рослини з джерелом інфекції та послаблюють імунітет кукурудзи. Слід відмітити, що холодний ґрунт і холодна вода також перешкоджають надходженню фосфору до насіння, дефіцит якого уповільнює ріст кореневої системи, що затримує період появи сходів. Швидкість появи і життєздатність сходів кукурудзи зумовлена комбінацією трьох ключових чинників — довілля, генетика та якість насіння. Довкілля — це, насамперед, температура ґрунту й повітря, вологість і щільність ґрунту, зміна погодних умов. Генетика — темпи росту та стійкість гібрида до стресових чинників, зокрема холодостійкість. Якість насіння — його енергія проростання та схожість. За ранньої сівби слід висівати холодостійкі гібриди (зазвичай кременисті різновиди). Теплолюбні (зубоподібні) гібриди слід сіяти за температури ґрунту не менше 14°C. Рання сівба і “занадто рання” — це не дати календаря, а місце для розміщення насіння. У разі сумніву з прогнозом погоди, варто згадати пораду Октавіана Августа: “Краще зробити якнайкраще, ніж розпочинати найшвидше”.

УДК 633.15:631.674(477)

2017.2.79. ВИРОЩУВАННЯ КУКУРУДЗИ НА ЗРОШЕННІ В УМОВАХ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ / Вожегова Р., Влащук А., Колпакова О. // Пропозиція. — 2017. — № 3. — С. 104–108.

Кукурудза, зрошення, строки сівби, гібриди, врожайність.

Наведено результати досліджень з вивчення впливу строків сівби (I–III декади квітня, I–ша травня), гібридів різних груп стиглості (ранньостиглий, середньоранній та середньостиглий) і густоти стояння рослин (70, 80 і 90 тис./га) на врожайність кукурудзи в умовах зрошення в Херсонській області впродовж 2014–2016 рр. Встановлено, що найвищу врожайність гібридів кукурудзи усіх груп стиглості одержано за сівби у III декаді квітня. За сівби у II декаді квітня та I декаді травня врожайність мала тенденцію до зниження на 4 та 3,7% відповідно. За групою стиглості найвищу врожайність зерна кукурудзи формували середньостиглі гібриди. Густота стояння рослин не мала суттєвого впливу на врожайність гібридів. Зроблено висновок, що гібриди кукурудзи найбільше впливають на формування врожайності — 78,2%, строк сівби — на 4,2, густоту стояння — 0,6%. Серед гібридів найбільш врожайним був Каховський з середньою врожайністю за три роки 12,7 т/га, на другому місці — гібрид Скадовський — понад 11,0 т/га, третьому — Тендра — понад 10 т/га з густотою стояння 80 тис. рослин/га.

УДК 633.16“324”:631.816.12

2017.2.80. ПРОДУКТИВНІСТЬ ЯЧМЕНЮ ОЗИМОГО-ДВОРУЧКИ ЗА ОСІНЬОЇ ТА ВЕСНЯНОЇ СІВБИ ЗАЛЕЖНО ВІД

ОБРОБКИ НАСІННЯ І ФОНУ ЖИВЛЕННЯ / Ткаліч І.Д., Сидоренко Ю.Я., Бочевар О.В., Ільєнко О.В., Кулик І.О., Мамедова Е.І. // Бюлетень Інституту сільського господарства степової зони НААН. — Д., 2016. — № 11. — С. 31–35. — Бібліограф.: 9 назв. Шифр 548787.

Ячмінь озимий-дворучка, строк сівби, передпосівна обробка насіння, мінеральні добрива, урожайність зерна.

Наведено аналіз елементів продуктивності рослин ячменю озимого-дворучки сорту Достойний залежно від сівби в осінній і весняний періоди, передпосівної обробки насіння рістрегулювальними і мікроелементними препаратами на різних фонах мінерального живлення (табл.). Виявлено, що залежно від передпосівної обробки насіння коефіцієнт кущіння ячменю озимого за осінньої сівби на фоні $N_{30}P_{30}K_{30}$ підвищувався у середньому на 6,6–11,7%, а за внесення $N_{60}P_{60}K_{60}$ — на 12,4–19,9% порівняно з неудобреним варіантом. За висіву насіння, обробленого рістрегулювальними препаратами на фоні без добрив висота рослин ячменю озимого у середньому збільшувалась на 4,5–7,3% (0,8–1,3 см), за внесення $N_{30}P_{30}K_{30}$ — 12,3–14,7% (2,3–2,7 см), $N_{60}P_{60}K_{60}$ — на 6,5–11,7% (1,3–2,3 см) порівняно з контролем. За осіннього строку сівби на фоні добрив у дозі $N_{30}P_{30}K_{30}$ спостерігалось зростання довжини колоса на 3,9–12,3%, на фоні $N_{60}P_{60}K_{60}$ — 16,1–26,7% і маси зерна з рослини на 4,7–13,2 і 9,6–23,3% відповідно. Зміни в структурних елементах продуктивності рослин під впливом добрив та препаратів вплинули на рівень урожайності ячменю, висіяного в осінній період. Вищий врожай зерна (4,53–4,67 т/га) формувалась у варіантах із внесенням мінеральних добрив у дозі $N_{60}P_{60}K_{60}$, що на 0,97–1,18 т/га більше порівняно з неудобреними ділянками і на 0,47–0,27 т/га вище, ніж на фоні $N_{30}P_{30}K_{30}$. За сівби ячменю навесні, передзбиральна висота рослин, елементи структури продуктивності були значно меншими, що призвело до зниження врожайності, але це може бути важливим заходом для прискорення розмноження насіння цієї культури у роки загибелі озимих посівів.

УДК 633.174:631.583

2017.2.81. ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ СОРГО ЗЕРНОВОГО ЗАЛЕЖНО ВІД ЕЛЕМЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ В УМОВАХ ЛІВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ / Найденко В.М., Каленська С.М. // Селекція — надбання, сучасність і майбутнє (освіта, наука, виробництво): тези міжнар. наук.-практ. конф., 22–24 трав. 2017 р. — К., 2017. — С. 115–116. Шифр 549037.

Сорго зернове, площі посіву, народногосподарське значення, агротехніка вирощування, врожайність.

Відмічено, що сорго зернове є найдавнішою культурою світового землеробства, яке використовується людством для укріплення кормової бази, а також хлібною і технічною культурою. Щорічні площі посіву становлять майже 50 млн га, його вирощують понад 85 країн світу. Проте, слід зазначити, що в Україні можливості культури реалізуються не в повному обсязі, внаслідок чого науковці вдаються до пошуку нових технологій вирощування сорго. Дослідженнями доведено, що зростання продуктивності гібридів сорго зернового залежить від генетичного потенціалу самих гібридів (правильний вибір), ширини міжрядь, рівня мінерального живлення та норми висіву (160–200 тис. насінин на 1 га).

УДК 633.34:631.81:632.98

2017.2.82. ТРИ КРОКИ ДО УСПІШНОГО ВИРОЩУВАННЯ СОЇ / Артеменко С. // Пропозиція. — 2017. — № 5. — С. 72–76.

Соя, мінеральні добрива, інкрустація насіння, плівкоутворювач Марс EL, комплексонат молібдену, врожайність.

Наведено результати досліджень щодо впливу доз мінеральних добрив, мікроелементів, строків сівби та комплексної інкрустації насіння (комплексонат молібдену, протруйник Гранівіт та плівкоутворювач Марс EL) на врожайність сої в умовах Північного Степу України впродовж 2009–2011 рр. Вивчали три строки сівби залежно від температури ґрунту: перший — 8–10°C, другий — 10–12°C, третій — 12–14°C. Спосіб сівби широкорядний — 45 см, норма висіву — 600 тис. схожих насінин на 1 га, сорт Аместит. Фон добрив: контроль без добрив, P_{30} та P_{60} і $N_{30}P_{30}K_{30}$. Добрива вносили восени під оранку. Встановлено, що плівкоутворювач Марс EL до

мінімуму знижує осипання протруйника з поверхні насіння, що менше забруднює ґрунт навколо насіння, зменшує негативний вплив на обслуговуючий персонал під час виконання посівних робіт та тривале зберігання насіння у ґрунті за ранніх строків сівби. Сходи сої за першого строку сівби були відзначені на 14-й день після сівби, другого строку — через 12 днів, третього — через 11 днів. Фаза повної стиглості насіння за першого строку сівби наступила на 96–98-й день вегетації, за другого — на 102-й день, третього — на 94-й день. Слід також відмітити, що рослини третього строку сівби часто потрапляли в посушливі умови, що суттєво позначалось на скороченні вегетаційного періоду та формуванні меншого врожаю. Залежно від строку сівби, рослини формували різну густоту стеблостою: за першого — 78,3–83,3% відносно ви-

сіаних насінин, другого — 86,7%, третього — 88,3%. Облік площі листової поверхні показав, що дані показники залежали як від системи удобрень, так і від строків сівби. Так, на ділянках без добрив за першого строку сівби площа листової поверхні сягала 25,9, за другого — 27,7 та третього — 34,4 тис. м²/га. За внесення P₃₀ — 25,5; 26,8; 34,3 м²/га; за внесення P₆₀ — 32,2; 28,7; 36,6 тис. м²/га, за внесення N₃₀P₃₀K₃₀ — 32,5; 28,6 і 32,6 тис. м²/га відповідно. Зроблено висновок, що поєднання хімічних засобів боротьби з бур'янами та обробки насіння перед сівбою комплексом молібдену, протруйником і плівкоутворювачем на фоні внесення добрив та прогрівання ґрунту до 10°C на глибині 10 см забезпечує формування найбільшого врожаю сої.

631.6 СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА МЕЛІОРАЦІЯ

Науковий референт — кандидат с.-г. наук НИНЬКО П.І.

Науковий консультант — професор СЛЮСАР І.Т.

УДК 631.6:626.8

2017.2.83. ПІДВИЩЕННЯ ВОДОЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ МЕЛІОРАТИВНИХ СИСТЕМ ГУМІДНОЇ ЗОНИ / Яцик М.В., Воропай Г.В., Молеца Н.Б. // Меліорація і водне господарство: міжвід. темат. наук. зб. — К., 2016. — Вип. 103. — С. 63–68. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 06 548517.

Меліоративна система, водний режим, водозабезпеченість, осушуваний ґрунти, водоаккумулявальна ємність.

Наведено методику та результати досліджень параметрів регулювання водного режиму та апробації технологічних рішень щодо підвищення водозабезпеченості пілотних об'єктів (дві ділянки площею 14,1 та 8,2 га і контрольна ділянка площею 10,2 га). Зазначено, що в умовах змін клімату, зростаючого дефіциту водних ресурсів, забезпечення ефективного управління водним режимом осушуваних ґрунтів можливе шляхом підвищення водозабезпеченості меліоративних систем, що досягнуто завдяки створенню резервних об'ємів води в акумулювальній ємності за рахунок накопичення поверхневого та дренажного стоку. Показано, що в умовах середнього за кількістю опадів вегетаційного періоду 2015 р. (забезпеченість опадами — 57%) за вирощування багаторічних трав першого та другого укосів потенційний об'єм акумулювання дренажного стоку з площі 14,9 га є достатнім для зволоження території пілотних ділянок і становить 46,3 тис. м³, при цьому фактичний об'єм води, поданий на зволоження, становить 21,45 тис. м³.

УДК 631.6:631.67:626.8

2017.2.84. ОСОБЛИВОСТІ ВІДНОВЛЕННЯ ДРЕНАЖНИХ СИСТЕМ / Савчук Д., Шевченко А., Бабіцька О., Кожикович І., Харламов О., Землянська Д. // Управління водними ресурсами в умовах змін клімату: матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф., присвяченої Всесвітньому дню води, 21 берез. 2017 р. — К., 2017. — С. 240–241. Шифр 548784.

Дренажні системи, замулення, експлуатаційні роботи, дренаж самопливного типу.

Відмічено, що в Україні створено меліоративні системи із загальною площею майже 6 млн га, з них зрошувальні системи займають 2,6 млн га, осушувальні — 3,3 млн га. Побудовані дренажні системи розташовані в різних регіонах, найбільше в західному, північному та південному. Загальна площа дренажу становить 4 млн га (6,8% території країни), з них 3,3 млн га — в гумідній зоні, 0,6 млн га — у зоні зрошувального землеробства, 0,2 млн га — у зоні впливу дніпровських водосховищ. Тривалий термін експлуатації, недостатнє фінансування експлуатаційних робіт призвели до погіршення технічного стану дренажних систем та зниження ефективності їх роботи. Зазнали замулення водоприймачі, магістральні і бічні канали, дренажні гирла, оглядові колодязі, вийшли з ладу дренажні насосні станції, що зумовлює поступову втрату початкового ресурсу, погіршення технічного стану, необхідність реконструкції, модернізації та відновлення дренажу. Можливі різні шляхи підвищення ефективності використання

дренажу, зокрема: без докорінного поліпшення системи з посівами с.-г. культур, які найбільше відповідають сучасній інтенсивності дренажування; відновлення дренажних систем до проектних показників; модернізація систем з використанням сучасних систем зрошення під промислові сади і ягідники; оснащення території дренажем самопливного типу.

УДК 631.61:631.45

2017.2.85. ЗМІНА ЩІЛЬНОСТІ СКЛАДЕННЯ ТОРФОВИХ ҐРУНТІВ ВНАСЛІДОК ЇХ ОСУШЕННЯ І СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИКОРИСТАННЯ ТА ВПЛИВ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ ОЧЕРЕТЯНКИ ЗВИЧАЙНОЇ / Петренко Ю.М. // Ґрунти та меліорація: минуле і майбутнє: зб. наук. пр. — К., 2015. — С. 106–112. — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 548502.

Осушуваний торфові ґрунти, щільність складення ґрунту, рівень ґрунтових вод, очеретянка звичайна, продуктивність.

Викладено результати досліджень щодо вивчення впливу осушення та с.-г. використання торфових ґрунтів на їх щільність складення. Описано вплив щільності складення осушуваних торфових ґрунтів, рівнів ґрунтових вод та їх взаємодії на продуктивність очеретянки звичайної. Встановлено, що внаслідок осушення та с.-г. використання торфових ґрунтів підвищується їхня щільність складення. Найбільших змін зазнають верхні шари (0–10, 10–20 см) і за цим показником досягають 0,430–0,449 г/см³ порівняно із цілинною його характеристикою 0,188 г/см³. Продуктивність очеретянки звичайної залежить як від рівнів ґрунтових вод, так і від щільності складення ґрунту. Оптимальним рівнем ґрунтових вод є 50–60 см. За високих рівнів ґрунтових вод вища продуктивність відмічена за щільності в межах 0,400 г/см³, а за низьких рівнів — 0,600 г/см³.

УДК 631.615:633.22

2017.2.86. ФОРМУВАННЯ УКІСНОГО КОНВЕЄРА СОРТИ ГРЯСТИЦІ НА ОСУШЕНИХ ТОРФОВИЩАХ ЛІСОСТЕПУ / Штакал В.М. // Наукові основи ефективного розвитку галузі землеробства та використання земельно-ресурсного потенціалу України: матеріали наук.-практ. конф. молодих учених і спеціалістів, Київ, 1–3 листоп. 2016 р. — К., 2016. — С. 33–35. Шифр 548771.

Гростяця збірна, сорти, укісний конвеєр, осушені торфовища, урожайність.

Дослідження проводились на Панфільській дослідній станції ННЦ "Інститут землеробства НААН" у 2014–2016 рр. на осушуваних торфових ґрунтах заплави р. Сулій. Встановлено високу стійкість сортів гростяці збірної до умов осушуваних ґрунтів. Протягом трирічного використання сорти Київська рання 1, Муравка й Українка успішно розвивалися на торфових ґрунтах. Їх висота досягала 105–135 см, щільність — 1200–1800 шт./м². Фотосинтетичний потенціал за формування першого укосу становив 1,0–1,2 млн/м²/га діб, за вегетацію — понад 4 млн/м²/га діб, а чиста продуктивність

фотосинтезу у фазі виколосування — цвітіння — 4–5 г/м² за добу. Визначено можливість організації укисних конвеєрів на основі сортосуміші грятіци збірної з різних за стиглістю досліджуваних сортів. Їх різниця за укисної стиглості: в першому укосі становить 7–10 днів і в другому-третьому укосах — 20–25 днів. За врожайністю такі травостої забезпечують отримання на фоні P₄₅K₁₂₀ — 42–45 т/га, а за N₉₀P₄₅K₁₂₀ — 58–62 т/га зеленої маси. Вихід сухої маси травостоїв різних сортів грятіци збірної на фоні РК становить 10–12 т/га і 7–8 т/га к. од., а за повного мінерального удобрення, відповідно 12–14 і 8–9 т/га. Кращими за продуктивністю були сорти Муравка і Українка.

УДК 631.615:633.853.34

2017.2.87. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ КУКУРУДЗИ НА ОСУШУВАНИХ ОРГАНОГЕННИХ ҐРУНТАХ ЛІСОСТЕПУ / Богатир Л.В. // Наукові основи ефективного розвитку галузі землеробства та використання земельно-ресурсного потенціалу України: матеріали наук.-практ. конф. молодих учених та спеціалістів, Київ, 1–3 листоп. 2016 р. — К., 2016. — С. 35–37. Шифр 548771.

Осушувани органігенні ґрунти, кукурудза, оранка, дискування, нульовий обробіток, добрива, урожайність.

Дослідження проводили протягом 2013–2015 рр. на Панфільській дослідній станції ННЦ “Інститут землеробства НААН” (заплава річки Супій). Встановлено, що врожайність кукурудзи в досліді коливалася в межах 41,9–96,7 т/га на силос та 4,2–10,4 т/га зерна. За оранки на 25–27 см та дискування на 10–12 см спостерігали вищу врожайність, ніж за нульового обробітку. Важливим фактором у природі врожайності були калійні добрива, як окремо, так і в поєднанні з фосфорними й азотними. За внесення K₉₀ урожайність збільшувалась на 40% порівняно з неудобреними ділянками. Внесення рідких органічних і хелатних добрив неістотно впливало на підвищення врожайності. За внесення N₄₅P₄₅K₁₂₀ та у поєднанні з реакомом отримали приріст силосу 35,4–48,2 т/га, а зерна — 4,37–5,43 т/га.

УДК 631.62

2017.2.88. НЕОБХІДНІСТЬ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОЛЬДЕРНИХ ОСУШУВАЛЬНИХ СИСТЕМ ЗАХІДНОГО ПОЛІССЯ В УМОВАХ ЗМІН КЛІМАТУ / Чугай Є.О., Дячук О.В., Контюк Р.М., Рокочинський А.М. // Управління водними ресурсами в умовах змін клімату: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої Всесвітньому дню води, 21 берез. 2017 р. — К., 2017. — С. 176–177. Шифр 548784.

Польдерна осушувальна система, зміни клімату, водні ресурси, водогосподарсько-меліоративні об'єкти.

Відмічено, що кліматичні зміни, які призводять до зниження рівня забезпеченості водними ресурсами і погіршення їх якості, зумовлюють необхідність змін політики щодо створення та функціонування водогосподарсько-меліоративних об'єктів, насамперед, ресурсозатратних, до яких відносяться польдерні осушувальні системи. На території Рівненської області діє багато польдерних систем, одна з яких — польдерна система “Бірки”, яку було засновано в 1978 р. Надаючи їй технологічну і технічну характеристику. Характерною особливістю системи “Бірки” є те, що за конструктивною побудовою тут є можливість реалізації практично всіх основних технологій водорегулювання осушуваних земель. Тому представляє інтерес на базі польдерної системи “Бірки”, яка є типовою для умов Західного Полісся, оцінити вплив зміни погодно-кліматичних умов на природно-меліоративний режим об'єкта, розробити комплекс інженерно-меліоративних заходів щодо підвищення загальної технічної, технологічної, економічної та екологічної ефективності його функціонування на засадах ресурсозбереження.

УДК 631.62:631.95–047.36

2017.2.89. ВОДНИЙ РЕЖИМ ОСУШУВАНИХ ҐРУНТІВ — ОСНОВА ЇХ ЕКОЛОГО-МЕЛІОРАТИВНОГО МОНІТОРИНГУ / Ладика М.М., Корх О.В., Дорошенко А.В., Степанчук Н.В. // Ґрунти та меліорація: минуле і майбутнє: зб. наук. пр. — К., 2015. — С. 98–106. — Бібліогр.: 13 назв. Шифр 548502.

Осушення, водний режим, еколого-меліоративний стан, моніторинг, підтоплення, переосушення, дренажна система.

Представлено дані еколого-меліоративного моніторингу, оснований на аналізі водного режиму осушуваних територій у межах дії Трубізької та Ірпінської осушувально-зволожувальних меліоративних систем. За показниками рівнів підґрунтових вод здійснено оцінку їх еколого-меліоративного стану. Відмічено переважно несприятливу меліоративну ситуацію з окремими випадками прояву таких небезпечних процесів як підтоплення (рівні підґрунтових вод підіймаються вище 50 см) та переосушення ґрунтової товщі (вода опускається нижче 125–200 см). Негативний вплив на формування водного режиму на цих територіях, перш за все, має застарілість меліоративної мережі, яка неспроможна вчасно відводити надлишкову вологу, низька водозабезпеченість осушуваних територій та відсутність джерел води на зволоження с.-г. угідь у посушливі періоди року. Дренажна система потребує реставрації, яку необхідно провести локально з урахуванням господарської та природної значущості окремих меліоративних територій.

УДК 631.67

2017.2.90. ЕРОЗІЙНО-ДОПУСТИМИ ПОЛИВНІ НОРМИ ДОЩУВАЛЬНИХ МАШИН / Музика О.П., Усата Л.Г., Бабіцька В.В. // Ґрунти та меліорація: минуле і майбутнє: зб. наук. пр. — К., 2015. — С. 53–58. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 548502.

Ерозійно допустима норма поливу, широкозахватні дощувальні машини, питома потужність дощу, тип ґрунту.

Проведено аналіз агротехнічних показників і визначено ерозійно допустимі норми поливу для сучасних типів широкозахватних дощувальних машин залежно від питомої потужності дощу та типу ґрунту. Визначено, що ерозійно допустимі норми поливу дощувальними машинами здійснюються на глибину від 13,5 до 92,5 мм. Найбільші значення ерозійно допустимої норми поливу (92,5 мм) має дощувальна машина “Фрегат” ДМФГ на каштановому важкосуглинковому ґрунті, який перебуває у розпушеному стані. Водночас для цього типу ґрунту всі досліджувані дощувальні машини мають найбільше значення ерозійно допустимої норми поливу. Найменші значення ерозійно допустимих норм поливу на всіх досліджуваних ґрунтах мають дощувальні машини із забором води з каналу. Відзначено, що найменші норми поливу для всіх досліджуваних машин має чорнозем вилугуваний легкосуглинковий після борознування ріплі. Ерозійно допустима норма поливу для зазначеного типу ґрунту, в середньому в 1,6, 2,1 і 1,4 раза менше порівняно з каштановим важкосуглинковим ґрунтом і чорноземом вилугуваним важкосуглинковим добре оструктуреним відповідно. За основними показниками якості виконання технологічного процесу поливу широкозахватні дощувальні машини “Фрегат” та “Zimmatic” різних модифікацій мають найбільшу величину ерозійно допустимої норми поливу порівняно з іншими машинами зарубіжного виробництва і відповідно вищу екологічну безпеку для ґрунту щодо ущільнення, поверхневого стоку та іригаційної ерозії.

УДК 631.67:631.445.4(477.7)

2017.2.91. ВПЛИВ ЗРОШЕННЯ ТА УТРИМАННЯ ҐРУНТУ В САДАХ НА СТАН ЧОРНОЗЕМНИХ ҐРУНТІВ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ / Малюк Т.В., Пчолкіна М.Г. // Управління водними ресурсами в умовах змін клімату: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої Всесвітньому дню води, 21 берез. 2017 р. — К., 2017. — С. 124–125. Шифр 548784.

Зрошення, утримання ґрунту, сади, чорноземні ґрунти, системи удобрення.

Проведено дослідження з вивчення впливу зрошення, мінеральних і органічних добрив, меліорантів, систем утримання ґрунту на властивості ґрунтів та продуктивність насаджень яблуні, груші, черешні і абрикоса. Ґрунти дослідних ділянок — темно-каштановий слабосолонцюватий та чорнозем південний. Встановлено, що переважне застосування за останні 25 років мінеральної системи удобрення за майже повної відсутності внесення органічних добрив у поєднанні з утриманням ґрунту під чорним паром при зрошенні в умовах темно-каштанового ґрунту, зумовило зниження запасів гумусу у шарі ґрунту 0–60 см на 19–29 т/га. Водночас активне застосування органічної та органо-мінеральної системи удобрення у 70–80-ті роки минулого століття сприяло

стабілізації гумусового фонду та покращенню його складу, завдяки чому, незважаючи на тривалий строк експлуатації ґрунтів під садами (26–55 років), процес дегуміфікації відбувався повільніше. Багаторічне (15–55 років) зрошення садів водою підвищеної мінералізації (1,2–2,5 г/л) зумовлює збільшення загальної кількості солей у темно-каштановому ґрунті, зокрема токсичних. Під впливом зрошення відбулися також зміни у складі вбирного комплексу темно-каштанового ґрунту. Після 15-річного використання під садом у шарі ґрунту 0–60 см вміст увібраного кальцію зменшився від 27,7 до 22,1 мг-екв/100 г, сума увібраних натрію і калію, а також магнію, навпаки, збільшилася на 1; 1 та на 1,8 мг-екв/100 г відповідно. Використання мульчувальних матеріалів сприяло збереженню вологи опадів та зрошення на 11–48%.

УДК 631.67:634.21/632.111.5

2017.2.92. ДРІБНОДИСПЕРСНЕ ДОЩУВАННЯ НА ЗАХИСТІ АБРИКОСА ВІД ВЕСНЯНИХ ЗАМОРОЗКІВ / Одинова В.А. // Управління водними ресурсами в умовах змін клімату: матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф., присвяченої Всесвітньому дню води, 21 берез. 2017 р. — К., 2017. — С. 126–127. Шифр 548784.

Дрібнодисперсне дощування, абрикос, весняні заморозки.

Встановлено, що для досягнення позитивного ефекту та надійності роботи системи зрошення протизаморозкове дощування слід проводити за температури повітря не нижче -5°C та швидкості вітру 1,5 м/с і розпочинати у передсвітанкові години доби при підвищенні температури повітря до $-0,5^{\circ}\text{C}$, а припинити після заморозку за підвищення її до $+0,5^{\circ}\text{C}$. Протизаморозкові дощування необхідно здійснювати в автоматичному режимі з використанням низки приладів контролю та реєстрації сигналів від датчиків метеопараметрів і температури бруньок. На підставі узагальнення отриманих результатів розроблено спосіб захисту кісточкових культур від приморозків дрібнодисперсним дощуванням крони дерев (патент України № 33128).

УДК 631.671:631.674:581.1

2017.2.93. ЗАКОНОМІРНОСТІ ВОДНОГО ОБМІНУ ТА СУМАРНОГО ВОДОСПОЖИВАННЯ РОСЛИН В УМОВАХ ЗРОШЕННЯ / Ромащенко М.І., Журавльов О.В., Шатковський А.П. // Управління водними ресурсами в умовах змін клімату: матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф., присвяченої Всесвітньому дню води, 21 берез. 2017 р. — К., 2017. — С. 14–15. Шифр 548784.

Зрошення, водний обмін, сумарне водоспоживання рослин, томат, коефіцієнт транспірації, продуктивність транспірації.

Встановлено, що транспірація рослин томата у фазі 6–8 справжніх листків протягом доби неоднакова. За середньої денної температури повітря $+20^{\circ}\text{C}$ транспірація становила 6–9 г і в подальшому зростала з підвищенням температури повітря. В нічний час транспірація зменшувалася у 5–7 разів. Транспірація рослин томата залежала також від фази розвитку рослини та погодних умов. Найбільше значення транспірації — 0,484 г/роsl. календарно спостерігали 7 серпня за сухої та спекотної погоди, а мінімальне — 0,091 г/роsl. — 13 серпня за вологої та прохолодної погоди. У структурі сумарного водоспоживання на початку та в кінці вегетації транспірація становила 84–70%, а в середині — 65–79%. У середньому за вегетаційний період випаровування з поверхні ґрунту становило майже 24%. Встановлено, що транспірація та сумарне водоспоживання рослин у вегетаційних судинах має кореляційний зв'язок з розрахунковими методами визначення випаровування. У міру наростання сухої маси рослин томата кількість вологи на транспірацію збільшувалась. Протягом вегетації коефіцієнт транспірації знаходився в межах 295–385. Середній коефіцієнт транспірації томата становив 305, середня продуктивність транспірації — $3,28 \text{ г/дм}^3$. У міру розвитку рослин прослідковується тенденція зниження інтенсивності транспірації.

УДК 631.672:631.587:633.18(477)

2017.2.94. ВПЛИВ ЗРОШЕННЯ ДРЕНАЖНО-СКИДНИМИ ВОДАМИ НА ҐРУНТИ РИСОВИХ СІВОЗМІН / Дудченко К.В., Морозов В.В., Корнбергер В.Г. // Ґрунти та меліорація: минуле

і майбутнє: зб. наук. пр. — К., 2015. — С. 72–78. — Бібліогр.: 3 назви. Шифр 548502.

Зрошення, дренажно-скидні води, ґрунти рисових сівозмін, урожайність рису.

Показано, що зрошення дренажно-скидними водами ґрунтів рисових сівозмін призводить до незначного збільшення засоленості глибоких шарів ґрунту. Регульоване використання дренажно-скидних вод сприяє вимиванню солей з поверхневих шарів ґрунту у більш глибокі, а загальний вміст легкорозчинних солей у ґрунтового розчині не перевищує 0,2%. Спосіб регульованого використання дренажно-скидних вод є одним з перспективних шляхів підвищення експлуатаційних показників рисових зрошувальних систем, який дає можливість зменшити обсяг використання зрошувальної води за вирощування рису на $1220 \text{ м}^3/\text{га}$, обсяг водовідведення — на $1200 \text{ м}^3/\text{га}$, та підвищити урожайність рису на $0,9\text{--}1,0 \text{ т/га}$. Середній економічний ефект від впровадження розробленого способу використання дренажно-скидних вод становить 4876 грн/га.

УДК 631.674

2017.2.95. НЕОБХІДНІСТІ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВОДОКОРИСТУВАННЯ ПРИ ЗРОШЕННІ СУПУТНІХ КУЛЬТУР РИСОВОЇ СІВОЗМІНИ В УМОВАХ ЗМІН КЛІМАТУ / Сингаєвич Д.М., Приходько Н.В., Рокочинський А.М. // Управління водними ресурсами в умовах змін клімату: матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф., присвяченої Всесвітньому дню води, 21 берез. 2017 р. — К., 2017. — С. 168–169. Шифр 548784.

Зрошення, водокористування, супутні культури, рисова сівозмінна.

Обґрунтовано необхідність економії водних і енергетичних ресурсів шляхом впровадження ресурсощадних режимів зрошення вирощуваних культур у першу чергу провідної культури затоплюваного рису. Відмічено, що підвищення ефективності водокористування рисової сівозміни при зрошенні супутніх культур є важливою умовою ефективного функціонування рисових зрошувальних систем (РЗС) та використання водних ресурсів в умовах змін клімату. Така необхідність зумовлена, перш за все, тим, що прогнозовані зміни погоднокліматичних умов у зоні рисосіяння, які передбачають зниження кількості опадів і підвищення температури повітря, можуть призвести до зменшення коефіцієнта вологозабезпечення території більш ніж на 30%, що потребуватиме істотного збільшення обсягів водоподачі та витрат електроенергії на роботу насосної станції для зрошення. Таким чином, виникає гостра необхідність оптимізації технік поливу і режимів зрошення супутніх суходільних культур рисової сівозміни на еколого-економічних засадах, розробки організаційно-господарських, технічних і конструктивних заходів для стабілізації та підвищення ефективності рисосіяння.

УДК 631.674.6:631.4

2017.2.96. КРАПЛИННЕ ЗРОШЕННЯ БЕЗ ДЕГРАДАЦІЇ ҐРУНТІВ / Рябков С.В., Усата Л.Г. // Ґрунти та меліорація: минуле і майбутнє: зб. наук. пр. — К., 2015. — С. 43–51. Шифр 548502.

Краплинне зрошення, ґрунти, плодові насадження, якість польової води, хімічні меліоранти.

Викладено результати досліджень щодо змін фізичних і фізико-хімічних показників різних типів ґрунтів під плодовими насадженнями в умовах тривалого краплинного зрошення водою різної якості. Зазначено, що застосування для поливу води належної якості та дотримання всіх технологічних вимог практично унеможливує, з точки зору погіршення стану та властивостей ґрунтів, вплив краплинного зрошення, що дає підставу кваліфікувати його як найбільш екологобезпечний спосіб поливу. Для попередження ущільнення у міжряддях багаторічних насаджень проводять різноглибинний обробіток у фазі фізичної стиглості ґрунту, вирощують багаторічні трави та використовують сучасні засоби боротьби із бур'янами. Підвищення водостійкості структури у зоні зволоження ґрунтів забезпечують за рахунок внесення органічної речовини через удобрення та вирощування сидератів. Засолення ґрунтів токсичними солями знижують профілактичними промиваннями у осінній період, норма яких становить 1,5–2,0 норми вегетаційних поливів. Для ослаблення розвитку про-

цесів осолонцювання використовують заходи хімічної меліорації шляхом внесення у воду чи ґрунт хімічних меліорантів (гіпс, фосфогіпс, нітрат кальцію, карбонатні шлами тощо). А головною умовою безпечного використання краплинного зрошення є дотримання науково обґрунтованих рекомендацій щодо його застосування.

УДК 631.674.6:631.6.03

2017.2.97. ОЦІНКА ЯКОСТІ ВОДИ ДЛЯ КРАПЛИННОГО ЗРОШЕННЯ / Усатий С.В., Усата Л.Г. // Управління водними ресурсами в умовах змін клімату: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої Всесвітньому дню води, 21 берез. 2017 р. — К., 2017. — С. 22–23. Шифр 548784.

Краплинне зрошення, якість води, безпечно використання, завислі частки, режим зрошення.

Встановлено, що вода більшості джерел в Україні, а саме в Миколаївській, Херсонській, Одеській, Вінницькій та Київській областях не відповідає вимогам для її безпечно використання в ланцюзі "зрошувальна мережа — рослина — ґрунт". Найбільш небезпечними складовими поливної води для вказаного ланцюга були підвищена токсична лужність, рН, високий вміст токсичних солей, висока лужність від нормальних карбонатів, підвищений вміст заліза, магнію та азоту, висока загальна мінералізація, підвищений вміст закисних часток. Провідне значення щодо погіршення якості води належало завислим часткам, уміст яких у воді перевищував встановлені норми в 2–50 разів. У пробах води, відібраних з кінцевих поливних трубопроводів систем краплинного зрошення, були присутні завислі частки, які склалися з відмерлих і живих гідробіотів (синьо-зелені, зелені, діатомові, евгленові

водорості). Завислі частки органічної природи з біомасою у воді понад 60,0 г/дм³ являють реальну загрозу для систем краплинного зрошення через можливе блокування краплинних водовипусків у поливних трубопроводах та відповідно порушення експлуатаційних режимів зрошення.

УДК 631.674.6:633.34

2017.2.98. СОЯ В ІНТЕНСИВНИХ ОРОШАЕМЫХ ОВОЩНЫХ СЕВОБОРОТАХ / Шатковский А., Сметана П. // Овощеводство. — 2017. — № 4. — С. 60–63.

Краплинне зрошення, соя, коефіцієнт ефективності зрошення, урожайність.

Результати досліджень засвідчили, що показники сумарного водоспоживання сої за краплинного зрошення становлять 6,76–8,57 тис. м³/га, а без поливу — 2,48–2,91 тис. м³/га. Зафіксовано зниження коефіцієнта водоспоживання на фоні збільшення густоти рослин. Мінімальне значення коефіцієнта ефективності зрошення характерне для посівів з густотою рослин 417 тис. шт./га, що вказує на найбільш економічному витрату поливної води для формування приросту врожайності. Установлено, що в умовах Степу України урожайність бобів з краплинним зрошенням становить 5,33–5,94, а без нього — 2,65–2,99 т/га. Приріст урожайності від краплинного зрошення становить 2,73–3,29 т/га, або 92–107%. Найвищі економічні показники вирощування насінневої сої за краплинного зрошення забезпечили посіви з густотою рослин 417 тис. шт./га. За врожайності бобів 5,94 т/га і ціни їх реалізації 16200 грн/т одержано валовий дохід у 96,2 тис. грн/га, собівартість насіння — 6,35 тис. грн/т, а рівень рентабельності виробництва — понад 155%.

631.8 ДОБРИВА

Науковий референт — кандидат хім. наук ТОВМАЧЕНКО В.М.

Науковий консультант — член-кореспондент НААН БИКІН А.В.

УДК [632.488.2П:631.11"324"]:631.8

2017.2.99. ВПЛИВ ОРГАНІЧНИХ І МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРИВ НА РОЗВИТОК ХВОРОБ ЛИСТЯ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ / Олейніков Є.С. // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва: зб. наук. пр. — Х., 2016. — № 1/2. — С. 79–82. — (Сер. Фітопатологія та ентомологія). — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 548791.

Пшениця озима, збудники хвороб, септоріоз, борошніста роса, органічні і мінеральні добрива.

В умовах ДП ДГ "Елітне" Харківського району Харківської області оцінено вплив органічних і мінеральних добрив на розвиток хвороб листя пшениці озимої. Дослідження проводили на посівах пшениці озимої лабораторії рослинництва та сортотипів Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН в Харківському районі Харківської області із сортами Дорідна й Досконала. Наведено дані щодо впливу орґано-мінеральних добрив на розвиток борошністої роси і септоріозу листя пшениці м'якої озимої (фаза — вихід у трубку), 2013–2015 рр. Не виявлено суттєвої різниці між сортами щодо розвитку на листках борошністої роси і септоріозу. Упродовж 2013–2015 рр. у патогенному комплексі хвороб листків пшениці м'якої озимої переважав септоріоз листя, а борошніста роса виявлялася періодично. Розвиток борошністої роси був низьким, рівень розвитку септоріозу залежно від фону живлення становив від 13,4–17,8% у 2014 р. до 5,2–9,9% у 2015 р. У варіанті з внесенням гною (30 т/га) розвиток борошністої роси на листках пшениці м'якої озимої зменшився від 0,6–0,8% до 0,4–0,5%, що на тлі стійких і толерантних до хвороби сортів покращило загальний фітосанітарний стан посівів. У варіанті з внесенням гною розвиток септоріозу листків також зменшився.

УДК 631.4271.579.64

2017.2.100. БІОЛОГІЧНА ТРАНСФОРМАЦІЯ АЗОТУ В АГРОЦЕНОЗАХ КАРТОПЛІ ТА ПРОДУКТИВНІСТЬ КУЛЬТУРИ ЗА ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА / Волкогон В.В., Дімова С.Б., Волкогон К.І., Горбань В.П., Журба М.А., Штань-

ко Н.П., Луценко Н.В., Британ Т.Ю. // Сільськогосподарська мікробіологія: міжвід. темат. наук. зб. — Чернігів, 2016. — Вип. 24. — С. 3–8. — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 06 548780.

Органічне землеробство, гній, сидерати, мікробні препарати, картопля.

Досліджено вплив органічних добрив (гній ВРХ та люпиновий сидерат), а також мікробного препарату Біогран на активність перебігу процесів азотфіксації та емісії N₂O в ризосферному ґрунті рослин картоплі, урожайність культури та якість продукції. Застосування гною стимулювало активність азотфіксації, але, поряд з тим, супроводжувалось значними втратами газоподібних сполук азоту. Ефективність Біограну по цьому агрофону значною мірою нівелювалась. Люпиновий сидерат стимулював нітрогеназну активність, особливо за поєднання з біопрепаратом. При цьому спостерігалась тенденція до зменшення емісії закису азоту. Органічні добрива сприяли достовірному приросту врожаю картоплі. Біогран забезпечував зростання продуктивності лише по фоні зеленого добрива. Водночас мікробний препарат забезпечив покращення якісних параметрів продукції на всіх досліджуваних агрофонах.

УДК 631.8

2017.2.101. УПРАВЛІННЯ ПРОДУКТИВНІСТЮ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР. ПОЗАКОРЕНЕВІ ПІДЖИВЛЕННЯ / Полянчиков С., Капітанська О., Ковбель А. // Пропозиція. — 2017. — № 5. — С. 90–91.

Продуктивність зернових культур, позакореневі підживлення, поживні речовини, фаза куцання, прапорцевий листок, фаза наливання зерна, комплексне добриво.

Подальше зростання врожайності с.-г. культур можливе за умови використання сучасних високопродуктивних сортів, ефективної системи захисту та збалансованого забезпечення макро- та мікроелементами, які спрямовані на створенні оптимальних умов для формування надземної біомаси та окремих елементів урожайності. Основним завданням систем

підживлення є формування оптимальних умов забезпечення рослин поживними речовинами для утворення та збереження елементів урожайності відповідно до фази росту й розвитку культури. Визначено певні критичні періоди продуктивності зернових культур: фаза кушення — листкове підживлення макро- і мікроелементами та регуляторами росту рослин (РРР) стимулює розвиток вегетативної маси та кореневої системи, нівелює вплив погодних умов і гербіцидного стресу; фаза виходу в трубку — прапорцевого листка (критична фаза) — істотно впливає на продуктивність рослин. До критичних також належить і фаза від початку наливання до воскової стиглості зерна. ТОВ НВК "Квадрат" розроблено лінійку комплексних добрив ТМ "Quantum", які забезпечують збалансоване живлення зернових культур. Зокрема, для забезпечення рослин бором (В), застосовують комплексне борне добриво Квантум — БОР АКТИВ. Зернові культури особливо чутливі до таких мікроелементів, як мідь, цинк, марганець, бор, молібден, тому рекомендовано проводити підживлення комплексами макро- і мікроелементів Квантум — ЗЕРНОВІ. Використання фосфорно-калійного добрива, підсиленого фунгіцидним ефектом Квантум — ФІТОФОС, сприяє ліквідації дефіциту фосфору та калію. Рекомендовано застосовувати також: Квантум К-36 (калійне добриво з органічними кислотами та мікроелементами), Квантум — ГУМАТ, Квантум аміно Макс, Квантум АкваСил. Дано опис дії зазначених препаратів.

УДК 631.8

2017.2.102. POP-UP ТЕХНОЛОГІЯ СТАРТОВОГО ПИТАННЯ. ТЕПЕРЬ И В УКРАИНЕ / Полянчиков С., Побережник В., Ковбель А. // Пропозиція. — 2017. — № 6. — С. 104–105.

POP-UP технологія, безбаластні рідкі добрива, мікроелементи.

POP-UP технологія застосування добрив полягає в безпосередньому їх внесенні в зону висіву для сприяння ранньому розвитку рослин. Для цього використовують спеціальний клас високочистих безбаластних рідких добрив на основі 100% ортофосфатів. Розміщення надлишкової кількості добрив у контакт з насінням може зашкодити проросткам. Тому в світовій агрономічній практиці набуває широкого застосування внесення сучасних безбаластних рідких добрив, які виготовляють з високочистої сировини з низьким умістом шкідливих домішок. Відомо, що фосфор є одним з проблемних елементів у побудові збалансованої системи живлення рослин. Більшість сполук фосфору практично не є доступними через низьку розчинність фосфатів заліза, алюмінію, кальцію тощо, що призводить до ситуації, коли фосфор, хоч і присутній у відносно великих кількостях, але є в дефіциті для рослин у різних агроєкологічних умовах. Низька доступність фосфору часто є лімітуючим фактором підвищення врожайності с.-г. культур. Через низьку рухливість доступного фосфору за своєю кореневиною волосками можливо з відстані 1–2 мм від них. За використання високочистих безбаластних добрив з низьким сольовим індексом можна провести точне внесення підкормки безпосередньо в місці проростання насіння по POP-UP технології, що сприятиме насиченню ризосфери елементами живлення, а отже, потужному початковому розвитку рослини і, в підсумку, значному підвищенню врожайності. Додавання калію також має позитивний ефект щодо поглинання фосфору й транспортування поживних елементів. Можливо також додавати мікроелементи в бакові суміші або робити подальше позакореневе їх внесення.

УДК 631.8:631.58

2017.2.103. ФУНКЦІОНУВАННЯ АЗОТФІКСУВАЛЬНОГО СИМБІОЗУ ТА ПРОДУКТИВНІСТЬ ГОРОХУ ЗА РІЗНИХ ВИДІВ І РІВНІВ УДОБРЕННЯ / Центило Л.В. // Сільськогосподарська мікробіологія: міжвід. темат. наук. зб. — Чернівці, 2016. — Вип. 24. — С. 37–42. — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 06 548780.

Горох, добрива мінеральні та органічні, передпосівна бактеризація, Ризоумін.

У польовому тривалому досліді (2011–2015 рр., НУБіП України та Ін-т с.-г. мікробіології та агропромислового виробництва НААН) на чорноземі типовому впродовж п'яти років досліджували ефективність видів і норм добрив та

передпосівної бактеризації насіння гороху сорту Стартер на формування і функціонування симбіотичної азотфіксувальної системи, урожайність культури та вміст білка в зерні. За біологічним тестуванням та приростами урожаю встановлено, що доцільним у технологіях вирощування гороху є внесення мінеральних добрив у нормах, що не перевищують $N_{60}P_{60}K_{60}$. Використання в системі удобрення культур сівозміни гною, компосту та органо-мінерального удобрення позитивно позначається на продуктивності гороху. Важливим агроприйомом, що сприяє підвищенню урожайності культури і, особливо, покращанню якості продукції, є передпосівна бактеризація насіння.

УДК 631.8:631.67

2017.2.104. ФЕРТИГАЦІЯ — ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО УДОБРЕННЯ КУЛЬТУР / Білера Н. // Агроном. — 2017. — № 2. — С. 44–50.

Фертигація, зрошення, удобрення, краплинне зрошення, елементи живлення.

Фертигація (від *fertilization* — удобрення, і *irrigation* — зрошення) (Ф.) — процес внесення у ґрунт розчинних у воді мінеральних добрив із поливною водою. Фертигація — більш ефективний спосіб краплинного зрошення, що дає змогу варіювати дози та співвідношення елементів живлення у різні фази росту та розвитку рослин. Наведено інформацію про переваги та особливості застосування Ф., а також і про деякі її недоліки і особливості. Щоб Ф. була максимально ефективною, впроваджувати її треба після ретельної підготовки. Потрібно: зробити аналіз ґрунту; перевірити, чи відповідає система краплинного зрошення необхідним вимогам; перевірити якість води і розчинність добрив у воді, яка буде використовуватись; врахувати рівень кислотності добрив; розробити схему внесення добрив; проаналізувати доступність добрив. Добрива для Ф. поділяють на три групи. Наведено вміст мікроелементів і розчинність найбільш популярних добрив 1-ї групи. До 2-ї групи відносять хімічні реактиви марки "тех." для макроелементів і "ч" — для мікроелементів. Спеціалізовані добрива, присутні на українському ринку, становлять третю групу: а) прості і б) комплексні. При виборі добрив для Ф. слід враховувати такі аспекти: розчинність, вміст елементів живлення, можливість змішування у бакосуміші, кислотність ґрунту тощо. Наведено дані щодо прогнозованої розчинності основних добрив за різних температур поливної води та сумісності добрив для змішування при Ф. Відзначено, що добрива можуть бути не лише джерелами елементів живлення, а й хімічними сполуками, що призводять до засолення ґрунтів, підвищення їхньої кислотності чи лужності. Негативних наслідків можна уникнути правильним підбором добрив. З огляду на глобальні зміни клімату та потреби переходу на енергоефективні практики вирощування с.-г. культур, фертигація є дуже перспективним напрямом у вітчизняному аграрному секторі.

УДК 631.8:633.15

2017.2.105. ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ ДОБРИВ ВІДПОВІДНО ДО ПОТЕНЦІАЛУ ГІБРИДА КУКУРУДЗИ / Красновський С. // Агроном. — 2016. — № 2. — С. 98–100.

Добрива, гібриди кукурудзи, агрофон, норми удобрення, запланована врожайність, гібриди інтенсивні і пластичні.

Знаючи показник планової врожайності, можна розрахувати кількість добрив, яку потрібно внести, враховуючи наявність елементів живлення у ґрунті та їх винесення кожною тонною зерна й побічною продукцією. За відношенням до технології вирощування, гібриди поділяються на інтенсивні, які потребують комфортних умов для розвитку; пластичні, які характеризуються високою пластичністю та стабільністю в різних екологічних умовах; гомеостатичні — проявляють незначну реакцію на умови вирощування, їх краще вирощувати за нестабільного агрофону. Для правильного розрахунку норм добрив необхідний детальний аналіз ґрунту, погодних умов, врахування попередників, їх урожайності тощо. Проаналізовано реакцію гібрида кукурудзи на різні норми удобрення. Детальний аналіз ґрунту виконано компанією "АгріЛаб". Для проведення випробувань було відібрано один із гібридів лінійки UNIQUEIDENT — КАНЬЙОНС^{FAO 230}. Наведено розрахункові норми добрив для запланованої врожайності у двох господарствах, що входять до групи господарств-

партнерів компанії “КВС-Україна” (Полтавська і Черкаська обл.), а також дані щодо урожайності гібрида КАНЬЙОНС ФАО 230 за різних норм удобрення. З метою оцінки реакції гібрида на різні норми добрива, було використано 4 системи удобрення. Найбільш ефективним був варіант удобрення для планової урожайності з урахуванням потенціалу зони вирощування (кількості опадів за вегетацію). Додаткова виручка, порівняно з контролем з одного гектара, становила: в одному господарстві — 11322 грн, в іншому — 5124 грн. Наведено дані щодо економічної ефективності використання добрив. Дослідження підтверджують необхідність проведення аналізу ґрунту та планування норм добрив із врахуванням трьох основних чинників: наявності та доступності елементів живлення у ґрунті, наявності доступної вологи у ґрунті та особливостей гібридів.

УДК 631.8:633/635

2017.2.106. УДОБРЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР / Господаренко Г.М. — К.: ТОВ “СІК ГРУП Україна”, 2016. — 276 с. — Бібліогр.: 52 назви. Шифр 548722.

Добрив застосування, основні с.-г. культури, сіножаті, пасовища, сіяні трави, плодови культури, виноград, зрошення, захищений ґрунт.

Розглянуто фізіологічні основи і технології застосування добрив (строки застосування, способи внесення, зберігання, транспортування та ін.). Висвітлено особливості живлення та удобрення основних с.-г. культур, особливості удобрення сіножатей, пасовищ і сіяних трав; плодів, ягідних культур в умовах зрошення та у захищеному ґрунті. В організаційно-господарському плані система застосування добрив є важливою складовою системи землеробства, що забезпечує її сталість та ефективність. Поряд з розглядом питань доступності рослинам елементів живлення з ґрунту і добрив, велику увагу спрямовано на біологічні особливості живлення с.-г. культур в окремі періоди росту і розвитку, а також властивості ґрунтів, що впливають на живлення рослин. Розглянуто так звану концепцію 4 правил (4R) застосування добрив, що передбачає врахування доз, форм, строків і способів їх внесення.

УДК 631.8:634.75

2017.2.107. ОСОБЕННОСТИ УДОБРЕНИЯ ЗЕМЛЯНИКИ САДОВОЙ / Быковский А. // Овощи и фрукты. — 2017. — № 3. — С. 72–76.

Суниця садова, добрива, хлороз, хелати заліза, висадка розсади, мегафон, фертигація, листові підживлення.

Правильний підбір сортів для конкретної зони і ділянок під закладку — запорука успіху вирощування суниці. З інших факторів важливою є збалансована система живлення. На ділянках із засоленням і високою карбонатністю ґрунту може спостерігатися функціональний (залізний) хлороз. Розглянуто заходи щодо усунення хлорозу шляхом внесення препаратів, що містять залізо в хелатній формі, як позакоренево, так і під корінь. Наведено показники рН для хелатів заліза (Fe^{2+}). Розглянуто питання підживлення суниці — прикореневе, некореневе і препарати для підживлення (хелат $Fe-EDTA$ з попереднім подкисленням води), хелат у вигляді комплексонатів LSA (лігносульфонат) — Брексил Fe, Valargo EDTA, ФЕРПІЛЕН TRIUM (розробка компанії Валарго). Розглянуто особливості застосування препаратів; описано схеми живлення і висадки розсади суниці; відновлення вегетації весною і листові підживлення препаратами (Брексил Мікс, МС Сет + Плантафол + Бороплюс; Бенефіт + МС Крем у період початку утворення плодів для збільшення їх розміру); Мегафол (для подолання стресових ситуацій) та ін. Окремо розглянуто питання фертигації. Представлено зведену таблицю за схемою живлення суниці садової (листові підживлення, фертигація, в новому сезоні).

УДК 631.8:634.8

2017.2.108. УДОБРЕННЯ ВИНОГРАДНИКІВ У РІЗНИХ АГРОКЛІМАТИЧНИХ УМОВАХ / Кузьменко А. // Пропозиція. — 2017. — № 5. — С. 140–144.

Удобрення виноградників, мінеральне живлення, органічні добрива, азотні добрива, фосфор, калійні добрива, вологозабезпеченість, водно-повітряний режим ґрунту, щільність ґрунту.

Розглянуто розвиток рослин та пов'язані з ним ріст і фізіологічні процеси за участі основних елементів мінерального живлення: азоту, фосфору, калію, кальцію, сірки, магнію та заліза. Для визначення потреби в поживних речовинах виноградників слід проводити агрохімічне дослідження ґрунтів. Наведено узагальнені дані щодо групування ґрунтів за вмістом рухомих форм азоту, фосфору, калію, а також класифікацію добрив за видами: органічні, мінеральні, бактеріальні, мікродобрива. Розглянуто застосування на виноградниках для збагачення ґрунту органічних і азотних добрив; поведінку у ґрунтового профілі фосфору, який міститься у фосфоромістких добривах (експериментальні дані дослідного господарства “Степовий” НІВІВ “Магарач” засвідчили практичну відсутність міграції його ґрунтовим профілем). Калійні добрива також слабо переміщуються профілем суглинкових і глинистих ґрунтів. Дано аналіз вологозабезпечення і водно-повітряного режиму ґрунту більшості площ виноградників в Україні. Наведено характеристики питомої маси (щільності) ґрунту, зокрема дані досліджень НІВІВ “Магарач”: сприятливі умови для розвитку кореневої системи створюються за щільності 1–1,3 г/см³. Першочергове завдання виноградаря полягає в забезпеченні використання добрив рослинно: створення найкращого контакту кореневої системи з ґрунтом, запобігання вимиванню легкорозчинних складових добрив із кореневмісного шару і переходу їх у важкодоступні для рослин форми.

УДК 631.811.98:633.116

2017.2.109. ОРГАНО-МІНЕРАЛЬНІ ДОБРИВА І РЕГУЛЯТОРИ РОСТУ РОСЛИН В ОРГАНІЧНОМУ ЗЕМЛЕРОБСТВІ / Василенко М.Г. // Вісник аграрної науки. — 2017. — № 2. — С. 11–18.

Урожайність і якість продукції с.-г. культур, органо-мінеральні добрива, регулятори росту рослин.

Визначено вплив витяжки з біогумусу гумісолу, а також органо-мінеральних добрив (ОМД) — віталіст, оазис, добродій; стимуляторів росту — емістим, ендофіт, неофіт, екостим, гарт, ноостим, вегестим, агростим на урожайність і якість продукції с.-г. культур. Польові дослідження проводили в сірих лісових ґрунтах дослідного поля Інституту агроєкології і природокористування НААН, чорноземах типових (АГП “Промінь”, с. Велика Бугаївка, господарство “Пологи”), чорноземах опідзолених (господарство “Западинське”, Київської обл.) впродовж 1997–2012 рр. Доведено доцільність і безпечність широкого застосування нових добрив та регуляторів росту рослин (PPP) під час вирощування пшениці, кукурудзи, сої та інших культур, що не забруднюють навколишнє природне середовище, а отримана при цьому продукція безпечна для споживання та здоров'я людини і тварин. Застосування нових добрив (тукосуміш, амофос-34), гумісол, ОМД віталіст, оазис, добродій, PPP ендофіт, екостим, неофіт, вегестим, ноостим, агростим, мікробіологічних добрив азотовіт, ембіонік підвищує урожайність і поліпшує якість продукції, не знижує родючість ґрунтів. Уміст рухомих форм азоту, фосфору і калію в ґрунті не зменшувався за підвищення урожайності, і навіть дещо зростав. Практично доведено екологічну та економічну доцільність застосування нових добрив і PPP. Позакореневе підживлення посівів пшениці ярої гумісолом підвищує урожайність зерна на 18–27,1%, зеленої маси і зерна кукурудзи — на 52,0 і 59,8% відповідно. Передпосівна обробка насіння забезпечувала приріст урожаю пшениці на 14,4%, зеленої маси кукурудзи — на 8,9 т/га. Обробка насіння з подальшим позакореневим підживленням посівів забезпечила збільшення урожайності (зерно) на 18,6–26,7%. Істотні прирости врожаю культур одержано за застосування ОМД (віталіст, оазис, добродій). Урожайність зерна пшениці підвищилась на 0,4–0,6 т/га, вміст білка — на 0,92–1,43%, клейковини — на 1,3–2%, кукурудзи — на 0,92–2,39 т/га, вміст білка — на 0,97–1,20%, насіння сої зросла на 0,28–0,86 т/га, вміст білка — на 0,45–1,91%, жиру — на 1,04–1,80%.

УДК 631.812

2017.2.110. БІОПРЕПАРАТ “БАЙКАЛ ЕМ®”: НОВІ ПЕРСПЕКТИВИ В РОСЛИННИЦТВІ / Кобзєва Д. // Овощи и фрукты. — 2017. — № 3. — С. 68–70.

Біопрепарат, “Байкал ЕМ®”, регенеративні штами, бактерії, ферментуючі гриби, мікроорганізми, регулятори росту рослин, ЕМ-технології.

Головною причиною багатфункціональності ЕМ-препаратів є широкий діапазон дії груп мікроорганізмів, які входять до його складу, найбільшими з яких є: 1) фотосинтезуючі бактерії; 2) молочнокислі бактерії; 3) дріжджі; 4) актиноміцети; 5) ферментуючі гриби. Кожен різновид ефективних мікроорганізмів має власні важливі функції. З одного боку, підтримує дію інших організмів співтовариства, а з іншого — використовує речовини, ними ж синтезовані. Це явище має назву симбіоз. У процесі життєдіяльності ЕМ виділяють речовини, що пригнічують розвиток патогенної мікрофлори (молочна кислота, антибіотики тощо). Таким чином, пригнічуються ґрунтові збудники хвороб. Корені рослин виділяють речовини типу вуглеводів, амінокислот, органічних кислот і активних ферментів. ЕМ використовують їх для росту. Препарат "Байкал ЕМ®" (Б.) знову виробляється в Україні (м. Запоріжжя) і є не менш ефективним, ніж японський. Ціна препарату українського виробництва в кілька разів нижча. Виготовлені за допомогою препарату біодобрива значно ефективніші за перегній. Наведено дані успішного застосування Б. (у вигляді біодобавки для росту рослин) у комплексі з органічно-мінеральним рідким добривом "Rostr-концентрат 15.7.7" за вирощування кукурудзи та економічну рентабельність виробництва. Випробування здійснювались на базі ДП "Асканійське" Ін-ту зрошувального землеробства НААН. Дано опис технології вирощування. Найвищий порівняно з контролем виявився середній приріст врожайності 2014 р. — 0,81 т/га, що забезпечило необхідну рентабельність.

УДК 631.82

2017.2.111. ЗБАЛАНСОВАНЕ ЖИВЛЕННЯ — ЗАПОРУКА ФОРМУВАННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ РОСЛИН / Капітанська О. // Пропозиція. — 2017. — № 3. — С. 98–99.

Стресостійкість рослин, абіотичні втрати врожаю, елементи живлення, макро- та мікроелементи, комплексні добрива ТМ "Quantum".

Наведено дані щодо зниження врожайності культур (кукурудза, пшениця, соя, овес, ячмінь), зумовленого абіотичними стресорами (посухи, кислотність ґрунту, засолення, екстремальні температури, дисбаланс мінерального живлення). Розглянуто вплив дефіциту азоту, фосфору та калію у рослин на поведінку останніх, роль калійних добрив та кремнію у пом'якшенні стресу та підвищенні толерантності до несприятливих умов, за яких значно знижується надходження мікроелементів (В, С, Mg, Fe, Mn, Zn) з ґрунту. Мікроелементи (Mn, Cu, Zn, В, Fe, Mo, Co, Ni) відіграють надзвичайно важливу фізіологічну роль у боротьбі зі стресом шляхом зміни активності ферментів та утворення метаболітів, що беруть участь у реакції рослин на стрес. Скорегувати мінеральне живлення та підготувати рослину до "відбиття" стресу можна шляхом позакореневого підживлення рослин відповідними добривами. Наведено інформацію про лінійку комплексних добрив — ТМ "Quantum", Квантум К-36, Квантум — Аквасил, Квантум — ФітоФос. Вишальним чинником у посиленні стійкості рослин до екстремальних погодних умов є збалансована система удобрення.

УДК 631.833

2017.2.112. МОЛОДША СЕСТРА АЗОТУ / Тарасенко О. // Агроіндустрія. — 2017. — № 6. — С. 22–27.

Сірковмісні добрива, макроелементи, мезоелементи, мікроелементи, органічна речовина, пташиний послід, сидерати, рухомі сполуки сірки, сульфат магнію, сульфат амонію, добриво КАС+S.

Розглянуто питання, пов'язані з використанням сірковмісних добрив у живленні с.-г. культур. Основну кількість сірки для живлення рослина отримує через ґрунт. За візуальними ознаками можна визначити, чи потрібно вносити сірку під певну культуру на конкретному полі. У ґрунтах із вищим вмістом органічної речовини складаються оптимальні умови для мікробіологічної діяльності. Як наслідок, у ґрунті підвищується вміст рухомої сірки. На ґрунтах із низькими запасами органічної речовини відбувається процес вимивання сірковмісних сполук за межі кореневмісного шару. Перспективними з т.з. поповнення органічної речовини у ґрунті є використання відходів птахофабрик — пташиного посліду (містить широкий спектр макро- та мікроелементів, у т.ч. близько 0,3% сірки) та вирощування сидеральних культур.

Наведено картограму вмісту рухомої сірки у ґрунті у вибраних районах України (спільне дослідження ДП "Агроцентр ЄвроХім-Україна" та ДУ "Інституту охорони ґрунтів України") і дані, щодо потреби с.-г. культур у сірці. Більшість українських полів за результатами досліджень потрапляє до категорії із середнім і низьким ступенями забезпеченості рухомими сполуками сірки. Розглянуто надходження хімічних речовин і сірки із опадів та з атмосфери. Концентрація сірчастого газу у районах розміщення промислових підприємств у 2–3 рази вище, ніж у сільській місцевості. Одна із ключових функцій сірки — участь у формуванні якості врожаю. Нестача сірки призводить до пригнічення метаболічних процесів. Під дією сірки інтенсифікується синтез вуглеводів. Сірковмісні добрива є важливим елементом технології вирощування бобових культур. Розглянуто роль сульфату магнію (передпосівне внесення) для магнієлюбних культур та сульфату амонію (прикореневе живлення), а також питання про так звані "невикористані" залишки сірки, які можуть поступово мігрувати у нижчі шари ґрунту або у вигляді газу в атмосферу.

УДК 631.872

2017.2.113. ПОКА МЫ РЕШАЕМ, МИР УЖЕ ОПРЕДЕЛИЛСЯ / Фадеєв Л.В. // Эксклюзивные технологии. — 2017. — № 1. — С. 8–12.

Технологія no-till, захисне землеробство, рослинні залишки, покривні культури, сівозміни, дощові черв'яки, еродовані землі, крапельне зрошення.

Система ощадного землеробства повинна бути заснована на таких принципах: мінімальний обробіток ґрунту; використання покривних культур; сівозміна; постійний покрив на ґрунті з рослинних залишків. Всі ці принципи є основоположними в технології no-till. Сьогодні в світі вже більше ніж на 100 млн га здійснюється технологія no-till у країнах різних широт і висот, різних ґрунтових, кліматичних та інших умов: Кенія, Уганда, Аргентина, Чилі, Фінляндія; Болівія, Колумбія; Австралія, Парагвай; Бразилія. За 15 років дотримання безперервної нульової технології обробітку ґрунту площа еродованих земель у США зменшилася на 42%. У Бразилії з 1991 по 2004 рік виробництво зерна збільшилося у два рази, площа під no-till — від 1 до 23,6 млн га. В Аргентині виробництво зерна за 13 років більше ніж подвоїлося — від 28 до 74 млн т, площа під no-till за цей період збільшилася від 100 тис. га до 11,7 млн га. Вперше зупинилося падіння гумусу. Основні шляхи руху від рівня середньої врожайності, одержуваних сьогодні, до максимальної можливих вбачаються в наступному: впровадження краплинного зрошення; сімба виключно сильним насінням; здійснення передпосівного обробітку ефективними препаратами, що захищають рослини від хвороб і шкідників з урахуванням зараженості поля; обов'язковий обробіток насіння перед сівою мікробними препаратами. Сівбу здійснювати за технологією рівнорозподіленого розміщення рослин на полі, що дасть змогу усунути конкуренцію за поживні речовини, воду і світло.

УДК 633.8:633.17

2017.2.114. ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ СТРУКТУРИ ВРОЖАЮ ПРОСА ЗАЛЕЖНО ВІД СИСТЕМИ УДОБРЕННЯ / Грищенко Р.Є., Любич О.Г., Глієва О.В. // Збірник наукових праць ННЦ "Інститут землеробства НААН". — К., 2016. — Вип. 2. — С. 59–68. — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 548760.

Волоть, мінеральні добрива, просо, продуктивність, структурні показники, сорт, урожайність.

В умовах Північної частини Лісостепу України досліджено адаптивність нових сортів круп'яних культур до ґрунтово-кліматичних особливостей зони Лісостепу, ефективності побічної продукції, оптимізації доз і строків внесення мінеральних добрив і їхній вплив на основні структурні елементи врожаю. Вивчено вплив різних доз мінеральних добрив і строків їхнього внесення на висоту рослин, довжину волоті, кількість гілочок I і II порядків, масу зерна за волоті. Наведено дані щодо впливу системи удобрення на лінійні показники вегетативних і генеративних органів (середнє за 2011–2015 рр.), см, а також зміни архітектоніки волотей проса під впливом доз та строків внесення мінеральних добрив (середнє за 2011–2015 рр.). Встановлено, що за вирощування проса мінеральні добрива позитивно впливають на формування головних елементів структури врожаю, підвищуючи висоту

рослин, довжину волоті, збільшуючи кількість гілочок другого порядку і продуктивність рослин на 3–50%. Найкращі умови мінерального живлення для рослин проса сорту Київське 87 забезпечено поєднанням побічної продукції (2,5 т/га) з мінеральними добривами в дозі $N_{90}P_{70}K_{90}$. Урожайність проса за

такої системи удобрення становила 4,77 т/га, а для сортів Золотисте і Омріяне — за внесення $N_{30}P_{45}K_{65}$ і проведення двох підживлень у дозі N_{15} (4,56–4,31 т/га). Сорт проса Слобожанське краще відреагував на рекомендовану кількість добрив на фоні приорування соломи ($N_{60}P_{45}K_{60}$ + солома).

502/504 ОХОРОНА ПРИРОДИ. СТАЛИЙ РОЗВИТОК 631.92/.95 СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ЕКОЛОГІЯ

Науковий референт — РОМАНЧУК Л.О.

Науковий консультант — академік НААН ГУДКОВ І.М.

УДК 502.4:504.54(477.43)

2017.2.115. ДИНАМІКА БІОЛОГІЧНОГО ТА ЛАНДШАФТНОГО РІЗНОМАНІТТЯ ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЙ: міжнар. наук.-практ. конф., 25–27 трав. 2016 р. / М-во екології та природних ресурсів України, Нац. природ. парк “Подільські Товтри”, Кам’янець-Поділ. нац. ун-т [та ін.]. — Кам’янець-Подільський, 2016. — 250 с. Шифр 548884.

Заповідні території, різноманіття біологічне і ландшафтне, моніторинг, ландшафти природні й антропогенні, динаміка біорізноманіття.

Висвітлено важливі питання щодо багаторічних змін складу окремих систематичних та екологічних груп біорізноманіття, сучасного стану флори і фауни природних й антропогенних ландшафтів, моніторингу їх чисельності, реалізації практичних заходів охорони, збереження й відтворення біорізноманіття. Визначено також роль освіти та позашкільного виховання молоді в збереженні видового й ландшафтного різноманіття. Наведено й проаналізовано результати динаміки біологічного й ландшафтного різноманіття на території низки заповідників і природних парків, зокрема Карпатського національного природного парку, НПП Мале Полісся, дендрологічного парку “Олександрія”, НПП “Сколівські Бескиди” і Дермансько-Острозький, природного заповідника “Медобори”, ПЗ “Сланецький Степ”, ПЗ “Древлянський” та інші.

УДК 502/504“737”(477).001.76

2017.2.116. НАЦІОНАЛЬНА ПАРАДИГМА СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ / Патон Б.Є. (за заг. ред.). — Вид. 2-ге, перероб. і доп. — К., 2016. — 72 с. Шифр 548774.

Сталий розвиток, природоохоронна діяльність, екологічна політика, екологічна безпека, інновації.

Обґрунтовано передумови і складові моделі сталого розвитку (СР) України з урахуванням природно-ресурсних обмежень та загострення екологічних і соціальних суперечностей, а також доцільність імплементації у вітчизняну практику регулювання природоохоронної діяльності передових зарубіжних практик з реалізації екологічної політики і раціонального природокористування. Запропоновано концепцію використання природно-ресурсного потенціалу на принципах сталості та впровадження засад СР. Розроблено перспективні напрями переведення національного господарства на модель СР за рахунок реалізації інноваційних доміант соціально-економічного розвитку, забезпечення сталого природокористування, вирішення суспільних проблем і гарантування природно-техногенної й екологічної безпеки. Обґрунтовано інноваційний підхід до моделювання траєкторії СР на основі системної та структурної перебудови територіальних природно-господарських комплексів. Зазначено, що національна парадигма сталого розвитку України має значну специфіку та особливості щодо можливостей і механізмів вирішення проблем, що стоять перед країною.

УДК 504.052:630*18

2017.2.117. НАСЛІДКИ ВИРУБУВАННЯ ЛІСУ: ВПЛИВ НА СТАН ПОПУЛЯЦІЙ РІДКІСНИХ ВИДІВ РОСЛИН / Лукаш О.В. // Екологічний вісник. — 2017. — № 1. — С. 31–32.

Екологія лісу, вирубування деревостанів, популяції рідкісних видів рослин.

Висвітлено питання щодо впливу наслідків вирубування лісу на стан популяцій рідкісних видів рослин. Зазначено, що знищення популяцій виду призводить до зменшення його екологічного різноманіття та поліморфізму, наслідком чого є збіднення генофонду. Проаналізовано наслідки впливу нерегулярної вирубки лісу на флору лісових масивів, у першу чергу її раритетного компонента. Перший наслідок: механічне знищення наземної вегетативної маси рослин під час валки лісу та перетягування стовбурів по субстрату в першу чергу є небезпечним для дорослих особин представників таких життєвих форм, як гелікриптофіти та хамаефіти, а також для сходів та заростків спорових рослин, зокрема червонокнижних (плаунові, зозулинцеві та товстолисті). Другий наслідок: порушення екологічного режиму місцезростань рідкісних видів, особливо лісових весняних ефемероїдів. Третій наслідок полягає в тому, що неконтрольовані рубки відкривають коридори для поширення інвазійних видів, тобто вивільняють місцезростання, які заповнюють біологічно небезпечні рослини. Підсумком попередніх трьох наслідків є скорочення місцезростань та елімінація популяцій аборигенних видів.

УДК 504.054:[546.36+546.4/.8]:636.597:637.5

2017.2.118. КОНЦЕНТРАЦІЯ ^{137}Cs І ВАЖКИХ МЕТАЛІВ У М'ЯСІ КАЧОК, ВИРОЩЕНИХ У РІЗНИХ ЗОНАХ РАДІОАКТИВНОГО ЗАБРУДНЕННЯ / Савченко Ю.І., Савчук І.М., Ковальова С.П. // Вісник аграрної науки. — 2017. — № 3. — С. 31–38. — Бібліогр.: 10 назв.

Радіоекологія, цезій, важкі метали, качки, забруднення качиного м'яса.

Досліджувалися особливості вирощування качок (К.) на місцевих кормах (раціони незбалансовані за кальцієм і фосфором та мікроелементами) за різних систем їх утримання з метою вдосконалення способів виробництва екологічно безпечного качиного м'яса в регіонах з різною щільністю радіоактивного забруднення ґрунтів. З'ясовано, що м'ясо піддослідних качок в II та III зонах радіоактивного забруднення за концентрацією ^{137}Cs не перевищує допустимі рівні (ДР-2006=200 Бк/кг) і коливається в межах 9,3–75,9 Бк/кг. Концентрація свинцю і кадмію у м'язах і печінці піддослідних качок не перевищувала ГДК. Теоретично і практично обґрунтовано екологічну безпечність виробництва м'яса качок як одного із основних продуктів харчування населення, що проживає в регіонах, які зазнали радіоактивного забруднення внаслідок аварії на ЧАЕС.

УДК 504.062.2.009.12(477)

2017.2.119. ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ І СТАН НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА, ЯК ЧИННИКИ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РЕГІОНІВ / Захарченко В.І., Захарченко С.В. // Збалансоване природокористування. — 2017. — № 1. — С. 57–62. — Бібліогр.: 13 назв.

Природокористування ефективно, конкурентоспроможність України, сталий розвиток.

Здійснено оцінку ефективності природокористування й стану навколишнього природного середовища (НПС) України та її регіонів у міжнародному вимірі на основі методології Інституту розвитку менеджменту (IPM — Лозанна, Швейцарія)

і на підставі одержаних оцінок обґрунтувати напрями його зміцнення. Результати дослідження засвідчили, що Україна за рівнем конкурентного потенціалу сфери природокористування та охорони НПС посідає лише 43-тє місце з-поміж 59-ти країн рейтингу IPM. У рейтингу регіонів перші місця належать Волинській, Житомирській і Кіровоградській областям, а останні — Донецькій, Львівській і Київській. Особливо складна ситуація у сфері природокористування й охорони НПС склалася в Донецькій області. Для підвищення конкурентного потенціалу цієї сфери в Україні та її регіонах необхідно вдосконалити природоохоронне законодавство, збільшити обсяги державних і приватних витрат на охорону НПС та реалізувати низку конкретних заходів зі зниження ресурсо- та енергоємності валового внутрішнього і валового регіонального продуктів, повнішого використання вторинної сировини та відходів виробництва, зменшення викидів забруднювальних речовин, підвищення рівня використання поновлювальних джерел енергії, упровадження "зелених" технологій і загалом розвитку "зеленої" економіки.

УДК 504.062.2:339.9"737"

2017.2.120. РОЛЬ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У ЗБАЛАНСОВАНОМУ ПРИРОДОКОРИСТУВАННІ / Гадзало А.Я. // Збалансоване природокористування. — 2016. — № 4. — С. 88–92. — Бібліогр.: 11 назв.

Природокористування збалансоване, транскордонне співробітництво, екологічна сфера.

Теоретично обґрунтовано основні напрями здійснення транскордонного співробітництва України загалом та вироблено рекомендації щодо напрямів удосконалення транскордонного співробітництва з питань збалансованого природокористування. Розглянуто основні форми та сфери євроінтегрального співробітництва та його роль у сучасній системі міжнародних відносин, соціально-економічні проблеми цього співробітництва. На регіональному рівні екологічна сфера послуг в Україні є малорозвиненою і перебуває лише на стадії формування, проте має значні перспективи для подальшого розвитку. Робота в цьому напрямі виконується в межах програм транскордонного співробітництва та урядових наказів. Серед екологічних послуг розвивається управління водними ресурсами, відходами та екологічний туризм, усі інші їх види перебувають на стадії формування. Зазначено, що ефективне розв'язання екологічних проблем транскордонного співробітництва, що передбачає ліквідацію або обмеження негативного впливу на довкілля й здоров'я людини, можливе на основі спільних заходів у його межах, які враховують сучасний стан економіки й перспективи соціально-економічного розвитку прикордонного регіону.

УДК 504.062:574:57.017:550.47

2017.2.121. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБМІНУ РЕЧОВИН В ЕКОСИСТЕМАХ / Вітер А.В. — К.: Наук. думка, 2016. — 238 с. — (Сер. Молоді вчені). — Бібліогр.: С. 201–235. Шифр 548499.

Екосистеми, обмін речовин в екосистемах, біогеохімія, раціональне природокористування, природні ресурси.

Здійснено комплексний аналіз ланцюгів перетворення органічних речовин, тобто ланцюгів конверсії природних ресурсів, оскільки вони є невід'ємною складовою частиною загального явища обміну речовин в екосистемах, особливість якого — багаторівневий підхід до розгляду перенесень і перетворень речовин. Ця галузь поєднує в собі методологічні засоби наук, що вивчають різні рівні організації живого світу, зокрема широкомасштабність біогеохімії та високу розділну здатність наук про молекули. Саме в такому аспекті викладено засадничі положення і результати теоретичних досліджень загальних властивостей шляхів перетворень речовин. Наведено характеристики деяких з них, аргументовано очевидність існування механізмів стабілізації та розподілення енергетичного потоку. Описано методи інтерпретації штучного інтелекту відповідних знань. Проаналізовано раціональне використання природних ресурсів, зокрема ґрунтових, продовольчу кризу, значення довкілля в здоров'ї населення та інші прикладні проблеми. Слід зазначити, що часто нераціональні обсяги відчуження біомаси з аграрних, а подекуди з природних екосистем, вузька спеціалізація рослинництва та хімізація призводять до дефіцитного балансу

органічної речовини ґрунтів, зменшення біопродуктивності екосистем, зниження споживчої цінності продукції агропромислового комплексу (харчові продукти, лікарські засоби, нехарчові товари біотичного походження), погіршення здоров'я людей внаслідок негативних змін навколишнього природного середовища.

УДК 504.064.001.25

2017.2.122. КОМПЛЕКСНА ПЕРЕРОБКА ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ — РАЦІОНАЛЬНИЙ ШЛЯХ ДО ВИРІШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ / Фоменко О.О., Маслова В.С., Фесенко А.М., Рідний Р.В. // Інженерія природокористування. — 2017. — № 1. — С. 126–130. — Бібліогр.: 7 назв.

Забруднення довкілля, переробка твердих побутових відходів, екологічна безпека, сортування твердих побутових відходів, утилізація сміття.

Обґрунтовано необхідність комплексної переробки твердих побутових відходів (ТПВ) у виробничих умовах країн з відсутнім попереднім поглибленим їхнім сортуванням жителями міст. Зазначено, що спалювання ТПВ, незважаючи на постійне вдосконалення цього методу, не вирішує повністю екологічні проблеми, оскільки це значною мірою пов'язано з сучасним збільшенням полімерних відходів, спалювання яких спричиняє утворення надтоксичних речовин і, крім того, спалювання без сортування не є раціональним і з економічної точки зору, тому що понад 50% ТПВ — цінна вторинна сировина. Останнє покоління сміттєспалювальних заводів відрізняється не лише використанням високотемпературних технологій, що зменшує кількість золи до 2%, а й потужною системою очищення газоподібних викидів та утилізації твердих компонентів. Зауважується, що технології переробки гідролізом з отриманням рідких видів палива або будівельних шлаковмісних матеріалів є значно ефективнішими системами. Повторне використання вживаних товарів і компонентів є реальним шляхом до зниження матеріаломісткості виробництва і зменшення небезпеки від існуючих звалищ відходів. Питання попереднього сортування відходів жителями міст є важливим елементом переробки відходів в Україні, оскільки це спрощує процес подальшої переробки та зменшує вміст хлор- і броммісних складових, діоксинів і фуранів у викидах від технологічних ліній спалювання відходів. Зазначено, що зростання екологічних загроз від накопичення ТПВ, економічна доцільність їх утилізації, а також аналіз світового досвіду переробки відходів свідчать, що для держав, де відсутнє їхнє попереднє сортування жителями міст, найдоцільнішим буде використання сміттєпереробних комплексів, які забезпечують сортування й утилізацію частини відходів як вторинної сировини, а також спалювання на сміттєпереробному заводі тієї частини, що не підлягає утилізації.

УДК 504:631.16

2017.2.123. МЕХАНІЗМИ ФІНАНСУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ДЕРЖАВНИХ ЦІЛЬОВИХ ПРОГРАМ: монографія [Текст] / Худолій Л.М., Сотник В.В. — К., 2016. — 200 с. — Бібліогр.: 253 назви. Шифр 548640.

Екологічні державні цільові програми, фінансування екологічних програм, ефективність соціальна.

Метою монографії є поглиблення теоретичних і методичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізму фінансування екологічних державних цільових програм в Україні на засадах співфінансування з альтернативних джерел та дієвого контролю за їх виконанням. Розкрито сутність державних цільових програм, програмно-цільового методу управління видатковою частиною державного бюджету та розглянуто класифікаційні ознаки державних цільових програм держави. Удосконалено методику оцінки екологічних державних цільових програм введенням показника соціальної ефективності. Здійснено аналіз сучасного стану фінансування державних цільових програм та виконання програм екологічного спрямування. Виявлено вплив рівня фінансування державних цільових програм на макроекономічні показники країни та здоров'я населення. Розроблено ефективну модель фінансування програм за різного ступеня впливу індикаторів. Удосконалено механізм залучення фінансових ресурсів від інвесторів на взаємовигідних умовах з державою. Розроблено пропозиції щодо вдосконалення системи контролю за реалізацією державних

цілових програм. Спостерігається тенденція до зниження їх загальної кількості від 98 до 35. Фактичні обсяги бюджетного фінансування цих програм скоротилися від 290 млрд грн (у 2011 р.) до 75 млрд грн (у 2014 р.), тобто в 3 рази. Обґрунтовано пропозиції щодо вдосконалення системи контролю за реалізацією державних цілових програм.

УДК 631.95:504.054:656:631.416.881:546.815

2017.2.124. ВПЛИВ КОНЦЕНТРАЦІЇ СВИНЦЮ НА ЗМІНУ ЕКОЛОГО-АГРОХІМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ҐРУНТУ / Ткачук О.П. // Сільське господарство та лісівництво. — 2016. — № 3. — С. 217–225. — Бібліогр.: 7 назв.

Агроекологія, свинець у ґрунті, екологічна агрохімія ґрунту, автотранспорт, родючість ґрунту.

Висвітлено результати вивчення впливу концентрації свинцю (С.) у ґрунті на різній відстані від дороги та її впливу на зміну еколого-агрохімічних показників ґрунту. З'ясовано як негативний, так і позитивний вплив збільшення концентрації свинцю (С.), як важкого металу, на зміну вищезазначених показників ґрунтового покриву й підтверджено небезпеку його розповсюдження на значній віддалі від полотна дороги. Зазначено, що за збільшення концентрації С. у ґрунті на 31,2%, зменшується вміст гумусу на 19%, а також гідролітична кислотність на 28%. У той самий час сольова кислотність рН змінюється в бік підлугування ґрунту в межах 3,3%, тому С. спричиняє пригнічення діяльності ґрунтових мікроорганізмів, які розкладають органічні рештки ґрунту до гумусу, і одночасно підсолює ґрунт. Водночас з цими процесами спостерігається підвищення в ґрунті концентрації легкогідролізованого азоту на 25%, рухомого фосфору на 46 і обмінного калію на 24%, що зумовлено перетворенням цих сполук з важкодоступних у доступні для рослин форми внаслідок зміни кислотності рН ґрунту під впливом підвищення концентрації свинцю.

УДК 631.95:504.062.2(477.54)

2017.2.125. ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНО ЗБАЛАНСОВАНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ: СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ ПІДХІД: монографія / Добровольська Н.В., Костриков С.В. — Х., 2016. — 276 с. Шифр 548885.

Екологія с.-г., землеробство екологічно збалансоване, суспільно-географічні дослідження.

Висвітлено питання суспільно-географічного дослідження землеробства Харківщини, яка характеризується досить потужним с.-г. виробництвом із переважанням галузей рослинництва. Зазначено, що проблема розвитку екологічно збалансованого землеробства (ЕЗЗ) в Україні набуває надзвичайної актуальності. З урахуванням незадовільного стану земельних ресурсів Харківської області виникає необхідність інтегрувати сільське господарство у європейський та світовий економічний простір, тому ЕЗЗ може стати одним з альтернативних напрямів розвитку рослинництва в регіоні. Досліджено й проаналізовано природно-екологічні, соціально-економічні передумови й просторові закономірності формування системи землеробства в регіоні. Здійснено групування районів за агроекологічними й економічними показниками стану землеробства на основі кластерного аналізу. На деякій частині території Харківщини виділено класи земель за екологічною стійкістю й проведено оцінювання водної ерозії за допомогою ПС-моделювання водозбірних басейнів. Наукові розробки з ефективності використання земельних ресурсів в аспекті екологічно збалансованого землеробства в Харківській області можуть бути корисними при розробці програм соціально-економічного розвитку регіону, а також для оптимізації системи землеробства на регіональному рівні

УДК 631.95:631.4:632.95:504.53.052

2017.2.126. ФІТОТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ҐРУНТАМИ, ЗАБРУДНЕНИМИ СТІЙКИМИ ПЕСТИЦИДАМИ / Моклячук Л.І., Городиська І.М. // Екологічний вісник. — 2016. — № 5. — С. 27–28.

Екологія с.-г., пестициди, забруднення ґрунту пестицидами, фітотехнології, фітореємедіація, екосистеми.

Розглянуто питання щодо забруднення ґрунту стійкими органічними забруднювачами (СОЗ) і застосування фітотехнологій для управління ґрунтами. Забруднення ґрунту — проблема, яка стоїть як перед Європейською спільнотою, так і

усім світом. З широкого набору забруднювачів СОЗ викликають особливе занепокоєння через надзвичайно шкідливий їх вплив на здоров'я людей. Загрозою є не лише безпосередньо зона забруднення, ще більше тривожить поширення токсикантів харчовими ланцюгами під час забруднення врожаю та міграція їх у суміжні середовища. Таким чином, реємедіація забруднених земель має бути пріоритетним завданням нашого суспільства. Очищення ґрунтів від пестицидів є досить складним процесом, що зумовлено великою різноманітністю типів ґрунтів та концентрації пестицидів у них. Відомі методи реємедіації ґрунту можна класифікувати таким чином: методи, основані на видаленні верхнього шару ґрунту шкребокми; методи, що ґрунтуються на стабілізації полютантів у межах забрудненої ділянки; переміщення полютантів до глибших шарів за допомогою промивання; методи, основані на селективному видаленні полютантів; вилучення ґрунту з подальшим промиванням; методи біореємедіації за допомогою мікроорганізмів; фітореємедіаційні методи, основані на використанні рослин для стабілізації ґрунтів (фітостабілізація); вилучення полютантів (фітоекстракція), деградація токсичних органічних сполук (фітодеградація). Підкреслено, що методи фітореємедіації є альтернативою традиційним фізико-хімічним методам, незважаючи на те, що досягнення кінцевої мети відбувається протягом досить тривалого часу. Слід зазначити, що світовий ринок пропозицій у галузі фітореємедіації на кінець 90-х рр. ХХ ст. становив до 29,5, а на початку 2000 р. — 103 млн доларів.

УДК 631.95:631.434.52(477.41)

2017.2.127. АГРОЕКОЛОГІЧНЕ ОБґРУНТУВАННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ДЕГРАДОВАНИХ І МАЛОПРОДУКТИВНИХ ЗЕМЕЛЬ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ / Остапчук Л.В. // Агроекологічний журнал. — 2016. — № 4. — С. 47–56. — Бібліогр.: 10 назв.

Агроекологія, деградація ґрунту, малопродуктивні землі, консервація земель, реабілітація угідь, регенерація ґрунтів.

Проведено дослідження на основі оцінки агроекологічного стану с.-г. угідь Київщини з метою визначити основні проблеми с.-г. землекористування регіону та запропонувати шляхи їх розв'язання, зокрема щодо консервації деградованих і малопродуктивних земель. Нині еколого-економічний стан с.-г. землекористування в Київській області характеризується як досить напружений та передкризовий, з тенденцією до прогресуючого погіршення. Внаслідок екстенсивного використання земельних ресурсів у структурі земельного фонду області значні площі становлять ґрунти, що мають незадовільні характеристики (змиті, дефльовані, заболочені, перезволожені, засолені, осолонцювані, забруднені тощо). Забезпечити їх відновлення, а також раціональне та ефективне використання можливо за допомогою господарських, агротехнічних, лісомеліоративних та гідромеліоративних заходів. Одним з головних напрямів покращення еколого-економічного стану в агропромисловому виробництві регіону є вилучення деградованих і малопродуктивних ґрунтів орних земель з інтенсивного обробітку з їх подальшою консервацією шляхом заліснення, залуження тощо. Ці заходи сприятимуть поліпшенню стану агроландшафтів, зменшенню розораності території за одночасного підвищення частки екологічно стабілізуювальних природних комплексів, зокрема природних кормових угідь, що вкрай необхідні для розвитку тваринництва.

УДК 631.95:631.438.2(477.44)

2017.2.128. РАДІАЦІЙНЕ ЗАБРУДНЕННЯ ҐРУНТІВ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ / Савченко В.О., Заволока А.І. // Сільське господарство та лісівництво: зб. наук. пр. — 2016. — № 4. — С. 16–25. — Бібліогр.: 12 назв.

Радіоактивність ґрунту, радіоекологія, цезій, стронцій, накопичення радіонуклідів в урожаї.

Здійснено оцінку радіоактивного забруднення земель Вінницької області та визначено шляхи щодо його зниження в умовах сучасного с.-г. використання. Сучасний радіаційний стан ґрунтів Вінниччини можна охарактеризувати як відносно стабільний. На сьогодні виявлено близько 40 тис. га с.-г. угідь, забруднених якими ¹³⁷Cs перевищує 1 Кі/км². Підвищену забрудненість мають с.-г. угіддя 10 районів: Бершадського, Гайсинського, Немирівського, Томашпільського,

Тулчинського, Тиврівського, Тростянецького, Чернівецького, Чечельницького і Шаргородського. Не виявлено с.-г. угідь щільністю забруднення понад 5 Кі/км². Близько 13,5 тис. га ґрунтів області мають щільність забруднення ⁹⁰Sr понад 0,15 Кі/км², решта с.-г. угідь — у межах 0,02–0,15 Кі/км². У цілому на контрольних ділянках в останні роки досліджень спостерігається стабілізація гамма-фону й тенденція до зменшення забруднення ґрунту радіонуклідами. Найважливіша проблема сільського господарства в умовах забруднення ґрунту радіоактивними ізотопами — максимально можливе зниження надходження їх у рослинницьку продукцію. Необхідно шукати нові підходи до ведення с.-г. виробництва, зокрема впроваджувати заходи, які сприятимуть зниженню розмірів переходу радіонуклідів у рослини при забрудненні с.-г. угідь радіоактивними викидами. Найпростіший і найдешевший спосіб зниження вмісту радіонуклідів у продукції рослинництва — підбір культур й окремих сортів, що мають здатність накопичувати мінімальну кількість ⁹⁰Sr і ¹³⁷Cs. Як правило, це сорти з низьким вмістом калію і кальцію. Одним із шляхів зниження надходження радіонуклідів в урожай с.-г. культур є застосування органічних добрив, мікроелементів і біопрепаратів для оптимізації режимів живлення рослин і підвищення родючості ґрунтів Вінниччини.

УДК 635.1/7:631.544.4:631.816.31

2017.2.129. ТЕХНОЛОГІЯ ОБРОБКИ РОСЛИН В ТЕПЛИЧНОМУ ОВОЧІВНИЦТВІ / Іноземцев Г.Б., Окушко О.В. // Інженерія природокористування. — 2017. — № 1. — С. 36–39. — Бібліогр.: 3 назви.

Овочівництво тепличне, технологія обробки рослин у теплицях, електростатичний метод, індукційна зарядка, живильний розчин.

Розглянуто технологію некореневого підживлення рослин живильними розчинами за допомогою електростатичних методів у тепличному овочівництві. Зазначено, що сучасні засоби здійснення та реалізації таких методів, особливо некореневого підживлення, не є достатньо ефективними й досконалыми. У першу чергу це зумовлено недостатньою якістю нанесення робочих рідин, знесенням їх за межі зеленої маси, незначною кількістю осадження їх на листках, а також недосконалістю серійного обладнання та ін. Безумовно, це не дає змоги одержати очікуваний результат, що спричиняє значні збитки, забруднення довкілля, високу трудомісткість тощо. Така ситуація значною мірою пояснюється і відсутністю науково обґрунтованих інженерно-технологічних рішень, методів розрахунку та прогнозування їх функціонування в широкому діапазоні згідно з агротехнічними вимогами. Запропоновано технологію, яка може забезпечити підвищення рівномірності осадження крапель живильних розчинів на обох сторонах поверхні листків рослин, зменшення втрат розчинів на 20–60%, що в результаті сприятиме підвищенню врожайності на 12–15%. Одержання таких результатів пояснюється особливостями електростатичного методу, який базується на силовій взаємодії електричного поля та самих крапель живильного розчину. Слід констатувати, що, на жаль, ця технологія, незважаючи на її значні переваги і ефективність, досі практично не реалізована у виробничих умовах тепличного овочівництва України внаслідок недосконалості технологічного обладнання.

632 ХВОРОБИ РОСЛИН. ШКІДНИКИ РОСЛИН. ЗАХИСТ РОСЛИН

Науковий референт — кандидат хім. наук ТОВМАЧЕНКО В.М.
Науковий консультант — член-кореспондент НААН ДОЛЯ М.М.

УДК [632.481.146Ф:635.21]:632.93(477. 54)

2017.2.130. ФІТОФТОРОЗ КАРТОПЛІ ТА ЗАХОДИ ЗАХИСТУ ВІД НЬОГО У ННВЦ “ДОСЛІДНЕ ПОЛЕ” ХНАУ ІМ. В.В. ДОКУЧАЄВА (ХАРКІВСЬКА ОБЛАСТЬ) / Мартиненко В.І. // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва: зб. наук. пр. — Х., 2016. — № 1/2. — С. 57–62. — (Сер. Фітопатологія та ентомологія). — Бібліогр.: 11 назв. Шифр 548791.

Фітофтороз картоплі, фунгіциди, розвиток хвороби, захист рослин, агротехнічні заходи, імуноцитопіт, технічна ефективність.

Дослідили поширеність та інтенсивність розвитку фітофторозу на сортах картоплі Санте, Скарб і Рокко і запропонували засоби захисту рослин від комплексу хвороб. Перші прояви фітофторозу на листках картоплі спостерігаються на краях листків у вигляді окремих бурих плям на початку квітання, в кінці другої декади червня. Характерною ознакою фітофторозу картоплі є утворення на межі ураженої та здорової тканин з нижньої сторони листка білого нальоту — спорношення гриба. Максимальний розвиток хвороби за період 2013–2015 рр. визначено у 2014 р. (25,4–27,0%) при поширеності хвороби 48–51%. Повне присипання сходів картоплі ґрунтом за їхньої висоти 7–10 см сприяє зменшенню ураженості бульб нового урожаю фітофторозом на 1,5–2,0% порівняно з контролем. Передсадивна обробка насіннєвих бульб картоплі імуноцитопітом стимулює ріст і розвиток картоплі, обмежує інтенсивність розвитку фітофторозу на 5,4–8,0%. Випробувані комбіновані фунгіциди — Квадріс Топ 325 SC, 32,5% к.с., норма витрати — 0,8 л/га, Інфініто 61 SC, 687,5, 68,75% к.с., 1,5 л/га високоефективні у захисті від фітофторозу картоплі. Їхня технічна ефективність була близька до еталону (Акробат МЦ, 69% в.г., норма витрати — 2 кг/га) та становила 63%.

УДК 630.453:595.76

2017.2.131. СТОВБУРОВІ ШКІДНИКИ НЕЗІМКНЕНИХ СОСНОВИХ КУЛЬТУР У ПРИДОНЕЦЬКИХ БОРАХ: монографія / Мешкова В.Л., Соколова І.М. — Х.: Планета-Пинт, 2017. — 160 с. — Бібліогр.: 219 назв. Шифр 548802.

Стовбурові шкідники, соснові культури, придонецькі бори, сосновий довгоносик, волохатий лубоїд, короїди, ловильні ями.

Наведено результати досліджень стовбурових комах-шкідників незімкнених соснових культур. Досліджено біологічні та екологічні особливості найбільш поширених та небезпечних видів: великого соснового довгоносика (*Hylobius abietis*) коренежилів (*Hylastes ater*, *Hylastes opacus*, *Hylastes angustatus*) і волохатого лубоїда (*Hylurgus ligniperda*). Вдосконалено існуючі та розроблено нові методи обліку цих комах. Обґрунтовано заходи захисту незімкнених соснових культур у придонецьких борах від стовбурових шкідників на основі вивчення їхнього сезонного розвитку, оцінювання поширення та шкідливості. Визначено загрозу для насаджень окремих лісгосподарських і лісопромислових підприємств регіону. За результатами досліджень зроблено висновки щодо кількості видів комах-шкідників, виявлено найбільш небезпечні види, наведено особливості біології розвитку комах впродовж року, інше. Надано рекомендації виробництву щодо планування та проведення лісгосподарських заходів у лісах придонецьких борів. Монографія розрахована на фахівців лісового господарства, захисту лісу, науковців, аспірантів і студентів лісогосподарських та біологічних факультетів ВНЗ.

УДК 632.08

2017.2.132. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ЕНТОМОФАГІВ / Лисенко В.П. // Вісник аграрної науки. — 2017. — № 2. — С. 48–51. — Бібліогр.: 10 назв.

Контроль якості ентомофагів, ентомофаг бракон, млинова вогнівка, техноценоз.

Розроблено інформаційне забезпечення контролю якості млинової вогнівки (*Ephestia kuehniella*), комахи-хазяїна ентомофага бракон (*Habrobracon hebetor*). Контроль якості ентомофагів пов'язаний із визначенням оптимальних, економічно доцільних параметрів оптимізації ентомологічного виробництва. Високоєфективні параметри техноценозу при вирощуванні млинової вогнівки за показником відроджуваності гусениць з яєць є температура повітря 28°C і відносна його вологість 70–80%. Наведено: технологічну схему розведення ентомофага бракон в умовах техноценозу; залежності відроджуваності гусениць млинової вогнівки з яєць від температури за відносної вологості повітря 70%; від температури і вологості повітря; від вологості повітря за температури 26°C; відповідні залежності відроджуваності гусениць млинової вогнівки з яєць (рівняння регресії). Отримані емпіричні залежності можуть бути використані при розробленні методу енергоєфективного керування електротехнічним комплексом у виробництві ентомофага бракон.

УДК 632.11:632.95

2017.2.133. ВИСОКІ ВРОЖАЇ МАЛИМИ ЗАТРАТАМИ / Рибак О.В. // Агроном. — 2017. — № 2. — С. 70–71.

Антистресант Гуміфілд Форте Аміно, стимулятор Фульвітал Плюс, гербіцидний стрес, протидія стресам у рослин.

Запропоновано препарати компанії “Агротехносоюз” Гуміфілд Форте Аміно та стимулятор Фульвітал Плюс німецької компанії HUMINTECH для попередження і контролю стресового стану рослин, що став наслідком післядії гербіцидів, їх несвоєчасного застосування або різких коливань погоди — надмірної спеки, градобоїв, суховіїв. Основна діюча речовина препарату — високоякісна фульвової кислоти. Рекомендовано застосовувати Фульвітал Плюс (0,3–0,45 л/га) для стимуляції росту рослин. Для зернових колосових — фаза куцїння — виходу в трубку та появи прапорцевого листка, для кукурудзи — фаза від 3–4 до 9–10 листків, для соняшника — від 3–4 листків до появи “зірочки”. В ці етапи органогенезу рослини починають активно рости, закладаються генеративні органи, накопичуються елементи живлення, проходить підготовка рослин до цвітіння та запліднення. Саме в цей період рослинам необхідний максимально швидкий обмін речовин, який їм забезпечує препарат Фульвітал Плюс. Основна його дія виражається у стимулюванні росту і розвитку рослин. Після обробки рослин спостерігається значний приріст площі листової поверхні, а завдяки стимуляції метаболічних процесів всередині рослини, покращуються також заповнювальна здатність пилку та його ефективність. Одночасно з ростом листової поверхні, у рослин спостерігається збільшення кількості кореневих виділень, які в свою чергу хелатують недоступні елементи живлення ґрунту, що в подальшому активно засвоюються рослиною. Рекомендовано застосовувати препарат Фульвітал Плюс (0,45 л/га) у випадку градобою, посухи, гербіцидного стресу. Для протидії стресам, і профілактично запропоновано також застосування препарату німецької компанії Humintech Гуміфілд Форте Аміно. До складу даного препарату входить високоякісний гумат калію та вільні амінокислоти, які сприяють рослинам “пережити” скрутні етапи посухи та інших стресових ситуацій.

УДК 632.35:631.538:632.4.011/08

2017.2.134. ЗАХИСТ ВИНОГРАДНИКІВ ВІД ХВОРОБ / Воеводін В. // Напої. Технології та інновації. — 2017. — № 1. — С. 38–39.

Виноградники, захист від хвороб, мільдю, оїдіум, сіра гниль, чорна плямистість, препарати для захисту від хвороб.

Наведено дані щодо основних принципів ефективної системи захисту насаджень винограду від таких хвороб, як: оїдіум (борошніста роса), мільдю (несправжня борошніста роса), чорна плямистість (фомопсис, ескоріоз, відмирання пагонів) та сіра гниль. Наведено основні характеристики збудників вказаних хвороб (як правило це різновиди грибів); частини рослини, що уражуються; вплив погодних умов на розвиток хвороби та ін. Запропоновано комплексну систему захисту для контролю хвороб винограду. Рекомендовано

застосовувати препарати: ПергадоR для боротьби з мільдю та антракнозом, 4–5 кг/га; Ридоміл Голд — від мільдю та чорної плямистості, 2,5 кг/га; Квадріс — від мільдю та чорної плямистості, оїдіуму та сірої гнилі, 0,8 л/га; Топаз — від оїдіуму, 0,15–0,25 л/га; Світч — від мільдю та сірої гнилі, 0,75–1 кг/га; Хорус — від мільдю, оїдіуму та сірої гнилі, 0,5–0,7 кг/га; Тіовіт Джет — від оїдіуму, 5–8 кг/га; Діналі — новітній препарат від оїдіуму, чорної гнилі та плямистості. Наведено головні переваги останнього препарату.

УДК 632.35:633.63

2017.2.135. БОРОДАТІ БУРЯКИ / Соломійчук М. // The Ukrainian Farmer. — 2017. — № 3. — С. 132–134.

Буряки цукрові, кормові і столові, ризоманія, вірус некротичного поховтіння жилко буряка, гриб-переносник вірусу.

Складність контролю з ризоманії (“бородатість буряків”), що спричиняється вірусом некротичного поховтіння жилко буряку (ВНПЖБ), полягає в тому, що в цистосорусах гриба-переносника *Polymyxa betae* K. вірус не втрачає вірулентності 15 років і більше. Його виявлено в усіх зонах, де вирощують буряки цукрові, кормові й столові в Україні. У Західному Лісостепу України через надмірне перезволоження ґрунту в окремі роки розвиток гриба набуває досить масового характеру, що є прямою передумовою для швидкого поширення ризоманії. Наведено опис польових і лабораторних дослідів по вивченню стійкості вітчизняних сортів і гібридів: Ялтушківський однонасінний 64, Шевченківський, Український ЧС70 до переносника ризоманії — гриба *Polymyxa betae* R. Проаналізовано методи боротьби з ризоманією: селекційно-генетичний, агротехнічні заходи, створення комфортних умов живлення рослин на початку вегетації, ін. Наведено дані щодо інтенсивності заселення бічних корінців сортів буряків цукрових грибом *Polymyxa betae* R. на Прикарпатті та динаміки заселення бічних корінців буряків цукрових цим грибом залежно від доз азотних добрив. Досліді показали, що всі зразки буряків тою чи іншою мірою сприйнятливі до *Polymyxa betae* R. Найстійкішими виявилися сорти гібридного походження Вінсент, Ліберо та Ярися.

УДК 632.4:633.15

2017.2.136. “НАЙПЕРШІ” ХВОРОБИ КУКУРУДЗИ / Піковський М., Кирик М., Столяр А. // Пропозиція. — 2017. — № 4. — С. 128–130.

Кукурудза, хвороби кукурудзи, фузаріоз насіння і проростків, гельмінтоспоріоз, іржа, заходи контролю хвороб кукурудзи.

Представлено інформацію про хвороби кукурудзи, які проявляються на початкових етапах росту та розвитку культури: пліснявіння насіння під час проростання, фузаріоз насіння і проростків, бура плямистість, або гельмінтоспоріоз, іржа. Наведено дані про симптоми і збудників хвороб, вплив зовнішніх умов на розвиток хвороби. Розглянуто заходи контролю хвороб кукурудзи, які мають ґрунтуватися на вирощуванні стійких гібридів, своєчасному виконанні агротехнічних прийомів, що забезпечують найкращі для росту і розвитку умови (дотримання сівозміни, найсприятливіших строків сівби та оптимальної густоти рослин, а також забезпечення збалансованого удобрення). Для висіву доцільно використовувати якісне насіння, оброблене зареєстрованими в Україні протруйниками. За потреби під час вегетації рослин застосовують фунгіциди. Також доцільно дотримуватися вимог щодо оптимальних строків збирання врожаю та якісної доробки насіння. Для обробки насіння використовують дозволені в Україні протруйники. Наведено широкий спектр препаратів на основі різних діючих речовин з “Переліку пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні” і дані щодо поширення хвороб, проти яких ці препарати використовують. Систематичний моніторинг у період вегетації рослин дозволяє вчасно виявити початок розвитку небезпечних хвороб та прийняти обґрунтоване рішення щодо застосування фунгіцидів. Наведено дані з “Переліку...” щодо використання в посівах кукурудзи препаратів проти зазначених хвороб. За використання хімічних засобів захисту слід дотримуватись рекомендованих виробниками препаратів, періодів обприскувань та регламентів їхнього застосування.

УДК 632.4:633.854

2017.2.137. ПРОГНОЗ РОЗВИТКУ ХВОРОБ НА РІПАКУ ОЗИМОМУ І ЯРОМУ 2017 РОКУ ТА ЗАХОДИ ЇХНЬОЇ ПРОФІЛАКТИКИ / Марков І., Заремба В. // Пропозиція. — 2017. — № 4. — С. 142–146.

Ріпак озимий, ріпак ярий, хвороби ріпаку, фунгіциди для ріпаку

Зроблено прогноз імовірного розвитку хвороб на ріпак озимому і ярому у 2017 р. на основі даних обласних державних фітосанітарних інспекцій захисту рослин, які дають змогу провести необхідні профілактичні заходи його захисту. Розглянуто такі хвороби: чорна ніжка, бактеріоз коренів, несправжня борошниста роса, альтернативоз (чорна плямистість), фомоз (рак стебла, некроз кореневої шийки), біла (склеротиніоз) і сіра (ботридіоз) гнилі, біла плямистість (кільцева плямистість, сіростеблність), борошниста роса, циліндрспоріоз (світла плямистість), вертицильозне і фузаріозне в'янення. Високою польовою стійкістю до більшості хвороб характеризуються районовані сорти й гібриди ріпаку озимого: Абакус, Арізона, Арсенал, Багіра, Брентано, Бу-чачий, Вектра, Джеспер, ДК Естаро, ЕС Артїст, ЕС Дануб, ЕС Гідромель, ЕС Меркурій, Лексер, Мерседес, Нельсон, НК Технік, Орїолус, Оксана, Панчер, Рїкорді, Румба, Токата, Хенрі, Черемш тощо; ріпаку ярого: Айдар, Добробут, Калїф, Отма, Рудїс, Сальса КП, Сїріус, Сріблястий 1, Траппер, Хузар, Юра та ін. Використання цих сортів і гібридів суттєво знижує затрати на хімічний захист рослин, зменшує забруднення навколишнього середовища фунгіцидами. Наведено перелік препаратів для протруєння насіння ріпаку проти зовнішньої та внутрішньої інфекції (реєстрація 2016 р.). Серед заходів щодо обмеження поширення хвороб ріпаку зазначені: дотримання науково обґрунтованих сівозмін, дотримання просторової ізоляції, якісний основний і передпосівний обробіток ґрунту, дотримання оптимальних термінів сівби і норм висіву насіння. Своєчасне і якісне виконання наведених заходів істотно обмежує поширення і розвиток хвороб, зводить до мінімуму використання на ріпаку хімічних засобів захисту, знижує собівартість отриманої продукції, оздоровлює довкілля.

УДК 632.4+952:633.11

2017.2.138. ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНГІЦИДІВ У ЗАХИСТІ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ВІД СЕПТОРІОЗУ / Жукова Л.В., Миршніченко В.С. // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва: зб. наук. пр. — Х., 2016. — № 1/2. — С. 18–23. — (Сер. Фітопатологія та ентомологія). — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 548791.

Септоріоз, пшениця озима, фунгіциди, технічна ефективність, урожайність.

Метою досліджень, проведених у 2014–2016 рр. в ПСП “СХІД-АВІА-АГРО” Харківської області Балаклійського району, було вивчення динаміки розвитку септоріозу на посівах пшениці озимої та розробка заходів захисту від нього. Матеріалами для досліджень слугували: сорти пшениці озимої Вдала і Смуглянка; протруєник фунгіцидної дії Вітавакс; фунгіциди Фолікур, Дерозал, Альто супер. Для визначення поширеності й розвитку септоріозу пшениці озимої проводили обліки, починаючи з фази виходу в трубку і до наливу зерна протягом вегетаційних періодів 2014–2016 рр. Для цього здійснювали регулярні обстеження посівів, що дозволяє зафіксувати строки прояву хвороби та динаміку її поширеності й розвитку. Представлено дані щодо динаміки розвитку септоріозу пшениці озимої у 2014–2015 рр.; впливу фунгіцидів на структуру врожаю пшениці озимої сорту Смуглянка та технічної ефективності фунгіцидів у захисті пшениці озимої сорту Смуглянка від септоріозу, середне за 2014–2015 рр. Зроблено висновки: септоріоз на пшениці озимій виявлявся щороку. У період наливу зерна у 2014 р. розвиток становив 4,3%, у 2015 р. — 33,1%, а у 2016 р. — 6,9%. Встановлено, що розвиток хвороби негативно впливає на кількості й якісні показники врожаю — зменшуються довжина колоса та кількість зерен у колосі, збільшується кількість невиповнених зерен у колосі. Технічна ефективність обприскування посівів пшениці озимої фунгіцидами: Дерозал, к. с. і Фолікур, к. е. у середньому за 2014–2015 рр. становила 47,3 і 38,5% відповідно; Альто Супер 330 ЕС, к.е. у 2016 р. — 46,4%, що позитивно впливало на кількісні і якісні показники врожаю.

Застосування фунгіциду Альто Супер 330 ЕС, к. е. сприяло збереженню додаткового врожаю в обсязі 0,36 т/га.

УДК 632.9+633.854.78

2017.2.139. ЗАХИСТ СОНЯШНИКУ ВІД ХВОРОБ / Малина Г. // Пропозиція. — 2017. — № 5. — С. 110–111.

Соняшник, захист від хвороб, насіння соняшнику, ґрунтові патогени протруєння, фунгіциди.

Однією з причин недоотримання врожаю соняшнику є ураження посівів хворобами, які спричиняються грибами, вірусами, бактеріями тощо. Збудники більшості хвороб соняшнику можуть локалізуватися в насінні, знижуючи його посівні якості. Ґрунтові патогени, такі як збудники білої та сірої гнилей, фузаріозу тощо, уражують проростки соняшнику ще до появи сходів. Залежно від інфекційного фону, частина уражених проростків гине ще до появи сходів. Переважно польова схожість насіння залежить від кількості насінневої і ґрунтової інфекції та умов навколишнього середовища. Тому першим кроком в отриманні врожаю є захист насіння та паростків від хвороб. Протруєння захищає насіння та проросток від насінневої та ґрунтової інфекції. З цією метою насіння обробляють Максим[®] ХІ, 035 FS, т. к. с. (6,0 л/т), що містить 25 г/л флудіоксонілу та 10 г/л металаксилу-М. Максим[®] ХІ, не тільки забезпечує надійний захист від комплексу хвороб, а й, що головне, не справляє негативної дії на енергію проростання насіння навіть протягом року після обробки, і високої загрози ураження сходів. За високої загрози ураження сходів несправжньою борошнистою росою рекомендовано застосувати протруєник Апрон XL 350 ES. Високу ефективність у захисті посівів від хвороб демонструють фунгіцидні препарати Амїстар[®] Екстра Амїстар[®] Голд. Обприскування посівів соняшнику Амїстар[®] Голд сприяє тому, що рослини краще переносять стресові умови та посуху, що зумовлено специфічною дією складових препаратів на ферментний комплекс рослинної клітини. І це в кінцевому результаті приводить до головної мети — отримання високого врожаю відмінної якості. Застосувати Амїстар[®] Голд доцільно з нормою витрати 0,5–1,0 л/га. Кратність обробок залежить насамперед від погодних умов та фітосанітарного стану посівів. Якщо протягом вегетаційного періоду утримується відносно суха погода з переважно низькою вологістю повітря, то достатньо однієї обробки. Це дозволить попередити подальший розвиток комплексу хвороб та підвищити показники якості врожайності.

УДК 632.93:633.5/9

2017.2.140. ФІТОФАГИ ТЕХНІЧНИХ / Баннікова К. // The Ukrainian farmer. — 2017. — № 5. — С. 90–92.

Фітофаги, технічні культури, поліфаги, шкідники ріпаку, шкідники буряків цукрових.

Надано прогноз очікуваних загроз від шкідників на буряках цукрових (ЦБ), ріпаку озимому й інших культурах сівозміни. Представлено характеристику пошкоджень с.-г. рослин личинками хрущів у 2016 р. у низці областей України, в яких чисельність личинок хрущів була в межах 1,1 до 2–3,5 екз./м². Дротяники й несправжні дротяники пошкоджують висіане насіння та сходи культур — буряки, соняшник, кукурудзу. За даними ґрунтових розкопок, у Степу було заселено 19–86% (макс. Донецька обл.) обстежених площ. У Поліссі та Лісостепу дротяників і несправжніх дротяників виявляли на 48–63% обстежених площ сівозміни. Надано характеристику розповсюдженості і міграції дротяників у районах Львівської, Сумської обл. та Прикарпатті. Сірий буряковий довгоносик є масовим шкідником бурякової сівозміни, особливо Лісостепу й Полісся. Це фітофаг широкої дії, що пошкоджує буряки, соняшник й інші польові культури. Залежно від гідротермічних умов існує загроза пошкодження ріпаку озимого від спеціалізованих шкідників, загибель яких за період зимівлі становила близько 15% зимуючих стадій. З настанням тепла (третя декада березня) посіви ріпаку озимого осередково в Запорізькій, Миколаївській, Одеській, Тернопільській та інших областях заселяють ріпаковий листкоїд, стеблові прихованохоботники. На початку квітня у більшості областей спостерігали вихід квіткоїда. У крайових смугах полів спостережено піщаного мідляка (Миколаївська обл.). У теплі дні протягом квітня повсюди відмічали шкідливість хрестоцвітних блішок і літ ріпакового й капустиного біланів. Визначено найбільше шкідників буряків цукрових, серед яких буряко-

вий довгоносик і бурякова крихітка. Звичайного бурякового довгоносика визнано найшкідливішим фітофагом буряків цукрових. За посушливої жаркої погоди ненажерливість жуків значно зростає. Популяція звичайного бурякового довгоносика характеризується високою життєздатністю, тому за посушливої погоди в період виходу жуків із ґрунту передбачається значна щільність фітофага на сходах буряків цукрових. Бурякові блішки навесні масово заселяють і пошкоджують сходи буряків цукрових повсюди і найперше — в південних і центральних областях.

УДК 632.934:633.1

2017.2.141. ФУНГІЦИДНИЙ ЗАХИСТ ЗЕРНОВИХ / Скуфінський О., Каменчук Б., Поліщук К. // *The Ukrainian Farmer*. — 2017. — № 3. — С. 108–109.

Зернової культури, класи фунгіцидів, азоли (безимедазоли, триазоли, імідазоли), морфоліни, стробілурини, грибні інфекції, фузаріоз.

Охарактеризовано принцип дії препаратів основних класів фунгіцидів і наведено сучасні програми захисту зернових від найпоширеніших хвороб. Важливим етапом інтегрованого захисту зернових культур є контроль основних хвороб — летючої сажки, твердої сажки, фузаріозу колоса, гельмінтоспоріозу, пліснявіння тощо. Спектр дії фунгіцидів має відповідати тим хворобам, що виникають у момент проходження зерновими культурами основних етапів органогенезу. Зокрема, для фузаріозу вирішальними є фази куціння, колосіння й цвітіння. Для аерогенних інфекцій (іржа, септоріоз, борошниста роса тощо) важливими є фази від початку до кінця виходу в трубку, появи прапорцевого листка й до фази цвітіння включно. Наведено дані щодо захисної дії та проміжків захисної дії фунгіцидів для пшениці у різні фази розвитку. Вказані діючі речовини фунгіцидів, розподілення їх на класи та основні властивості деяких з них. Розглянуто азоли, до яких належать безимедазоли, триазоли, імідазоли; морфоліни; стробілурини та специфіку і особливості їх застосування проти збудників хвороб. Розглянуто методи боротьби з фузаріозом, захист від фузаріозу колосу. Наведено приклад програми захисту пшениці за різних ступенів ураження, розробленої в Німеччині. Одноразова обробка за незначного ураження септоріозом, борошнистою росою, жовтою плямистістю проводиться у фази: прапорцевий листок — колосіння фунгіцидами на основі діючих речовин — піраклостробіну, епоксиконазолу, фенпропіморфу, трифлуксистробіну; дворазова обробка за високого ступеня зараження проводиться у фази: початок виходу в трубку й до середини виходу в трубку та прапорцевого листка і до початку колосіння із застосуванням триазолу невеликою дозою, бакової суміші стробілурину й триазолу з пониженою нормою.

УДК 632.95:543.544

2017.2.142. БІОПРЕПАРАТИ НА СОЇ / Ткаленко Г. // *The Ukrainian farmer*. — 2017. — № 5. — С. 34–35.

Захист сої, шкідники, хвороби, мікробіологічні біопрепарати, екологічне землеробство, пестициди, агрохімікати, правила інокуляції.

Альтернативою застосуванню мінеральних добрив і хімічних засобів захисту рослин може бути впровадження в технології вирощування сої мікробіологічних препаратів на основі різних природних біоагентів. До "Переліку пестицидів і агрохімікатів..." для застосування на посівах сої у 2016 р. було внесено 31 біологічний препарат. Сою уражує близько 120 збудників хвороб грибної, бактеріальної та вірусної етіології. Найпоширенішими грибними хворобами є кореневі, біла й сіра гнилі, аскохітоз, антракноз, у посушливі роки — альтернативний і фузаріозне в'янення. Особливою шкодочинністю відзначаються бактеріальні хвороби, які в останні роки набули значного поширення: сім'ядольний бактеріоз, кутаства бактеріальна плямистість, бактеріальне в'янення. Із вірусних — звичайна, зморшквата й жовта мозаїка. Наведено дані щодо застосування біопрепаратів: біологічний препарат Фітолавін, р.к., а також препаратів на основі живих біоагентів: неспорових бактерій роду *Pseudomonas*, спорових бактерій роду *Bacillus*, грибів-антагоністів роду *Trichoderma*, що за обробки насіння сої захищають рослини на початкових фазах розвитку від фузаріозів, бактеріозів, а також стимулюють утворення бульбочок, зміцнюють імунітет і підвищують ріст і розвиток кореневої системи рослин; упродовж вегетації для обмежен-

ня розвитку грибних і бактеріальних хвороб застосовують біопрепарати Фітоцид Р, Планриз, Гаупсин, Триходермін з нормою витрати 1,0–2,0 л/га, а також їх суміші. Значно підвищує ефективність біопрепаратів додавання до робочої рідини речовин, які поліпшують здатність до прилипання, що сприяє довшому терміну утримання робочого розчину біопрепаратів на поверхні рослин. Наголошено на важливості дотримання правил інокуляції, захисту нанесених препаратів від впливу прямого сонячного проміння, урахування низки інших чинників: вологості ґрунту, температури, аерації, рН, рухомих форм азоту, фосфору, калію та мікроелементів. Біопрепарати не шкідливі для людей, тварин, риби, не накопичуються в рослинах, не забруднюють навколишнє середовище.

УДК 632:630.4

2017.2.143. СТОВБУРОВІ ШКІДНИКИ В ОСЕРЕДКАХ УСИХАННЯ СОСНОВОЇ НАСАДЖЕНЬ ДП "ЖИТОМИРСЬКЕ ЛГ" ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ / Андреева О.Ю. // *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва*: зб. наук. пр. — Х., 2016. — № 1/2. — С. 7–12. — (Сер. Фітопатологія та ентомологія). — Бібліогр.: 14 назв. Шифр 548791.

Стовбурові шкідники сосни, лубоїди, короїди, вусачі, златки.

Досліджували особливості поширення стовбурових шкідників в осередках усихання сосни звичайної у ДП "Житомирське ЛГ" Житомирського обласного управління лісового та мисливського господарств у 2014–2015 рр. Під час лісопатологічних обстежень насаджень і аналізу модельних дерев реєстрували наявність стовбурових шкідників і синяви навколо їхніх ходів. Видовий склад стовбурових шкідників визначали за будовою ходів та імаго. Категорії санітарного стану дерев визначали згідно із "Санітарними правилами в лісах України". Температуру аналізували за даними метеостанції Житомир у період 2000–2015 рр. Дати стійкого переходу температури повітря через 5°C розраховували за методикою В. Л. Мешкової. З'ясовано, що життєздатні дерева сосни звичайної заселяли чотири види короїдів (родина *Curculionidae*, підродина *Scolytinae*): великий і малий сосновий лубоїди (*Tomicus piniperda* і *T. minor*), короїди верхівковий і шестизубчатий (*Ips acuminatus* і *Ips sexdentatus*). Також були виявлені златка синя соснова *Phaenops cyaneus* (родина *Buprestidae*) та вусач чорний сосновий (*Monochamus galloprovincialis*) (родина *Cerambycidae*). За частотою заселення дерев домінував верхівковий короїд (68% проаналізованих відрізків дерев), дещо менше траплялися шестизубчатий короїд (56%), великий сосновий лубоїд і чорний сосновий вусач (по 52%). Чорний сосновий вусач заселяв переважно ділянки стовбурів із перехідною (48,3%) та грубою (39,2%) корою, великий сосновий лубоїд і шестизубчатий короїд — із грубою корою (73,2 і 94,2% відповідно), малий сосновий лубоїд — із тонкою та перехідною корою (51,2 і 43,5%), а верхівковий короїд — переважно з тонкою корою (74,8%). Стовбурові шкідники заселяють як живі дерева й сухостій, так і зрубані, що є небезпечним для заготовленої лісової продукції. Тому одним із засобів попередження пошкодження лісу є викладання ловильних дерев, які після заселення комахами корують або подрібнюють.

УДК 632:633.31(477.52/6)

2017.2.144. ОСОБЛИВОСТІ ПАТОГЕНЕЗУ ПЛЯМИСТОСТЕЙ ЛИСТЯ ЛЮЦЕРНИ У СХІДНОМУ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Туренко В.П. // *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва*: зб. наук. пр. — Х., 2016. — № 1/2. — С. 107–110. — (Сер. Фітопатологія та ентомологія). — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 548791.

Люцерна, плямистість листя, патогенез, збудник хвороб, поширеність і розвиток плямистості, моніторинг хвороби.

За результатами аналізу даних досліджень 2010–2016 рр. виявлено особливості патогенезу плямистостей листя люцерни у Східному Лісостепу України. Плямистість люцерни характеризувалась значними поширеністю і шкодочинністю, особливо плямистість бура (збудник *Pseudopeziza medicaginis* (Lib) Saec), яка впродовж усієї вегетації уражувала посіви люцерни різних укосів, але була найбільш небезпечною стосовно першого укосу. Встановлено, що втрати листя люцерни під впливом бурої плямистості становили 4,8–49,7%. Найбіль-

ші поширеність і розвиток бурі плямистості люцерни були відмічені у роки з підвищеними кількістю опадів та вологістю повітря. Метеорологічні чинники впливали на розвиток рослини-живителя, на збудника хвороби та на перебіг захворювання. Ураженість люцерни жовтою плямистістю зростала у фазі бутонізації, а у фазі утворення бобів було відмічено формування апотеціїв сумчастої стадії першої генерації гриба. Аналіз багаторічних даних свідчить про зростання поширеності й розвитку жовтої плямистості люцерни у періоди з більшою кількістю опадів та зволоженістю повітря. Оскільки для розвитку патогену необхідна волога, за тривалих періодів сухої погоди грибок не розвивався і ураження люцерни було незначним або відсутнім. При цьому волога прохолодна погода протягом тривалих періодів сприяла підвищенню стійкості рослин: у вологу погоду сумкоспори швидко відмирали, і ураження не відбувалося, в суху — сумкоспори зберігалися триваліший час, а стійкість рослин зменшувалася. Поширеність і шкідливість хвороб листя люцерни, як і фенологія кормової рослини, залежать від сезонної динаміки температурного режиму, вологості повітря та кількості опадів.

УДК 633.63:631.531.12

2017.2.145. ВПЛИВ ГЕРБІЦИДІВ НА ЯКІСТЬ МАТОЧНИХ КОРЕНЕПЛОДІВ ТА НАСІННЯ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ ЗА ОБРОБКИ ПОСІВІВ МАТОЧНИКІВ / Доронін В.А., Кравченко Ю.А., Доронін В.В., Будовський Н.Д. // Вісник Уманського національного університету садівництва. — 2016. — № 1. — С. 22–27. — Бібліогр.: 13 назв.

Плоїдність рослин, густина, фракція коренеплодів, чоловічо-стерильний компонент, багатонасінний запилювач, доброякісність, схожість.

Дослідженнями з впливу гербіцидів, які широко використовуються на буряках цукрових проти дводольних бур'янів (Бетанал Експерт, к.е.) та проти злакових бур'янів (Центуріон, к.е.), на ріст та розвиток маточних буряків. З'ясовано, що за фракційним складом коренеплодів істотної різниці залежно від норм та видів посходових гербіцидів не було як за чоловічостерильного компонента, так і за багатонасінного запилювача. Основна кількість маточників чоловічостерильного компонента — від 66 до 72% були масою понад 150 г, багатонасінного запилювача — від 46 до 72%, які можна висаджувати існуючими садильними машинами. Водночас у контролі таких коренеплодів було за компонентами відповідно 66 та 42%. Не встановлено негативного впливу гербіцидів, якими обробляли маточники, на біометричні показники насінників. Проте виявлено значні порушення плоїдності рослин компонентів маточних буряків. Обприскування маточних буряків цукрових максимальними дозами гербіцидів, рекомендованих для використання на фабричних буряках цукрових, кількість диллоїдів зменшилася на 51,3–54,2%, водночас кількість міксоплоїдів збільшилася в 3,9–4,1 раза порівняно з контролем. Найменших змін хромосомний апарат зазнав за обробки маточників гербіцидом Бетанал Експерт, к.е. у нормі 1 л/га. Аналіз насіння показав, що навіть за таких значних порушень плоїдності рослин компонентів маточних буряків цукрових, не спостерігається значного впливу гербіцидів на якість насіння. За використання гербіциду Бетанал Експерт, к.е. як повною нормою, так і половинною від рекомендованої та гербіциду Центуріон, к.е. половинною нормою від рекомендованої не призвело до зниження схожості та доброякісності насіння. Схожість насіння становила 66–72%, у контролі 66, доброякісність — 96,1–97,6, у контролі 96,6% (НІР₀₅=2,6%).

60:57 БІОТЕХНОЛОГІЯ

Науковий референт — кандидат хім. наук ТОВМАЧЕНКО В.М.

Науковий консультант — академік НААН МЕЛЬНИЧУК М.Д.

УДК 60(075.8)

2017.2.146. 125 РОКІВ ВІРУСОЛОГІЇ ТА РОЗВИТОК БІОТЕХНОЛОГІЙ, ЩО БАЗУЮТЬСЯ НА ВІРУСНІЙ ЕКСПРЕСІЇ / Гирич А., Климчук В., Глеба Ю. // Цитология и генетика. — 2017. — Т. 51, № 2. — С. 19–39.

Біотехнологія рослин, рослинна вірусологія, рекомбінантні білки, транзйентна експресія, вірусні вектори.

Вивчення вірусів триває вже більше століття, відколи їх було відкрито у 1892 р. Впродовж останніх десятиліть віруси активно використовуються як біотехнологічне знаряддя. Транзйентна експресія гетерологічних білків у рослинах з використанням вірусів є продуктивною платформою, що нині активно розвивається, вона стала основою для кількох індустріальних процесів, а також для виробництва багатьох рекомбінантних білків. Вірусні вектори стали корисним інструментом наукових досліджень. Подача вірусних векторів за допомогою *Agrobacterium (magnifaction)* забезпечує високий вихід білків, швидке збільшення обсягів виробництва та коротку тривалість виробничого процесу. В даному огляді розглянуто сучасні підходи до біотехнологічного виробництва рекомбінантних білків у рослинах з використанням вірусних векторів.

УДК 60:57.085.1:57.088.3:577.218

2017.2.147. ПОЛУЧЕНИЕ ТРАНСГЕННЫХ РАСТЕНИЙ САЛАТА, СИНТЕЗИРУЮЩИХ ПОТЕНЦИАЛЬНО АНТИГИПЕРТЕНЗИВНУЮ КОРОТКУЮ ШПИЛЕЧНУЮ РНК / Герасименко И.М., Клещевников В.В., Кедлян В.Р., Сахно Л.А., Арбузова И.А., Шелудько Ю.В., Досенко В.Е., Кучук Н.В. // Цитология и генетика. — 2017. — Т. 51, № 1. — С. 3–11. — Библиогр.: 33 назв.

*РНК-інтерференція, коротка РНК, артеріальна гіпертензія, трансгенні рослини, *Lactuca sativa*.*

Зацікавленість фармацевтичної індустрії в розробці терапевтичних препаратів, заснованих на РНК-інтерференції, швидко зростає. Використання рослин для синтезу фармацевтично цінних коротких РНК може мати такі важливі переваги, як низька собівартість, можливість отримання великої кількості матеріалу і знижений ризик забруднення патогенами, небезпечними для людини. При використанні істивних рослин можна виключити високовитратну стадію очищення кінцевого продукту. У даній роботі описано одержання трансгенних рослин салату, які синтезують коротку шпилькову РНК (кшРНК), для придушення експресії гена ізоформи дельта протеїнінази С (ПКС), яка є ефективним методом при лікуванні артеріальної гіпертензії, заснованим на РНК-інтерференції. Трансгенні рослини салату отримано методом з використанням генетичних конструкцій, що несуть гени анти-ПКС і контрольної кшРНК. Присутність трансгенів підтверджено аналізом. Рівень накопичення анти-ПКС кшРНК розрахований на підставі даних кількісного аналізу зі зворотною транскрипцією. Шість трансгенних ліній салату демонстрували різний рівень експресії анти-ПКС кшРНК, найбільший вміст якої сягав $14 \pm 9\%$ порівняно з РНК салату. Рослини, які несуть як ген анти-ПКС, так і контрольної кшРНК, нормально цвіли, проте не зав'язували насіння. Описані трансгенні рослини салату, які містять анти-ПКС кшРНК, передбачається використовувати для тестування фізіологічної активності тварин, а в подальшому — для розробки нових засобів при лікуванні артеріальної гіпертензії.

УДК 60:57.085.21

2017.2.148. AGROBACTERIUM-ОПОСЕРЕДКОВАНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОДНОРІЧНОГО СОНЯШНИКА (*HELLIANTHUS ANNUUS*) IN VITRO / Бабич В.О., Гнатюк І.С., Кириченко М.С., Крат В.Ю., Варченко О.І., Парій Я.Ф., Симоненко Ю.В. //

Селекційно-генетична наука і освіта (Парієві читання): матеріали VI міжнар. наук. конф., 15–17 берез. 2017 р. — Умань: Вид-ць “Сочінський”, 2017. — С. 11–13. — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 548959.

Соняшник, in vitro, agrobacterium-опосередкована трансформація, експлант.

Метою досліджень було розроблення ефективної системи трансформації однорічного соняшнику. Об'єктом дослідження були експлантати 2 ліній соняшнику української селекції. Насіння соняшнику стерилізували та пророщували на світлі в чашках Петрі з живильним середовищем Мурасіге-Скуга (МС). Як експлантати використовували сегменти 4–8-денних проростків сім'ядоль, гіпокотилу та коріння. Для *Agrobacterium*-опосередкованої трансформації (АОТ) *in vitro* нами було використано штам *A. Tumefaciens*, що містить плазмід, які несуть селективні маркери, а саме стійкість до канаміцину (Km) та фосфінотрицину (PPT). Агробактерію нарощували протягом двох днів у рідкому середовищі LB при 100 об./хв, 25°C, центрифугували та ресуспендували у рідкому середовищі МС з додаванням ацетосирингону (ОД600=0,5). Експлантати культивували протягом 2–4 годин. Наведено опис індукції регенерації з використанням модифікованого середовища МС. У результаті роботи було одержано 24 рослини-регенеранти на селективному середовищі. Молекулярно-біологічний аналіз підтвердив перенесення селективних генів у 4 рослин. За результатами досліджень зроблено висновок, що *Agrobacterium*-опосередкована трансформація для соняшника є можливою.

УДК 60:573.6:635.21:581.13

2017.2.149. ВПЛИВ РІЗНИХ СПЕКТРІВ ВИПРОМІНЮВАННЯ НА РІСТ ТА РОЗВИТОК ОЗДОРОВЛЕНИХ РОСЛИН КАРТОПЛІ В КУЛЬТУРІ *IN VITRO* / Решотько Л.М., Дерев'яно С.В., Дмитрук О.О., Волкова І.В. // Сільськогосподарська мікробіологія: міжвід. темат. наук. зб. — Чернігів, 2016. — Вип. 24. — С. 73–78. — Бібліогр.: 13 назв. Шифр 06 548780.

Рослини картоплі, культура in vitro, фітосвітлодіоди, спектри випромінювання.

Основна мета досліджень — оцінити, як різні варіанти фітосвітлодіодного освітлення під час пасажування впливають на ріст та розвиток оздоровлених мікророслин картоплі сортів Щедрик, Тирас та Сувенір Чернігівський. Виготовлено установку для додаткового освітлення фітосвітлодіодами пробіркових рослин в умовах люміностау. Для встановлення впливу різних спектрів випромінювання на розвиток рослин *in vitro* під час останнього пасажу проводили дослід, у якому червоні та сині фітосвітлодіодні стрічки в різних варіантах використано для додаткового освітлення мікророслин. Проведені дослідження дали змогу встановити відмінності росту та розвитку мікророслин картоплі за різних варіантів освітлення. Наведено також дані про вплив освітлення на вміст хлорофілів у рослинах картоплі досліджуваних сортів. Загалом встановлено, що додаткове освітлення фітосвітлодіодами впливає на габітус пробіркових рослин: корекція червоним світлом сприяє збільшенню висоти мікророслин сортів Щедрик, Сувенір Чернігівський та Тирас, а корекція синім — призводить до значного зменшення висоти мікророслин сорту Сувенір Чернігівський та до швидкого утворення столонів у всіх досліджених сортів. Вміст хлорофілів у листках рослин картоплі різних сортів збільшувався при додатковому освітленні, але залежав як від спектрів випромінювання, так і від реакції сорту на освітлення. Найвищий вміст хлорофілів для сортів Щедрик та Сувенір Чернігівський відмічено у варіантах з корекцією червоним світлом, для сорту Тирас цей показник найвищий при вирощуванні мікророслин з корекцією синім світлом.

УДК 60:581.143.6:633.15

2017.2.150. МОРФОГЕНЕЗ *IN VITRO* У ЛІНІЙ КУКУРУДЗИ ГЕТЕРОЗИСНОЇ ГРУПИ ЛАНКАСТЕР / Деркач К.В., Абраїмова О.Є., Сатарова Т.М. // Цитология і генетика. — 2017. — Т. 51, № 1. — С. 61–68. — Бібліогр.: 17 назв.

Кукурудза, культура in vitro, морфогенез, органогенез, ембріогенез.

У біотехнологічних дослідженнях з клітинної та генетичної інженерії *in vitro* важливим кінцевим результатом є одержан-

ня фертильних рослин-регенерантів, здатних рости і розвиватися *in vivo*. Вивчено генотипні особливості морфогенезу і регенерації *in vitro* у п'яти ліній кукурудзи селекційно-перспективної гетерозисної групи Ланкастер порівняно з представниками інших гетерозисних груп — PLS61, A188 та Chi31. Встановлено, що співвідношення таких типів морфогенезу, як органогенез та ембріогенез, у калусній тканині визначається генотипом експланту та концентрацією сахарози в середовищі для калусогенезу. Частота ембріогенезу як більш ефективного з т.з. подальшої регенерації типу морфогенезу для ліній гетерозисної групи Ланкастер у середньому становила 40,0±12,8%, тоді як для інших гетерозисних груп — лише 14%. У ліній гетерозисної групи Ланкастер сахароза в концентрації 30 г/л у середовищі для калусогенезу забезпечувала у подальшому регенерацію шляхом ембріогенезу на рівні 26,5±15,4%, а в концентрації 60 г/л — 57,7±19,8%. У ліній — представників інших гетерозисних груп вміст сахарози в середовищі для калусогенезу не впливав на подальший регенераційний прояв, рівень ембріогенезу на фоні 30 та 60 г/л сахарози становив 11,0 та 15,0±4,8% відповідно.

УДК 60:632.5.01/08

2017.2.151. ОПТИМІЗАЦІЯ СКЛАДУ ЖЕЛЮЮЧИХ АГЕНТІВ НА РЕГЕНЕРАЦІЮ МІКРОРОСЛИН КАРТОПЛІ, ОТРИМАНИХ *IN VITRO* / Шевага Г.М., Кирик М.М., Гунчак В.М., Олійник Т.М. // Сільськогосподарська мікробіологія: міжвід. темат. наук. зб. — Чернігів, 2016. — Вип. 24. — С. 79–82. — Бібліогр.: 14 назв. Шифр 06 548780.

In vitro, кукурудзяний крохмаль, картопляний крохмаль, пшеничний крохмаль, агар, живильне середовище.

Технологія клонального мікророзмноження картоплі на основі культивування меріклональних рослин на живильних середовищах *in vitro* є значним резервом формування високопродуктивного насіння. Найчастіше у культурі *in vitro* картоплі використовують щільні живильні середовища, виготовлені на основі агару, вартість якого висока. Метою досліджень було встановлення можливості використання крохмалів як желеутворювального компонента середовищ при клональному мікророзмноженні картоплі та оцінка їх впливу на показники приживальності та розвитку картоплі в культурі *in vitro*. Дослідження з підбору нових желювальних компонентів проводили в лабораторії біотехнології с.-г. культур Української наук.-досл. станції карантину рослин ІЗР НААН упродовж 2015–2016 рр. Мікроживці культивували на середовищі Мурасіге-Скуга на основі крохмалів (кукурудзяного, картопляного, пшеничного) з концентрацією від 50 г/л до 150 г/л. Контролем слугувало середовище з агаром (8 г/л). Використовували сорти картоплі української селекції: Слов'янка, Поліська рожева. Оптимальною концентрацією крохмалів для культивування клональних мікророслин картоплі виявилася концентрація 80 г/л. Наведено дані щодо впливу крохмалів на ініціацію стебло- і ризогенезу у мікроживців картоплі в культурі *in vitro*, а також біометричні показники розвитку рослин картоплі сорту Слов'янка на живильному середовищі із різними желювальними речовинами. На основі проведених досліджень зроблено висновок, що за рахунок використання замість агару кукурудзяного крохмалу як желеутворювача, відбувається підвищення якості клональних мікророслин картоплі та здешевлення технології, оскільки у стандартній технології на 1 л живильного середовища витрачається 8 г агару вартістю 9,12 грн. У розробленій нами технології можливе використання крохмалу, за якої на 1 л витрачається 80 г крохмалу вартістю 1,6 грн. Таким чином, відбувається п'ятикратне здешевлення технології за рахунок використання економічної схеми витрат (9,12 грн / 1,6 грн = 5,6).

УДК 60:633.16:631.527.8

2017.2.152. ЗДАТНІСТЬ ДО АНДРОГЕНЕЗУ *IN VITRO* ГОЛОЗЕРНИХ СОРТІВ ЯЧМЕНЮ ЯРОГО ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ У БІОТЕХНОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ І СЕЛЕКЦІЇ / Білинська О.В., Музафарова В.А. // Селекційно-генетична наука і освіта (Парієві читання): матеріали VI міжнар. наук. конф., 15–17 берез. 2017 р. — Умань: Вид-ць “Сочінський”, 2017. — С. 28–31. — Бібліогр.: 16 назв. Шифр 548959.

Андрогенез in vitro, сорти ячменю, селекція, біотехнологічні дослідження, генотипи.

Голозерний ячмінь використовують насамперед як сировину для отримання круп і як корм для тварин, він також придатний для виробництва пива і спирту. Перші комерційні сорти голозерного ячменю було створено наприкінці 90-х років у Канаді. Авторами вперше було здійснено спробу одержати лінії голозерного ячменю за допомогою культури пиляків *in vitro*. Як матеріал для одержання ліній подвоєних гаплоїдів було використано F_1 гібридів від схрещування зразків голозерного ячменю з CIMMIT (Мексика) та кращих плівчастих сортів ячменю селекції Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва. Дослідження показали, що наявні зразки голозерного ячменю мали низьку здатність до андрогенезу *in vitro* і до того ж були низьковрожайними. До експерименту з оцінки андрогенної здатності було залучено сім сортів голозерного ячменю. Наведено опис умов експерименту (добір і попередня обробка колосся, культивування пиляків і отримання рослин), здатності до андрогенезу *in vitro*. Наведено результати експериментів щодо здатності до андрогенезу *in vitro* сортів ячменю ярого. Оцінка здатності до андрогенезу *in vitro* семи нових сортів голозерного ячменю, які є цінним вихідним матеріалом для подальшої селекції, проведено вперше. Усі генотипи утворили у культурі пиляків неморфогенний калюс, тому для підвищення частоти регенерації рослин шляхом стимулювання ембріогенезу, може бути застосоване живильне середовище, яке містить хімічно модифікований агар-агар. Ці сорти мають бути залучені у схрещування з генотипами, які є донорами високої андрогенної здатності, що дасть змогу збільшити отримання голозерних ліній подвоєних гаплоїдів.

УДК 60:637.133

2017.2.153. БІОЛОГО-ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ КРІОПОРОШКІВ У ТЕХНОЛОГІЇ МОЛОЧНИХ ПРОДУКТІВ ЛІКУВАЛЬНО-ПРОФІЛАКТИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ / Беницька А., Пристанський Р., Дякун Т. // Біологія тварин. — 2016. — Т. 18, № 4. — С. 122.

Молочні продукти, лікувально-профілактичне спрямування, кріопорошки, сиркові маси.

Кріопорошки — це концентрати плодової м'якоти і соку, які відразу засвоюються організмом, здатні виводити радіонукліди, холестерин, токсини і містять у 6–10 разів більше корисних речовин, ніж консервовані фрукти чи овочі. Внесення різноманітних видів кріопорошків у вигляді наповнювачів до кисломолочних напоїв дозволяє створити нові види напоїв лікувально-профілактичної дії, які мають вишуканий смак та високі органолептичні показники. Ефективність від застосування кріопорошків доведена для відновлення організму, профілактики і лікування початкових стадій численних хвороб, для терапії хронічних процесів. Метою роботи була розробка технології нових солодких та солоних сиркових мас із кріопорошками "Гарбуз", "Буряк", "Морська капуста"

тощо. Експериментальна частина досліджень проводилась в умовах наукової лабораторії кафедри технології молока і молочних продуктів Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнології імені С. Ґжицького, а також в умовах виробництва. Як молочну основу відібрано два види кисломолочного сиру (нежирний та 5% жирності) та сир "Домашній" різної жирності. Здійснено виготовлення плавненого сиру з біодобавками у вигляді різноманітних кріопорошків. Молочні продукти виготовляли за традиційними технологіями. При розробці кріорецептур молочних продуктів ЛПН орієнтувались на нормативну органолептику традиційних молочних продуктів, пропонувані кріодобавки, добові норми їх споживання. Поряд із цим проводили комплексні дослідження дослідних зразків. Проведено декілька пробних дегустацій. Дослідні зразки мали підвищений вміст вітамінів та високу енергетичну цінність. Доведено можливість використання кріопорошку "Гарбуз" як складника лікувально-профілактичних сиркових мас із цукром чи сіллю. Розроблено рецептуру 4 видів сиркових мас із кріопорошком "Гарбуз", 3 видів сиру "Домашній", 2 видів плавлених сирів з іншими кріопорошками, вивчено їх органолептичні, технологічні та товарознавчі характеристики. Описано розробки, захищені патентами.

УДК 631.53.01:633.34

2017.2.154. МІКРОКЛОНАЛЬНЕ РОЗМНОЖЕННЯ ОЗИМОГО РІПАКУ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЙОГО В СЕЛЕКЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ / Ковальчук З.В., Куліш О.Ю., Крат В.Ю., Бабич В.О., Варченко О.І., Парій Я.Ф., Симоненко Ю.В., Парій М.Ф., Кучук М.В. // Селекційно-генетична наука і освіта (Парієві читання) // Селекційно-генетична наука і освіта (Парієві читання): матеріали VI міжнар. наук. конф., 15–17 берез. 2017 р. — Умань: Вид-ць "Сочінський", 2017. — С. 97–98. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 548959.

Мікроклональне розмноження, озимий ріпак, селекція, прямий морфогенез, регенерація експлантів.

Мета досліджень — вивчення особливостей морфогенезу в культурі *in vitro* та розробка методів мікроклонального розмноження експлантів ріпаку. Наведено дані щодо використаних ліній, розроблення етапів мікроклонального розмноження, яке проводили шляхом прямого морфогенезу, використовуючи для цього ділянки пагона з пазушними бруньками. За основу було використано середовище Murasige та Скуга з половинним вмістом макро- і мікросолей. Представлено дані ефективності регенерації листових і стеблових експлантів ріпаку озимого на середовищі із додаванням бензиламінопурину 0,2 мг/л та нафтилоцтової кислоти 0,1 мг/л. Виявлено, що найбільш сприятливим для мікроклонального розмноження серед протестованих було агаризоване живильне середовище, доповнене 0,2 мг/л 6-бензилоамінопурину та 0,1 мг/л нафтилоцтової кислоти.

633/635 РОСЛИННИЦТВО

633.0 Загальні питання

Науковий референт — доктор с.-г. наук ШЕЛЕПОВ В.В.

Науковий консультант — член-кореспондент НААН ТАНЧИК С.П.

УДК 577.21:577.217

2017.2.155. КЛЕТЧНАЯ ГЕНЕТИЧЕСКАЯ ИНЖЕНЕРИЯ — ТРАНСМИССИОННАЯ ГЕНЕТИКА РАСТЕНИЙ / Кучук Н.В. // Цитология і генетика. — 2017. — Т. 51, № 2. — С. 40–46. — Бібліогр.: 42 назв.

Клітинна та генетична інженерія, генетика, соматична гібридизація, цибриди.

Проведено огляд досягнень клітинної та генетичної інженерії, які покладені в основу нового розділу генетики — трансмісійної. Відмічено, що біотехнологія як комплекс прийомів і методів впливу на природу з метою одержання поліпшених генотипів живих істот існувала ще на початку зародження

цивілізації. Невідомими залишились імена селекціонерів і генетиків, які створили культурні рослини шляхом статевого схрещування. Проте статеве схрещування обмежене внутрішньовидовими рамками. Для подолання несхрещуваності застосовується клітинна і генетична інженерія. У 80-х роках минулого століття почали переносити в геноми живих істот цілий геном або його частини, що одержало назву трансмісійної генетики або соматичної гібридизації. Соматична гібридизація, завдяки злиттю протопластів двох батьків, дала змогу одержувати так звані цибриди — рослини, у яких ядро від одного батька, а цитоплазма — від другого, тобто рослини з двобатьківським успадкуванням. Перші цибриди

у родах табачних рослин, картоплі і томата було одержано в Інституті ботаніки АН УРСР, вони послуговували основою для розвитку трансмісійної генетики, отримання трансгенних рослин, накопичення рекомбінантних білків шляхом транзійної експресії чужорідних генів у рослинах.

УДК 633(477):574.1

2017.2.156. РОЗШИРЕННЯ ВИДОВОГО БІОРИЗНОМАНІТ-ТЯ В РОСЛИННИЦТВІ УКРАЇНИ / Каленська С.М. // Селекція — надбання, сучасність і майбутнє (освіта, наука, виробництво): тези міжнар. наук.-практ. конф., 22–24 трав. 2017 р. — К., 2017. — С. 32–34. Шифр 549037.

Видове різноманіття України, малопоширені культури, перспективи їх вирощування.

Відмічено, що в Україні є великі природні ресурси цінних видів рослин, які мало використовуються аграріями для виробництва харчової, кормової та промислової продукції. Насамперед, це культури: сочевиця, нут, чуфа, тритикале, просо посівне, сорго, гірчиця, коріандр посівний. Серед них на особливу увагу заслуговує чуфа (земляний мигдаль) — олійна, крохмаленосна рослина з високими дієтичними та цілющими властивостями. За вирощування чуфи в різних зонах України, урожайність бульб становила 6–9 т/га, вихід олії — 2–2,7 т/га. Просо, сорго, тритикале — цінні зернові культури для виробництва різноманітних харчових продуктів, біоетанолу, твердих видів палива з побічної продукції. Коріандр посівний, гірчиця біла та сиза — цінні олійні культури, які користуються широким попитом у харчовій, фармацевтичній, хімічній промисловості та медицині. Національним університетом біоресурсів і природокористування України розроблено нові технології вирощування малопоширених культур, теоретично обґрунтовано та практично реалізовано основні засади використання нових культур у біоконверсії.

УДК 633.1:631.5:631.559

2017.2.157. УКРАЇНА: ПЕРВЫЕ ПРОГНОЗЫ УРОЖАЯ ЗЕРНОВЫХ КУЛЬТУР В 2017 ГОДУ / Купченко А. // Хранение и переработка зерна. — 2017. — № 4. — С. 23–28.

Зернові культури, озимий клин, ярий клин, площа посівів, урожайність, кон'юнктурні чинники.

Відмічено, що на формування структури виробництва зернових і зернобобових культур у 2017 р. будуть впливати: погодні умови, світові кон'юнктури, ріст виробничих витрат та ускладнення доступу до деяких ресурсів. Аналізуючи озимий клин майбутнього сезону, слід відмітити, що крім впливу погодних умов, на його формування буде впливати тенденція росту виробничих витрат — приблизно на 20% порівняно з минулим роком. Серед основних причин росту витрат є збільшення цін на паливо та інші енергоресурси, засоби захисту рослин та добрива. Зроблено висновок, що озимий клин урожаю зерна озимих культур буде на 20% дорожче ніж у минулому, що одізнеться на конкурентності українського зерна на світовому ринку. Ярий клин зернових будуть формувати три культури — ячмінь ярий, кукурудза і горох. Згідно з результатами опитування, більшість аграріїв не планують змінювати площі посіву порівняно з минулим роком. Проте можливі зміни — зменшення площ посіву на 2% під ячменем, збільшення на 3% під кукурудзою і на 30% — під горохом порівняно з 2016 р. Зроблено загальний висновок, що посівна площа під зерновими культурами буде становити 14,26 млн га, що на 1% менше минулого року, зокрема під озимими культурами -3%, ярими +2%. Що стосується врожаю, то можливо він зменшиться приблизно на 2%. Проте, погода і кон'юнктурні чинники внесуть корективи у цей прогноз.

УДК 633.1:631.5:631.559

2017.2.158. УКРАЇНА: ПЕРВЫЕ ПРОГНОЗЫ УРОЖАЯ ЗЕРНОВЫХ КУЛЬТУР В 2017 ГОДУ / Купченко А. // АПК-информ. — 2017. — № 4. — С. 15–19.

Зернові культури, погодні умови, врожайність, площі посіву.

Відмічено, що серед багатьох чинників, які формують структуру виробництва зернових і зернобобових культур у 2017 р., слід виділити: погодні умови, світову кон'юнктуру цін на зернові культури, ріст виробничих витрат та ускладнення доступу до одержання ресурсів. З урахуванням цих чинників

зроблено перший прогноз виробництва зернових і зернобобових культур (табл.). Згідно з прогнозом, загальна посівна площа під зерновими культурами у 2017 р. становитиме 14,26 млн га, що на 1% менше минулого року, зокрема під озимими культурами — мінус 3% щодо минулого показника, а площа під ярими — +2%. Очікується збільшення площ посіву під кукурудзою на 2%, горохом — 45, під гречкою — на 11%. Що стосується урожайності і загального об'єму виробництва зернових культур, можна говорити про можливе зниження врожайності. У цілому середня врожайність зернових і зернобобових у 2017 р. прогнозується на рівні 44,4 ц/га, що на 2% нижче минулого. Валовий збір зернових і зернобобових оцінюється в 62,66 млн т, що на 2% менше, ніж врожай 2016 року.

УДК 633.1:631.5:631.559

2017.2.159. ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СОРТОВЫХ РЕСУРСОВ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ КУЛЬТУР В УКРАИНЕ / Гирка А. // АПК-информ. — 2017. — № 3. — С. 21–27.

Озимі зернові культури, площа посівів, сорти, врожайність.

Станом на кінець лютого 2017 р. 80,8% площ посіву озимих зернових оцінюються як у доброму, так і задовільному стані. У 2017 р. посівна площа під с.-г. культурами очікується на рівні 26,5 млн га, зокрема, озимі на зерно — 6,97 млн га, ярі зернові і зернобобові — 7,49, технічні — 8,15, картопля і овочі — 1,80, кормові — 2,1 млн га. Частка зернових у 2017 р. становитиме 54,5%, технічні — 30,8, картопля і овочі — 6,8, кормові — 7,9% відповідно. Для забезпечення сівби потрібно насіння: 1,4–1,6 млн т пшениці озимої, 100–110 тис. т кукурудзи, 420–430 — ячменю ярого і 190–200 — озимого, 260–270 — насіння сої, 55–60 — гороху, 42–46 — пшениці ярої і вівса, 15 тис. т насіння соняшнику. За останні 17 років (2000–2017 рр.) щороку відбувається збільшення частки нових зареєстрованих сортів. Так, пшениці озимої в Реєстрі сортів рослин у 2000 р. було 64 сорти, 2005 р. — 102, 2010 р. — 192, 2015 р. — 310 і 2017 р. — 320 сортів. Проте відмічено тенденцію до зменшення темпів реєстрації сортів вівса і пшениці ярої. Аналіз структури Державного реєстру сортів на 2017 р. свідчить, що із 9060 сортів рослин тільки 43% вітчизняної селекції і 57% — іноземної. У групі круп'яних культур усі 100% займають вітчизняні сорти, серед зернових культур кукурудза — 43%, а серед олійних — тільки 32%. При сівбі ярих культур сільгоспвиробники віддають перевагу насінню сортів Селекційно-генетичного інституту, Миронівському інституту пшениці ім. В.М. Ремесла, Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва та Інституту землеробства. Слід також відмітити, що з кожним роком збільшуються об'єми імпортованого насіння, зокрема соняшника й кукурудзи. Так, у 2016 р. було імпортовано 31,40 тис. т кукурудзи; 23,62 соняшнику; 1,94 тис. т пшениці. В цілому для проведення сівби ярих у 2017 р. потрібно близько 995 тис. т кондиційного насіння.

УДК 633.111:631.559:631.5

2017.2.160. СВІТОВИЙ РЕКОРД УРОЖАЙНОСТІ ПШЕНИЦІ — 16,52 Т/ГА. ЕКСКЛЮЗИВНИЙ ДОСВІД “АГРОСКОП ІНТЕРНЕТШНЛ” / Сова А. // Агроеліта. — 2017. — № 3. — С. 38–39.

Пшениця, технологія вирощування, погодні умови, світовий рекорд урожайності.

Відмічено, що 1 березня 2017 р. у м. Вінниця компанія “Агроскоп Інтернетшнл” провела науково-практичний семінар, на якому виступив британський фермер Род Сміт, що отримав у 2015 р. рекордний урожай пшениці — 16,52 т/га. Господарство Род Сміта знаходиться на кордоні із Шотландією і займає понад 400 га угідь. Згідно з виробничим планом застосовується наступна сівоzmіна: горох — пшениця — пшениця — ячмінь — пшениця — горох. Горох здійснює профілактичну функцію боротьби з бур'янами та природного підживлення ґрунту. Пшениця переважно вирощується на фуражні цілі та на насіння. Робота розпочалась з аналізу балансу поживних речовин, розробки сівоzmіни, підбору сортового складу, адаптування технології обробітку ґрунту і догляду за посівами. До основних параметрів технології компанія “Agri” віднесла наступні елементи: глибоке розпушення та руйнування підшви ґрунту на крайніх

частинах ділянок; контроль щільності ґрунту, що відіграє значну роль у забезпеченні та проникненні вологи у різні його шари; обов'язковий засів у певний рік ділянок, що не використовуються, трав'яними або сидеральними культурами; використання простих, але дійових механізмів та агрегатів для обробки ґрунту; підбір сортового складу насіння за масою 1000 зернин та якістю; протруювання; вибір оптимальної густоти посіву; проведення вапнування ґрунту раз на 4–5 років для підтримки рівня рН та його родючості; поряд із мінеральними добривами, застосування органіки та внесення мікроелементів (як правило, магнію, міді та ін.). Реалізація цього комплексу заходів у поєднанні із сприятливими погодними умовами дала змогу Род Сміту в 2015 р. досягти урожайності 16,52 т/га, яку офіційно зафіксовано у Книзі рекордів Гіннеса.

УДК 633.3:339.13:631.559 (100+477)

2017.2.161. МИРОВОЙ РЫНОК ЗЕРНОВЫХ КУЛЬТУР В АПРЕЛЕ / Носова В. // АПК-информ. — 2017. — № 5. — С. 58–62.

Виробництво зерна, пшениця, кукурудза, країни, прогноз.

Відмічено, що основними зерновими культурами у світі є пшениця та кукурудза, які відіграють важливу роль у формуванні цін на зерно. У 2015–2016 рр. у світі вироблено 735229 тис. т пшениці, зокрема в країнах ЄС — 160000; Китаї — 130000; Індії — 86530; США — 56117; Росії — 61044; Україні — 27274 тис. т. На 2016–2017 р. аналітики USD прогнозують як збільшення, так і зменшення виробництва зерна пшениці: збільшення — в цілому у світі на 2,2% (751357 тис. т), Росії — 18,6 (72529 тис. т), США — 12,0% (62859 тис. т); зменшення — в країнах ЄС на 9,6% (144658 тис. т), Китаї — на 1,0 (128850 тис. т), Україні — на 1,7% (26800 тис. т). Зменшення виробництва зерна пшениці аналітики пояснили нестачею вологи і холодними циклонами в Україні. По кукурудзі у 2015–2016 р. одержано 963321 тис. т, зокрема в США — 345506, Китаї — 224632, Бразилії — 67000, Україні — 23333, Росії — 13168 тис. т. На 2016–2017 р. прогнозується збільшення виробництва зерна кукурудзи майже у всіх країнах: у світі +9,4%, США +11,4, Бразилії +39,6, Україні +20,0, Росії +16,2% і тільки в Китаї та Канаді — зменшення виробництва зерна кукурудзи на 2,3 і 2,6% відповідно.

УДК 633.35:631.5:631.86

2017.2.162. ПРИНЦИП БОБОВОГО ЦАРСТВА. ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ НУТУ ЗА БЕЗГЕРБИЦИДНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ / Бушулян О. // Пропозиція. — 2017. — № 5. — С. 78–83.

Нут, площі посіву, країни виробництва, агротехніка вирощування.

Наведено значення й агротехніку вирощування нуту (*Cicer arietinum* L.), який займає третє місце у світі після сої та квасолі за площами посіву — майже 13–14 млн га, зокрема в Індії — 10 млн га, що становить 83% світової площі. У минулому столітті у багатьох публікаціях горох називали “царем” бобового царства. Сьогодні сою вважають “царицею” бобових, а нут можна назвати “принцом”. Нут вирощують також у Туреччині, Ізраїлі, Пакистані, Ірані, Вірменії, Казахстані, Азербайджані та країнах Африки, Америки і Європи. В Україні нут — традиційна городня культура. Сьогодні, завдяки його популярності на світовому ринку, в Україні спричинили “нутів бум”. За даними аналітиків, ця культура може зайняти

площу посіву понад 1,5 млн га з валовим збором товарного зерна понад 3 млн т. Нут, як бобова культура, збагачує ґрунт азотом, насичує орний шар фосфором, калієм, кальцієм та покращує його структуру. Головна умова щодо посіву нуту — слабка засміченість і відсутність кореневищних і дводольних бур'янів. Нут не сприймає монокультури, його неможна сіяти після багаторічних злакових і бобових трав, соняшнику та зернобобових культур. Повторно вирощувати нут на старому місці можна через чотири-п'ять років. Обробку ґрунту — глибока оранка або глибоке дискування, вирівнювання зябу й ранньовесняне закриття вологи. Перед сівбою насіння слід обробляти біопрепаратами бульбочкових бактерій, під оранку вносити $P_{30-60}K_{45-60}$ кг/га д.р. Сіють нут після ранніх зернових культур за температури ґрунту 5–6°C нормою посіву 500–550 тис. схожих насінин за рядкового способу, 400–450 тис./га — за стрічкового і 300–350 тис./га — за широкорядного способу. За безгербицидного вирощування обов'язковими є досходове та два післясходові боронування, стрічкового й широкорядного способів сівби — два-три міжрядні обробітки. Збирають нут прямим комбайнуванням у фазі повного дозрівання насіння, на насіння — двофазне збирання — скошування у валки бобовими жатками та обмолот через три-чотири дні комбайном. Зібране насіння слід відразу очистити й висушити до 14% його вологості.

УДК 633/635:633.12+635.6:330.356.7

2017.2.163. НИШЕВІ КУЛЬТУРИ / Супіханов Б.К. // Вісник аграрної науки. — 2017. — № 4. — С. 58–64. — Бібліогр.: 12 назв.

Нішеві культури, гречка, нут, просо, гірчиця, овес, горох, сорго, площі посіву, врожайність, виробництво.

Відмічено, що на очах одного покоління деякі с.-г. культури, які здавна відігравали значну роль у харчовому ланцюгу людини, перетворилися на так звані нішеві культури, площа посіву яких швидко зменшувалась. До них слід віднести: сорго, гречку, просо, овес, жито, нут, льон та ін. За останні два десятиліття площі нішевих культур скоротилися на 20,5%, або майже на 29 млн га. Найбільша врожайність серед нішевих культур відмічена у зеленого горошку — 73,95 ц/га, найменша — у гречки і проса — 8,39 і 9,03 ц/га відповідно. Незважаючи на скорочення площ посіву, валові збори нішевих культур практично залишились на рівні 2000 р. (табл.). Проте нині ситуація щодо вирощування нішевих культур дещо змінилась, деякі культури стали приваблювати виробництво з різних причин, зокрема й внаслідок зміни клімату, що стає все більш посушливим. Так, горох стали споживати у вигляді зеленого горошку, особливо у Франції, де площа посіву збільшилась майже у два рази. Збільшилося виробництво гречки у Польщі, але гегемоном її виробництва став Китай, де відбулося майже 2-разове зростання валових зборів — 11,7 млн т, або 85,2% світових обсягів. Значно збільшились обсяги врожаю нуту — від 2,1 до майже 4,9 млн т, або у 2,3 рази. Головними продуцентами насіння льону є 3 найбільші георегіони світу: Північна Америка — 38,9%, Азія — 36,6 і Європа — 19,4%, які у 2014 р. виробили 2,5 млн т, або 95% світових обсягів. Найвищу врожайність проса у 2014 р. отримано в країнах Східної Азії — 28,7 ц/га, або на 218,8% вище середньсвітового показника. Зроблено висновок, що посилення інтересу виробників до таких культур, як нут, горох і сорго зумовлене, насамперед, змінами потреб регіональних і світового ринків, а також зростанням середньої врожайності цих культур.

633.1 Хлібні злаки. Зернові культури

Науковий референт — доктор с.-г. наук ШЕЛЕПОВ В.В.

Науковий консультант — член-кореспондент НААН ТАНЧИК С.П.

УДК 631.111

2017.2.164. ПШЕНИЦЯ СПЕЛЬТА / Господаренко Г.М., Костогриз В.П., Любич В.В., Парій М.Ф., Полторецький С.П., Полянецька І.О., Рябовол Л.О., Сухомуз О.Г.; за заг. ред. Г.М. Господаренко. — К.: ТОВ “СІК ГРУП Україна”, 2016. — 312 с. — Бібліогр.: 445 назв. Шифр 548740.

Пшениця спельта, історія і ареал поширення, агротехніка вирощування, селекція, економічна ефективність зерна спельти.

Вченими Уманського національного університету садівництва видано монографію, яка складається із 8 розділів. Перший розділ характеризує значення пшениці спельти, її

походження, ареал вирощування і врожайність культури. У 2-му розділі висвітлено ботанічну характеристику та біологічні особливості пшениці, зокрема її вимоги до умов вирощування. Розділи 3- і 4-ї присвячені генетиці, селекції, насінництву, технології вирощування та збирання врожаю спельти, а 6-й — 8-й розділи висвітлюють якість зерна пшениці спельти та екологічну й економічну ефективність при вирощуванні культури. Велику цінність має бібліографія — 445 найменувань праць вітчизняних і зарубіжних вчених. Монографія присвячена пам'яті відомого генетика-селекціонера Ф.М. Парія, автору першого вітчизняного сорту пшениці спельти Зоря України. Книга має безперечний інтерес для наукових і практичних фахівців-генетиків, селекціонерів, агрономів та технологів з переробки зерна. Цінність її полягає ще й у тому, що кожний розділ підготовлений фахівцем у відповідній галузі.

УДК 631.527:633.111“321”

2017.2.165. СТВОРЕННЯ СКОРОСТИГЛИХ, ПОСУХОСТІЙКИХ ТА ВИСОКОПРОДУКТИВНИХ СОРТІВ ПШЕНИЦІ ТА ТРИТИКАЛЕ ЯРИХ / Горган М.Д. // Селекція — надбання, сучасність і майбутнє (освіта, наука, виробництво): тези міжнар. наук.-практ. конф., 22–24 трав. 2017 р. — К., 2017. — С. 73–74. Шифр 549037.

Пшениця яра, тритикале яре, період вегетації, фотоперіодична чутливість, строки сівби, врожайність.

Наведено результати досліджень щодо створення скоростиглих, посухостійких гібридів пшениці та тритикале ярих за сівби як у самі ранні, оптимальні, так і пізні строки. Схрещування проводили чутливих і нечутливих до фотоперіоду сортів. Встановлено, що за різних строків сівби тривалість періоду вегетації проявляється по-різному — від ультра-скоростиглих до пізньостиглих. На фоні довгого дня (пізні строки сівби), порівняно з ранньою сівбою, період від сходів до колосіння скорочувався у середньому на 1,2–10,6 дів і становив 35,9–49,5 дів. Кореляційний зв'язок між чутливістю до довжини дня і тривалістю періоду “сходи–виколювання” рослин становив $r=0,37-0,65$, а між тривалістю періоду “сходи–колосіння” і вегетацією в цілому — $r=0,09-0,012$. Виявлено, що скорочення довжини вегетаційного періоду призводить до зниження потенційної продуктивності. Зниження врожайності відбувається за формування дрібного зерна, меншої маси зерна з одного колоса та маси 1000 насінин. Скоростиглість відбувається за рахунок скорочення всіх міжфазних періодів, але більшою мірою — в першій половині весняно-літнього періоду вегетації.

УДК 633.1:631.1:658

2017.2.166. ЕКОНОМІЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ЗЕРНОВИРОБНИЦТВА В ЗОНІ СТЕПУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ / Рибка В.С., Компанієць В.О., Кулик А.О., Ковтун О.В. // Бюлетень Інституту сільського господарства степової зони НААН. — Д., 2016. — № 11. — С. 11–17. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 548787.

Зернові культури, продуктивність, економічні та організаційно-технологічні показники.

Наведено результати аналізу сучасного стану розвитку зерновиробництва в степовій зоні України та визначено пріоритети підвищення його ефективності. У зоні Степу за 2006–2015 рр. в середньому вироблено 38,2% зерна від загального валового збору. Зернові формуються за рахунок вирощування пшениці (57,1%), кукурудзи (20,6%) та ячменю (17,2%), що загалом становить 94,9%. Найбільш рентабельними були 2011, 2014 і 2015 роки, найменш сприятливим був 2013 р., коли у розрахунок на одну затрачену гривню припадало лише 0,007 грн прибутку. Динамічним фактором, який визначає економічні показники, є рівень урожайності. Так, з його підвищенням поліпшуються всі економічні показники: знижується собівартість, збільшується сума виручки і прибутку (табл.). Проте високого потенціалу виробництва зерна можна досягти за вирощування зернових культур на інтенсивній основі, зокрема: оптимізації режиму живлення, впровадження інтегрованої системи захисту рослин, застосування високопродуктивних машин, своєчасного та якісного використання всіх технологічних операцій. Зроблено висновок: щоб забезпечити виробництво 30,1 млн т зерна в Степу, потрібно витратити 65,69 млрд грн, зокрема 26,5%

на проведення механічних робіт (оплата праці, ПММ тощо), мінеральні добрива — 34,3%, засоби захисту рослин — 9,3%. За такого валового збору, обсяги експорту зерна сягатимуть 15–20 млн т, і як наслідок — будуть стійким джерелом валютних надходжень та запорукою розвитку агропромислового сектору степової регіону України.

УДК 633.111:581.1

2017.2.167. БІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИСОКОПРОДУКТИВНИХ СОРТІВ ОЗИМОЇ М'ЯКОЇ ПШЕНИЦІ / Жук О.І. // Селекція — надбання, сучасність і майбутнє (освіта, наука, виробництво): тези міжнар. наук.-практ. конф., 22–24 трав. 2017 р. — К., 2017. — С. 86–87. Шифр 549037.

Пшениця озима, сорти, елементи структури продуктивності.

Наведено результати досліджень щодо вивчення особливостей росту та розвитку рослин, елементів структури їх врожаїв, високопродуктивних сортів пшениці озимої (Фаворитка, Смуглянка, Подолянка та ін.) за різних умов забезпечення елементами мінерального живлення. У всіх досліджених сортів за різних умов культивування було виявлено домінування головного пагона над пагонами інших порядків та прогресивне зменшення розмірів усіх елементів у бічних пагонах, у тому числі міжвузлів, листків, колосів, колосків у колосі та їх озерненості. Встановлено, що швидкість росту і розвитку головного пагона була значно вищою порівняно з бічними. Прискорення росту бічних пагонів відбувалося лише після його завершення у головному пагоні у фазі наливу зерна, що давало змогу 1–2 бічним пагонам досягати розмірів, близьких до головного. Найзначнішим за об'ємом було міжвузля, яке завершувалося колосом, що виконувало не лише транспортні функції у забезпеченні колоса асимілянтами і водою, а й сприяло створенню метаболітів у формі цукрів. Розміри колоса, кількість та маса зерен у ньому зменшувались зі збільшенням порядку пагона. Рівень забезпечення мінеральним живленням суттєво впливав на процеси росту і розвитку рослин. Дефіцит головних елементів мінерального живлення інгібував ріст усіх міжвузлів стебла, прапорцевого та підпрапорцевого листків, зменшувалась довжина колоса, кількість колосків і зерен, збільшувалась редукція колосків і квіток у верхній та нижній частинах колоса. Зроблено висновок, що біологічні особливості росту і розвитку дають змогу виявити ключові етапи у формуванні продуктивності рослин і сорту в цілому.

УДК 633.111:631.524.84:004.12

2017.2.168. ОЦІНКА ВИХІДНОГО МАТЕРІАЛУ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ЯРОЇ ЗА ПОКАЗНИКАМИ ЯКОСТІ ЗЕРНА В УМОВАХ ЛІСОСТЕПУ / Демидов О.А., Хоменко С.О., Федоренко І.В., Федоренко М.В. // Вісник аграрної науки. — 2017. — № 1. — С. 34–37. — Бібліогр.: 10 назв.

Пшениця м'яка яра, колекційні зразки, показники якості зерна, кореляція.

Наведено результати досліджень показників якості зерна зразків світової колекції пшениці м'якої ярої для залучення кращих у програми селекції як вихідного матеріалу. Вивчали 145 колекційних зразків пшениці м'якої ярої різного еколого-географічного походження. Встановлено, що у середньому по досліді вищі показники білка в зерні зразки сформували у посушливих умовах 2013 р. (13,6%) з варіюванням 10,5–15,3% порівняно з 2014 р. (11,1%) та 2015 р. (12,4%). Коефіцієнт варіації був на середньому рівні (12,1%) — табл. За вмістом сирової клейковини у 2013 р. зразки мали також кращі середні показники (27,5%) порівняно з 2014 р. (16,2%) та 2015 р. (23,7%). Також 2013 р. був кращим і за показниками седиментації — 52 мл з варіюванням від 25 до 38 мл. Проте істотних кореляцій між урожайністю та показниками якості зерна не виявлено, що свідчить про можливість добору високопродуктивних форм із показниками якості не нижче цінних пшениць. Для селекції рекомендовано зразки: Недра, МІГ, Харківська 34 (UKR), Геракл, Екада 43, Дебют та ін. (RUS), Turbo, Bruncka (DEU), Furio (FRA) та ін.

УДК 633.111:631.527

2017.2.169. СТВОРЕННЯ ВИХІДНОГО МАТЕРІАЛУ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ МЕТОДОМ ГІБРИДИЗАЦІЇ ДЛЯ УМОВ ПІВНІЧНОГО ЛІСОСТЕПУ / Стариченко В.М., Клименко І.І.,

Коберник Н.І. // Селекція — надбання, сучасність і майбутнє (освіта, наука, виробництво): тези міжнар. наук.-практ. конф., 22–24 трав. 2017 р. — К., 2017. — С. 51–53. Шифр 549037.

Пшениця озима, схрещування за різних діалельних схем, відсоток зав'язування насіння.

Проведено дослідження щодо створення вихідного матеріалу для нових сортів пшениці озимої з підвищеною продуктивністю, з крупним високоякісним склоподібним зерном, достатньою зимостійкістю. У схрещуванні використовували колекційні зразки пшениці озимої, ярої, спелі та полби — проведено понад 300 комбінацій схрещування. Кастровано 10721 квітку, з яких одержано 4427 зерен. Схрещування проводили за трьома діалельними схемами із залученням зразків різного географічного походження. Батьківські форми підбирали в першу чергу за врожайністю. Найвищий відсоток зав'язування (41,2%) отримали у першій діалельній схемі, де значна кількість комбінацій мала зв'язування від 27,7 до 86,8% (Миролюбна / Новосмуглянка). Зразки підбирали не тільки за генотипом, а і фенотипом (форма листка, потовщена соломка, площа листків, щільність і величина колоса та ін.). Дослідження зразків за гліадиновим і глютеніновим складом дали можливість значно підвищити якість зерна у новостворених гібридів. У другій діалельній схемі відсоток зав'язування насіння був нижчим порівняно з першою схемою і варіював від 1,0 до 66,4%, у третій схемі — відсоток зав'язування насіння був найнижчим — 35%, що можна пояснити залученням до схрещування зразків спелі та полби.

УДК 633.13:631.16:631.527

2017.2.170. ЕКОЛОГІЧНА СТАБІЛЬНІСТЬ ТА ПЛАСТИЧІСЬКОЇ СДС / Буняк О.І. // Селекція — надбання, сучасність і майбутнє (освіта, наука, виробництво): тези міжнар. наук.-практ. конф., 22–24 трав. 2017 р. — К., 2017. — С. 62–63. Шифр 549037.

Овес голозерний, сорти, стабільність, пластичність сортів, врожайність, маса 1000 зерен.

Наведено результати досліджень щодо виявлення показників стабільності та пластичності сортів голозерного вівса у процесі формування врожайності та якості зерна упродовж 2011–2016 рр. Вивчали сорти Скарб України, Тембр, Саломон, Самуель, Марафон, Польський голозерний. За роки досліджень середня врожайність становила 2,75 т/га з варіюванням від 0,82 до 4,61 т/га. Найбільшу середню врожайність мали сорти Тембр (3,26 т/га) та Скарб України (2,92 т/га). Серед голозерних сортів за масою 1000 зерен виділився сорт Тембр — 28,0 г, що переважав інші сорти. Фактор умови року був більш впливовим на врожайність вівса — 84%, вплив сорту — 6%. На прояв натури зерна більше впливали також умови року — 57%, вплив сорту — 13, їх взаємодія — 30%. На масу 1000 зерен більш впливав сортовий фактор — 64%, умови року — 29%. Вплив сортових особливостей на вміст пливчастих зерен становив 26%, проте найбільше він зумовлений умовами вирощування — 49, взаємодія факторів — 25%. Зроблено висновок, що показникам пластичності і стабільності в селекції голозерного вівса слід більше приділяти уваги, що сприятиме розширенню посівних площ цієї культури.

УДК 633.15: 631.55.03:631.562

2017.2.171. ДЕ ЗИМУВАТИ КУКУРУДЗИ? / Кирпа М. // Зерно. — 2017. — № 1. — С. 224–226.

Кукурудза, строки збирання, якість зерна, сушіння, сортування, зберігання зерна.

Відмічено, що оскільки спочатку збирають соняшник, площі якого в останні роки значно зросли, то потім кукурудзу, що триває аж до зимового періоду. Мотивація такого підходу підсилюється тим, що підморозене (заморожене) зерно є начебто стійким до впливу різних факторів (ураження хворобами, більш сухе, легко обмолочується комбайном при збиранні). Проте, на практиці одержують інші результати — втрачають врожай сягають 25–30% і більше, а зерно має низькі споживчі властивості. Практика свідчить, що зерно обмолочене взимку, після збирання починає відтавати, тому потребує негайного сушіння та очищення при особливих режимах, щоб уникнути запарювання, та загартування оболонки зернини.

Потребує уваги також зберігання зерна кукурудзи зимового збирання. За даними досліджень, зимове зерно має посилене дихання та інтенсивніше витрачає суху масу порівняно з зерном, зібраним в оптимальні строки. Зроблено висновок, що орієнтуючись на пізнє збирання і повне підсихання зерна кукурудзи, необхідно насамперед виконувати сушіння й сортування за особливих режимів, зокрема відбирати домішки та уражені хворобами зерна. Складувати морозобійне зерно слід роздільно, з ретельним контролем за якістю та швидше використовувати.

УДК 633.15:577.2

2017.2.172. ВМІСТ КАРОТИНОЇДІВ В ЗЕРНІ ЛІНІЙ КУКУРУДЗИ / Дзюбецький Б.В., Сатарова Т.М., Черчель В.Ю., Дяченко Т.А., Гончаров Ю.О. // Бюлетень Інституту сільськогосподарства степової зони НААН. — Д., 2016. — № 11. — С. 18–22. — Бібліогр.: 16 назв. Шифр 548787.

Кукурудза, селекція, самозапилена лінія, каротиноїди, β-каротин, зерно.

Визначено вміст каротиноїдів у зерні ліній кукурудзи за β-каротином залежно від генетичного походження селекційного матеріалу. Вивчали 43 самозапильні лінії кукурудзи, з яких 12 належали до кремнистої групи, 16 — кремнисто-зубоподібної та 15 — зубоподібної. Визначення середнього вмісту β-каротину у ліній з різною консистенцією зерна (табл.), свідчить про відсутність достовірної різниці між ними за цим показником. Проте існує тенденція до підвищення рівня β-каротину в кремнистих ліній і його зниження при переході до зубоподібних. Щодо вмісту β-каротину, то у 12 зразків кремнистої кукурудзи він коливався від 1,87 до 5,21 мг/кг. До ліній з високим вмістом β-каротину ввійшло 4: ДК 204/273, ДК 200, ДК 3472 і ДК 9527 — 5,21–4,02 мг/кг. Для кремнисто-зубоподібної кукурудзи встановлено значно більший розмах вмісту β-каротину — від 2,28 до 7,99 мг/кг. Лінії ДК 2323, ДК 9053, ДК 2727 і ДК 6356 мали найвищий вміст β-каротину — 7,99; 5,14; 4,52 і 4,15 мг/кг відповідно. У зубоподібній групі кукурудзи коливання вмісту β-каротину було найвищим (V=48,1%). Проте 40% ліній занесені до групи з високим вмістом β-каротину (6,93–4,13 мг/кг), 46,7% — середнім (3,52–2,14 мг/кг) і 13,3% — з низьким (1,76–1,45 мг/кг). Зроблено висновок, що лінії з високим вмістом β-каротину (ДК 2323, ДК 44, МС 814, ДК 2442 та ін.) можуть слугувати джерелом даної ознаки в селекційних програмах з поліпшення кукурудзи.

УДК 633.15:631.52

2017.2.173. РІЗНОМАНІТТЯ СЕЛЕКЦІЙНИХ СОРТІВ ТА МІСЦЕВИХ ФОРМ КУКУРУДЗИ НАЦІОНАЛЬНОГО ГЕНБАНКУ РОСЛИН УКРАЇНИ / Кузьмишина Н.В. Вакулєнко С.М., Тертишина Н.В. // Селекція — надбання, сучасність і майбутнє (освіта, наука, виробництво): тези міжнар. наук.-практ. конф., 22–24 трав. 2017 р. — К., 2017. — С. 42–44. Шифр 549037.

Кукурудза, селекційні сорти, місцеві форми, генбанк рослин України, самозапильні лінії кукурудзи.

Наведено результати досліджень щодо використання селекційних сортів і місцевих форм у створенні самозапильних ліній та гетерозисної селекції кукурудзи. У національному центрі генетичних ресурсів рослин України Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН налічується 1039 зразків із 37 країн світу, серед них 530 місцевих форм та 509 селекційних сортів. Значна група місцевих форм залучена з Грузії (200 зразків з різних екологічних зон цієї країни, включаючи родючі долини і високогір'я). Серед місцевих форм Грузії та Мексики з високогірних регіонів виділено холодостійкі зразки в першій фазі розвитку. Зразки з посушливих регіонів Італії, Іспанії, Португалії відзначаються інтенсивним наливом зерна. Перші самозапильні лінії кукурудзи створено у США, де вихідним матеріалом були кращі місцеві форми і селекційні сорти. Генетична плазма сорту Reid Jellow Dent знайшла широку популярність серед селекціонерів України і Росії при створенні самозапильних ліній. Американські сорти використовують як еталони для ідентифікації нових ліній. Сорти Глорія Янецького, Шиндельмайзер (Німеччина), Добруджанка (Румунія), Воронежская 76 (Росія), Зубовидна 76 (Україна) увійшли у родоводи лінійного генофону початку гетерозисної селекції кукурудзи в багатьох країнах, які використовують до цього часу.

УДК 633.15:631.527

2017.2.174. ПЕРСПЕКТИВНІ ГІБРИДИ РОЗЛУСНОЇ КУКУРУДЗИ / Беліков Є.І., Купріченко Т.Г. // Бюлетень Інституту сільськогосподарства степової зони НААН. — Д., 2016. — № 11. — С. 103–107. — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 548787.

Кукурудза розлусна, гібрид, врожайність, коефіцієнт збільшення об'єму, попкорн.

Наведено результати селекції нових гібридів кукурудзи розлусної за 2013–2015 рр. в ДУ Інституті зернових культур НААН. Кукурудза розлусна є одним із найбільш давніх підвидів, яка використовується для розлущування (вибування) зерна при нагріванні. При розлущуванні зерно сильно збільшується у об'ємі і стає "повітряним" або так званним попкорном. Обрахунок коефіцієнта збільшення об'єму (КЗО) зерна при розлущуванні здійснювали за формулою: $KZO = (V - V_0 \times a) / V_0 \times a$, де V — об'єм розлущених зерен; V_0 — початковий об'єм зерна; a — вихід розлущених зерен у вигляді десятичного дробу. Для розлущування кукурудзи використовували апарат "Alaska PM 1280". Коефіцієнт збільшення об'єму зерна гібридів конкурсного сортовипробування в середньому за три роки досліджень коливався від 28,3 до 36,9. Найвищим він був у гібрида (ІКР 72-2 × ІКР 37-3) × ІКР 16-1 — 36,9% найменшим у St. Гостинця — 28,3%. Зроблено висновок, що за даними 2013–2015 рр. кращими гібридами кукурудзи розлусної є ДМ Тайфун, ДН Циклон та ДН Карамель, які в 2015 р. передані до державного сортовипробування.

УДК 633.174:631.527

2017.2.175. СОРГО — ЕКОНОМІКО-ЕНЕРГЕТИЧНИЙ РЕСУРС ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА БІОПАЛИВА / Яланський О.В., Середа В.І. // Бюлетень Інституту сільськогосподарства степової зони НААН. — Д., 2016. — № 11. — С. 99–103. — Бібліогр.: 11 назв. Шифр 548787.

Сорго цукрове, селекція, гібрид, гетерозис, біоенергетика.

Висвітлено переваги сорго цукрового як біоенергетичної культури при створенні стабільної бази сировини для енергетики. Сорго цукрове характеризується високою стійкістю до абіотичних і біотичних факторів довкілля, тому може стати ресурсом сировини в зонах ризикованого с.-г. виробництва. Проте, більш врожайними є гібриди сорго, які в F_1 проявляють як істинний, так і трансгетерозис у межах 150–170%. Доведено, що вирощування сорго цукрового є прибутковим

і економічно вигідним. Зерно сорго має високу рентабельність виробництва. Так, при дотриманні рекомендованих технологій, можна одержувати урожайність сорго до 4 т/га і вище, що сприятиме поверненню коштів витрачених на вирощування і отриманню додаткового прибутку — 0,5 грн на кожну гривню, вкладену в виробництво. Нові лінії — ДН 71с / Карликове 45 (Фенікс) і Кафрське кормове / Силосне 42 (Ананас) характеризуються поліпшеними морфометричними, врожайними та біохімічними властивостями порівняно зі сортом-стандартом Силосне 42. Тому їх впровадження у сільськогосподарське виробництво — найбільш доцільний з економічної і енергетичної точки зору захід для забезпечення фітоенергетики сировиною.

УДК 633.35:631.52

2017.2.176. НУТ, СОЧЕВИЦА — ВАРИАНТ ДЛЯ ЮГА / Дихтяр В. // Агрперспектива. — 2017. — № 3/4. — С. 36–39.

Нут, сочевиця, харчові якості, посівні площі, врожайність, використання.

Відмічено, що нут (*Cicer arietinum* L.) і сочевиця (*Lens culinaris* Medic) у світовому виробництві займають почесне третє і четверте місця серед зернобобових культур. Ці культури толерантні до відносного холоду, є посухостійкими, швидко звільняють і не виснажують ґрунт, тому є добрими попередниками для сівби інших культур. Сочевиця — важлива зернобобова культура, яку вирощують як на харчові, так і кормові цілі. Світові площі сягають близько 1 млн га. Її вирощують у посушливих регіонах Індії, Канади, Туреччини та ін. В Україні сочевицю вирощують у Степу і Лісостепу. Середня врожайність насіння 1,2–1,3 т/га, сіна — 3,0–3,5 т/га. Сорти сочевиці Красноградська 250, Красноградська 49, Луганчанка та ін. практично не поступаються врожайністю іноземним. Сочевиця, як і інші бобові, сприяє накопиченню азоту в ґрунті, а насіння використовується в дієтичному і щоденному харчуванні. Нут — відомий давно в Греції, Римі, Середній Азії та ін. країнах. Світові площі займають близько 12 млн га. В Україні нут вирощують у Степу на площі близько 70 тис га, урожайність — до 3,0–3,5 т/га. Однією з причин малих площ посіву є ураження хворобами. Проте нут є високотехнологічною культурою, залишаючи після себе багато нітрогену. Насіння нуту використовують як носій високобілкових компонентів при виготовленні харчових продуктів. Зроблено висновок, що сочевиця і нут — цінні зернобобові культури харчового і кормового призначення.

633.2/.4 Кормові культури

Науковий референт — доктор с.-г. наук ШЕЛЕПОВ В.В.

Науковий консультант — професор ДЕМИДАСЬ Г.І.

УДК 631.615:633.2.03:631.04

2017.2.177. СІНОКОСИ І ПАСОВИЩА НА ОСУШЕНИХ ЗЕМЛЯХ: монографія / Слюсар І.Т., Соляник О.П., Сербенюк В.О., Гера О.М., Вірówka В.М. — К.: ЦП "Компринт", 2017. — 258 с. — Бібліогр.: 160 назв. Шифр 548781.

Сінокоси, пасовища, землі осушені, ботанічний склад, тривалість кормових угідь.

У монографії викладено результати багаторічних польових і лабораторних досліджень авторів, а також досягнення сучасної науки з питань формування лучних багаторічних травостоїв на осушених землях гумідної зони України. Висвітлено ґрунтово-кліматичні й водні умови та коротку характеристику природних кормових угідь Полісся, еколого-біологічні особливості та кормові якості багаторічних злакових і бобових трав та їхніх угруповань, природоохоронну роль лучних екосистем на меліорованих землях. Наведено технологічні основи (обробіток ґрунту, удобрення, сівба, догляд та збирання врожаю) створення сінокосів та пасовищ з різними режимами використання. Показано продуктивність та трансформацію ботанічного складу травостоїв, якість трав'яних кормів залежно від досліджуваних чинників, способи продовження продуктивного довголіття сіяних травостоїв, ведення

насінництва багаторічних трав, організацію культурних пасовищ, сучасні види та способи заготівлі кормів з багаторічних травостоїв, а також надано економічну та енергетичну оцінку вирощування багаторічних трав на осушених землях. Монографія містить 11 розділів та список використаної літератури із 160 назв.

УДК 633.11+633.14:635.65:631.8

2017.2.178. ПРОДУКТИВНІСТЬ СУМІШЕЙ ГОРОШКУ ПАННОНСЬКОГО З ТРИТИКАЛЕ ОЗИМИМ ЗАЛЕЖНО ВІД ҐРУНТОВО-КЛІМАТИЧНИХ УМОВ ВИРОЩУВАННЯ / Гетман Н.Я., Бугайов В.Д., Лілік Т.В., Іскра О.В., Василенко Р.М., Степанова І.М. // Корми і кормовиробництво: міжвід. темат. наук. зб. — Вінниця, 2016. — Вип. 82. — С. 96–101. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 06 548766.

Тритикале озиме, горошок паннонський, урожайність, суха речовина, перетравний протеїн, мінеральні добрива.

Викладено результати досліджень формування урожайності зеленої маси та виходу поживних речовин сумісних посівів тритикале озимого з горошком паннонським залежно від норми висіву та рівня удобрення в умовах Південного Степу та Лісостепу Правобережного. Вивчали два сорти тритикале

озимого (Богодарський і Полянський) та сорт горошку Орлан за різних норм висіву та доз мінеральних добрив (табл.). Незалежно від норм висіву, найбільший вміст сухої речовини в сумішах отримали за внесення $N_{90}P_{60}$ — 23,7–26,2% та найменший — 20,9–24,9% на фоні $N_{120}P_{60}$. Вихід сухої речовини при співвідношенні компонентів 50:50% становив 10,7 т/га та зріс до 14,6 т/га за сівби з нормою висіву 50:75% за внесення $N_{90}P_{60}$ або на 5,0–13,2% більшим ніж при використанні одиної або подвійної дози азоту. Найбільші показники виходу кормових одиниць забезпечила суміш за внесення N_{90} — 11,1 т/га при співвідношенні 50:75%. У середньому суміш тритикале з горошком забезпечила вихід перетравного протеїну 0,82–1,00 т/га, а найбільші показники — 1,05–1,12 т/га — за сівби 75% бобового компонента. Зроблено висновок, що суміш тритикале з горошком за співвідношення 50:75% забезпечила урожайність зеленої маси в умовах Південного Степу 55,8 т/га, в умовах Правобережного Лісостепу — 45,0 т/га з виходом сухої речовини 14,6 і 8,7 т/га відповідно на фоні $N_{90}P_{60}$.

УДК 633.2.03:631.816.1:631.811.98

2017.2.179. ПОЖИВНІСТЬ КОРМУ ЗЛАКОВО-БОБОВОГО ТРАВостою ЗАЛЕЖНО ВІД УДОБРЕННЯ ТА СТИМУЛЯТОРІВ РОСТУ / Виговський І.В. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Ґжицького. — Л., 2016. — Т. 18, № 1 (65), ч. 3. — С. 12–16. — (Сер. С.-г. науки). — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 548375.

Сінокоси, еродовані схили, багаторічні трави, злаково-бобові травостої, поживність корму, удобрення, стимулятори росту.

Наведено результати досліджень з вивчення впливу різних доз удобрення та стимуляторів росту на поживність травостою на схилі землях Західного Лісостепу України (табл.). Поживність корму сіножатей визначали хімічним аналізом за методикою А. Дмитренка. На основі одержаних результатів встановлено, що на сіяних травостоях еродованих схилів стимулятори росту на різних фонах удобрення позитивно впливали на окремі показники поживності корму. Найкраща поживність корму була на варіантах досліджень, де висівали злаково-бобову травосумішку у складі: люцерна посівна, лядвенець рогатий, стоклолос безостий, пажитниця багаторічна та вносили мінеральні добрива у дозі $N_{60}P_{60}K_{90}$ і стимулятор росту Фумар. Протеїнове співвідношення становило: 1:3,9; Ca:P=1:1,67; K:Na=1:17; K:(Ca+Mg)=1:3,1. Таке співвідношення пояснюється впливом азоту (N) на підвищення вмісту магнію і натрію та деяке зниження вмісту калію в рослинах.

УДК 633.2.03:631.82

2017.2.180. ПРОДУКТИВНІСТЬ ЛУЧНИХ ТРАВостоїв ЗАЛЕЖНО ВІД СИСТЕМ УДОБРЕННЯ ТА РЕЖИМІВ ВИКОРИСТАННЯ / Волошин В.М. // Наукові основи ефективного розвитку галузі землеробства та використання земельно-ресурсного потенціалу України: матеріали наук.-практ. конф. молодих учених та спеціалістів, Київ, 1–3 листоп. 2016 р. — К., 2016. — С. 52–54. Шифр 548771.

Старосіяний злаковий травостій, мінеральні добрива, режим використання, врожайність сухої маси, якість корму, підсів бобових трав.

Наведено результати досліджень з вивчення впливу різних варіантів добрив та режимів використання старосіяного злакового травостою в умовах Північного Лісостепу України. Фосфорні і калійні добрива вносили у один строк, азотні — в чотири рівні частини під кожний укіс багатуоукісного використання ($N_{140}(35+35+35+35)$) і в два строки за сінокісного ($N_{140}(70+70)$). В середньому за 2014–2016 рр. у варіанті без добрив найпродуктивнішим був люцерно-злаковий травостій, який за багатуоукісного використання забезпечив урожайність 7,41 т/га сухої маси і 4,91 т/га кормових одиниць, а за сінокісного — відповідно 8,10 і 2,69 т/га. На азотні добрива краще реагували злаковий та переліжні травостої — внесення N_{140} підвищило продуктивність від 2,75–3,59 до 5,78–7,68 т/га сухої маси, на бобово-злакових — від 5,64–8,10 до 7,52–8,93 т/га сухої маси. Фосфорні і калійні добрива ($P_{60}K_{120}$) значно менше впливали на продуктивність — збір сухої маси збільшувався тільки на 0,13–0,69 т/га. За виходом сухої маси з

1 га незначну перевагу мав сінокісний режим використання порівняно з багатуоукісним. Підсівання багаторічних трав у злаковий травостій поліпшувало якість корму, зокрема вміст сирого протеїну — від 11,4 до 14,4–16,5% за сінокісного використання, що більше, ніж за роздільного внесення на той самий злаковий травостій N_{140} .

УДК 633.2.03:636.085.2

2017.2.181. ХІМІЧНИЙ СКЛАД ТА ЯКІСТЬ КОРМУ ВИРОДЖЕНОГО СТАРОСІЯНОГО ТРАВостою ЛУЧНИХ УГІДЬ ЗА РІЗНИХ СПОСОБІВ ЇХ ПОЛІПШЕННЯ В УМОВАХ ЛІСОСТЕПУ ПРАВОБЕРЕЖНОГО / Ковтун К.П., Векленко Ю.А., Копайгородська Г.О. // Корми і кормовиробництво: міжвід. темат. наук. зб. — Вінниця, 2016. — Вип. 82. — С. 204–209. — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 06 548766.

Старосіяні травостої, хімічний склад, якість корму, способи поліпшення, поживність корму, сезонні та річні зміни складу травостоїв.

Наведено результати досліджень впливу сезонних та річних змін кількісного співвідношення бобових і злакових видів у фітоценозах на хімічний склад та якість корму зі старосіяного травостою за різних способів його поліпшення (табл.). Відмічено, що найвищий вміст сирого протеїну в сухій речовині — 11,43–11,80% та найбільша кількість бобових трав — 20,7–21,4% спостерігались при всіванні люцерно-злакової травосумішки у непорушену дернину (за принципом по-til)l). У міру збільшення кількості бобових підвищувався і вміст сирого протеїну. Вміст сирової клітковини зменшувався від першого до третього укусу, а вміст жиру збільшувався за всіх способів поліпшення старосіяного травостою. Зроблено висновок, що із досліджуваних способів поліпшення старосіяного травостою (сівба у непорушену дернину, сівба у непорушену дернину + гербіцид, дискування в 1 слід + підсів, дискування в 2 сліди + підсів, фрезування + підсів, докорінне поліпшення (оранка)) найвищу енергетичну цінність та поживність корму одержано за проведення хімічної боротьби з бур'янами та підсіву люцерно-злакової сумішки у непорушену дернину, при цьому вміст сирого протеїну в травостій першого року використання збільшувався від 1-го до 3-го укусів від 11,80 до 19,49%, а в травостій другого року використання — від 17,40 до 19,08%.

УДК 633.2.031:631.81

2017.2.182. БОТАНІЧНИЙ СКЛАД БОБОВО-ЗЛАКОВОГО АГРОФІТОЦЕНОЗУ ЗАЛЕЖНО ВІД РЕЖИМІВ ВІДЧУЖЕННЯ ТА УДОБРЕННЯ / Глова В.С. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Ґжицького. — Л., 2016. — Т. 18, № 1(65), ч. 3. — С. 16–20. — (Сер. С.-г. науки). — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 548375.

Ботанічний склад, агрофітоценоз, сінокіс, удобрення, відчуження, бобові трави, різнотрав'я.

Висвітлено питання впливу різних режимів відчуження та варіантів удобрення на динаміку ботанічного складу люцерно-злакового агрофітоценозу (табл.). У середньому за 2014–2015 рр., частка бобового компонента (люцерна посівна та лядвенець рогатий) становила 29,5–59,0% залежно від фону удобрення: найвищою вона була на варіанті із внесенням $P_{60}K_{60}$ — 51,0–59,0%. Раннє відчуження травостою негативно позначалося на відсотку бобового компонента у травостій. Так, на варіантах із сінокісним у фазах гілкування бобових, трубкування злаків, частка бобових становила 29,5–51,0%, а при скошуванні у фазах початку цвітіння бобових, колосіння злаків — 39,4–63,3% залежно від варіанта досліджу. Серед варіантів, де вносилися азотні мінеральні добрива, найвищою часткою бобових трав відзначився варіант із внесенням P_{60} у формі вапняково-аміачної селітри — 45,9%. Застосування аміачної селітри, карбаміду поверхнево та карбаміду позакоренево спричиняло зменшення відсотка бобових компонентів у травостій порівняно із внесенням вапняково-аміачної селітри.

УДК 633.2/.31:631.8:636.085

2017.2.183. НАГРОМАДЖЕННЯ НІТРАТНОГО АЗОТУ В КОРМАХ ЗАЛЕЖНО ВІД УДОБРЕННЯ ТА ВИДОВОГО СКЛАДУ ЛЮЦЕРНО-ЗЛАКОВОГО ТРАВостою / Пророченко С.С., Демидась Г.І. // Корми і кормовиробництво: міжвід. темат.

наук. зб. — Вінниця, 2016. — Вип. 82. — С. 82–86. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 06 548766.

Трави бобові багаторічні, люцерно-злакові травосумішки, нітратний азот, удобрення, видовий склад.

Висвітлено результати дворічних досліджень з питань накопичення нітратів у люцерно-злакових травосумішках залежно від видового складу та рівня мінерального живлення. Вивчали травосумішки люцерни зі злаковими травами на фоні застосування різних доз мінеральних добрив та стимулятора росту Фумар (табл.). Встановлено, що нагромадження нітратів у сухій речовині травостоїв змінювалося залежно від складу, рівня мінерального удобрення та укосу. Найменша кількість нітратів (0,014–0,030%) накопичувалась у посівах люцерни порівняно з люцерно-злаковими травосумішками. Внесення N_{60} на фоні $P_{60}K_{90}$ призводило до різкого збільшення відсотка нітратного азоту в усіх сумішках — від 0,026 до 0,036%. На першому укосі трав відмічено найбільший відсоток нітратного азоту, найменший — у другому. Зроблено висновок, що з елементів технологій на накопичення нітратного азоту найбільшою мірою впливали видовий склад та удобрення. Найвищі показники нітратного азоту були у травосумішках, до складу яких входили люцерна посівна, стоколос безостий та пажитниця пасовищна.

УДК 633.2:631.8.003.13

2017.2.184. ПРОДУКТИВНІСТЬ ВИКО-ВІВСЯНОЇ СУМІШІ ТА ОЦІНКА МОДЕЛІЙ ТЕХНОЛОГІЙ ЇЇ ВИРОЩУВАННЯ НА ЗЕЛЕНУ МАСУ В УМОВАХ ПОЛІССЯ / Панчишин В.З., Мойсеєнко В.В. // Корми і кормовиробництво: міжвід. темат. наук. зб. — Вінниця, 2016. — Вип. 82. — С. 163–169. — Бібліогр.: 16 назв. Шифр 06 548766.

Вико-вівсяна суміш, зелена маса, овес, вика яра, сорт, позакореневе підживлення, технологія, урожайність.

Наведено результати досліджень з вивчення впливу сорту вики ярої та удобрення на врожайність зеленої маси вико-вівсяної суміші. Вивчали однорядовий посів вівса сорту Житомирський, овес + вика — сорт Владислава, овес + вика — сорт Ліліана на різних фонах мінерального добрива, стимулятора росту і мікродобрив. Встановлено, що урожайність зеленої маси вико-вівсяної суміші залежить від удобрення та сорту вики. Так, на контрольному варіанті (овес) урожайність зеленої маси становила 10,7 т/га, у суміші з викою — 27,1–35,5 т/га, що на 31,8–53,2% більше контролю. Суміш з викою ярою сорту Ліліана забезпечила найвищі показники урожайності — 52,1 т/га на варіантах з використанням мінеральних добрив разом з позакореневим підживленням $Rost$ -концентратом, що на 1,3 т/га більше, ніж у суміші з сортом Владислава. При цьому вихід перетравного протеїну та збір кормових одиниць становили відповідно 1,11 і 7,76 т/га. На контрольному варіанті вихід перетравного протеїну становив 0,78–0,99 т/га, тобто добрива і сорт вики ярої збільшили їх вихід на 37,7 і 91,4% відповідно.

УДК 633.31/37:632.51:631.58

2017.2.185. ЕКОЛОГІЧНА КОНКУРЕНТОЗДАТНІСТЬ БОБОВИХ БАГАТОРІЧНИХ ТРАВ З БУР'ЯНАМИ В РІК СІВБИ ПРИ БЕЗПОКРИВНОМУ ВИРОЩУВАННІ / Ткачук О.П. // Корми і кормовиробництво: міжвід. темат. наук. зб. — Вінниця, 2016. — Вип. 82. — С. 87–91. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 06 548766.

Трави багаторічні бобові, бур'яни, безпокровний посів, конкурентоздатність.

Досліджено інтенсивність ростових процесів бобових багаторічних трав (люцерна посівна, конюшина лучна, еспарцет піщаний, буркун білий, лядвенець рогатий, козлятник східний) за безпокровної сівби у перший рік вирощування. Виявлено, що всі досліджувані бобові багаторічні трави у рік сівби при безпокровному вирощуванні мали дуже повільний ріст перші 30 днів. До цього часу вони виростають від 4 см — козлятник східний, до 10 см — еспарцет піщаний. Середньодобові прирости становлять від 0,2 см у козлятнику східного до 0,5 см у еспарцету піщаного. З 30-го по 40-й день вегетації найбільші прирости мали рослини еспарцету піщаного, буркуну білого і люцерни посівної, що істотно підвищувало їх конкурентоздатність із бур'янами. У період часу формування першого укосу найбільші середньодобові прирости висоти рослин мали посіви еспарцету піщаного і буркуну білого — по 1,6 см, дещо

менші — люцерни посівної — 1,3 см. У конюшини лучної та лядвенцю рогатого — майже у два рази менше, козлятнику східного — у 4 рази. За рахунок інтенсивного росту та великої облистаності рослин еспарцету піщаного і буркуну білого, вони самі себе захищають від бур'янів. Лядвенець рогатий та люцерна посівна є більш забур'яненними, тому потребують обробки гербіцидами. Найменш конкурентоздатними щодо бур'янів є конюшина лучна і, особливо, козлятник східний. Ці трави вимагають за безпокровної сівби 2-разового застосування гербіцидів. Зроблено висновок, що всі багаторічні бобові трави до фази 3-го складного листка мають дуже повільний ріст і розвиток, тому потребують захисту від бур'янів у безпокровних посівах. За конкурентоздатністю щодо бур'янів бобові багаторічні трави розміщують у такій послідовності (від більшої до меншої): буркун білий, еспарцет піщаний, люцерна посівна, лядвенець рогатий, конюшина лучна, козлятник східний.

УДК 633.31/2

2017.2.186. ЕНЕРГЕТИЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ СТВОРЕННЯ СУМІШОК ЛЮЦЕРНИ І ЗЛАКОВИХ ТРАВ ЗАЛЕЖНО ВІД ЇХ СКЛАДУ, СПОСОБУ СІВБИ ТА УДОБРЕННЯ / Демидас Г.І., Демцюра Ю.В. // Корми і кормовиробництво: міжвід. темат. наук. зб. — Вінниця, 2016. — Вип. 82. — С. 199–203. — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 06 548766.

Видовий склад травосумішок, енергетична ефективність, рівень удобрення, спосіб сівби.

Висвітлено біоенергетичну оцінку сумішок люцерни і злакових трав залежно від їх складу, способу сівби та удобрення. Вивчали спосіб сівби (фактор В), сумішки бобових і злакових трав (фактор А) та удобрення (фактор С). Встановлено, що найнижчі показники витрат сукупної енергії отримали на варіантах сумішок без добрив — 46,49–46,65 ГДж/га за звичайного способу сівби та 46,52–46,87 ГДж/га — при розміщенні компонентів смугами по 2 рядки. Найвищий показник одержано у травосумішки люцерни із стоколосом безостим та тонконогом лучним за звичайного способу сівби та без застосування добрив. За порівняння травосумішки з внесенням добрив, найощаднішими виявились очеретянка звичайна та грестиця збірна — 49,96–49,99 ГДж/га за звичайного способу сівби. За смугової сівби втрати підвищились на 7,40–7,79 ГДж/га. Проте найвищим за виходом валової (403,4–423,4 ГДж/га) та обмінної (208,7–224,0 ГДж/га) енергії був варіант травосумішки люцерни із стоколосом безостим та тонконогом лучним. Енергетичний коефіцієнт цього травостою знаходився у межах 8,05–8,45, коефіцієнт енергетичної ефективності — 4,17–4,47.

УДК 633.31:632.938.1

2017.2.187. СТІЙКІСТЬ СОРТІВ ЛЮЦЕРНИ ДО ЛЮЦЕРНОВОЇ КВІТКОВОЇ ГАЛИЦІ (КОМАРИКА) В УМОВАХ ПРАВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Рудська Н.О. // Корми і кормовиробництво: міжвід. темат. наук. зб. — Вінниця, 2016. — Вип. 82. — С. 193–198. — Бібліогр.: 12 назв. Шифр 06 548766.

Люцерна посівна, люцернова квіткова галиця (комарик), сорти, пошкоджуваність, стійкість.

Наведено результати вивчення сортів люцерни посівної до пошкодження люцерновою квітковою галицею в умовах Правобережного Лісостепу України впродовж 2009–2010 років. Вивчали 21 сорт люцерни посівної вітчизняної і зарубіжної селекції. Встановлено, що на пошкоджуваність бутонів та квіток впливали кліматичні умови та особливості сортів. Так, найвищий відсоток пошкодження генеративних органів відмічено у 2010 р. — 17,2–48,2% залежно від сорту, найнижчий у 2009 р. — 10,5–35,4%. Більше пошкоджувались пізньостиглі сорти — Надежда та Crilys — 37,4 і 40,6% відповідно, найменше ранньостиглий сорт Синюха — 14,4%. Зроблено висновок, що сильний ступінь пошкодження квіток був у сортів Палава, Віра та Ярославна — 16,5–19,8%, середньостійкими до люцернової квіткової галиці є сорти Віка, Віра та Сипоха — 14,4–17,3%.

УДК 633.36/37:631.582:631.867

2017.2.188. КОЗЛЯТНИК СХІДНИЙ — КУЛЬТУРА ПОЗА СІВОЗМІНОЮ / Федоренко С., Уласик С., Єрмакова Л. // Agroexpert. — 2017. — № 4. — С. 20–22.

Козлятник східний, кормовиробництво, агротехніка вирощування, врожайність, використання зеленої маси.

Відмічено, що козлятник східний (*Galega L.*) є перспективною рослиною у кормовиробництві. За довговічністю (20–25 років) і двох-трьох укосів має важливе господарське і біологічне значення. Козлятник східний можна назвати енергоощадною культурою, бо витрати на обробіток ґрунту, купівлю насіння й сівбу припадають один раз за всі роки використання. Собівартість к. од. зеленої маси цього багаторічника у 3–4 рази нижча за однорічні і багаторічні трави. Висока врожайність поєднується з повноцінністю зеленої маси. Білок культури містить повний набір незамінних амінокислот, достатню кількість вітамінів і мікроелементів. Універсальність культури полягає у можливості її використання в зеленому і силосному конвеєрі, для приготування трав'яного борошна й білкових концентратів. Козлятник східний вирощують поза сівозміною, використовуючи одну і ту саму площу багато років поспіль. Під час збирання на сіно у козлятник не опадає листя, на відміну від люцерни і конюшини. Важливими агротехнічними прийомами вирощування козлятника є скарифікація та інокуляція насіння бактеріальними препаратами (Ризоторфін). Оптимальний спосіб сівби насіння — широкорядний із міжряддям 45 см (на корм) і 70 см — на насіння, з нормою висіву 30 і 20 кг/га відповідно. На зелену масу, сіно, сінаж та силос козлятник збирають на початку цвітіння, коли стебла не задерев'яніли, а вихід протеїну максимальний. Для багаторічного використання травостоїв потрібно раз на 3–4 роки залишати поле для досягання насіння, тобто для відновлення біологічних функцій рослин, що запобігає виснаженню й зрідженню поля. Схожість насіння зберігається до 7–8 років.

УДК 633.36/.37:633.19:631.5

2017.2.189. ЕФЕКТИВНІСТЬ СУМІСНИХ ПОСІВІВ БУРКУНУ БІЛОГО З ОДНОРІЧНИМИ ЗЛАКОВИМИ КУЛЬТУРАМИ / Демидась Г.І., Захлебаєв М.В. // Збірник наукових праць ННЦ "Інститут землеробства НААН". — К., 2016. — Вип. 2. — С. 115–125. — Бібліогр.: 17 назв. Шифр 548760.

Сумісні посіви, видовий склад, буркун білий, кукурудза, просо, суданська трава, сорго, норми висіву, удобрення.

Викладено результати дворічних досліджень з вирощування буркуну білого у сумісних посівах з однорічними злаковими кормовими культурами в умовах Лісостепу Правобережного. Вивчали вплив норм висіву буркуну білого та доз мінеральних добрив на видовий склад сумішок (табл.). Встановлено, що в сумісних посівах на всіх варіантах дослідження, незалежно від норм висіву та удобрення, буркун білий був домінуючим компонентом. На буркун білий в середньому припадало 63,1–75,6% загальної рослинної зеленої маси посівів. Найбільше його було у варіанті сумісного посіву з просом. Порівнюючи фони мінерального живлення, збільшення відсотка злаків було на варіантах удобрення $N_{45}P_{45}K_{45}$ та $N_{60}P_{60}K_{60}$ порівняно з контролем без добрив. Підвищення фосфорно-калійного живлення на рівні $N_{60}P_{90}K_{90}$ сприяло інтенсивності росту й розвитку буркуну білого, а отже й збільшенню його кількості у сумішці. Серед злакових компонентів найвищий відсотковий вміст у сумісних посівах з буркуном білим мав варіант із суданською травою. Частка останньої становила 36,3% за норми висіву буркуну білого 16 кг/га та мінерального живлення на рівні $N_{60}P_{60}K_{60}$. На кукурудзу, просо та сорго, за аналогічних норм висіву та мінерального живлення, припадало 28,4; 33,5 та 28,4% відповідно.

633.5/.9 Технічні культури

Науковий референт — кандидат с.-г. наук НИНЬКО П.І.

Науковий консультант — член-кореспондент НААН КАЛЕНСЬКА С.М.

УДК 631.44:552.524:631.811:631.86

2017.2.190. СТАН СІРОГО ЛІСОВОГО ҐРУНТУ ЗА ВПЛИВУ ОРГАНО-МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРІВ І РЕГУЛЯТОРІВ РОСТУ РОСЛИН / Василенко М.Г., Стадник А.П., Душко П.М., Дем'янюк О.С. // Агроекологічний журнал. — 2016. — № 4. — С. 100–105. — Бібліогр.: 8 назв.

Соняшник, гібриди, густина стояння рослин, добрива, продуктивність, урожайність.

Встановлено, що за вирощування соняшнику на темно-каштановому ґрунті в неполивних умовах Півдня України необхідно коригувати густоту стояння рослин залежно від генетичного потенціалу гібридів. Для отримання врожайності на рівні 23–25 ц/га необхідно висівати гібрид Мегасан. Гуштоту стояння рослин слід корегувати залежно від генетичного потенціалу — для гібридів Мегасан та Ясон оптимальною густиною стояння є 50 тис./га, а для гібрида Дарій — 40 тис./га. Обробка посівів соняшнику комплексними добривами забезпечує приріст урожайності на 10,7–20,9%, покращує якість насіння, позитивно відображається на економічних показниках. Найбільший приріст урожайності насіння соняшнику забезпечує обробка посівів комплексним добривом Майстер.

УДК 633.34:631.88/.84:57.018

2017.2.191. ВПЛИВ ПІДЖИВЛЕННЯ НА ВМІСТ ПІГМЕНТІВ У РОСЛИНАХ ТА ВРОЖАЙНІСТЬ СОЇ / Джемесюк О.В., Новицька Н.В. // Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Агронія і біологія. — 2015. — Вип. 3. — С. 182–186. — Бібліогр.: 16 назв.

Соя, позакоренева підживлення, мікродобрива, інокуляція, наночастинки металів, хлорофіл, урожайність.

Наведено результати досліджень впливу інокуляції і позакореневого підживлення багатоконпонентними хелатними мікродобривами та колоїдним розчином комплексу наночастинок металів на біосинтез хлорофілу та формування врожайності сої. Встановлено, що інокуляція насіння ХайСтіком дає додаткові 2–4 ц/га прибавки врожаю. Проведення поза-

кореневого підживлення хелатними мікродобривами сприяє збільшенню урожайності сої на 10–15%. Використання нанометалів для обприскування посівів сої у фазі бутонізації розчином у концентрації 240 мг/л на фоні внесення мінеральних добрив у нормі $N_{30}P_{60}K_{60}$ сприяє збільшенню врожайності культури до 2,8 т/га. Максимальний в досліді рівень врожайності сої (3,17 т/га) отриманий за рахунок поєднання інокуляції насіння, внесення мінеральних добрив у нормі $N_{30}P_{60}K_{60}$ і використання для позакореневого підживлення комплексного мікродобрива Рісток (2 л/га).

УДК 633.34:661.163.6

2017.2.192. ПРОДУКТИВНІСТЬ ПОСІВІВ СОЇ ЗА РОЗДІЛЬНОГО ТА ІНТЕГРОВАНОГО ЗАСТОСУВАННЯ МІКРОБІОЛОГІЧНОГО ПРЕПАРАТУ, РЕГУЛЯТОРА РОСТУ І ГЕРБІЦИДУ / Івасюк Ю.І. // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — 2016. — Вип. 3. — С. 89–95. — Бібліогр.: 10 назв.

Соя, гербіцид, регулятор росту рослин, мікробіологічний препарат, урожайність, вміст білків, вміст олії.

Представлено результати досліджень з формування зернової продуктивності посівів сої і якості зерна залежно від впливу різних норм гербіциду Фабіон на фоні препарату Різобіофіт та різних способів використання регулятора росту рослин Регоплант. Встановлено, що інтегроване внесення у посівах сої гербіциду Фабіон (90 г/га) у суміші з регулятором росту рослин Регоплант (50 мл/га) на фоні передпосівної обробки насіння Різобіофітом (100 мл/т) й Регоплантом (250 мл/т насіння) сприяє формуванню найвищої врожайності культури (2,2 т/га) з одночасним підвищенням якісних показників зерна (на 1,7% — вмісту білків, на 1,8% — вмісту олії), що є свідченням активізації проходження у рослині і ґрунті біологічних процесів, які лежать в основі формування продуктивності посівів.

УДК 633.52:631.5

2017.2.193. ВПЛИВ СПОСОБІВ СІВБИ І НОРМИ ВИСІВУ НАСІННЯ НА РІСТ І РОЗВИТОК РОСЛИН СОЇ / Шенілова Т.П.,

Петренко Д.І. // Вісник Уманського національного університету садівництва. — 2017. — № 1. — С. 74–77. — Бібліогр.: 10 назв.

Соя, спосіб сівби, норма висіву, маса рослин, висота рослин, площа листків, урожайність.

Наведено результати досліджень з вивчення впливу способів сівби і норм висіву на біометричні показники і врожайність ранньостиглого сорту сої Золушка. Встановлено, що збільшення норми висіву від 0,4 до 1,0 млн/га призводило до зменшення висоти і маси рослин сої. В широкорядних посівах з міжряддями 45 см маса і висота рослин була більшою, ніж у звичайних рядкових з шириною міжрядь 15 см, через кращу освітленість рослин. Площа листової поверхні на 1 га була більшою при ширині міжрядь 15 см за норми висіву 0,8 млн/га — 61 тис. м² і при міжряддях 45 см за норми висіву 0,6 млн/га — 60,5 тис. м². Збільшення або загущення посівів призводило до зменшення площі листової поверхні на 1 га. Найбільшу врожайність сої сорту Золушка забезпечила сімба з шириною міжрядь 15 см і нормою висіву насіння 0,8 млн/га — 19,7 ц/га. Розширення міжрядь від 15 до 45 см призвело до зниження рівня врожайності в середньому на 17%.

УДК 633.63:631.5

2017.2.194. ОЦІНКА ЕКОЛОГІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ТА ПЛАСТИЧНОСТІ НОВИХ ГІБРИДІВ БУРЯКІВ ЦУКРОВИХ / Сонець Т.Д., Присяжнюк О.І., Гринів С.М., Коровко І.І. // Збірник наукових праць ННЦ "Інститут землеробства НААН". — К., 2016. — Вип. 2. — С. 148–159. — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 548760.

Буряки цукрові, гібриди, стабільність та пластичність, господарсько цінні ознаки.

Розглянуто аналіз нових гібридів буряків цукрових за екологічною стабільністю та пластичністю господарсько цінних показників. Визначено, що в цілому в зоні Полісся середня густина посівів була 94,9 тис. шт./га, Лісостепу — 89,5 тис. шт./га та Степу — 83,3 тис. шт./га. В середньому за 2012–2014 рр. густина посівів на полях України була на рівні 91,7 тис. шт./га, а в дослідженнях — 89,2 тис. шт./га, що свідчить про несуттєві відхилення даної ознаки. Встановлено, що найбільшу врожайність досліджувані гібриди показали у зоні Лісостепу, а найменшу — в Степу. Середня урожайність коренеплодів у зоні Полісся була 46,9 т/га, Лісостепу — 51,4, а в Степу — 37,8 т/га, що стосується цукристості, то найбільшу було одержано в умовах Полісся — 18,2%, а умови Лісостепу і Степу забезпечували вміст цукру в коренеплодах майже на одному рівні — 17,6–17,8%. Гібриди АКАЦІЯ КВС, Бізан, ХАЙЛЕНД можна вирощувати у південних, південно-східних районах лісостепової та поліської зон, а також у Степу України з достатньою кількістю вологи, а Аскета, ГЛОРІАННА КВС, Монсан, ПРОТЕУС, СН Белана можуть дати більшій врожаї та цукристості у західних та центральних районах України. Гібрид буряків Аскета є інтенсивним та забезпечує урожайність 52,6 т/га та збір цукру — 9,8 т/га і придатний для вирощування в зоні Полісся. В зоні Лісостепу краще вирощувати гібрид ГЛОРІАННА КВС (урожайність 53,4 т/га, збір цукру 9,3 т/га), що відзначається широкою адаптованістю до умов вирощування. Гібрид АКАЦІЯ КВС у зоні Степу забезпечує урожайність на рівні 42,2 т/га.

УДК 633.63:631.54

2017.2.195. УРОЖАЙНІСТЬ ТА ТЕХНОЛОГІЧНА ЯКІСТЬ КОРЕНЕПЛОДІВ БУРЯКІВ ЦУКРОВИХ ЗАЛЕЖНО ВІД СТРОКІВ ПОЗАКОРЕНЕВОГО ПІДЖИВЛЕННЯ МІКРОДОБРИВАМИ / Шамсутдінова А.В. // Збірник наукових праць ННЦ "Інститут землеробства НААН". — К., 2016. — Вип. 2. — С. 80–88. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 548760.

Буряки цукрові, мікродобрива, позакореневе підживлення, урожайність, цукристість.

Встановлено, що застосування добрива Моно Бор в обох фазах змикання листків у рядках + у міжряддях забезпечило середню урожайність 69,2 т/га гібрида Уманський ЧС97, 74,9 т/га гібрида Анічка та 74,6 т/га гібрида Злука, тобто на 5,81%, 6,61 та 8,17% відповідно більше, ніж у варіанті без підживлення. Високий вміст цукру забезпечувало застосування добрив Моно Бор + Полісульфід натрію у фазі змикання листків у рядках + у міжряддях в усіх гібридів. Гібрид Анічка забезпечив приріст цукристості на 16,5%, Уманський ЧС97 —

на 15,8, а Злука — на 16,2%. Найбільшому збору цукру, в середньому по досліді — 11,9 т/га з коренеплодів буряків цукрових, сприяло внесення мікродобрив у фазі змикання листків у рядках + у міжряддях. Внесення добрив винятково у фазі змикання листків у рядках забезпечило збір цукру на рівні 11,5 т/га, а тільки в міжряддях — 11,6 т/га.

УДК 633.63:631.54

2017.2.196. ВПЛИВ МІКРОДОБРИВ І ФУНГІЦИДІВ НА УРОЖАЙНІСТЬ ТА ЯКІСТЬ БУРЯКІВ ЦУКРОВИХ / Асканов В.Р. // Збірник наукових праць ННЦ "Інститут землеробства НААН". — К., 2016. — Вип. 2. — С. 89–95. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 548760.

Буряки цукрові, мікродобрива, фунгіциди, урожайність.

Встановлено, що застосування комплексу мікродобрив Бор + Молібден + Мікро Буряк та захист буряків цукрових від хвороб листового апарату фунгіцидом Фалькон дало змогу одержати 82,1 т/га коренеплодів буряків цукрових. Аналогічна схема застосування мікродобрив із захистом листового апарату Альто супер забезпечила врожайність 83,7 т/га коренеплодів за цукристості 17,6 і 17,7% і збору цукру 14,5 і 14,8 т/га відповідно. Для гібрида Ольжич за внесення суміші мікродобрив і фунгіциду Фалькон одержали приріст цукристості на рівні 1,6%, а Альто супер — 2,1% порівняно з необробленим контролем, для гібрида Булава приріст цукристості був на рівні 2,0% і 2,1% відповідно. Досліджено, що застосування мікродобрив та фунгіцидів позитивно впливає на збір цукру буряків цукрових різних гібридів за застосування комплексу мікродобрив (Са + мікро + Бор + Молібден + Мікро Буряк) та фунгіцидів, одержано максимальний збір цукру по обох гібридах. За застосування фунгіциду Фалькон на гібриді Ольжич одержали збір цукру на рівні 11,5 т/га, а на гібриді Булава — 14,5 т/га. За захисту фунгіцидом Альто супер збір цукру становив 12,1 і 14,8 т/га.

УДК 633.85:631.671:631.5(477.7)

2017.2.197. ОСОБЛИВОСТІ ВОДОСПОЖИВАННЯ СОНЯШНИКУ ВИСОКООЛЕЙНОГО ТИПУ ЗАЛЕЖНО ВІД ГУСТОТИ СТОЯННЯ РОСЛИН В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ / Войцехівська О.С., Ковальов М.А. // Таврійський науковий вісник. — Херсон, 2015. — Вип. 94. — С. 15–19. — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 548325.

Соняшник високоолейний, водоспоживання, густина стояння, продуктивна волога, коефіцієнт водоспоживання, урожайність.

Досліджено особливості водоспоживання рослинами соняшнику продуктивної вологи залежно від густоти їх стояння за період вегетації в умовах Півдня України. Відмічено, що на момент збирання запаси продуктивної вологи зменшувались відповідно до збільшення густоти стояння рослин. Найбільше вологи в ґрунті було накопичено на варіанті із густиною 30 тис./га по обох гібридах (Тутті — 589 м³/га, Ферті — 603 м³/га), а найменше — на ділянках, де густина була максимальною (700 тис./га). Коефіцієнт водоспоживання найменшим був на варіанті із густиною 60 тис./га і становив для гібрида Тутті — 11150,2 м³/т насіння та 1324,7 м³/т насіння для гібрида Ферті, максимальне значення знається у варіанті з густиною 30 тис./га — відповідно 1559,6 і 1683,1 м³/т насіння. Найвищий рівень урожаю забезпечив варіант із густиною рослин 60 тис./га, який становив 2,67 т/га для гібрида Тутті та 2,31 т/га для гібрида Ферті. Збільшення та зменшення густоти стояння рослин призводить до суттєвого зниження врожаю.

УДК 633.854.78

2017.2.198. ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ СОНЯШНИКУ ЗАЛЕЖНО ВІД ЕЛЕМЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЇ / Дмитров С.Г. // Агроном. — 2017. — № 2. — С. 112–114.

Соняшник, елементи технології, гербіциди, ширина міжрядь, норма висіву, продуктивність соняшнику.

Дослідження з вивчення елементів технології вирощування гібридів соняшнику проводили впродовж 2012–2014 рр. у зоні нестійкого зволоження на дослідних ділянках Уманського національного університету садівництва. Для отримання стабільної та високої продуктивності соняшнику в умовах Лісостепу України рекомендовано застосовувати у комплексі такі елементи технології: висівати гібриди соняшнику з при-

родною резистентністю до гербіциду Євро-Лайтнінг із шириною міжрядь 45 або 70 см і нормою висіву 50 тис. насінин на гектар. У разі використання міжрядь 45 см застосовувати гербіцид Євро-Лайтнінг (внесення у фазі 2–4 листків бур'янів) у нормі 1,0 л/га. За умови ширини міжрядь 70 см та значного рівня забур'яненості використовувати систему досходового внесення гербіцидів Харнес 1,7 л/га + Гегагард 2,0 л/га (внесення після сівби, але до сходів із заробкою на глибину 1,5–2,0 см кільчасто-шпоровими котками) у поєднанні з внесенням гербіциду Євро-Лайтнінг (внесення у фазі 2–4 листків бур'янів) у нормі 1,0 л/га по вегетації.

УДК 633.854.78:58.036

2017.2.199. ОСОБЛИВОСТІ МІНЛИВОСТІ ВМІСТУ ОЛІЇ В НАСІННІ ГІБРИДІВ СОНЯШНИКУ ЗАЛЕЖНО ВІД ТЕМПЕРАТУРНОГО РЕЖИМУ ПЕРІОДУ ВЕГЕТАЦІЇ / Масляк К.М., Кириченко В.В., Кузьмишена Н.В. // Вісник Центру наукового забезпечення АПВ Харківської області: наук.-виробн. зб. — Х., 2016. — Вип. 21. — С. 178–186. — Бібліогр.: 15 назв. Шифр 548371.

Соняшник, гібрид, група стиглості, температурний режим, мінливість, вміст олії.

Наведено результати 18-річного (1998–2015 рр.) вивчення вмісту олії в насінні гібридів соняшнику, досліджених у конкурсному випробуванні Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН. Доведено вплив умов року і групи стиглості на мінливість вмісту олії в насінні гібридів соняшнику. Встановлено позитивний кореляційний зв'язок між вмістом олії в насінні і середньою максимальною температурою періоду "цвітіння – фізіологічна стиглість", а також між вмістом олії в насінні і середньою максимальною температурою другої декади червня ($r=0,433$, $P=0,01$). Кореляційна залежність між вмістом олії та середньою максимальною температурою першої декади серпня була від'ємною ($r=-0,411$, $P=0,01$). Гібриди соняшнику різних груп стиглості мають характерні відмінності за реакцією на температурний режим періоду вегетації, що дає можливість використовувати тривалість вегетаційного періоду як механізм уникнення негативного впливу високих температур повітря. Гібриди середньоранньої групи стиглості рекомендовано для одержання продукції високої якості за умови середньої максимальної температури впродовж липня–серпня вище за 27°C.

УДК 633.854.78:631.5

2017.2.200. УРОЖАЙНІСТЬ ТА ЯКІСНІ ПОКАЗНИКИ ГІБРИДІВ СОНЯШНИКУ ЗАЛЕЖНО ВІД ОСНОВНОГО ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ ТА СИСТЕМИ УДОБРЕННЯ / Тоцький В.М., Кохан А.В. // Вісник Центру наукового забезпечення АПВ Харківської області: наук.-виробн. зб. — Х., 2016. — Вип. 21. — С. 86–93. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 548371.

Соняшник, гібрид, основний обробіток ґрунту, мінеральне добриво, побічна продукція, урожайність, вихід олії.

Наведено результати досліджень з вивчення впливу системи удобрення та основного обробітку ґрунту на формування продуктивності гібридів соняшнику в умовах Лівобережного Лісостепу України. Відмічено, що на величину урожаю насіння соняшнику мали вплив як природні фактори (кількість опадів, температурний режим), так і антропогенні (система удобрення, основний обробіток ґрунту, гібрид). Внесення мінеральних добрив і побічної продукції на фоні полицевого обробітку ґрунту сприяло збільшенню врожайності насіння та збору олії з одиниці площі. Максимальну врожайність гібридів Політ, Регіон, Каменяр одержано за внесення мінеральних добрив дозою $N_{40}P_{60}$ на фоні полицевого обробітку ґрунту відповідно 2,84 т/га, 3,13 і 3,34 т/га. За внесення побічної продукції попередньої культури + N_{10} на кожну її тону врожайність гібридів соняшнику була на рівні варіантів азотно-фосфорного удобрення $N_{30}P_{40}$ і знаходилася в межах від 2,78 до 3,20 т/га насіння. Вихід олії з одиниці площі був найвищим за внесення мінеральних добрив дозою $N_{40}P_{60}$ та проведення полицевого обробітку ґрунту — 1207 кг/га, 1322 і 1399 кг/га відповідно гібридів.

УДК 633.854.78:631.527

2017.2.201. РІВЕНЬ ТА МІНЛИВІСТЬ УРОЖАЙНОСТІ ГІБРИДІВ СОНЯШНИКУ В УМОВАХ СХІДНОЇ ЧАСТИНИ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Коломацька В.П., Кириченко В.В.,

Сивенко В.І., Леонова Н.М. // Вісник Центру наукового забезпечення АПВ Харківської області: наук.-виробн. зб. — Х., 2016. — Вип. 21. — С. 158–163. — Бібліогр.: 11 назв. Шифр 548371.

Соняшник, гібрид, урожайність, мінливість, стабільність.

Наведено результати багаторічного вивчення гібридів соняшнику за рівнем та мінливістю урожайності в умовах східної частини Лісостепу України. Підтверджено здатність гібридів соняшнику реалізувати потенціал урожайності понад 4,0 т/га в сприятливі за погодними умовами роки. Відмічено значне коливання урожайності гібридів соняшнику за роками в межах від 2,26 до 4,0 т/га, що пояснюється впливом несприятливих умов для росту та розвитку рослин соняшнику на різних фазах вегетаційного періоду. Гібриди F_1 соняшнику різняться як за потенціалом урожайності, так і за реакцією на умови, що виражається в її рівні та коливанні в роки з різним сполученням екологічних факторів. Визначено нові гібриди ранньостиглої (Форсаж, Атлет) та середньоранньої груп стиглості (Златсон, Стаєр), здатні забезпечити рівень урожайності вище 4,0 т/га. Стабільністю за рівнем урожайності за роками відрізнялись середньоранні гібриди соняшнику Клад та Елістон.

УДК 633.854.78:631.53.02

2017.2.202. ПОРІВНЯЛЬНА ПРОДУКТИВНІСТЬ ЯРИХ ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР НА ТЕМНО-СІРОМУ ҐРУНТІ ЗАХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ / Коник Г.С., Лихочвор А.М. // Збірник наукових праць ННЦ "Інститут землеробства НААН". — К., 2016. — Вип. 2. — С. 49–58. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 548760.

Олійні культури, продуктивність, темно-сірий ґрунт.

Наведено дані польових досліджень урожайності та якості насіння олійних культур. Найвища врожайність серед олійних культур, а саме: ріпаку, рижію, гірчиці білої і сарептської, редьки олійної і льону була в ріпаку ярого — 2,45–2,50 т/га, дещо нижча вона у рижію та льону, відповідно 2,16–2,25 т/га та 2,18–2,23 т/га. Високим вмістом олії характеризується льон — 51,5%, гірчиця сарептська — 45,8 та рижій — 44,3%. Результати аналізу жирокислотного складу показали, що найціннішими у фізіологічному відношенні є олія з льону та рижію. В олії цих культур містяться надзвичайно корисні для здоров'я людини жирні кислоти, з яких лише до 10% насичених жирних кислот і понад 90% — ненасичених. Найбільше міститься кислот: омега-3 — 50,2–57,8%, омега-6 — 19,3–19,8% та омега-9 — 15,8–17,0%. Такий склад сприяє тому, що олія може ефективно зменшувати рівень холестерину і має інші важливі лікувальні властивості.

УДК 633.854.78:631.811.98:631.81.095.337

2017.2.203. ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ РЕГУЛЯТОРІВ РОСТУ РОСЛИН ТА МІКРОДОБРИВА ПРИ ВИРОЩУВАННІ НАСІННЯ БАТЬКІВСЬКИХ ФОРМ ТА ГІБРИДІВ СОНЯШНИКУ / Бурак Ю.І., Огурцов Ю.Є., Чернобаб О.В., Клименко І.І., Клименко І.В. // Вісник Центру наукового забезпечення АПВ Харківської області: наук.-виробн. зб. — Х., 2016. — Вип. 21. — С. 18–24. — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 548371.

Батьківські форми та гібриди соняшнику, регулятори росту рослин, мікродобриво, урожайність насіння, додатковий прибуток.

Показано вплив регуляторів росту рослин і мікродобрива на урожайність та економічну ефективність при вирощуванні батьківських форм та гібридів соняшнику. Визначено, що найбільш ефективними способами підвищення насінневої продуктивності материнської форми Сх2122А є інкрустація насіння з препаратом Домінант, материнських форм Сх808АхХ1002Б, Сх1002АхХ1010Б та гібрида Златсон — інкрустація з наступним обприскуванням препаратом Ноостим або Вермийодіс, батьківської форми Х06135В та гібрида Рюрик — інкрустація насіння препаратом Вермийодіс та інкрустація з наступним обприскуванням препаратом Вермийодіс, батьківських форм Х06134В та Х720В — інкрустація насіння, передпосівна обробка насіння або подвійне застосування визначених регуляторів росту як окремо, так і у поєднанні з мікродобривом, сприяють підвищенню продуктивності батьківських форм соняшнику від 0,06 т/га до 0,23 т/га, а гібридів соняшнику — від 0,16 т/га до 0,37 т/га. Це дає змогу отрима-

ти додатковий прибуток від 51050 грн/га до 78292 грн/га та від 1438 грн/га до 3294 грн/га відповідно.

УДК 635.655:631.5

2017.2.204. ОСОБЛИВОСТІ РОСТУ РОСЛИН СОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД ІНОКУЛЯЦІЇ ТА МОРФОРЕГУЛЯТОРА В УМОВАХ ЛІСОСТЕПУ ПРАВОБЕРЕЖНОГО / Петриченко В.Ф., Чорна В.М. // Сільське господарство та лісівництво: зб. наук. пр. — 2016. — № 4. — С. 42–54. — Бібліогр.: 16 назв.

Соя, Оптімайз, хлормекватхлорид, урожайність.

Вивчено особливості росту стебла та формування насінневої продуктивності сої залежно від впливу комплексного застосування інокуляції бактеріальним препаратом Оптімайз (2,8 л/т) та обробки посівів морфорегулятором хлормекватхлорид різної концентрації. Виявлено, що під впливом хлормекватхлориду на фоні інокуляції відбулося гальмування лінійного росту рослин сої за рахунок зменшення довжини міжвузля та збільшення діаметра стебла, що сприяло посиленню міцності стебла та підвищувало стійкість рослин проти вилягання, створювало технологічні переваги при збиранні врожаю. Максимальну урожайність насіння сорту КіВін — 2,13 т/га, сорту Княжна — 2,14 та сорту Монада — 2,39 т/га було одержано на ділянках, де проводили інокуляцію насіння бактеріальним препаратом Оптімайз та обробку

посівів сої хлормекватхлоридом у фазі бутонізації концентраціями 0,75 і 1,0% розчином.

УДК 635.75:631.5:631.8

2017.2.205. СТРУКТУРА ТА УРОЖАЙНІСТЬ СОРТІВ КОРІАНДРУ ПОСІВНОГО ЗАЛЕЖНО ВІД НОРМ ВИСІВУ ТА СИСТЕМИ УДОБРЕННЯ ЗА ВИРОЩУВАННЯ В ПРАВОБЕРЕЖНОМУ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Каленська С.М., Жовтун М.В. // Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Агронія і біологія. — 2015. — Вип. 3. — С. 173–178. — Бібліогр.: 9 назв.

Коріандр посівний, сорт, норма висіву, норми добрив, урожайність.

Наведено дані щодо особливостей формування елементів структури та врожайності коріандру посівного залежно від сортових особливостей, норми висіву та рівня мінерального живлення. В умовах північної частини Правобережного Лісостепу України за отримання сортових технологій вирощування коріандру посівного його врожайність може сягати 1,0–2,37 т/га залежно від сорту, норм висіву насіння та добрив і природних ресурсів. Встановлено, що найбільш раціональною нормою добрив для сортів Нектар, Оксаніт та Карібе в умовах років проведення досліджень є $N_{90}P_{40}K_{60}$ за норми висіву 2,5 млн шт. насінин на гектар.

634.1/8 Садівництво. Плодівництво

Науковий референт — КАРГІНА О.В.

Науковий консультант — академік НААН КОНДРАТЕНКО П.В.

УДК 634.11/14:631.527

2017.2.206. АЙВО-ЯБЛУНЕВІ МОЖЛИВОСТІ / Лаба А., Васильєва Т. // Садівництво по-українськи. — 2017. — № 3. — С. 32–34.

Яблуня, груша, айво-яблуневі гібриди, гібридизація плодкових культур, горобина, аронія, глід, мушмула, хеномелес, підщепи карликові, селекція плодкових культур, Хмельниччина, Кишинів, Млієво, Інститут садівництва НААН.

Айво-яблуневі гібриди (АЯГ) — це рослини, одержані схрещуванням яблуні з айвою. Найцінніші з них (45 форм) створені у Кишиневі проф. І. Руденком. В Україні на Поділлі проводиться селекційна робота з АЯГ, одним з напрямів якої є створення підщеп, що дають багаті на пектини плоди. Окрім Поділля, ця нова плодова культура зустрічається у Київській і Черкаській областях (Млієво) та Ялті, а за межами України — в Росії, Бельгії, Англії, Польщі. В Україні зосереджено найбільшу світову колекцію АЯГ. В Інституті садівництва НААН на гібридній основі створено першу універсальну підщепу УУПРОЗ-6, яка придатна для щеплення на ній груші, яблуні, айви, горобини, глоду, хеномелесу. Описано особливості АЯГ щодо стійкості до морозу та посухи. Виділено морозостійкість 17-74 × Сокровище (гібрид із трьох видів — айва × яблуня × груша). Зазначено, що є дуже стійкі до морозів гібриди, які на Поділлі за 17 років ніколи не підмерзали. Усі АЯГ посухостійкі, невисокі (3–4 м, дуже рідко — 5,5 м), а деякі з них висотою 1,7–2,5 м. Зауважується, що щеплені на яблуні живці гібридів живуть лише рік, тому АЯГ потрібно щепити на айву. АЯГ — легковкорінювані живцями та відсадками. У досліджах автора і колег зелені живці гібридів 20-72, 33-72, 18-74, 23-74 та інші в теплиці без штучного туману, а лише за поливу вручну вкорінювались упродовж 3–3,5 тижнів, натомість для айви необхідно щонайменше 4–5 тижнів. Добре вкорінюються напівздерев'янілі живці, нарізані на початку серпня, задовільно — здерев'янілі. Більшість АЯГ добре вкорінюються вертикальними відсадками. За підгортання ґрунтом (і без цього) — утворюють на штампках повітряні корені (31-72, 23-72, 20-71, 23-74, 14-72, 16-74 та інші). Дуже важливо для підщеп — сумісність із сортами. Так, несумісний із айвою сорт груші Бере Боск та сорти на його основі, добре приживаються і ростуть на низці форм АЯГ — 15-74, 18-74, 23-74, 14-72 та на деяких формах F_3 (гібриди 3-го покоління). Висвітлено інші технологічні особливості АЯГ, зокрема підщепи УУПРОЗ-6, а також перспективи досліджень.

УДК 634.13:631.541.1

2017.2.207. УНИКАЛЬНОЕ РЕШЕНИЕ ДЛЯ ПРОМЫШЛЕННОГО ВЫРАЩИВАНИЯ ГРУШ ОТ ПИТОМНИКА FLEUREN: ПОДВОЙ АЙВЫ ELINE / Остапенко В. // Овощи и фрукты. — 2017. — № 4. — С. 96–99.

Груша, підщепи груші, сорти груші (Конференція), айва ELINE, айва С, карликові груші, Київська обл.

Висвітлено особливості та переваги вирощування груш на підщепі ELINE (досвід агронома компанії “Розетта Агро” в умовах Макарівського р-ну Київської обл.). Зазначено, що груша Конференція, щеплена на айву ELINE, краще переносить весняні заморозки та морози взимку, ніж на підщепі айви С. Підщепи айви ELINE сумісна з більшістю сортів, дерева — карликові (в інтенсивних садах схема садіння 3×1 м, 3300 дерев/га). Плоди, вирощені на цій підщепі, мають більш гладеньку шкірку порівняно з іншими підщепами. Середня заіржавленість (СЗ) плодів — 5%, максимальна — 15%, що значно менше, ніж СЗ плодів сорту Конференція на айві С (80–90%), маса плодів — 199 г. У перший рік після садіння — зав'язь плодів ≈300 шт., що потребує 2–3-разового нормування.

УДК 634.23:631.527:631.541

2017.2.208. СУЧАСНА ЧЕРЕШНЯ / Дідич Е. // Садівництво по-українськи. — 2017. — № 3. — С. 44–50.

Черешня, підщепи черешні, сорти черешні, селекція черешні у світі, сумісність сортопідщеп черешні, карликова черешня.

Охарактеризовано особливості вирощування сильнорослих та слаборослих дерев черешні. Наведено показники розвитку і врожайності сорту Регіна на різних підщепях (Weiroot 10, Damil, Tabel — Edabris, PHLA, GiSelA-5, Colt, F12/1) у 2004–2009 рр., умісту цукру та кислоти у плодах. Описано особливості слаборослих підщеп серій: GiSelA — 5, 6, 3; WEIROOT і PIKU; P-HL; Damil (CM 61); Tabel Edabriz. Зазначено, що підщепи GiSelA-5 порівняно із пташиною черешнею послаблює ріст дерев на 30–50%, а GiSelA-3 росте слабше на 25%, ніж GiSelA-5. У підщепи Weiroot 72 сила росту як у GiSelA-5, проте вона утворює кореневу парость і дереву потрібна опора, натомість Weiroot 158 послаблює силу росту на 20–30%, не потребує опори, добре вкорінюється, врожайна і не має тенденції до здрібнення плодів як у підщепи Tabel Edabriz. Висвітлено морозостійкість, вимогливість до ґрунтів, удоб-

рення та формування крони. Наведено показники сортів із раннім дозріванням плодів: Рита, Хельга, Дилема, Марта, Казка, Ерлайс, а також несумісності з підщепами сортів: Сам, Гедельфінська, Бурлат, Амбруне, Б'янка, Ван, Техловицька, Хайдегер, Ріван, Кордія, Каресова, Наполеон, Червона Бітнера, Самміт, Стела, Пізня Шнайдера. Визначено, що найсмачніші плоди спостерігаються на деревах черешні, щеплених на GiSelA-5, PHLA та Tabel Edabrız. Метою новітньої селекції черешні є створення сортів, яким будуть властиві: якість плодів (діаметр не менше 30 мм, 11–12 г, вміст цукру вище 16%, вміст кислоти — 0,5–0,6%, висока пружність м'якуша), товарний вигляд та підвищення врожайності завдяки запровадженню самоплідних сортів. Виділено сорти малосхильні до розтріскування плодів: Каресова, Каріна, Сам, Вера, Райнер, Мертон Прем'єр, Пола, Сильвія, Ульстер, Ванда, Кордія, Регіна. Плоди з дерев на підщепах Damił та Weigroot 13 розтріскуються сильніше, ніж щеплених на підщепі Colt. Охарактеризовано несумісні комбінації між сортами і підщепами.

УДК 634.54:631.527

2017.2.209. БІОЛОГІЧНА ЦІННІСТЬ БІЛКА ФУНДУКА ЗАЛЕЖНО ВІД СОРТУ / Балабак О.А., Любич В.В. // Вісник Уманського національного університету садівництва. — 2016. — № 1. — С. 52–55. — Бібліогр.: 9 назв.

Фундук, білок фундука, амінокислоти, горіхи, лейцин, валін, фенілаланін, метіонін.

Проаналізовано вміст білка, амінокислот у горіха фундука залежно від сорту (Степовий, Веселобоківський, Дохідний, Дар Павленка, Лосівський урожайний, Давидівський, Україна-50, Трапезунд, Долинський, Морозівський). Виділено сорти з високим вмістом білка — Морозівський, Долинський, Давидівський та Лосівський урожайний. Біологічна цінність білка фундука низька. Так, у всіх досліджених сортів горіхи мали 5–7 лімітуючих амінокислот (табл.). Найнижчий амінокислотний скор за вмістом триптофану — 5–12%. Серед досліджених сортів горіхи фундука Долинського, України-50 і Трапезунда мають оптимальний амінокислотний скор за 3 амінокислотами. Найбільший вміст незамінних амінокислот у горіхах сортів Морозівський (47,5 г/кг), Україна-50, Трапезунд (46,3) та Долинський (45,2 г/кг).

УДК 634.631.95:632.95:631.427.2

2017.2.210. СТІЙКІСТЬ ТА ДЕСТРУКТИВНА АКТИВНІСТЬ МІКРОБІОТИ ПЛОДОВОГО САДУ ДО СУЧАСНИХ ПЕСТИЦИДІВ / Копча Н.М. // Агроекологічний журнал. — 2017. — № 1. — С. 101–106. — Бібліогр.: 15 назв.

Сади плодової, пестициди у садах, мікробні ценози, ґрунти садів, екологія садів, біоремедіація ґрунтів.

Досліджено рівень стійкості та деструктивної активності епіфітної, ризосферної та ґрунтової мікробіоти плодового саду щодо ципродинілу, лямбда-цигалотрину, дифенокназолу, ізопропіламінової солі гліфосату, які містяться у фунгіцидах (Хорус 75WC, Скор, 250 ЕС), інсектицидах, акарицидах (Карате Зеон, 050CS) та гербіцидах (Раундап). Встановлено, що епіфітні бактерії найстійкіші до дії ципродинілу (Хорус) та лямбда-цигалотрину (Карате) — частка стійких ізолятів становила 90,5 та 88,7% відповідно. При цьому до дифенокназолу (Скор) — 58,4, до ізопропіламінової солі гліфосату (Раундап) — 55,6% стійких ізолятів. Щодо ризосферних і ґрунтових бактерій, то вони виявили наступну стійкість: до ципродинілу — 84,3 і 75,0% та лямбда-цигалотрину — 87,5 і 73,4% відповідно. До дії дифенокназолу ці бактерії були чутливішими, їх стійкість становила 50,0 і 48,4%, до ізопропіламінової солі гліфосату — 64,1 і 59,4% відповідно. Визначено, що серед мікробіоти плодового саду частка бактерій, здатних розкладати лямбда-цилотрин, дифенокназол, ізопропіламіну соль гліфосату, становить 12,5–54,0%, тобто є високою. Зокрема деструкторами пестицидів є 16,9–54,0% епіфітних бактерій, 14,1–31,3 — ризосферних та 12,5–20,3% ґрунтових.

УДК 634.738:631.81

2017.2.211. ПИТАННЯ ГОЛУБИКИ ВИСОКОРОСЛОЙ: СОВЕТИ ПРАКТИКОВ / Вагин О., Донченко П. // Овощи і фрукти. — 2017. — № 5. — С. 83–85.

Лохина, буюхи, добрива для лохини.

Лохина (буюхи) високоросла не потребує багатих на мінеральні речовини органічних ґрунтів. Проте досвід засвідчує,

що приріст урожаю можна одержувати до 30% завдяки 4-разовому щотижневому позакореновому підживленню баковою сумішшю препаратів "Rival", "Хелатин", "Клубника" і "Плантатор 20:20:20" у період активного росту куща. Високорослі сорти за такої технології дали прирости до 40 см, а низькорослі — до 15 см, причому це були 7-річні рослини. За прогрівання ґрунту до 11°C рекомендується вносити Rost-концентрат. Коли наступає період масового цвітіння і вегетативний ріст сповільнюється, система підживлень потребує корекції. При цьому застосування "Хелатин Монобору" підвищує зав'язь плодів (позакореневе підживлення можна суміщати з підкореневим). У кінці плодоношення для кращого засвоєння елементів живлення і перезимівлі рослин підживляють фосфорно-калійними добривами "Плантатор 0:25:50" у суміші з препаратом "Rival". Зауважується, що лохина сприймає азот виключно в амонійній формі, а тому частіше використовують сульфат амонію. Недостатність азотного фону знизить закладання плодкових бруньок та врожай на наступний рік, уповільнить розвиток приросту, зумовить підмерзання через незрілість деревини. Зазначено, що азотні добрива на лохині застосовують тільки до початку літа. Найбільшу потребу в них лохина відчуває у стартовий період вегетації. Доцільно суміщати підкореневе підживлення карбамідом з листовим — комплексним, зокрема "Плантатором 30:10:10" у період активного росту пагонів. До кінця 1-ї половини вегетації застосовують "Плантатор 20:20:20", а у 2-й — "Плантатор 10:54:10". Для лохини важлива також вчасна обрізка.

УДК 634.75:632.937:631.582

2017.2.212. ФІТОСАНІТАРИ ДЛЯ ПОЛУНИЦЬ / Михно М. // Плантатор. — 2017. — № 5. — С. 118–119.

Полуниця, фітосанітари полуниць, чорнобривці, гірчиця біла, редька олійна, овес, гречка, цибуля, сидерати.

Для обмеження популяції нематод на плантаціях полуниць фітосанітарним методом, рекомендується у сівозміні застосовувати чорнобривці (Ч.) розлогі (*Tagetes patula*). Ця рослина завдяки кореневим виділенням стимулює вихід личинок із яєць нематод, які швидко гинуть, не набувши здатності до розмноження. Розлогі Ч. виробляють речовину альфа-тертієніл, що має потужну нематоцидну і фунгіцидну активність. Корені Ч. прямостоячих (*T. erecta*) виробляють її у такій кількості, яка може пригнічувати розвиток деяких чутливих рослин у наступних циклах сівозміни. У коренях Ч. виявлено природний інсектицид контактної дії — піретрин, який зазвичай одержують із квітів далматської ромашки. Ця речовина має сильний вплив на нервову систему комах. Отже, вирощування Ч. у сівозміні впродовж 3–4 місяців зменшує кількість нематод у ґрунті на 80%. Також Ч. застосовують як сидерати. Норма висіву насіння — 3 кг/га; добрива — 150 азоту, 225 калію, 22 фосфору, 39 кальцію та 16 кг/га магнію. Описано застосування інших фітосанітарних рослин у сівозміні полуниць: білої гірчиці, редьки олійної, вівса, гречки і цибулі та механізм їх нематоцидної дії. Вирощування цих рослин буде ефективним у разі невеликої чисельності шкідників. Проте, якщо ділянка надто занедбана, варто комбінувати хімічний і біологічний захист.

УДК 634.8.03:631.674

2017.2.213. ПОЛИВ У ВИНОГРАДНІЙ ШКІЛЦІ / Зеленяньська Н. // Садівництво по-українськи. — 2017. — № 3. — С. 72–75.

Виноградна шкілка, полив винограду, саджанці винограду, зрошення винограду, норма поливна (виноград).

Констатується, що зрошення є найефективнішим агротехнічним прийомом для виходу високоякісного садивного матеріалу винограду. Висвітлено способи зрошення шкілки винограду (ННЦ "Ін-т виноградарства і виноробства ім. В.Є. Таїрова"): поверхнєве (ПЗ), внутрішньоґрунтове (ВГЗ), дощування (ДЗ) і краплинне (КЗ). Зокрема ПЗ передбачає напуск води по стрічках, рівчаках та короткочасне затоплення. Для ВГЗ у ґрунт на глибину 0,1–0,7 м закладають труби-зволжувачі. Цей спосіб зрошення зберігає структуру ґрунту, ощадно витрачає воду та не заважає обробітку ґрунту, проте його застосовують лише на ґрунтах із високою капілярністю. Перевагою ДЗ є механізація, автоматизація і нормування поливу. У багаторічних плодкових насадженнях, овочівництві та баштаництві застосовують здебільшого КЗ. А на практиці

для виноградної шкілки (ВШ) полив здійснюють найчастіше по рівчаках і дощуванням, хоча ці способи мають свої недоліки. Описано дощувальний режим зрошення, який дає змогу одержувати стандартні кореневласні саджанці із середньою довжиною приросту — 82 см, довжиною визрілої частини — 37 см і 10 п'ятковими коренями (вихід 67%). Найбажанішим для ВШ вважається КЗ, за якого вологість ґрунту може бути диференційованою. У період укорінення щеп її підтримують на рівні 90% НВ, потім до кінця періоду вегетації — 80% НВ. Зауважується, що терміни поливу необхідно призначати відповідно аналізу вологості ґрунту. Наведено показники щодо визначення поливної норми залежно від об'ємної маси ґрунту, найменшої вологоємності і вологості ґрунту перед поливом у шарі ґрунту глибиною 80 см, м³/га. Конкретизуються методики і формули щодо розрахунків поливної норми, глибини зволоження і термінів поливу виноградної шкілки.

УДК 634.8:632.3:602

2017.2.214. ОПТИМІЗАЦІЯ БІОТЕХНОЛОГІЇ ОТРИМАННЯ ВИХІДНОГО МАТЕРІАЛУ ВИНОГРАДУ, ВІЛЬНОГО ВІД ВІРУСУ СКРУЧУВАННЯ ЛИСТЯ ВИНОГРАДУ / Мулюкіна Н.А., Зеленянська Н.М., Іванова-Ханіна Л.В., Карастан О.М., Лосева Д.Ю. // *Виноградарство і виноробство: міжвід. темат. наук. зб.* — О., 2016. — Вип. 53. — С. 151–154. — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 06 548973.

Виноград, вірус скручування листя, мікросателітні маркери винограду, саджанці винограду, культура меристеми, біотехнологія у виноградарстві.

Висвітлено оптимізовані прийоми (ННЦ “Ін-т виноградарства і виноробства ім. В.Є. Таїрова”) для одержання вихідного матеріалу сортів і клонів винограду, вільного від 3-го серотипу вірусу скручування листя винограду (ВСЛВ 3). Для визначення відсутності негативного впливу прийомів оздоровлення на генетичну стабільність сорту Каберне Совіньйон, застосовано ідентифікацію за допомогою мікросателітних маркерів (локуси: VVS2, VVMD7, VVMD27, VRZAG62, VRZAG79, VVMD28, VVMD32). За результатами досліджень зроблено висновок, що оптимізований за співвідношенням “розмір меристеми / концентрація рибавірину” метод культури меристем (КМ) у сполученні із хемотерапією рибавірином (ХР) показав високий рівень видалення ВСЛВ-3 — 75% здорових рослин проти 63% порівняно із КМ без ХР. Мікросателітний аналіз рослин після проходження КМ та КМ із ХР засвідчив ідентичність характеристик за 7 МС-локусами, що означає генетичну стабільність генотипів після процедур оздоровлення та їх ідентичність із вихідним сортом винограду Каберне Совіньйон. Показано можливість використання скринінгу в культурі *in vitro* на оптимізованих провокаційних середовищах із 35% сорбітолом на наявність/відсутність симптомів скручування листя винограду Каберне Совіньйон як методу попередньої оцінки для зменшення вибірки тестування методом ІФА.

УДК 634.85:678.746.47:547.972.3

2017.2.215. ОЦІНКА ПОЛІФЕНОЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ СОРТІВ ВИНОГРАДУ СЕЛЕКЦІЇ ННЦ “ІВІВ ІМ. В.Є. ТАІРОВА” / Власов В.В., Ковальова І.А., Мулюкіна Н.А., Росова В.В., Левицький А.П. // *Виноградарство і виноробство: міжвід. темат. наук. зб.* — О., 2016. — Вип. 53. — С. 57–62. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 06 548973.

Виноград технічних сортів, біофлавоноїди, поліфеноли, флавоноли, сушло, виноматеріали, харчова промисловість, лікарські препарати, вітамін Р.

Проаналізовано фенольні речовини у суслі та виноматеріалі 9 червоних (ЧВ) та 14 білих (БВ) технічних сортів винограду селекції ННЦ “ІВІВ ім. В.Є. Таїрова”. Серед ЧВ найвищим умістом поліфенолів (П.) у суслі і виноматеріалі характеризуються сорти Одеський чорний — 2290 мг/дм³ та клон Мерло VCR-1 — 851,1 мг/дм³, серед БВ — Сухолиманський білий — 256,8 та клон Тельти курок-7131 — 565,6 мг/дм³. Листя технічних сортів винограду відрізняється за вмістом П. та перевищує відповідні показники суслі і виноматеріалів у десятки та сотні разів. Загальний уміст П. у листі (вісшеному та подрібненому) становить 23,01–62,69 г/кг; у бік їх зменшення сорти розташовані у порядку: Ароматний (62,69 г/кг) > Рубін таїровський (42,09) > Сухолиманський білий (38,04) > Одеський чорний (37,23 г/кг). Серед поліфенольних речовин

у листі винограду переважають флавоноли (61–83%), фенольні кислоти становлять 8–17%, окрім Одеського чорного, у складі листя якого на 2-му місці — катехін-подібні П. — 16,9%. Отже, листя винограду — багате джерело поліфенольних сполук, в основному біофлавоноїдів, представлених кверцетин-подібними речовинами, які мають властивості вітаміну Р (ангіопротектори). Із досліджених сортів винограду сорт Одеський чорний в осінньому листі містить найбільше поліфенолів, ніж інші сорти і може бути джерелом Р-вітамінних речовин у виробництві продуктів харчової промисловості та фармакологічних препаратів.

УДК 634:582.688.4

2017.2.216. АКТИНІДИЯ — ДЕЛИКАТЕСНА ЯГОДА В НАШЕМ САДУ / Хронов Н.В. // *Овощи и фрукты.* — 2017. — № 1. — С. 44–48.

Актинидія, сорти актинидії.

Представлено зимостійкі сорти актинидії селекціонера Елли Колбасіної та її колег: середньоранні — Елла і Пам'яті Колбасіної (маса плодів — 5,7 і 9,5 г відповідно, вміст вітаміну С — понад 1500 мг%); раннього достигання — Надежда (3,0 г, 1200 мг%) та Услава (4,0 г, 1900 мг%); середньопізній — Чемпіон (...2800 мг%). Найпоширеніший вид — актинидія коломикта (регіони Росії) є найзимостійкішим (до -43°C). Рідше зустрічається вид полігама. Описано особливості розмноження і вирощування, враховуючи що актинидія — дводомна рослина. Найбільш поширений спосіб розмноження — зелене живцювання. Вкорінюють живці в парниках або плівкових теплицях, найоптимальніша t — 24–28°C, вологість — 95%. Важливо висаджувати на ділянку ранньої весни до початку вегетації, 2–3 м між кущами (чоловічі і жіночі), обов'язково шпалера та дренаж на щільних ґрунтах, а також мульча та удобрення залежно від поживності ґрунту і притінення молодих рослин. Надземну частину після садіння рекомендується вкорочувати до висоти 10–12 см, залишаючи на кожному пагоні по 5–6 бруньок. З віком рослини підживлюють внесенням аміачної селітри весною та компостом восени, або 3–4 кг/м² добре перепрішаним перегноем. На зиму рослини краще вкривати, а починаючи з 5-річного віку проводити щорічну обрізку хворих і старих пагонів, зламаних, або тих, що ростуть усередину крони. Обрізку важливо здійснювати посеред літа або ж пізньої осені, а не в кінці зими.

УДК 634:582.973:631.527

2017.2.217. ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ САДИВНОГО МАТЕРІАЛУ ЖИМОЛОСТІ ЇСТІВНОЇ (LONICERA EDULIS TURCZ.) / Поліщук В.В., Балабак А.Ф., Варлаценок Л.Г. // *Вісник Уманського національного університету садівництва.* — 2016. — № 1. — С. 56–60. — Бібліогр.: 8 назв.

Жимолість їстівна, сорти жимолості, укорінювання жимолості, живцювання жимолості, стимулятори росту рослин, ростові речовини (КАНО), регенераційна здатність живців.

Об'єктом досліджень були інтродуковані сорти жимолості їстівної (ЖІ): Богдана, Дончанка, Голубе веретено, Медведиця, Синя птиця, Скіфська, Степова, Томічка, Українка і Фіалка. Встановлено можливість розмноження ЖІ методом стеблового живцювання. За показниками зеленого живцювання її віднесено до середньовкорінюваних рослин. В умовах туманоутворювальної установки в контрольному варіанті (без обробки ростовими речовинами) майже у всіх сортів період коренеутворення становив 20–25 діб. Такі живці утворювали, переважно в базальній частині, калюс або первинні анатомічні корені, тому взимку вони ослаблені і часто гинули. Показано ефективність застосування фізіологічних активних речовин — КАНО та β-ІМК — препаратів розчину калійної солі та індолилмасляної кислоти в різних концентраціях (5–35 мг/л) для обробки ЖІ (живцювання у 1-й декаді червня 2015 р.). Так, у фазі інтенсивного росту в довжину масові калюсові утворення з'являлися через 5–8 діб після висаджування живців на вкорінювання за оптимальної концентрації КАНО — 5–10 мг/л. Ефективність регуляторів росту залежала від строків живцювання. Кращі результати щодо вкорінення були у живців ЖІ таких сортів: Богдана (52,3%), Медведиця (73,1%) та Фіалка (54,7%). Водночас слабше вкорінювання мали сорти: Степова (49,8%), Голубе веретено (40,1%), Синя птиця (34,9%) і Томічка (30,6%). Величина приросту надзем-

ної частини укоріненого живця варіювала у сортів і залежала від умов місця укорінювання та дорощування. Найкраще вкорінення і розвиток зелених живців досліджуваних сортів

Жі були за обробки водним розчином КАНО — 15–20 мг/л упродовж 12 годин за температури розчину 20–25°C.

635.1/.8 Овочівництво. Городництво

Науковий референт — РОМАНЧУК Л.О.

Науковий консультант — академік НААН ХАРЕБА В.В.

УДК 633.3/.5:631.4/.5:001

2017.2.218. ДО МЕТОДИКИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ОРГАНІЧНОМУ ЗЕМЛЕРОБСТВІ / Камінський В.Ф., Корсун С.Г. // Збірник наукових праць ННЦ "Інститут землеробства НААН". — К., 2016. — Вип. 2. — С. 3–12. — Бібліогр.: 11 назв. Шифр 548760.

Землеробство органічне, родючість ґрунту, технології органічного землеробства, агроценоз, методика наукових досліджень.

Обґрунтовано окремі аспекти методики наукових досліджень в органічному землеробстві (ОЗ) з використанням теоретичних методів — абстрагування, узагальнення, аналіз і синтез, індукція і дедукція. Зазначено, що розширення масштабів ОЗ потребує детального і системного дослідження процесів, які відбуваються в агроєкоценозах, а для цього необхідно доповнити існуючу теорію дослідної справи окремими положеннями, продиктованими вимогами ОЗ. Обов'язковим є: візуальне обстеження стану верхнього шару ґрунту в період інтенсивного росту і розвитку кореневої системи рослин; ретельне дослідження якості одержаної продукції рослинництва, щорічний контроль структури ємності ґрунтового вбирного комплексу, якості гумусу, забезпеченості рослин основними поживними елементами. Потрібно періодично контролювати об'ємну масу, шпаруватість, щільність, водотривність агрегатів, активну та потенційну кислотність, ступінь засоленості ґрунту, вміст обмінного алюмінію, валових форм фосфору і калію, кількість токсичних речовин, інтенсивність респірації ґрунту, нітрифікаційну здатність і целюлозоруйнівну активність едафотопу.

УДК 635.1/.7:631.117:631.5:551.58

2017.2.219. ВИРОЩУВАННЯ ОВОЧІВ ЗА ГЛОБАЛЬНОЇ ЗМІНИ КЛІМАТУ / Книш В. // Плантатор. — 2017. — № 2. — С. 120–121.

Овочівництво, клімат (глобальні зміни), жаростійкість рослин, технологія вирощування овочів за посухи.

Висвітлено особливості вирощування овочів за глобальної зміни клімату. За песимістичними прогнозами Канадського кліматичного центру географічні зони змістяться на північ до 200–300 км, у лісостеповій і степовій зонах не вистачатиме вологи. Загальна біологічна продуктивність знизиться на 10–20%, а в окремих районах — до 30–40%. Майбутні посухи в Степу України (особливо в Одеській, Херсонській і Миколаївській областях) можуть викликати падіння с.-г. виробництва, причому найбільші зміни припадуть на найближчі 2–3 десятиріччя. Наростатимуть екологічні проблеми, з'являться нові нетипові для регіону види хвороб і шкідників, може зменшуватися конкурентоспроможність вітчизняного аграрного виробництва на світовому ринку. Вітчизняними вченими здійснено низку досліджень з метою розроблення і запровадження технологій вирощування овочевих і баштанних рослин, адаптованих до жорстких умов Півдня України, викликаних глобальними змінами клімату. Найважливішими технологічними рішеннями за цим напрямом є херсонська технологія вирощування кавунів, динь і кабачків з використанням тимчасового плівкового укриття, яка дає змогу одержувати продукцію на 25–30 днів раніше, ніж за базовою технологією; ресурсоощадна технологія вирощування динь безрозсадним способом у плівковій теплиці на сонячному обігріві, що забезпечує врожайність на рівні 5 кг/м² на 36–40 днів раніше, ніж за звичайних умов; енергоощадна технологія вирощування помідора, перцю солодкого і баклажанів у плівковій теплиці на сонячному обігріві, завдяки чому можна розширити період надходження свіжої продукції на 30–40

днів; технологія вирощування помідора, перцю солодкого і баклажанів за краплинного зрошення з мульчуванням ґрунту чорною плівкою, що скорочує зрошувальну норму та кількість поливів на 35–43%, підвищує врожайність на 12–18%, прискорює дозрівання на 9–12 днів. Удосконалено спосіб одержання розсади щепленого кавуна та технологія його вирощування, які забезпечують підвищення стійкості рослин проти абіотичних і біотичних чинників урожайності та якості плодів порівняно з кореневласним кавуном. Паралельно вивчалось раціональне використання ґрунтової вологи й енергії фотосинтетично активної радіації. Зазначено, що головним у вирішенні проблеми дефіциту вологи під час вирощування баштанних культур має стати зрошення.

УДК 635.128:631.55.563

2017.2.220. ЗБИРАННЯ І ЗБЕРІГАННЯ СЕЛЕРИ / Адаменко Д. // Плантатор. — 2017. — № 1. — С. 72–73.

Селера, різновиди селери, збирання селери, зберігання селери.

Наведено дані щодо збирання і зберігання цінної овочевої культури — селери культурної (*Apium graveolens* L.). На сьогодні культивують 3 різновиди селери (С.): листовка, черешкова і коренева. Коротко охарактеризовано кожний різновид С. У С. листової листки збирають у міру відростання протягом усього літа. У цього різновиду листки та корені не збирають окремо, а найчастіше викопуєть цілісно, прикопуєть у теплиці, щоб продовжити термін збирання на пізніший період осені. Свіжозібрані листки складають у поліетиленові пакети або будь-яку іншу ємність і заморожують у холодильних камерах, а також подрібнюють, висушують і зберігають у герметичній упаковці. Зазвичай урожай С. збирають до настання сильних заморозків на поверхні ґрунту (у регіонах із теплим кліматом — у листопаді, у північних — на початку жовтня). Зібрані коренеплоди кореневої С. складають на зберігання в сухе добре провітрюване приміщення. Продукт має бути без механічних пошкоджень, цілісним, без наявних ознак щодо ураження хворобами і шкідниками, сухим і типовим для певного сорту. За комбайнового способу збирання С. зростають не лише втрати в масі, а й частішають механічні травми. Середня врожайність листків та черешків С. становить 24–40 т/га, коренеплодів — 65–80 т/га. У свіжій С. черешки мають бути яскраво-зеленими й досить ламкими, оскільки еластичні черешки свідчать про те, що вони не шойно зібрані. Слід контролювати, щоб у черешкової С. не з'явилася передчасно насіннева стрілка. Коренеплоди С. зберігають у малооб'ємних траншеях, штабелях та стелажах або в тарі, присипаних зверху вологим піском або ґрунтом не менше ніж 70%. Зазначено, що за температури повітря в овочесховищі не вищій ніж 1–2°C та відносної вологості 90%, коренеплоди зберігаються до 6–8 місяців. Листкова і черешкова С. може зберігатися в овочесховищах не більше як 1,5–2 місяці. Найкраще зберігається коренеплідна селера в холодильній камері (до 6 місяців).

УДК 635.13:631.526.32:631.17

2017.2.221. РАННЯ МОРКВА / Адаменко Д. // Плантатор. — 2017. — № 1. — С. 70–71.

Морква рання, сорти і сортотипи моркви, технологія вирощування моркви.

Розглянуто питання щодо правильного підбору сортотипів та сортів моркви (М.) й особливостей технології її вирощування. Вітчизняні сорти М. поділяють на 10 сортотипів, 7 з яких основні: Амстердамський, Нантський, Паризька каротель, Флаке (або Валерія), Берлікум, Шантане та міні-морква.

Три сортотипи: Берлікум / Нантський, Флаке / Каротинний та Шантане / Девперс — перехідні. Зарубіжна селекція налічує понад 20 сортотипів. Наведено стислі характеристики 10 сортотипів М. Слід зазначити, що М. краще росте на добре освітлених ділянках і вибаглива до попередників. Ґрунт має бути досить пухким, з нейтральною реакцією (рН 6–7), цілком забезпечений поживними речовинами. Найкращими попередниками є бобові і зернові культури, а найгіршими — петрушка і пастернак. Бажано повертати М. на попереднє місце вирощування не раніше ніж через 3–4 роки у зв'язку з ризиком збільшення кількості шкідників та збудників хвороб. Наведено низку заходів для покращання схожості насіння. Сіють М. широкорядним або стрічковим способами. Популярності набуває гребенева сівба М., коли висівають переважно середньостиглі та пізньостиглі сорти в районах з достатнім зволоженням або на зрошуваних землях. Насіння М. проростає за температури 3–5°C. Оптимальною ж для нормального росту і формування якісних коренеплодів є температура повітря 20–22°C. Висівати насіння слід у вологий Ґрунт на глибину до 2 см, з нормою висіву 100–200 насінин на погонний метр за широкорядної сівби та 100–200 насінин на метр за стрічкового способу за умови схожості насіння не менше 75%. Догляд за посівами М. складається зі своєчасних і якісних міжрядних обробітків, боротьби з бур'янами, хворобами і шкідниками, а також поливів за потребою.

УДК 635.262:339.13

2017.2.222. ТЕНДЕНЦІЇ РИНКУ ЧАСНИКУ / Гнип Г. // Плантатор. — 2017. — № 1. — С. 42–43.

Часник, ринок часнику, проблеми вирощування часнику.

Висвітлено тенденції ринку часнику (Ч.) в Україні і світі. Зазначено, що інтерес до часнику зростає через маржинальність бізнесу, яка становить мінімум 100%. Інвестиції в цю галузь стримують високі видатки на старті. Україна споживає у свіжому вигляді 6–8 тис. т Ч., близько 4 тис. т — у переробленому. Українські виробники вийшли на європейську собівартість. Витрати на гектар становлять 11–12 тис. доларів без урахування вартості основних засобів виробництва та інфраструктури. Крім того, новітнє сховище для Ч. коштує 1300 дол. за тону зберігання. Ціна на часник (як відпускна, так і продажна) всередині України сильно завищена через нестачу сировини (90–100 грн/кг). Українське виробництво вже 3 роки на підйомі. У галузь в 2016 р. було зроблено серйозні вливання капіталу. Створено підприємства, які через 5 років планують висаджувати кілька тисяч гектарів Ч. Тисяча гектарів промислових полів цього овочу одразу може покрити потребу в ньому України. Відомо про 2 таких проекти: один — з іноземним капіталом (орієнтований на експорт), другий — вітчизняний, планує працювати на внутрішній ринок, але ринки збуту можуть змінитися. Головна ідея — не виробляти сировину, а створювати справжній оцінений продукт. В українському виробництві Ч. поглиблилися старі проблеми. Ринок наповнений як псевдовиробниками, так і псевдоселекціонерами (у зв'язку з руйнуванням старої системи контролю за селекційною роботою). В Україні неправильно організовано технологічний ланцюжок “від поля до столу”. Ритейлери не забезпечують правильне зберігання. У великих проєктах з вирощування Ч. 51% успіху — спеціалізовані сховища. Зберігання 1 тис. т Ч. — це 1,5 млн євро в будівництво. Наразі йде революція зберігання, упроваджуються нові технології охолодження і створення мікроклімату. У Європі переобладнати готове приміщення коштує до 800 євро на тону майбутнього зберігання, що впливає на собівартість продукції. Слід зазначити, що міжконтинентальні перевезення призвели до глобальної завирусованості садивного матеріалу. Через глобалізацію місцевим виробникам доводиться конкурувати з фермерами навіть інших континентів. Українські фермери не мають переваг європейських колег, зокрема дешевих кредитів і програм допомоги.

УДК 635.31:631.5

2017.2.223. СПАРЖЕВІЕ ПЕРВОПРОХОДЦІ / Малиновский Б. // Овощеводство. — 2017. — № 5. — С. 14–15.

Спаржа, вирощування спаржі, сорти спаржі.

Висвітлено досвід вирощування спаржі (С.) в Україні (с. Небелиця, Макарівський р-н, Київська обл.). Навесні 2016 р. фірма “Розетта Агро” висадила на своєму демонстраційному

полі 3 сотки С.: по 1 ряду площею в сотку сортів Гролім, Гійнлім і Баклім, посадковий матеріал яких завезено з голландського розсадника De Kemp. Ґрунт на демонстраційному полі легкий, якраз такий, який потрібен для вирощування білої спаржі. Для одержання зеленої С. механічний склад Ґрунту не має великого значення. Після боронування з метою закриття вологі ранньою весною і після того, як земля прогрілася, самим звичайним плугом було зроблено траншеї, куди висадили кореневища: половину ряду на глибину близько 15 см, іншу — на 20–25, щоб у подальшому половину площі кожного сорту вирощувати на білу С., а іншу — на зелену, оскільки більшість сортів С. можна вирощувати і на білу, і на зелену. Перед висаджуванням ділянку добре удобрили — було внесено перегній з розрахунку 60–80 т/га і по 60–80 кг/га макроелементів. У подальшому час від часу вручну прополювали бур'ян. Слід зазначити, що С. непогано перенесла засуху без поливу. У кінці періоду вегетації наземну зелену масу скошили. Збирання першого врожаю зеленої С. відбувалося 12 квітня. Найрозвинутішими виявилися рослини сорту Гійнлім (зелена і біла С.). Спочатку зрізували не найдовші, а найтовстіші стебла, оскільки вони якісніші і дорожчі. Другим за рівнем розвитку після Гійнліма виявився сорт Гролім, а за ним — Баклім. Інтервал між строками дозрівання різних сортів приблизно тиждень. Намічено подальший технологічний план вирощування С.: накриття спеціальною двосторонньою плівкою (чорною з одного боку, і білою з іншого) для прискорення чи затримки дозрівання, налагодження системи краплинного зрошення на перші 2–3 роки, реєстрації вищезгаданих сортів і подання на реєстрацію сорту Аспалім. Вибирання на спаржевій плантації необхідно робити кожні 2–3 дні, але до 22 червня вибирання С. слід закінчити, оскільки спаржа не встигне накопичити запас поживних речовин для наступного врожаю.

УДК 635.615:546.175

2017.2.224. НІТРАТИ В БАШТАННИХ / Накльока О. // Плантатор. — 2017. — № 2. — С. 122–125.

Баштанні культури, кавун, нітрати в овочах, накопичення нітратів, добрива мінеральні, гербіциди, зменшення кількості нітратів.

Розглянуто питання щодо накопичення нітратів (Н.) у баштанній продукції і шляхи їхнього зменшення. Нітрати — природний продукт біохімічного кругообігу сполук азоту в біосфері. Шкідливими вони стають лише тоді, коли їх кількість значно перевищує допустимі норми. Для людини досить безпечною добовою дозою Н. є 150–200 мг. Для дорослої людини гранично допустима добова доза становить 500 мг, а 600 уже є токсичною. Проаналізовано причини надмірного накопичення Н. у рослинах, зокрема такі як: внесення високих доз азотних добрив на фоні незбалансованого співвідношення інших макро- і мікроелементів; підвищена сухість повітря і Ґрунту, що настала після надмірного зволоження (особливо в період досягання врожаю); порушення синтезу вуглеводів, затінення рослин і тривала похмура погода; надмірне азотне живлення рослин за підвищеної вологості та пониженої температури повітря і Ґрунту. Застосування мінеральних добрив у незбалансованому за основними елементами живлення співвідношенні є однією з причин забруднення продукції. Для умов України оптимальним для більшості овочевих і баштанних культур вважається співвідношення N:P₂O₅:K₂O=1:0,9:0,8. Посилення накопичення рослинами нітратного азоту відбувається за використання гербіцидів, особливо на основі похідних феноксиоцтової кислоти. Нітратний азот не вбирається Ґрунтом, легко розчиняється у воді, проникає в глибші шари і швидко поглинається рослинами, тому нітратні, а також аміачно-нітратні солі слід використовувати для підживлення рослин під час вегетації, а також для внесення в невеликих дозах у рядки та гнізда під час сівби та висаджування розсади. Коливання вмісту Н. у рослинах залежить також від рівня освітленості (подальше перетворення на білок) і від температурного режиму. У плодах дині й гарбуза Н. міститься вдвічі більше, ніж у кавунів, незалежно від умов року. Ранні сорти усіх баштанних культур за рівних умов акумулюють Н. більше, ніж середньостиглі та пізньостиглі. Збільшення кількості Н. у плодах у вологі й прохолодні роки пов'язують зі спалахами фузаріозу й антракнозу. Наведено ключові поради щодо зменшення кількості нітратів у баштанних рослинах.

УДК 635.615:631.147

2017.2.225. ОРГАНІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОЩУВАННЯ КАВУНА / Книш В., Осипенко С. // Овощеводство. — 2017. — № 4. — С. 50–53.

Кавун, органічна технологія вирощування кавуна, гумінові препарати.

Досліджувався новий клас органічних добрив — гумінових препаратів без хімічних сполук, які застосовувалися в органічній технології вирощування кавуна (К.). Новий препарат органічного походження, створений на принципово новій технологічній платформі, названо “Біо-гель” (стара назва “Гумат-гель”). Крім гумінових сполук та природних макро- й мікроелементів, він містить ще і велику кількість корисної мікробіоти та продукти її життєдіяльності: ферменти, амінокислоти й вітаміни. При цьому він легко розчиняється у воді та не спричиняє жодної негативної дії на комах, птахів і людей. Передозування препарату, як і опіки рослин, ні теоретично, ні практично неможливі. Високу ефективність нового продукту доведено як на наукових, так і практичних полігонах. Наведено результати дворічних досліджень препарату на Півдні України, в умовах екстремально високих температур (часом у деякі години вище 60°C на поверхні ґрунту). Важливо підкреслити, що високі агротехнологічні й економічні результати одержано лише за допомогою органічних способів впливу на врожайність К. Встановлено, що застосування “Біо-гелю” забезпечує одержання сходів на 2 доби та досягання плодів на 8 днів раніше за контроль, підвищення біологічної активності ґрунтових мікроорганізмів у 2–2,5 раза, зменшення коефіцієнта водоспоживання, тобто кількості ґрунтової води на формування 1 т плодів, — на 20–22%; підвищення врожайності за передпосівної обробки насіння — на 9,9%, а за комбінованого застосування препарату — на 32,5%, поліпшення якості плодів та зменшення в них кількості нітратів, одержання найвищого економічного ефекту: за обробки насіння в дозі 2 л/т і обприскування рослин у дозі 2 л/га рентабельність виробництва становила 84% за собівартості продукції 488 грн/т.

УДК 635.615:631.541:581.43:631.674.6

2017.2.226. ФОРМУВАННЯ КОРЕНЕВОЇ СИСТЕМИ РОСЛИН ЩЕПЛЕНОГО КАВУНА ЗА КРАПЛИННОГО ЗРОШЕННЯ / Книш В. // Овощеводство. — 2017. — № 5. — С. 33–36.

Кавун, щеплення кавуна, зрошення краплинне, коренева система кавуна, урожайність щепленого кавуна.

Здійснено дослідження з удосконалення технології вирощування кавуна (К.) за умов краплинного зрошення. Досліджували К. сорту Княжич кореневласний та щеплений (підщепа лагенарія). Встановлено, що потужність розвитку кореневої системи рослин щепленого К. значно вища, ніж кореневласного. У середньому на одну рослину в шарі ґрунту 0–50 см загальна суха маса коренів щепленого К. становить 712,9 г, тоді як кореневласного — 476,7 г. Слід зазначити, що розподілення кореневої системи кореневласного та щепленого К. за профілем при краплинному зрошенні однакове — близько 98% коренів зосереджено в шарі ґрунту 0–30 см. Рослини щепленого К. у шарі ґрунту 0–20 см формують близько 90% маси коренів, тоді як у шарі 20–30 см — лише 8%, а рослини кореневласного К. — 84,6 і 13,5% відповідно. Виявлені особливості формування кореневої системи К. підтверджують, що при його вирощуванні за краплинного зрошення достатньо зволожувати ґрунт до глибини 30 см. З'ясовано, що розвиненіша коренева система підщепа сприяє повнішому розкриттю потенційних можливостей росту і розвитку прищепленої рослини К. та підвищенню її продуктивності. Результати досліджень засвідчили, що прибавка врожайності за вирощування щепленого кавуна становить 17,8 т/га (27,2%) порівняно з кореневласною культурою.

УДК 635.621.3:631.559:631.531.044(477.4+292.485)

2017.2.227. ПРОДУКТИВНІСТЬ ТА ДИНАМІКА ПЛОДОНОШЕННЯ КАБАЧКА ЗАЛЕЖНО ВІД СХЕМИ РОЗМІЩЕННЯ РОСЛИН В УМОВАХ ЛІСОСТЕПУ ПРАВОБЕРЕЖНОГО / Чернецький В.М., Паламарчук І.І., Чередниченко Л.І. // Сільське та лісове господарство. — 2016. — № 3. — С. 178–184. — Бібліогр.: 8 назв.

Кабачок, продуктивність кабачка, плодоношення кабачка, сорти кабачка, схема розміщення рослин кабачка.

Вивчався вплив схем розміщення рослин кабачка (К.) на продуктивність та динаміку плодоношення в умовах Правобережного Лісостепу. Результати дослідження засвідчили, що схема розміщення та густота стояння рослин мають істотний вплив на ріст і розвиток цієї культури. Найсприятливіші умови для формування плодів К. сорту Золотинка в Лісостепу Правобережному склалися за вирощування рослин за схемою 120×30 см (27,8 тис. шт./га), яка забезпечила 68 т/га товарного врожаю. Найбільший відсоток раннього і пізнього врожаю одержано теж на цьому варіанті (5,6% — 3,8 т/га) та (0,9% — 1,3 т/га) відповідно.

УДК 635.64:631.527.5

2017.2.228. ТОМАТИ НОВОГО ПОКОЛЕННЯ / Ковач Т. // Овощеводство. — 2017. — № 4. — С. 44–45.

Помідор індетермінантний, гібриди помідора, помідори жовті і рожеві.

Проаналізовано головну тенденцію на ринку помідора (П.) — ріст популярності гібридів з рожевими і жовтими плодами. Звичайний червоний П. не здає позицій і залишається наймасовішим у виробництві, однак ринок активно розвивається, та інші сегменти стрімко ростуть. Зауважується, що хоча обсяги виробництва рожевого і жовтого П. поступаються червоному, але їх вартість значно вища. Знайти достойні гібриди з розумним співвідношенням ціна/якість не так легко. Компанія Kitano seeds одна з перших запропонувала фермерам унікальні рожеві і жовті індетермінантні П. для плівкових теплиць. Вони не потребують високих технологій, а їх адаптація до перепадів температур дуже важлива для одержання повноцінного врожаю. Якість П. KS10 F₁, KS38 F₁ і Кібо F₁ — кращі в даному сегменті ринку, а конкурентна ціна робить їх доступними для фермерів. Це П. нового покоління — унікальні, невибагливі у вирощуванні, смачні і корисні. Їх відпускні ціни досить високі, а популярність на ринку постійно зростає. Наведено короткі характеристики вищезазначених гібридів.

УДК 635.64:631.531.031:631.81

2017.2.229. ПИТАННЯ РАССАДИ ТОМАТА / Елинская З. // Овощеводство. — 2017. — № 2. — С. 18–19.

Помідор, розсада помідора, живлення розсади помідора.

Розглянуто оптимальну схему живлення помідора (П.) у розсадний період, враховуючи, що для одержання якісної розсади велике значення мають також підбір насіння, підгодівка ґрунтового субстрату, дотримання режиму вологості і температури. Згідно з новим ДСТУ 7160:2010, посівні параметри кондиційного насіння П. такі: сортова чистота — не нижче 97–98%; схожість — не нижче 75–80%. Для П. оптимально вважається маса 1000 насіння 2,6–3,3 г. Хороші фізичні властивості субстрату забезпечують повноцінний газообмін і формування потужної кореневої системи та надземної частини рослин, що сприяє швидшому розвитку розсади і більш ранньому плодоношенню рослин після пересаджування. Структура, водо- і повітряємність субстрату за касетного вирощування розсади мають відповідати вимогам технології вирощування культури, як і рівень рН і вміст поживних елементів у ньому (табл. 1). За дотримання температурного режиму і достатньої освітленості (мінімум 40 тис., оптимум — 80 тис. лк) норму азоту можна збільшити на 20%. При підготовці субстрату для пікірування розсади вміст магнію бажано збільшити до 200 мг, а кальцію — до 220 мг. Оптимальні умови для вирощування розсади П. наведено в табл. 2. За формування в розсади 2–3-ї пари листків, баланс основних поживних речовин необхідно зсунути в бік фосфору і калію для того, щоб одержати пропорційно розвинуту відносно вегетативної частини кореневу систему. За умови регулярних помірних поливів з внесенням необхідних елементів живлення одержують збалансовану, міцну розсаду з добре розвинутою кореневою системою.

УДК 635.652:631.527:631.524.824.84

2017.2.230. СЕЛЕКЦІЯ КВАСОЛІ ЗВИЧАЙНОЇ НА РАНЬОСТИГЛІСТЬ І ЗЕРНОВУ ПРОДУКТИВНІСТЬ / Мазур О.В., Пороховник І.І. // Сільське господарство та лісівництво. — 2016. — № 4. — С. 118–124. — Бібліогр.: 7 назв.

Квасоля звичайна, селекція квасолі, ранньостиглість квасолі, продуктивність квасолі зернова, сорти квасолі.

Здійснено порівняльну оцінку сортотразків рослин квасолі звичайної (КЗ) за тривалістю міжфазних періодів вегетації, проходження основних фаз росту і розвитку рослин КЗ та зернової продуктивності. Встановлено, що найпізніше сходи з'явилися в сорту Місцевий 4 та Місцевий 6 (на 10-ту добу), а в інших сортотразків сходи відмічено на 1–2 доби раніше. Тривалість періоду масові сходи — цвітіння в середньому змінювалася від 34 до 38 діб. Цей період був найкоротшим у сортотразка UD0302796 (34 доби), найтривалішим — у сортотразки UD0300232 і UD0301786 (37 діб). Міжфазний період цвітіння — технічна стиглість змінювався у різних сортів від 17 до 21 доби. Найкоротшим цей період був у сортотразка UD0302796 (17 діб), а в сорту Місцевий 6 — найдовшим (21 доба). З'ясовано, що тривалість періоду масові сходи — технічна стиглість варіювала в межах 50–57 діб. Найкоротший період спостерігався в сортотразка UD0302796 (50 діб), а в інших сортів — на 4–7 діб пізніше. Найпродуктивнішими за кількістю насінин на рослині були сорт Місцевий-5 (80 штук) та сортотразки UD0300232 і UD0301786 (72 шт.) відповідно. Найменш продуктивним виявився сорт Місцевий 4 (30 насінин на рослині). Одержані результати свідчать про те, що для одержання високоврожайних сортів слід добирати рослини з високою кількістю бобів на рослині та насінин у бобі.

УДК 635.67:631.5/526.32

2017.2.231. КУКУРУДЗА САХАРНАЯ [ОВОЩНАЯ] / Кубрак С. // Овощеводство. — 2017. — № 1. — С. 22–24.

Кукурудза цукрова, вирощування кукурудзи цукрової, сорти і види кукурудзи цукрової, урожайність кукурудзи цукрової, селекція кукурудзи цукрової.

Висвітлено питання щодо біологічних і морфологічних особливостей кукурудзи цукрової (КЦ), а також її селекції і технології вирощування. Зазначено, що КЦ є культурою короткого світлового дня — для її повноцінного розвитку необхідно 12–14 годин світла. Добрий урожай дає КЦ на багатих гумусом повітряно- і вологопроникних ґрунтах з рівнем кислотності не нижче 5. За безгербіцидної технології вирощування КЦ велике значення має основний обробіток ґрунту. Його проводять з урахуванням попередника, типу ґрунту, рельєфу, ступеня й особливостей забур'яненості поля. Відразу після збирання ранніх попередників (зернові, зернобобові) ґрунт дискують на глибину 6–8 см, вносять мінеральні й органічні добрива і орють на глибину 27–30 см. Після пізніх поперед-

ників (буряк, багаторічні трави, кукурудза) поле дискують важкими боронами БДТ-7,0 для оптимального подрібнення рослинних залишків, потім вносять добрива і орють ярусними плугами. Спосіб сівби — широкорядний за схемою 60×25–30 або 70×20–25 см. Розпушувати ґрунт у міжряддях і підгортати рослини доцільно після дощу чи поливу. Найважливішими елементами живлення КЦ є фосфор і калій. Загальні норми добрив у д.р. на суглинкових ґрунтах: N₁₂₀₋₁₅₀, P_{2O₅50-70}, K_{2O₉₀₋₁₁₀}. Наведено перелік перспективних сортів кукурудзи цукрової: Добрина (урожайність — 12,5 т/га), Брусниця (9,5 т/га), Делікатесна (11,3 т/га) і Ароматна (9,4 т/га).

УДК 635.89:631.81

2017.2.232. ПОРІВНЯННЯ РОСТУ МІЦЕЛІЮ ОПЕНЬКА ТЕПЛОЛЮБНОГО AGROCYBE CYLINDRACEA НА РІЗНИХ АГАР-АГАРОВИХ СЕРЕДОВИЩАХ / Jasinska A., Вдовенко С.А., Siwulski M., Dawidowicz L. // Сільське господарство та лісівництво. — 2016. — № 4. — С. 153–161. — Бібліогр.: 20 назв.

Опеньок теплолюбний, ріст міцелію опенька теплолюбного, штами опенька теплолюбного, агар-агарове середовище.

Проведено дослідження з метою визначення впливу складу агар-агарового поживного середовища на ріст міцелію різних штамів опенька теплолюбного (ОТЛ). У ході досліджень було використано 11 штамів ОТЛ, а саме: АЕ01, АЕ02, АЕ04 і АЕ05 з колекції кафедри овочівництва природничого університету в Познані, DSM 1004 і DSM 9613 з колекції мікроорганізмів DSMZ, Slaes, Німеччина, позначених у дослідженнях як АЕ06 і АЕ07; MUCL 45421, MUCL 43103, MYCL 28847 з колекції грибів і дріжджів бельгійського наукового товариства ВССМ, позначених як АЕ08, АЕ09 і АЕ10, СЕСТ 2019, СЕСТ 2020 з іспанської колекції грибів (СЕСТ, Університет Валенсії, Іспанія) — АЕ11 і АЕ12. У досліді також використано 8 поживних середовищ, виготовлених за відповідною методикою (склад наведено). Встановлено, що штами відрізняються швидкістю росту міцелію на середовищах. Міцелій штамів АЕ01, АЕ04, АЕ05, АЕ6, АЕ7, АЕ09, АЕ10, АЕ11 і АЕ12 розростаються швидше, ніж міцелій штамів АЕ02 і АЕ08. Найпридатнішим для ОТЛ виявилися картопляне, пшеничне та мальтозове поживні середовища. Незалежно від складу поживного середовища швидким ростом характеризувався міцелій штамів АЕ1, АЕ4, АЕ5, АЕ06, АЕ07, АЕ09, АЕ10, АЕ11 і АЕ12.

635.9 Декоративні культури. Квітництво

Науковий референт — РОМАНЧУК Л.О.

Науковий консультант — академік НААН КОНДРАТЕНКО П.В.

УДК 635.91.074:582.542.11

2017.2.233. СТРУКТУРНОСТЬ ФОРМЫ, СОВЕРШЕНСТВО СТИЛЯ (МИСКАНТУС — СЕРЕБРИСТАЯ ТРАВА) / Щербакова Т., Рахметова С. // Огородник. — 2017. — № 3. — С. 68–71.

Декоративне садівництво, міскантус, сорти міскантуса, вирощування міскантуса, декоративність міскантуса.

Наведено біологічну характеристику, сортове біорізноманіття й специфіку вирощування міскантуса (М.) — одного з найяскравіших злаків, які використовуються в декоративному садівництві. Зауважується, що жодна трава не може конкурувати з ним щодо краси, різноманіття сортів і форм, пристосованості до умов проживання і способів використання в садовому дизайні. На сьогодні відомо близько 40 видів М. У світі вирощують М. китайський, цукроквітковий і гігантський, а також понад 100 інших сортів і форм. Охарактеризовано декоративні особливості деяких сортів М. китайського: Apache, Cabaret, Gold Bar, Gold feder, Kleine Fontane, Nirron, Tiger Tail, Велетень (вітчизняна селекція), а також М. цукроквіткового і гігантського. Вітчизняний сорт М. китайського Гулівер виростає до 270 см, довжина листків — до 110 см. Природний стерильний гібрид М. китайського і М. цукроквіткового — М. гігантський досягає висоти від 2,0 до 3,0 м, листки шириною до 2,5 см. Слід зазначити, що рослини

М. не дають самосіву і не можуть бути загрозою для сусідніх рослин у саду та інвазії в природні ландшафти. Міскантус гарно ростуть на родючих, добре дренованих ґрунтах. Вони позитивно реагують на органічні і мінеральні добрива, особливо фосфорно-калійні. Практично не уражуються шкідниками і не хворіють. Для потужного розвитку, продуктивного і ясного цвітіння їм необхідно сонце, простір і вода. Дорослі рослини вирізняються зимо- і морозостійкістю, не потребують укриття на відміну від молодих. Вирощування М. потребує багато часу. Вегетувати рослина починає пізно восени, цвіте у вересні, а піку декоративності досягає в 4–6-річному віці, але й 7–10-річні рослини чудово виглядають навіть взимку.

УДК 635.922/925:712

2017.2.234. КЛАСИФІКАЦІЯ ТОПІАРНИХ ФОРМ В САДОВО-ПАРКОВОМУ БУДІВНИЦТВІ / Солоненко В.І., Ватаманюк О.В. // Сільське господарство та лісівництво. — 2016. — № 3. — С. 200–208. — Бібліогр.: 10 назв.

Декоративне садівництво, топіарні форми, ландшафтне оформлення.

Вперше розроблено класифікацію всіх основних топіарних форм, що використовуються в садово-парковому та ландшафтному оформленні. Топіарне мистецтво, як прийом зміни габітусу (зовнішній вигляд дерев і кущів) шляхом примусової

стрижки є невід'ємною частиною історії садово-паркового мистецтва, яке базується на досвіді та знаннях про декоративні рослини. Виділено 7 основних форм топіарів, а саме: геометрична, довільна, сегментна, скульптурна, сюжетна, каркасна та живоплоти. Наведено характеристики кожної з установлених форм та описано напрями їх використання в ландшафтному оформленні. Показано зв'язок і відмінності основних топіарів з іншими прийомами, які використовуються в роботі з рослинними формами в садово-парковому будівництві.

УДК 635.922:582.998.16:57:581.4

2017.2.235. БОТАНІЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ ТА МОРФОЛОГО-БІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОДУ *CALLISTEPHUS CHINENSIS* (L.) NESS. ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ В ОЗЕЛЕНЕННІ / Поліщук В.В., Турчина С.Я. // Вісник Уманського національного університету садівництва. — 2016. — № 2. — С. 83–87. — Бібліогр.: 18 назв.

Айстра, сорти айстр, калістепфус китайський, інтродукція, селекція айстри.

Інтродуковано й узагальнено найпопулярніші сорти виду калістепфусу китайського (КК) та рекомендовано їх для культивування в ґрунтово-кліматичних умовах Правобережного Лісостепу України. За господарським призначенням сортотипи айстри (А.) розділено на зрізні, обсаджувальні й універсальні. Найбільше сортів віднесено до групи універсальних і зрізних А., які мають високе стебло і великі суцвіття. Невелику групу становлять обсаджувальні сорти, які традиційно використовують у декоративному садівництві і характеризуються низьким або карликовим ростом, а також великою кількістю одночасно квітучих суцвіть на рослині. Результати досліджень морфологічних ознак дали повне уявлення про варіювання кількісних й альтернативних характеристик рослин КК. Узагальнено, згідно з Методикою державного сорто-випробування, забарвлення квіток та суцвіть, які були різних кольорів: біле, рожеве, ніжно-рожеве, абрикосово-рожеве, світло-малинове, темно-бордове, темно-малинове, темно-синє та світло-блакитне, що підтверджує широкий спектр селекційно-наслідкових досліджень. За формою куща майже всі сортотипи були колоноподібні, за винятком сортів Гольдшатц, Лебедине озеро й Оксамит, у яких форма куща була розлогою. Зауважується, що досліджувані генотипи мали різну продуктивність, яка коливалась від 1,5 г/куща в сорту Юлія до 3,5–4,0 г/куща в сорту Одарка. Висвітлено можливість використання інтродукованих генотипів для селекції і біотехнології, а також вивчено основні господарсько цінні ознаки сортів КК. Виділено сорт калістепфусу китайського — Літня Ніч з овальною формою куща, який віднесено до сортів, придатних для обсаджування.

УДК 635.925:582.677.1:631.541

2017.2.236. РОЗМНОЖЕННЯ СТІЙКИХ ТА ВИСОКОДЕКОРАТИВНИХ МАГНОЛІЙ МЕТОДОМ ЩЕПЛЕННЯ / Палагача Р., Грін А. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. — 2016. — № 1: Інтродукція та збереження рослинного різноманіття. — С. 24–26. — Бібліогр.: 4 назви.

Магнолія, щеплення магнолій, окулірування, підщепа, прищепа.

Продемонстровано альтернативний і швидкий метод розмноження магнолій (М.) — щеплення окуліруванням (брунькою) — на стійкому виді *Magnolia kobus* з метою підвищення стійкості й декоративності рослини. Доведено, що в результаті щеплення на зимо- та посухостійкому виді *M. kobus* декоративність та стійкість прищепи істотно підвищується. Щеплення М. брунькою найкраще проводити влітку після повного формування бруньки. Встановлено, що щеплені рослини входять у генеративну фазу за 2–3 роки, на противагу вирощеним з насіння (за 10–20 і більше років). Метод щеплення М. брунькою є дуже перспективним і заслуговує на широке впровадження не тільки в ботанічних садах та дендропарках, але й у спеціалізованих розсадниках, з метою дорошування та впровадження стійких декоративних екзотів в озелененні рекреаційних зон міст та передмість, в урболандшафтах, парках, скверах мегаполісів.

УДК 635.925:631.5

2017.2.237. ЛАНТАНА — СОНЯЧНЕ ДИВО САДУ // Квіти України. — 2017. — № 1. — С. 3–4.

Лантана, декоративність лантани, вирощування лантани.

Наведено біологічну характеристику високодекоративної культури лантани (*Lantana*), яка походить в основному з тропіків Америки і Африки. У природі налічується близько 150 видів лантан (Л.). Ці рослини мають дуже привабливу властивість — під час цвітіння вони змінюють забарвлення суцвіть — від жовтого до пурпурового кольорів. У теплих країнах Л. вважається садовою рослиною, в Україні донедавна її вирощували як кімнатну рослину, а тепер у нас є і садові форми. Красиві суцвіття Л. вражають розмаїттям кольорів. Окремі квіточки, з яких вони складаються, змінюють забарвлення залежно від ступеня дозрівання. Спочатку вони бувають помаранчевими або жовтими, потім стають темно-червоними або рожевими. Останнім часом стає популярнішою садова форма "Alda" (світло-жовті квіти), "Goldsonne" (лимонно-жовті пелюстки), "Lantana montevidensis" (бузково-рожеві і фіолетові квіти). Нещодавно з'явилися нові цікаві культурні форми з білими і жовтими квітками. Висаджують Л. на теплих сонячних ділянках, добре захищених від вітру. Ґрунт має бути поживним, повітряно- і водопроникним. Поливати Л. слід регулярно, уникаючи перезволоження ґрунту. Підживлюють рослини розчином повного мінерального добрива раз на місяць, а на бідних ґрунтах — раз на 2 тижні. Крону Л. можна сміливо формувати: з неї швидко утворюється і розпушений кущик, і штамбове деревце, і ампельна рослина. Лантану можуть уражати такі шкідники, як: білокрилка, павутинний кліщ, попелиця, борошністий червець тощо. Розмножують Л. зимовим живцюванням, інколи насінням. Рослини Л. мають отримувати максимум світла, оскільки на яскравому сонці кущ буде рости компактніше і цвісти рясно і довго. Зауважується, що плоди лантан отруйні, тому висаджувати ці рослини не варто біля дитячих майданчиків, на шкільному подвір'ї, там, де бувають діти.

636/639 ТВАРИННИЦТВО

636.0 Загальні питання

Науковий референт — КАРГІНА О.В.

Науковий консультант — член-кореспондент НААН ЖУКОРСЬКИЙ О.М.

УДК 636.022-053.31.001

2017.2.238. КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ НЕОНАТОЛОГІЇ ПРОДУКТИВНИХ ТВАРИН / Гаврилін П.М., Гавриліна О.Г. // Бюлетень Інституту сільського господарства степової зони НААН. — Д., 2016. — № 11. — С. 122–124. — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 548787.

Життєздатність тварин, неонатологія продуктивних тварин, телята новонароджені, корекція інтенсифікації у тваринництві, антропогенний вплив.

Звертається увага на негативний вплив антропогенних факторів на життєдіяльність адаптаційно-компенсаторних реакцій в організмі тварин. Зазначено, що вирішення проблеми підвищення життєздатності та одержання здорових продуктивних тварин має бути комплексним, з обов'язковим урахуванням біологічних особливостей виду, які сформувались у процесі історичного розвитку. Необхідна корекція існуючих інтенсивних технологій промислового тваринництва, які зумовили імунodefіцит у тварин. Співробітники лабораторії фізіології та функціональної морфології продуктивних тварин НДЦ біобезпеки та екологічного контролю ресурсів АПК Дніпропетровського ДДАУ запропонували програму стабілізації та підвищення життєздатності новонароджених продуктивних тварин. Висвітлено чотири основні напрями програми.

УДК 636.085.3:637.07:616-022.7:620.3

2017.2.239. РОЗРОБКА НОВОГО МЕТОДУ ВИЗНАЧЕННЯ ОХРАТОКСИНУ А НА ОСНОВІ ФОТОЛЮМІНЕСЦЕНЦІЇ НАНОЧАСТИНОК ОКСИДУ ЦИНКУ / Шпирка Н.Ф., Таран М.В., Рубан Ю.В., Паренюк О.Ю., Вітер Р.В., Шаванова К.Є. // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва: зб. наук. пр. — Х., 2016. — Вип. 2. — С. 129–138. — (Сер. Рослинництво, селекція і насінництво, плодовоовочівництво і зберігання). — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 548923.

Кормові культури, забруднювачі кормів, охратоксин А, мікотоксини, контроль охратоксину А, оксид цинку, фотолюмінесценція, діагностика, якість продукції, наночастинки.

Розглядається проблема безпечності харчової продукції та кормової сировини, а також шляхи її вирішення. Зокрема одним з найнебезпечніших мікотоксинів, природних забруднювачів зернових та бобових культур визнано охратоксин А (ОТА). Запропоновано новий метод виявлення ОТА на основі фотолюмінесценції (Ф) наночастинок оксиду цинку. Показано його ефективність для трансдьюсерності поверхонь і реалізацію алгоритму іммобілізації біологічних компонентів на поверхні ZnO нанородів. Така діагностика дає змогу проведення швидкого контролю ОТА у продукції чи кормах. Чутливість оптичного біосенсора для визначення ОТА достатньо висока (0,1–2,5 нг/мл), при внесенні концентрації в 5,0 нг/мл спостерігається насичення, а за внесення розчинів специфічних Ag охратоксину А в концентраціях 0,01 та 0,05 — низький відгук сигналу. Зниження інтенсивності Ф свідчить про утворення біокомплексу на поверхні нанородів оксиду цинку за принципом “ключ-замок”. У висновках узагальнюється, що продовження досліджень щодо використання імунних біосенсорів на основі оксиду цинку дадуть можливість здешевити і пришвидшити процес моніторингу якості продукції ще на стадії вирощування зернових культур.

УДК 636:082.12/.22:65:001

2017.2.240. ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ КОНТРОЛЮ Й УПРАВЛІННЯ СЕЛЕКЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ У ТВАРИННИЦТВІ / Козир В.С., [Коваленко В.П.], Гекієв А.Д. // Бюлетень Ін-

ституту сільського господарства степової зони НААН. — Д., 2016. — № 11. — С. 112–115. — Бібліогр.: 15 назв. Шифр 548787.

Селекційний процес у тваринництві, управління селекцією тварин, методологія тваринництва, генетичний моніторинг тварин, мінливість породи, популяція, породотворення, оцінка селекції.

Узагальнено наукові підходи і принципи до генетичного моніторингу тварин для оцінки мікроеволюційних змін у популяціях, використання яких позитивно впливає на ефективність управління селекційними процесами (СП). Зокрема у молочному та м'ясному скотарстві за допомогою імунотипічних тестів досягається контроль і управління СП шляхом підбору тварин за маркерними ознаками на підвищення консолідації ліній і порід, добору особин з оптимальним поєднанням селекційно-цінних генних комплексів. Однак імунотипічні параметри (частота алелів груп крові, поліморфних білків) визначають статус популяції за селекційно-нейтральними маркерами, тому виникла необхідність оцінювати мікроеволюційні процеси за селекційними ознаками. Охарактеризовано три основні способи управління складними біологічними системами: 1 — контроль за виявленням продуктивних ознак та їх успадкування, розподіл особин за класами мірних ознак та встановлення їх адаптивної норми (фітнес); 2 — інформаційно-ймовірний, який з'ясує стан досліджуваної популяції за показниками гомозиготності і гетерозиготності; 3 — енергетичний, що визначає енергетичні витрати. У висновках підкреслюється важливість досліджень динаміки мікроеволюційних процесів при чистопорідному розведенні вітчизняних порід, зокрема молочної худоби, та необхідність їх удосконалення з використанням поліпшувачих порід ВРХ у схрещуванні.

УДК 636:085.13/33

2017.2.241. ОЦІНКА БІОЛОГІЧНОЇ ЦІННОСТІ БІЛКІВ У КОРМАХ ДЛЯ ТВАРИН / Шаповалов С.О., Долгая М.М., Руденко Є.В., Варчук С.С. — К., 2016. — 92 с. — Бібліогр.: 29 назв. Шифр 548948.

Тварини жуйні, свині, птиця, корми, білки й амінокислоти, протеїн ідеальний, поживність і засвоюваність білків, перетравна енергія корму.

Узагальнено результати наукових досліджень біологічної цінності білків основних кормів для сільськогосподарської птиці та тварин. Білки продуктів тваринного і рослинного походження складаються із 10 незамінних (НА) і 10 замінних амінокислот (ЗА). Незамінні на відміну від ЗА не можуть синтезуватись в організмі людини і тварин, тому мають надходити з їжею та кормами. Відсутність НА в раціоні призводить до загибелі тварин, дефіцит — до хвороб та низької продуктивності. Розглянуто протеїнову поживність окремих кормів для жуйних, свиней та птиці, особливості засвоюваності білка й амінокислот. Оптимізовано поняття “ідеальний протеїн”, який має різні важелі для тварин і птиці. Розкрито концепцію ідеального білка для тварин на основі різних еталонних білків та амінокислотного складу основних кормів для раціонів. Наведено методики й приклади розрахунку біологічної цінності білків на основі їх амінокислотного складу та методів розрахунку.

УДК 636:636.09:001:620.3:602

2017.2.242. НАНОБІОТЕХНОЛОГІЇ Й НАНОПРОДУКТИ: ДОСЯГНЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕНЬ У ТВАРИННИЦТВІ ТА ВЕТЕРИНАРНІЙ МЕДИЦИНІ / Влізло В.В. // Вісник аграрної науки. — 2016. — № 5. — С. 5–10.

Нанобіотехнології, нанопродукти, кормові добавки, вет-препарати, генетика тварин, вакцини, діагностика (нанотехнології), біобезпека, методології, програми.

Відзначається, що з метою прискорення розвитку нанобіотехнологічних досліджень в Україні в НААН розроблено програму “Створення і використання нано- і біотехнологічних матеріалів і засобів у тваринництві” на 2016–2020 рр., до виконання якої залучено НДУ. Висвітлено найважливіші напрацювання та стратегічні інноваційні пріоритети у цій галузі. Зазначено, що враховуючи одержані інститутами Відділення зоотехнії та ветеринарної медицини НААН результати наукових досліджень у галузі нанобіотехнології на перспективу,

слід зосередитись на вивченні біологічної дії на організм та ефективності нанопродуктів для тваринництва та ветеринарної медицини. Дослідити використання наноматеріалів для збагачення і зберігання кормів, як БАДи і регулятори фізіолого-біохімічних функцій організму тварин. Необхідні дослідження і щодо розв'язання проблем генетики і відтворення тварин шляхом нанобіотехнологій, а також впровадження нанобіосенсорів і наноматеріалів для лабораторних робіт. Доцільна розробка засобів нейтралізації ксенобіотиків, алергенів, токсинів та препаратів для діагностики, профілактики і лікування хвороб.

636.1 Конярство

Науковий референт — КАРГІНА О.В.

Науковий консультант — член-кореспондент НААН ЖУКОРСЬКИЙ О.М.

УДК 636.1.082.21/.24:575/577

2017.2.243. МЕТОДИКА ОЦІНКИ ТА ДОБОРУ ПЛЕМІННОГО МАТЕРІАЛУ З ВИКОРИСТАННЯМ ГЕНЕТИЧНИХ ТА БІОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ КОНЕЙ РІЗНИХ НАПРЯМІВ ВИКОРИСТАННЯ ЗА СУЧАСНИМИ МЕТОДАМИ / Бондаренко О.В., Гетья А.А., Ільницька Т.Є. / Інститут розведення і генетики тварин ім. М.В. Зубця НААН. — Чубинське, 2017. — 36 с. Шифр 548920.

Коні племінні, оцінювання племінних коней, генотипи коней, метод BLUP, племінна цінність коней, молекулярно-генетичні методи.

Методика спрямована на застосування її у селекційно-племінній роботі для всіх суб'єктів племінної справи незалежно від форм власності, які займаються розведенням коней на території України. Розглянуто параметри оцінки лошат під кобилою у 6–7-місячному віці, а також коней спортивних порід, зокрема жеребців-плідників призового напрямку, верхових і рисаків та робочо-користувального напрямку. Наведено перелік інформаційних даних, необхідних для здійснення оцінки племінної цінності коней (ПЦК). Інформація збирається в єдиний електронний масив і статистично обробляється для розрахунків оцінок ПЦК за використання методу BLUP з метою подальшого генетичного поліпшення новостворених порід. Приділяється увага молекулярно-генетичним методам у конярстві. Зазначено, що в коней виявлено велику кількість мікросателітних маркерів, але не всі вони однаково інформативні для різних популяцій та порід. Згідно зі світовими стандартами мінімальна обов'язкова міжнародна панель складається із 9 мікросателітних маркерів (АНТ 04, АНТ 05, ASB 02, HMS 03, HMS 06, HMS 07, HTG 04, HTG 10, nf VHL 20).

УДК 636.1:636.09:616.155.194-022.7:612.112.3

2017.2.244. ФАГОЦИТОЗ ТА РОЗЕТКОУТВОРЮВАЛЬНА АКТИВНІСТЬ НЕЙТРОФІЛІВ КРОВІ ЗА ПРИХОВАНОВОГО ПЕРЕБІГУ ІНФЕКЦІЙНОЇ АНЕМІЇ КОНЕЙ / Кривошия П.Ю., Кот Л.Б., Романко М.В., Рудь О.Г. // Ветеринарна біотехнологія: бюлетень. — К., 2017. — Вип. 30. — С. 120–127. — Бібліогр. 9 назв. Шифр 549564.

Коні, інфекційна анемія, імунітет неспецифічний клітинний, нейтрофіли, лімфоцити (маркери Т- і В), фагоцитоз нейтрофілів, кров коней.

Однією з важливих проблем у конярстві є інфекційна анемія коней (ІАК), яка постійно реєструється в багатьох країнах з розвинутим конярством.: США, Китаї, Бразилії, Південно-Східній Азії та ін. В Україні хвороба найбільш поширена у західному регіоні. Збудник — ретровірус, морфологічно подібний до ретровірусу лейкозу ВРХ, СНІДУ та Т-клітинного лейкозу людини. Представлено експериментальні дослідження щодо стану неспецифічного клітинного імунітету при ІАК. Встановлено пригнічення функціональної активності при фагоцитозі нейтрофілів крові у хворих коней. Наведено показники розеткоутворювальної здатності нейтрофілів крові до маркерів Т- і В-лімфоцитів, фагоцитарної активності за прихованого перебігу ІАК. Виявлено зменшення експресії рецепторів нейтрофілів до маркерів Т-лімфоцитів у хворих коней ($p < 0,01$) та збільшення її до маркерів В-лімфоцитів ($p < 0,05$), зниження фагоцитозу нейтрофілів крові, що характеризувалось зниженням фагоцитарної активності та фагоцитарного числа ($p < 0,01$) у досліджуваного поголів'я коней віком від 10 до 12 років.

636.22/.29 ВРХ. Скотарство

Науковий референт — КАРГІНА О.В.

Науковий консультант — член-кореспондент НААН ЖУКОРСЬКИЙ О.М.

УДК 636.2:637.11:614.48:504.054

2017.2.245. ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ НАДХОДЖЕННЯ ВІДПРАЦЬОВАНИХ РОЗЧИНІВ МИЙНО-ДЕЗІНФІКУЮЧИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ ДОІЛЬНОГО УСТАТКУВАННЯ НА ФЕРМАХ У ДОВКІЛЛЯ / Жукорський О.М., Кривошия Є.М. // Науково-технічний бюлетень / Ін-т тваринництва НААН. — Х., 2016. — № 115. — С. 75–82. — Бібліогр.: 11 назв. Шифр 548945.

Молочні ферми, поверхнево-активні речовини, природні біоценози, мийно-дезінфекційні засоби, доїльні устаткування, санітарна обробка, екологія, Тернопільська обл., Чернівецька обл.

Звертається увага на шкідливий вплив на природні біоценози побутових хімічних продуктів, які містять поверх-

нево-активні речовини. Наведено результати досліджень застосовуваних мийно-дезінфекційних засобів для санітарної обробки доїльного устаткування на молочних фермах Тернопільської та Чернівецької областей (87 ферм — 23047 корів). Визначено, що у межах року із досліджених ферм у доквілля надходять хлорнеорганічні сполуки — 8029,3 кг, хлорорганічні — 1520,6, метасилікат натрію — 1163,5, триполіфосфат натрію — 1128,9 та сульфанол — 230,4, а також кислот — близько 23640,3 кг/рік. Науковцями Тернопільської ДС ІВМ НААН запропоновано новостворений кислотний мийно-дезінфекційний засіб ТДС, що містить азотну (15%) і лимонну (10%) кислоти — зумовлює ефективніше руйнування молочного каменю та не містить фосфорної кислоти. Водночас ТДС

зменшує кількість потрапляння азоту у навколишнє природне середовище на 40% порівняно з імпортованими засобами.

УДК 636.22/28.033.082.22:636.061:006.032

2017.2.246. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЛІНІЙНОЇ ОЦІНКИ ТИПУ БУДОВИ ТІЛА МОЛОДНЯКУ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ М'ЯСНИХ ПОРІД / Джус П.П., Сидоренко О.В., Вишневецький Л.В. // Науково-технічний бюлетень / Ін-т тваринництва НААН. — Х., 2016. — № 115. — С. 63–69. — Бібліогр.: 13 назв. Шифр 548945.

М'ясне скотарство, ВРХ, конституція ВРХ, екстер'єр ВРХ, лінійна оцінка ВРХ, міжнародні стандарти.

Проаналізовано практичний досвід країн із розвиненим м'ясним скотарством щодо впровадження та використання лінійної оцінки типу будови тіла молодняку (ТБТМ) ВРХ м'ясних порід. Розглянуто методологічні підходи щодо оцінювання ТБТМ за лінійною шкалою згідно з чинними рекомендаціями Всесвітньої організації зі стандартизації, ідентифікації, обліку та оцінки с.-г. тварин (ICAR). Окреслено перспективи лінійної оцінки типу тварини в системі сучасного селекційного процесу в Україні для підвищення якісних характеристик вітчизняних племінних генетичних ресурсів ВРХ м'ясних порід.

УДК 636.22/28.033.082.232(477.7)

2017.2.247. ГЕНЕТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІВДЕННОЇ М'ЯСНОЇ ПОРОДИ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ / Вдовиченко Ю.В., Писаренко А.В., Макачук Р.М., Фурса Н.М. // Науковий вісник "Асканія-Нова". — 2016. — Вип. 9. — С. 111–122. — Бібліогр.: 12 назв.

М'ясне скотарство, ВРХ південна м'ясна, племінна цінність ВРХ, бугаї-плідники, генотип ВРХ, фенотип ВРХ.

Оцінено 198 бугаїв-плідників (БП) південної м'ясної породи (ПМП) за власною продуктивністю (фенотип) та 16 бугаїв за якістю потомства (генотип). Оцінку фенотипу здійснено за системою ICAR при програмуванні середньодобових приростів живої маси — 1200 г, а генотипу — за продуктивністю синів і дочок (таблиці). Встановлено, що в генотипі ПМП таврійського типу ВРХ частка бугаїв-плідників з індексом племінної цінності (ІПЦ) вище 102–104 становить 37,5%, 100–102 — 50%, менше 100 — 12,5%. Використання БП обох генотипів, оцінених за власною продуктивністю та якістю потомства (ДП "ДГ "Асканійське"), забезпечило вірогідне зростання інтенсивності та енергії росту синів у 2011–2015 рр. на 11,2–16,2% (1290 проти 1110 та 1134 проти 1020 г). Вищі ранги оцінки племінної цінності за індексом ISEVR мають дочка БП Ковбоя 2301 (103,8), Флага 2241 (104,3), за індексом IVMAT — Ковбоя 2301 (105,9), Флага 2241 (111,7), Валуна 2335 (105,3), за комплексним індексом QM — Ковбоя 2301 (104,8), Валуна 2335 (102,1), Флага 2241 (102,55), Дарбера 2329 (103,05). Порівняння результатів оцінки ІПЦ БП ПМП з породою шароле свідчить про високий їх генетичний потенціал щодо м'ясної продуктивності та відтворної здатності. У подальшій селекційно-племінній роботі з ПМП для підвищення інтенсивності та енергії росту молодняку рекомендується продовжити оцінку БП за власною продуктивністю та якістю нащадків і використовувати у відтворенні БП з індексом $A \geq 110,1$ (за власн. продукт.) і $B \geq 101,1$ (за якістю потомства). Це забезпечить підвищення середньодобових приростів ж. м. на 10,6–12,0%. Для поліпшення відтворювальної здатності корів доцільно використовувати БП з $ІПЦ \geq 100$, що забезпечить збільшення виходу телят на 2,8%, збереження до 7 міс. віку — на 7,2% та скорочення міжотельного періоду — на 19–28 днів.

УДК 636.22/28.033.082.232:004(477)

2017.2.248. КАТАЛОГ БУГАЇВ М'ЯСНИХ ПОРІД І ТИПІВ ДЛЯ ВІДТВОРЕННЯ МАТОЧНОГО ПОГОЛІВ'Я У 2017 РОЦІ / Гладій М.В., Полупан Ю.П., Басовський Д.М., Романова О.В., Ментю І.Л., Джус П.П., Резнікова Ю.М., Подоба Б.Є., Прийма С.В., Боднарук Г.М., Чоп Н.В.; за ред. Бащенко М.І. — К., 2017. — 31 с. Шифр 548799.

Бугаї м'ясних порід, каталог бугаїв, відтворення ВРХ, племінні ресурси ВРХ, інформаційна база (бугаї).

Ранжовано вже наявне на племпідприємствах України поголів'я (спермопродукція) — 272 м'ясних бугаїв 19 порід і типів: абердин-ангус — 55, бантенг(гібриди) — 4, блонд-д'акуйтен

(світла аквітанська) — 4, зебу — 1, волинська м'ясна — 16, гаскон — 1, герефорд — 19, чіаніна (кіанська) — 4, лімузин — 15, мен-анжу — 1, п'емонтезе — 7, південна м'ясна — 14, польська м'ясна — 4, пінцау — 3, санта-гертруда — 1, симентальська — 67, сіра українська — 16, українська м'ясна — 26, шароле — 14 голів.

УДК 636.22/28.033.084.522.086

2017.2.249. ВИКОРИСТАННЯ РАЦІОНІВ РІЗНОЇ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ЦІННОСТІ ПРИ ІНТЕНСИВНІЙ ВІДГОДІВЛІ БУГАЙЦІВ / Міхур Н.І., Півторак Я.І., Параняк Р.П. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.С. Гжицького. — Л., 2016. — Т. 18, № 1(65), ч. 3. — С. 66–74. — (Сер. С.-г. науки). — Бібліогр.: 11 назв. Шифр 548375.

М'ясне скотарство, бугайці на відгодівлі, корми і раціони бугайців, яловичина, перетравність кормів (ВРХ), прибуток (м'ясне скотарство), Львівська обл.

Дослідження проведено в умовах державного підприємства ДГ "Миклашів" захід. філіалу ННЦ "Ін-т механізації та електрифікації сільськ. госп-ва НААН" (Пустомитівський р-н, Львівська обл.) на 5 групах бугайців: вік тварин 1-, 2-, 3-ї груп — від народження до 15 місяців; 4- і 5-ї — від народження до 18 міс. Бугайцям 1-, 2- і 3-ї груп у молочний період згодували: молоко незбиране та збиране, концкорми — 35%, грубі (сіно бобово-злакове) — 15%, соковиті корми (сінаж, силос) — 50%, а в період дорощування — грубі (сіно злакове) — 30%, соковиті — 55%, концентрати (дерть зерна кукурудзи, пшениці і ячменю, макуха соняшникова) — 15%. Бугайцям 4- і 5-ї груп у період інтенсивної заключної відгодівлі згодували грубі корми — 25%, соковиті — 50%, концентрати — 25%. Проаналізовано і наведено динаміку споживання сухої речовини і доступної енергії за інтенсивної відгодівлі у бугайців, показники перетравності поживних речовин кормів на фоні різної енергетичної цінності раціонів, а також баланс азоту, вміст рубця та інтенсивність росту тварин. Зроблено висновок, що інтенсивна відгодівля молодняку ВРХ на раціонах помірного енергетичного рівня — до 9 міс. та підвищеного — до 15 міс. забезпечує середню вгодованість, що потребує додаткового продовження тривалості відгодівлі. Водночас помірний рівень енергетичного живлення до 9 міс. та підвищений — до 15 і 18 міс. забезпечує вищу середню вгодованість бугайців. Це вказало на високу цінність такого типу відгодівлі, який сприяв інтенсивності росту і одержанню вже у 15 міс. віці необхідної кількості продукції та скоротив період відгодівлі на 2 міс. Надано економічну оцінку результатам експерименту.

УДК 636.22/28.034.082.12:612.68

2017.2.250. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВПЛИВУ ГЕНЕАЛОГІЧНИХ ФОРМУВАНЬ НА ПОКАЗНИКИ ДОВГОЛІТТЯ ТА ДОВІЧНОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ КОРІВ УКРАЇНСЬКОЇ ЧЕРВОНО-РЯБОЇ МОЛОЧНОЇ ПОРОДИ / Хмельничий Л.М., Вечорка В.В. // Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Тваринництво. — 2016. — Вип. 5. — С. 3–10. — Бібліогр.: 41 назва.

ВРХ (укр. черв.-ряба молоч.), бугаї-плідники, голштини, довголіття ВРХ, продуктивність ВРХ, молочне скотарство, Черкаська обл.

Дослідження проведено на базі племзаводу АФ "Маяк" Золотоніського р-ну Черкаської обл. Наведено результати продуктивності і тривалості використання корів української червоно-рябої породи залежно від ліній, родоначальників яких є бугаї-плідники зарубіжної селекції (Імпрувера 333471, Інгансе 343514, О.Айвенго 1189870, Астронавта 1458744, Чіфа-Валіанта 1650414, Елвейшна 1491007, Кевелія 1620273, Нагіта 300502, Р.Соверінга 198998, Сітейшна 267150, Старбака 352790, Хенева 1629391 та П.Ф.А. Чіфа 1427381). Встановлено, що створені у червоно-рябій молочній породі заводські лінії Нагіта, Інгансе та Імпрувера характеризуються високими показниками довголіття та довчної продуктивності. За ознаками довголіття лідируючі позиції за нащадками лінії Нагіта — 76,7%. При цьому рівень коефіцієнта господарського використання у лінії Імпрувера становив 67,1%, Р.Соверінга — 66,5%, Чіфа-Валіанта — 60,5%, П.Ф.А. Чіфа — 96,08% та Сітейшна — 60,0%. Зазначено, що мати Г. Інгансе відрізнялась високою молочною продуктивністю: на-

дій за 2-гу лактацію — 12525 кг за 305 днів та 14066 кг — за 365 днів, уміст жиру — 3,70%. У 1987 р. плідник Г. Ингансе був визнаний чемпіоном голштинської породи. Продовжувачі його лінії в українській червоно-рябій породі — сини, чистопорідні голштини: Інтул 401806, Інгібітор 402151, Клас 391573, Лом 393686, Мішель 402213.

УДК 636.22/28.034.082.2:636.061

2017.2.251. ВПЛИВ БУГАЇВ-ПЛІДНИКІВ НА ЕКСТЕР'ЄРНИЙ ТИП ЇХНИХ ДОЧОК / Адміна Н.Г. // Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Тваринництво. — 2016. — Вип. 5. — С. 22–26. — Бібліогр.: 12 назв.

Молочне скотарство, екстер'єр ВРХ, племзаводи ВРХ, бугаї-плідники, Харківська обл., Полтавська обл.

Дослідження проведено в стадах ВРХ базових племзаводів із розведення української чорно-рябої молочної породи — ДП ДГ “Кутузівка” і “Гонтарівка” Харківської обл. та ДП ДГ “Степне” і ТОВ “Агрофірма “Маяк”” Полтавської обл. Доведено вірогідний вплив бугаїв-плідників (БП) на екстер'єрні ознаки їх дочок. Визначено, що генетично зумовленим є ріст корів ($\eta^2=12,2\%$), ширина грудей ($\eta^2=7,2\%$), глибина тулуба ($\eta^2=6,3\%$), постава тазових кінцівок ($\eta^2=8,2\%$), задне прикріплення вим'я ($\eta^2=6,6\%$), центральна зв'язка вимені ($\eta^2=7,8\%$), розміщення передніх дійок ($\eta^2=5,7\%$) та вгодваність ($\eta^2=7,6\%$). Використання нової методики лінійної класифікації корів молочної худоби дало змогу на високому рівні вірогідності й об'єктивності розділити оцінених БП за екстер'єрним типом їх дочок та виявити серед них поліпшувачів та погіршувачів типу будови тіла та вимені у потомства. Серед БП української чорно-рябої молочної породи у піддослідних господарствах найкращими за екстер'єрним типом виявлено бугая Дієго Тв Тл 349312579 — сина родоначальника заводської лінії Кавалера РФ 1620273, дочки якого характеризувалися бажаним розвитком статей будови тіла і вимені, а також БП К. Ховія Ет Тв Тл134221902 лінії Елвейшна 1491007. Зроблено висновок, що індивідуальний підбір кращих БП, оцінених за будовою тіла їх дочок, до маточного поголів'я дасть змогу створювати стада тварин з добре вираженим молочним типом, придатних до використання в умовах промислової технології.

УДК 636.22/28.034.082.231

2017.2.252. МОЛОЧНА ПРОДУКТИВНІСТЬ ТА ПЛЕМІННА ЦІННІСТЬ КОРІВ РІЗНИХ РОДИН ПРИКАРПАТСЬКОГО ВНУТРІШНЬОПОРІДНОГО ТИПУ УКРАЇНСЬКОЇ ЧЕРВОНО-РЯБОЇ МОЛОЧНОЇ ПОРОДИ / Ільницька О.Ю. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького. — Л., 2016. — Т. 18, № 2(67). — С. 97–103. — (Сер. С.-г. науки). — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 548378.

ВРХ (прикарпат. вн. тип укр. черв.-рябої мол.), племінна цінність корів, молочне скотарство, маточні родини ВРХ, корови, селекція ВРХ, Чернівецька обл.

Дослідження проведено у ПСП “Мамаївське” Чернівецької обл., де впродовж останніх десятиліть створено 43 маточні родини ВРХ. Надій родоначальниць за кращу лактацію у прикарпатського внутрішньопорідного типу української червоно-рябої молочної породи ВРХ становив від 3117 до 9287 кг. За показниками молочної продуктивності виділено кращі родоначальниці: Щука 7331 (9287 кг — 3,7% — 343,6); Вишня 2047 (8619 — 3,6 — 310,3); Голенька 2462 (6718 — 3,80 — 255,3); Хаврочка 2768 (6227 — 3,8 — 236,6); Сльота 2079 (6222 — 3,83 — 238,3); Орбіта 8946 (6005 — 3,80 — 228,5) та інші. Найвищою племінною цінністю за надоем відзначено Щуку 7331 (+1033,8), Вишню 2047 (+866,8), Чайку 4476 (+750,0), Крапку 9244 (+512,0) та Голеньку 2462 (+391,5 кг). Зазначено, що дочки високопродуктивних родоначальниць не завжди відзначались високими надоями. Найчисельнішими були родини Орелі 9660 (26 гол.), Альми 6215 (24 гол.), Чайки 4476 (24 гол.), Пави 2720 (23 гол.), Ази 2038 (21 гол.), Сопілки 4216 (21 гол.), Орбіти 8946 (20 гол.). Інші мали менше 20. Щодо племінної цінності, за надоем кращими відзначено родини Чайки 4476 (+104,3 кг), Ази 2038 (+99,0 кг), Крапки 9244 (+93,0 кг), Ками 4 (+92,9 кг) та Кримки 2767 (+85,9 кг). У господарстві серед оцінених 25,6% належали до категорії прогресуючих, 53,5% — до стабільних, 20,9% — до регресуючих.

УДК 636.22/28.034.082.231/454

2017.2.253. ВІДТВОРЮВАЛЬНА ЗДАТНІСТЬ КОРІВ УКРАЇНСЬКОЇ ЧОРНО-РЯБОЇ МОЛОЧНОЇ ПОРОДИ / Кузів М.І., Федорович Є.І. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького. — Л., 2016. — Т. 18, № 2(67). — С. 120–123. — (Сер. С.-г. науки). — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 548378.

Корови, молочне скотарство, ВРХ (укр. чорно-ряба мол.), відтворювальна здатність корів, Львівська обл., Івано-Франківська обл.

Дослідження проведено на коровах чорно-рябої молочної породи в Сокальському і Бродівському відділеннях ТзОВ “Молочні ріки”, племінному репродукторі “Селекціонер” Львівської обл. та племзаводі “Ямниця” Івано-Франківської обл. Установлено, що порода в західному регіоні України має добрі показники відтворювальної здатності. Залежно від умов господарств і лактацій тривалість сервіс-періоду становила 87,4–121,5 дня, міжотельного періоду — 364,4–402,6, сухостійного періоду — 47,3–72,9 дня. При цьому індекс продуктивності — 46,3–48,0, а коефіцієнт відтворювальної здатності — 0,92–0,99, вихід телят на 100 корів — у межах 91,8–98,8. Тривалість тільності у корів відповідала вимогам фізіологічної норми (277–283,5 дня). Встановлено, що молочна продуктивність залежала від показників відтворювальної здатності. Коефіцієнти кореляції між тривалістю сервіс- та міжотельних періодів і величиною надою та виходом молочного жиру переважно були позитивними, а між тривалістю сухостійного періоду і цими показниками молочної продуктивності — коливались від негативного до позитивного значення. Частка впливу тривалості сервіс-періоду на молочну продуктивність залежно від господарств, лактації і показника знаходилася у межах 7,0–29,7%, міжотельного періоду — 8,8–31,8, сухостійного — 9,2–23,8% відповідно.

УДК 636.22/28.034.082.232

2017.2.254. СЕЛЕКЦІЙНА ОЦІНКА ВИСОКОПРОДУКТИВНИХ КОРІВ БУКОВИНСЬКОГО ЗАВОДСЬКОГО ТИПУ УКРАЇНСЬКОЇ ЧЕРВОНО-РЯБОЇ МОЛОЧНОЇ ПОРОДИ / Любинський О.І. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького. — Л., 2016. — Т. 18, № 2(67). — С. 134–137. — (Сер. С.-г. науки). — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 548378.

ВРХ (буковин. тип укр. чорно-ряба мол.), молочне скотарство, селекція ВРХ, корови, племінна цінність бугаїв, бугаї-плідники, Чернівецька обл.

Досліджено племінні якості 453 високопродуктивних корів буковинського заводського типу української червоно-рябої молочної породи (АТЗТ “Мирне” та СВК “Зоря” Чернівецької обл.). Відзначено високий рівень продуктивного потенціалу оцінених корів, які поєднують високу молочність із умістом жиру та білка в молоці. Кращі показники за надоем мали дочки плідників: Капітана 6775 (лінія Рігела) — надій 7182 кг, Артека 344 (Валіанта) — 7119 кг, Полярного 49 (Імпрувера) — 7043 кг, Джароміра 6296217 (Інгансера) — 7238 кг, Гуїдо 40535 (Елвейшна) — 7169 кг та Маджесті 2071114 (С.Т. Рокита) — надій 7121 кг. За вмістом жиру в молоці виділялись дочки Норда 3126 (Рігела) — 3,86%, а найнижчий цей показник у дочок Сената 1632, Маяка 3160 (Рігела) та Джароміра 6296217 (Інгансера) — 3,75%. За вмістом білка в молоці кращими виділено дочок Капітана 6775, Артека 344, Полярного 49 і Моцарта 475 (Інгансера) — 3,31–3,33% білка. Щодо комплексного показника поєднання високої молочності із вмістом жиру і білка в молоці відзначено кращих дочок бугаїв-плідників Капітана, Полярного і Норда.

УДК 636.22/28.034.082.232

2017.2.255. ОЦІНКА БУГАЇВ-ПЛІДНИКІВ ЖИРНОМОЛОЧНОГО ТИПУ УКРАЇНСЬКОЇ ЧЕРВОНОЇ МОЛОЧНОЇ ПОРОДИ ЗА ЯКІСТЬ ПОТОМСТВА / Писаренко А.В. // Науковий вісник “Асканія-Нова”. — 2016. — Вип. 9. — С. 173–182. — Бібліогр.: 8 назв.

ВРХ (укр. черв. молоч.), молочне скотарство, ПСП “Приморський”, жирномолочний тип ВРХ, бугаї-плідники, племінна цінність бугаїв, молочна продуктивність ВРХ, Запорізька обл.

Дослідження проведено за матеріалами первинного племінного обліку в стаді ПСП “Приморський” Запорізької обл.

Оцінено бугаїв-плідників жирномолочного типу української червоної молочної породи (БП Жт УЧМП): Аргон 4250 (32 дочок), Граніт 8318 (16), Замок 6985 (21), Літній 21 (167), Ранет 3800 (23), Рулет 2639 (63), Тибет 1630 (31). Встановлено, що абсолютним поліпшувачем молочної продуктивності корів є БП Літній 21. Вірогідна перевага дочок цього бугая над ровесницями за надоєм — 325–755 кг, за вмістом жиру в молоці — 0,13–0,35%, за виходом молочного жиру — 17,30–41,00 кг. Сила впливу бугаїв на рівень молочної продуктивності корів-первісток становить від 20,7 до 29,5%, що свідчить про наявність у популяції достатнього рівня спадкової мінливості для подальшого підвищення продуктивності тварин Жт УЧМП за рахунок внутрішньопорідної селекції. Наведено найефективніше поєднання бугаїв-плідників. Показано, що дочка бугая Аргон 4250 і матерів від Чібіса 5157 мали вищий надій на 524–993 кг та вихід молочного жиру — на 22,5–36,8 кг, ніж у ровесниць.

УДК 636.22/.28.034.082:612.014:539.16(477)

2017.2.256. ПРИРОДНА РЕЗИСТЕНТНІСТЬ І ВІДТВОРЮВАЛЬНА ЗДАТНІСТЬ КОРІВ ЗА ДІЇ МАЛИХ ДОЗ РАДІАЦІЇ / Славова В.П., Плотко Т.С. // Вісник аграрної науки. — 2017. — № 4. — С. 28–33. — Бібліогр.: 10 назв.

ВРХ (укр. чорно-ряба мол.), корови радіоактивної зони, іонізуюче випромінювання, резистентність корів, відтворювальна здатність корів, радіація, Вінницька обл., Київська обл.

Дослідження проведено в ТОВ "Обрій" Іванківського р-ну Київської обл. (2004–2007 рр.) на коровах української чорно-рябої молочної породи та нетелях цієї ж породи, яких завезено із племрепродуктора СТОВ "Нива" Ямпільського р-ну Вінницької обл. у 2004 р. Проаналізовано результати радіологічних досліджень поверхневого забруднення тварин, молока, підстилки, кормів, води та клініко-гінекологічні показники. Визначено тривалість ендепенденс-, сервіс- і міжотельного періодів, біохімічні та гематологічні показники крові. Встановлено, що у тварин, які були вирощені та постійно утримувались у радіоактивній зоні і завезених із "чистої" зони, із часом кількість еритроцитів крові зменшується (темпи зменшення у завезених вищі). Показники лейкоцитарної формули крові у тварин із забрудненої зони були в межах норми, але зміщені до мінімальних. Тварини, завезені дорослими в зону радіоактивного забруднення, є більш стресостійкими порівняно з місцевими особинами, але з роками ця різниця майже зникає. Корови, вирощені в забрудненій зоні, частіше та довше хворіли на різні форми ендометритів і маститів. Тому відсоток вибуття зі стада у них був вищий і становив 15% на 2-й рік та 35% — на 4-й проти 5 та 10% у групі завезених.

УДК 636.22/.28.082.034.13.232:004(477)

2017.2.257. КАТАЛОГ БУГАЇВ МОЛОЧНО-М'ЯСНИХ ПОРІД ДЛЯ ВІДТВОРЕННЯ МАТОЧНОГО ПОГОЛІВ'Я У 2017 РОЦІ / Гладій М.В., Полупан Ю.П., Басовський Д.М., Романова О.В., Ментю І.Л., Бірюкова О.Д., Прийма С.В., Резнікова Ю.М., Подоба Б.Є.; за ред. Башенка М.І. — К., 2017. — 228 с. Шифр 548798.

Бугаї (молоч. і молоч.-мясні), каталог бугаїв, відтворення ВРХ, племінні ресурси ВРХ, інформаційна база (бугаї).

До каталогу включено 1140 бугаїв-плідників з визначеною

високою племінною цінністю за породами: айрширська — 9, англійська — 27, бура карпатська — 28, білоголова українська — 11, голштинська — 684, джерсейська — 26, монбельярська — 3, симентальська — 71, українська чорно-ряба молочна — 100, українська червоно-ряба молочна — 70, українська червона молочна — 56, червона датська — 3, червона степова — 16, лебединська — 14, швіцька — 22. За системою управління молочним скотарством "Орсек-СЦ" методом РПЦ оцінено та записано до каталогу 435 бугаїв, у т. ч. за потомством — 258, за походженням — 177.

УДК 636.22/.28.082.12.13:636.061

2017.2.258. НАСЛІДКИ МІКРОЕВОЛЮЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ПОПУЛЯЦІЇ СІРОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПОРОДИ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ / Іовенко В.М., Вдовиченко Ю.В., Рукавникова Г.І., Фурса Н.М. // Науковий вісник "Асканія-Нова". — 2016. — Вип. 9. — С. 137–146. — Бібліогр.: 3 назви.

ВРХ сіра українська, екстер'єр ВРХ, мінливість породи ВРХ, генофонд ВРХ.

Представлено порівняльний аналіз параметрів будови тіла сірої української худоби (СУ) в різні часові періоди з інтервалом у 90 років, а також результатів моніторингу генетичної інформації за останні 30 років племінного стада — ДП "ДГ "Асканія-Нова". Відзначено, що в процесі мікроеволюції під впливом факторів природного та штучного відборів відбулося зменшення промірів тіла тварин СУ і живої маси племінних корів. Тварини стали нижчими і вужчими у тазо-грудному відділі та дещо видовженими. За частотою прояву антигенних факторів та алелів В-системи груп крові відбулися флюктуючі зміни в генетичній структурі стада. Зроблено висновок, що розведення СУ ВРХ в умовах закритої популяції поступово змінює екстер'єрний профіль особин стада та спричиняє зростання рівня гомозиготності, що звужує генетичну мінливість унікального генофонду локальної породи ВРХ.

УДК 636.293.2.082.21(477)

2017.2.259. ГЕНЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МІКРОПОПУЛЯЦІЇ РІЧКОВИХ БУЙВОЛІВ (RIVER BUFFALO) ЗА ЕРИТРОЦИТАРНИМИ АНТИГЕНАМИ / Гузяєв Ю.В., Вінничук Д.Т. // Науковий вісник "Асканія-Нова". — 2016. — Вип. 9. — С. 123–129. — Бібліогр.: 8 назв.

Буйволи річкові, ТОВ "Голосієво", генофонд буйволів в Україні, Київська обл.

Нині у світі нараховується 182 млн голів буйволів (Б.), основна їх кількість — у країнах Азії (96,99%). Розділяють Б. на два підвиди: річковий Б. (РБ) та болотяний Б. (ББ). В Україні розводять РБ. Проведено імуногенетичне тестування поголів'я РБ у госп-ві ТОВ "Голосієво" Київської обл. Для виявлення еритроцитарних антигенів (ЕА) використано 39 реагентів 7 генетичних систем. За спектром ЕА у стаді виявлено 14 ЕА в системах А, В і С (табл.). Найвищу частоту виявлено: Y, A', Q', C і X₂ (понад 0,9); досить високу — I' (0,774) та невисоку частоту у РБ становлять антигени E' (0,129), J' (0,096), O' (0,064) і P (0,060). Наведено показники частоти алелів за системою ЕАВ у РБ племферми ТОВ "Голосієво". В алелофонді виявлено 7 алелів системи В груп крові. У тварин визначено найвищу частоту алеля YA'I'Q' — 0,464. Коефіцієнт гомозиготності становить 0,290, що свідчить про середню консолідованість стада, яка в основному зумовлена підвищеною чисельністю носіїв алеля O (Q').

636.32/.39 Вівчарство. Козівництво

Науковий референт — КАРГІНА О.В.

Науковий консультант — член-кореспондент НААН ЖУКОРСЬКИЙ О.М.

УДК 636.32/.38.03.082.2(477)

2017.2.260. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПЛЕМІННОГО ВІВЧАРСТВА УКРАЇНИ / Жарук Л.В. // Науковий вісник "Асканія-Нова". — 2016. — Вип. 9. — С. 48–57. — Бібліогр.: 2 назви.

Вівці племінні, ринок племінних овець, вівці м'ясо-вовнові, породи овець.

Аналіз результатів вивчення ситуації на ринку племінної продукції вівчарства (ППВ) за період від 1975 до 2014 р. засвідчив, що збільшення поголів'я в 70-х роках ХХ ст. до 9 млн підвищило попит на ППВ, зростання цін і конкуренції серед селекціонерів, з виведення вітчизняних високопродуктивних порід овець та внутрішньопорідних типів. Обсяг реалізації племінних овець у цей період становив 403 тис. гол. Неспри-

ятлива економічна ситуація на ринку ППВ у 2000–2003 рр. зумовила зниження попиту на племінних овець у 2003 р. до 1,6 тис. гол. Із 2010 р. цей попит дещо збільшився і племінних овець було реалізовано понад у 3 рази, ніж у 2009 р. Така тенденція зберіглась до 2014 р. Найбільший попит — на овець асканійської м'ясо-вовнової породи, реалізація яких становила близько 47%, найменший — на овець асканійської тонкорунної породи — 16%. На сьогодні вітчизняне вівчарство зорієнтоване на вирощування м'ясо-вовнових порід (частка — 60%). Наведено порідний склад овець України на 2015 р. (найбільше поголів'я цигайських — 239,2 тис. гол., найменше: сокільських — 4,5, романівських — 8,5 тис. гол. та інших (латвійська темноголова, олібс і меріноландшаф), які становлять 2,3% (18,0 тис. гол.). Визначено, що в кризових умовах тваринництва на фоні загального занепаду племінне вівчарство у провідних племзаводах України не втратило свої продуктивні якості. В основному жива маса і настриги фізичної вовни репродуктивного стада, ярок та баранців-річняків не тільки відповідають пред'явленим до них вимогам, але і перевищують їх. Це свідчить про високий генетичний потенціал та адаптованість до навколишнього середовища. Для поліпшення сучасного вітчизняного ринку племінного вівцеголів'я України, необхідно щороку вирощувати і реалізувати 40 тис. голів племінних овець різних напрямів продуктивності.

УДК 636.32/38.034.035.082

2017.2.261. МОЛОЧНА ПРОДУКТИВНІСТЬ ВІВЦЕМАТОК АСКАНІЙСЬКОЇ ТОНКОРУННОЇ ПОРОДИ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ВОВНОВОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ / Дрозд С.Л. // Науковий вісник "Асканія-Нова". — 2016. — Вип. 9. — С. 33–38. — Бібліогр.: 6 назв.

Вівці аскан. тонкорунні (тавр. тип), молочна продуктивність овець, вовнова продуктивність.

Дослідження проведено в умовах племзаводу "Асканія-Нова". Досліджено молочну продуктивність вівцематок таврійського типу асканійської тонкорунної породи та їх дочок, яких розподілили на три групи за вовною продуктивністю. Встановлено тенденцію до переваги за молочністю як за 1 добу, так і за 21 день лактації у вівцематок із високим настригом чистої вовни. Показано досить високий рівень мінливості цієї ознаки у маток з низькою і середньою вовною продуктивністю (37,47 та 31,56% відповідно). У вівцематок з високим настригом митої вовни цей коефіцієнт був нижчим, ніж у перших 2 груп. Із підвищенням молочності коефіцієнт мінливості ознаки знижувався від 37,47 (1 група з низькою вовною продуктивністю — 2,4 кг) до 23,26 (3 група з високою — 3,6 кг). Показано корелятивний зв'язок між настригом чистої вовни у вівцематок та їх молочністю. Так, із підвищенням вовнової продуктивності коефіцієнт кореляції зменшується до 0,001.

УДК 636.32/38.034.082(477.85)

2017.2.262. ВІДТВОРЮВАЛЬНА ЗДАТНІСТЬ ТА МОЛОЧНА ПРОДУКТИВНІСТЬ ВІВЦЕМАТОК БУКОВИНСЬКОГО ТИПУ АСКАНІЙСЬКОЇ КАРАКУЛЬСЬКОЇ ПОРОДИ / Лесик О.Б., Похивка М.В. // Науковий вісник "Асканія-Нова". — 2016. — Вип. 9. — С. 65–73. — Бібліогр.: 5 назв.

Вівці аскан. каракульські (буков. тип), Буковина, відтворювальна здатність овець, молочність овець, плодючість овець, смушки, ягнята смушкових типів.

Дослідження проведено на поголів'ї овець асканійської каракульської породи буковинського типу (АКБт) в умовах племінних фермерських господарств Новоселицького р-ну Чернівецької обл. (ФГ "Берестецький вівчарик", ФГ "Вівчарик" — 956 гол.), де 73,5% — вівцематки (еліта — 34,1% та 1-го класу — 39,6%). У стадах використовують баранів-плідників, серед яких клас еліта — 85,7%. Наведено комплексну оцінку відтворювальної здатності вівцематок (ВМ) та ягнят за живою масою, смушковими і товарними якими. Заплідненість ВМ — 94,6–93,4%, плодючість — 140,0–136,2%, вихід ягнят на 100 ВМ — 132–128 гол., збереженість молодняку — 98,8–98,7%. Молодняк народжується живою масою 4–6,2 кг, в основному плоского і ребристого смушкових типів — 62,3%, середнього розміру завитків — 73,8%, класу еліта — 31,0%, першого — 40,4, другого класу — 26,3%. На смушки забивають ≈70% ягнят (1 сорту — 67,3%). Ягнята народжуються

переважно з міцною конституцією, достатньо крупні, з коротким блискучим волосом. Наявність плоского смушкового типу (50,2%) і короткого волосу та тонкої міздри дає можливість здійснювати забій ягнят на смушки в більш пізні строки (5–7 днів, згідно з інструкцією з бонітування каракульських ягнят — 1–3 доби). Науковці ДС для відтворення власного стада залишають тварин плоского і жакетного смушкових типів. Площа смушків ≈1850–2100 см², довжина волосу — 7,5–10,5 мм. Зроблено висновок, що ВМ мають високі показники відтворювальної здатності та молочної продуктивності, а тварини АКБт добре пристосовані до умов вологого клімату Буковини, що свідчить про хорошу перспективу.

УДК 636.32/38.035.082

2017.2.263. ПРОДУКТИВНІСТЬ І ЯКІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ВОВНИ ЯРОК ТАВРІЙСЬКОГО ТИПУ РІЗНИХ ЛІНІЙ / Антоненко О.Г. // Науковий вісник "Асканія-Нова". — 2016. — Вип. 9. — С. 17–24. — Бібліогр.: 8 назв.

Вівці аскан. тонкорунні (тавр. тип), вовна, штапель, селекція овець, племінна цінність овець, жива маса овець, лінії овець, племзавод "Асканійське".

Дослідження проведено у ПЗ ДПДГ "Асканійське" Каховського р-ну Херсонської обл. (2006–2010 рр. та 2011–2015 рр.) на ярках (549 голів та 936 відповідно) різних ліній: 224 (37 гол.), 227 (86), 369 (79), 375 (10), 0058 (112), 0517 (98), 1577 (73), 1444 (27), 374 (27), Е7470 (57) та інші (71 гол.). Наведено селекційні ознаки ярок (жива маса, довжина штапелю, маса руна, вихід і настриг чистої вовни, діаметр волокон) таврійського типу різних вікових груп. У 2006–2010 рр. варіація живої маси становила 53,2–56,3 кг, довжини штапелю — 12,5–14,3 см, настригу немитої вовни — 6,10–7,19 кг, настригу чистої вовни — 3,47–4,12 кг, діаметра волокон — 20,5–22,2 мкм. У 2011–2015 рр. ці показники відповідно були такими: ж.м. — 47,2–55,5 кг, д.ш. — 11,3–12,3 см, н.н.в. — 5,96–6,72 кг, н.ч.в. — 3,39–3,84 кг, д.в. — 20,3–21,8 мкм. У 2006–2010 рр. сортимент 80 і 70 якості мали 15 та 126 голів (3,3 та 27,8% відповідно), 64 якості — 254 гол. (56,1%), 60 і 58 якості — 57 і 1 гол. (12,6 і 0,2% відповідно). Завдяки селекції у 2011–2015 рр. тонкі і середньотонкі сортименти мають 51,0 і 38,6% ярок, з пониженою й огрубленою вовною — 9,7% і 0,7% тварин. Зроблено висновок, що сучасні ярки таврійського типу асканійської тонкорунної породи племзаводу ДПДГ "Асканійське" за основними показниками продуктивності — живою масою та настригом чистої вовни значно переважають ровесниць тонкорунних порід на теренах колишніх країн СНД. Подальша селекційна робота зі стадом породи має продовжуватись у цьому ж напрямі з одночасним поліпшенням фізико-механічних характеристик вовни з метою її типізації.

УДК 636.32/38.082(477.72)

2017.2.264. ІННОВАЦІЙНА СИСТЕМА ПОГЛИБЛЕНОЇ СИНТЕТИЧНОЇ СЕЛЕКЦІЇ ІНТЕНСИВНИХ ТИПІВ ОВЕЦЬ ПЛЕМЗАВОДУ "АСКАНІЯ-НОВА" ДЛЯ ФОРМУВАННЯ В УКРАЇНІ РИНКУ ПЛЕМІННОЇ ПРОДУКЦІЇ / Польська П.І., Калащук Г.П., Атановська-Маслюк О.Й. // Науковий вісник "Асканія-Нова". — 2016. — Вип. 9. — С. 91–101. — Бібліогр.: 2 назви.

Вівці інтенсивних типів, відтворювальна здатність овець, годівля овець, експортний потенціал, племзавод "Асканія-Нова", ринок племінних овець, конкурентоздатні вівці, селекція овець, підбір пар (вівці), вівці (аскан. кросбрєди і чорноголові).

Запропоновано використання інноваційної системи поглибленої селекції інтенсивних типів овець — асканійських кросбрєдів та асканійських чорноголових у нечисельних закритих популяціях для формування експортного потенціалу племінних ресурсів світового рівня. Визначено вплив рівня годівлі на показники відтворювальної здатності вівцематок і життєздатності ягнят (ДП "ДГ ІТСР "Асканія-Нова"). Наведено динаміку основних селекційних ознак за несприятливих умов годівлі баранів-плідників, баранів-річняків, вівцематок і ярок. Представлено план індивідуального підбору вівцематок і ярок інтенсивних типів у нечисельних закритих популяціях для штучного осмінення у племзаводі у 2015 р. Конкретизуються показники успадкованості основних селекційних ознак у ярок інтенсивних типів. У висновках визначено, що

одержано цінні конкурентоздатні інтенсивні типи овець, яким притаманна висока стресостійкість, адаптивна і реабілітаційна здатність при видатній статевій скороспілості і продуктивному доволітті. У 2015 р. племзавод "Асканія-Нова" реалізував 656 гол. таких тварин суб'єктам племінної справи і підприємствам різних форм власності Херсонської, Одеської, Миколаївської, Запорізької, Чернівецької, Вінницької, Полтавської, Дніпропетровської, Кіровоградської, Житомирської, Закарпатської і Хмельницької областей.

УДК 636.32/38.082.13.084.412:612.015

2017.2.265. ПРОДУКТИВНІСТЬ ТА ОБМІН РЕЧОВИНИ У ЯРОК ЗА РІЗНИХ РІВНІВ НЕЗАМІННИХ АМІНОКИСЛОТ ТА БІОГЕННИХ МІНЕРАЛІВ У РАЦІОНІ / Свістула М.М., Єфремов Д.В., Горб С.В. // Науковий вісник "Асканія-Нова". — 2016. — Вип. 9. — С. 102–110. — Бібліогр.: 8 назв.

Вівці аскан. тонкорунні (тавр. тип), обмін речовин у ярок, раціони ремонтних ярок, ярки, годівля ярок, норми повноцінної годівлі овець, амінокислоти незамінні, мінеральні елементи.

Науково обґрунтовано, що норми незамінних амінокислот (лізину і метіоніну із цистіном) та мінеральних елементів (сірки, цинку, кобальту, йоду) для ремонтних ярок таврійського типу асканійської тонкорунної (АТ) породи доцільно підвищити на 20% порівняно з існуючими. Це сприяє збільшенню на 16% (до 149 г) інтенсивності росту тварин, поліпшенню на 6,5% настригу вовни у натуральному волокні (до 6,6 кг) та покращанню на 15% конверсії корму у продукцію вівчарства. Наведено результати досліджень на ремонтних ярках таврійського типу АТ породи в умовах вівцеферми ДП "ДГ ІТСР "Асканія-Нова" (раціони кормів, перебіг процесів метаболізму, біохімічні показники крові, динаміка живої маси, настриг вовни).

УДК 636.32/38.082.2

2017.2.266. ВИЗНАЧЕННЯ КОЕФІЦІЄНТІВ ЗНАЧУЩОСТІ ОЗНАК ПРИ КОМПЛЕКСНІЙ ОЦІНЦІ ПЛЕМІННОЇ ЦІННОСТІ ОВЕЦЬ / Горлов О.І., Івіна К.А., Мокєєв І.О., Чічаєва О.П. // Науковий вісник "Асканія-Нова". — 2016. — Вип. 9. — С. 25–32. — Бібліогр.: 6 назв.

Вівці аскан. тонкорунні (тавр. тип), племінна цінність овець, селекційна оцінка овець, модель BLUP, індекси оцінки тварин, алгоритм визначення коефіцієнтів.

Дослідження проведено на ярках таврійського типу асканійської тонкорунної породи (60 гол.) ДГ "Асканія-Нова". Із застосуванням моделей BLUP різного ступеня складності проведено оцінку селекційних ознак об'єднаних для визначення племінної цінності тварин в єдиний комплексний селекційний індекс за допомогою коефіцієнтів значущості (вагові коефіцієнти). Пропонується визначити коефіцієнти значущості як добуток множинної детермінації лінійної моделі залежності ознак нащадків від ознак предків на коефіцієнт варіації тварин. У результаті розрахунків за запропонованим алгоритмом одержано ранжовану низку комплексних індексів тварин, що суттєво відрізняються один від одного. Коефіцієнти кореляції комплексного індексу засвідчують достатньо тісний зв'язок із селекційними ознаками і мають наступні значення: 0,8584 — за настригом чистої вовни; 0,4467 — за довжиною вовни; 0,5593 — за масою тварини. Зроблено висновок, що запропонований алгоритм визначення коефіцієнтів значущості ознак при комплексній оцінці племінної цінності тварин обґрунтований теоретично, має достатньо тісний зв'язок із селекційними ознаками та без труднощів у реалізації може застосовуватись у селекційній роботі.

УДК 636.32/38.082.232.453.52

2017.2.267. КОРЕКЦІЯ СПЕРМОПРОДУКТИВНОСТІ БАРАНІВ-ПЛІДНИКІВ ГОРМОНАЛЬНИМИ ПРЕПАРАТАМИ / Шаран М.М., Гримак Х.М. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького. — Л., 2016. — Т. 18, № 2(67). — С. 269–273. — (Сер. С.-г. науки). — Бібліогр.: 58 назв. Шифр 548378.

Вівчарство, барани-плідники, гормональні препарати, фітоестрогени, спермопродуктивність, стимулятори статевої системи, відтворувальна здатність баранів.

Констатується, що сезонні екологічні фактори можуть значно впливати на статеву активність баранів-плідників (БП) та кількісні і якісні показники їх сперми. Ця залежність чіткіше проявляється в умовах пасовищного утримання, тобто при безпосередньому і тривалому контакті організму тварини із природним чинником зовнішнього середовища. Наведено результати наукових досліджень щодо основних методів стимуляції статевої активності БП у парувальний і непарувальний періоди. Висвітлено вплив застосування гормональних препаратів, фітоестрогенів на відтворувальну функцію самців. Зазначено, що біоактивні стимулятори з рослин використовують і для поліпшення якості сперми при її кріоконсервуванні. Так, фітогормон гіберелін А підвищує рухливість і життєздатність спермій як у нативній, так і деконсервованій спермі. Проте зауважується, що низкою досліджень доведено і негативний вплив фітогормонів на статеву функцію самців.

УДК 636.32/38.082:001(477)

2017.2.268. СТАН ТА НАУКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГАЛУЗІ ВІВЧАРСТВА В УКРАЇНІ / Вдовиченко Ю.В., Іовенко В.М., Жарук П.Г., Кудрик Н.А., Жарук Л.В. // Науковий вісник "Асканія-Нова". — 2016. — Вип. 9. — С. 3–16. — Бібліогр.: 3 назви.

Вівчарство в Україні та світі, ягнятина, баранина, наукові розробки (вівчарство), державна і фінансова підтримка, племінна справа у вівчарстві, вівцеферми.

За останні 25 років в Україні чисельність овець (ЧО) зменшилась у 10 разів і становить 743,9 тис. гол. У с.-г. підприємствах поголів'я залишилось лише 190,2 тис. гол. (25,6%), решта — в домашніх господарствах (табл.). Зокрема в 11 регіонах ЧО не перевищує 10 тис. гол. Наведено дані щодо ЧО у провідних країнах світу (2012–2014 рр.). Найбільші обсяги виробництва та ЧО в Азії — 559 млн гол. На 100 жителів в Україні припадає лише 2 вівці, натомість у Новій Зеландії та Австралії — 698 та 303 гол. відповідно. На сьогодні експорт продукції вівчарства у зарубіжних країнах оцінюється мільярдами доларів, найліквіднішою є ягнятина і баранина. Визначено найактуальніші вимоги та заходи щодо селекційно-технологічного й організаційного забезпечення створення в Україні м'ясного вівчарства. Наголошується на необхідності оперативного створення в Україні великих промислових комплексів з вівчарства. Представлено низку науково-методичних розробок Національного наукового селекційно-генетичного центру з вівчарства (Інститут тваринництва степ. р-нів ім. М.Ф. Іванова "Асканія-Нова") для термінового покращання стану в Україні. Зауважується, що подальший розвиток вітчизняного вівчарства також залежить і від створення умов для промислового виробництва ягнятину і молоді баранини, будівництва сучасних вівцеферм та відгодівельних майданчиків, створення власних репродукторів для розмноження й акліматизації імпортерних генотипів овець. Підкреслюється нагальна потреба у державній підтримці наукового потенціалу галузі, сприянні інвестуванню та розвитку племінного вівчарства, виробництву експортоорієнтованої продукції.

УДК 636.32/38.085.12

2017.2.269. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОВНОЦІННОГО МІНЕРАЛЬНОГО ЖИВЛЕННЯ МОЛОДНЯКУ ОВЕЦЬ НА ВІДГОДІВЛІ АСКАНІЙСЬКОЇ М'ЯСО-ВОВНОВОЇ ПОРОДИ / Єфремов Д.В., Свістула М.М., Горб С.В. // Науковий вісник "Асканія-Нова". — 2016. — Вип. 9. — С. 39–47. — Бібліогр.: 8 назв.

Вівці асканійські м'ясо-вовнові, баранці на відгодівлі, раціони баранців, мінеральне живлення овець, нормована годівля овець.

З огляду на зміни хімічного складу ґрунтів і кормів у степовій зоні України та підвищення потреб овець в елементах живлення, акцентується на доцільності розробок досконалих норм у раціонах, а саме корекції вмісту біогенних мінеральних речовин для молодняку на відгодівлі овець асканійської м'ясо-вовнової породи. Науковими дослідженнями доведено необхідність підвищення у сухій речовині раціону концентрації сірки, цинку, кобальту та йоду на 25% порівняно з діючими нормами ВІТ (2003 р.). Це сприяє забезпеченню високої інтенсивності росту баранців — на рівні 234 г/гол./добу при витратах корму на одиницю приросту у межах 5,3–5,4 к. од.,

що збільшить забійний вихід молодняка до 44,8%. Так, підвищиться забійна маса на 1,0 кг (20,3 проти 19,3 кг), площа м'язового вічка — на 0,9 см², коефіцієнт м'ясності — на 0,11 од. За умов збільшення рівня мінералів у раціонах баранців на відгодівлі кількість відкладеного внутрішнього жиру майже однакова з контролем (0,8 кг проти 0,77). Водночас відмічено високу біологічну цінність м'яса — на 1,81 абс.% збільшення в ньому білка.

УДК 636.32/.39(477.63)

2017.2.270. СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВІВЧАРСТВА У ГОСПОДАРСЬКИХ ФОРМУВАННЯХ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ / Микитюк Я.В., Микитюк В.В. // Науковий вісник "Асканія-Нова". — 2016. — Вип. 9. — С. 74–82. — Бібліогр.: 8 назв.

Вівчарство (економічний аспект), державна підтримка вівчарства, організація прогресивного вівчарства, вівці, кози, Дніпропетровська обл.

Представлено економічну оцінку сучасного стану щодо ринку продукції вівчарства у Дніпропетровській обл. Наведено показники поголів'я овець і кіз (ОК) у різних категоріях господарств у 2000–2015 рр. Зазначено, що руйнація крупних господарств за останні роки призвела до значного зменшення поголів'я ОК в Україні. Якщо у таких провідних господарствах, як ДПДТ "Руно" у 90-х роках налічувалося 27 тис. овець, то на кінець 2015 р. — лише 1424 гол. (818 вівцематок). Головні кризові явища у вівчарстві спричинені низькими закупівельними цінами на продукцію вівчарства. Як наслідок, спостерігається хронічна збитковість галузі, незацікавленість у виробництві вовни через диспаритет цін, відсутність інтеграції товаровиробників і переробних підприємств та узгодженості їх економічних інтересів, неможливість швидкої переорієнтації галузі на виробництво баранини в першу чергу спричинена неефективним використанням потенціалу овець м'ясо-вовнового напрямку продуктивності, низькими показниками відтворення поголів'я овець, незадовільною кормовою базою і відсутністю прогресивних технологій інтенсивної відгодівлі молодняка. У сучасних умовах для розвитку галузі необхідно на основі диверсифікації

поєднати виробництво і переробку продукції у великих і малих господарствах за замкненим циклом, створити торгово-закупівельні і збутові пункти. Наголошується на необхідності ефективної державної підтримки вітчизняних виробників.

УДК 636.933.2.082.12:577.212

2017.2.271. ПОЛІМОРФІЗМ ГЕНУ CAST У ОВЕЦЬ КАРАКУЛЬСЬКОЇ ПОРОДИ / Іовенко В.М., Писаренко Н.Б., Скрепець К.В. // Науковий вісник "Асканія-Нова". — 2016. — Вип. 9. — С. 58–64. — Бібліогр.: 14 назв.

Вівці каракульські, баранина, ягнятина, барани-плідники, генотипи овець, метод ПЛР-ПДРФ, ген калпастатин, поліморфізм гена CAST, ДНК Сорб-Б, м'ясна продуктивність овець.

Одним із основних генів, які впливають на м'ясні ознаки овець, є калпастатин (CAST). Він належить до родини Ca²⁺ — залежних нейтральних протеаз та регулює швидкість дозрівання м'яса після забою і ступінь його ніжності. Досліджено поліморфізм гена CAST у племінних баранів-плідників (91 гол.) каракульської породи. Визначення генотипу здійснювали методом ПЛР-ПДРФ з використанням ендонуклеази рестрикції MspI, а розділення продуктів рестрикції гена CAST — у 2% агарозному гелі з бромистим етідієм. Виділення геномної ДНК проводили за стандартною методикою, використовуючи набір реагентів ДНК Сорб-Б. Виявлено фрагменти довжиною 622, 336 та 286 п.н. У носіїв генотипу MN присутній один сайт рестрикції з довжиною фрагментів 339 п.н. та 286 п.н. Для генотипу MN характерною є наявність трьох фрагментів довжиною 622 п.н., 339 п.н. та 286 п.н., а для NN — тільки фрагмента 622 п.н. За результатами досліджень поліморфізму гена калпастатину каракульська порода овець характеризується високою частотою гомозигот MM, яка становить 0,692, у той час як гомозиготних генотипів за N-алелем виявлено лише два (0,022). Частота гетерозигот MN — на рівні 0,286. У результаті такого розподілу генотипів спостерігалась перевага алеля M (0,835), який виявлено у 83,5% тварин. Частота алеля N становить 0,165 або 16,5%.

636.4 Свинарство

Науковий референт — доктор істор. наук РОГОЖА М.М.

Науковий консультант — академік НААН РИБАЛКО В.П.

УДК 612.616:636.082.4.09

2017.2.272. ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ І АВТОМАТИЗОВАНО-ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ОЦІНКИ ЯКОСТІ СПЕРМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ У ВЕТЕРИНАРНІЙ РЕПРОДУКТОЛОГІЇ / Кошевой В.І., Науменко С.В. // Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини: зб. наук. пр. Ветеринарні науки. — Х., 2016. — Вип. 33, ч. 2. — С. 67–70. Шифр 548776.

Сперма, спермії, сперматогенез, спермограма, оцінка, якість, мобільний спермоскоп, комп'ютерні системи, критерії Крюгера.

Здійснено порівняльну оцінку інноваційних і традиційних загальноприйнятих методів оцінки якості сперми з використанням інформаційно-технічних приладів, зроблено висновок щодо ефективності переваг і перспектив використання згаданих засобів у практиці ветеринарної репродуктології. Відповідно описано особливості використання та перспективи впровадження інформаційно-технічних приладів, а також комп'ютерних програм для оцінки сперми (запліднювальна здатність сперміїв), переваги їх використання перед загальноживаними методами. Доведено та обґрунтовано зручність, швидкість і точність у визначенні основних параметрів сперми за використання інноваційних методик, зокрема, критеріїв Крюгера, що значно розширило дані про стан відтворювальної здатності плідників, особливості їхнього сперматогенезу та можливості використання цих критеріїв для вирішення проблеми відповідності оцінки якості сперми та рівня її фертильності.

УДК 616:591.465.3:615.2

2017.2.273. ДИСТАНЦІЙНО-БЕЗКОНТАКТНА ТА НЕІНВАЗИЙНА ДІАГНОСТИКА ПАТОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ У ГОНАДАХ САМЦІВ; РОЗРОБКА І ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДІВ ТЕРАПІЇ З ВИКОРИСТАННЯМ ПРЕПАРАТІВ НА ОСНОВІ НАНОБІОМАТЕРІАЛІВ / Науменко С.В., Кошевой В.І. // Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини: зб. наук. пр. Ветеринарні науки. — Х., 2016. — Вип. 33, ч. 2. — С. 71–75. Шифр 548776.

Кнур, тестодистрофія, терапія, "Карафанд+OV,Zn", сім'яник, гістоструктура, клітини Лейдига, звивисті канальці, вітамін А, прооксидантно-антиоксидантна система.

Дослідження були спрямовані на виявлення способу об'єктивної та своєчасної діагностики патологічних процесів у репродуктивних органах самців, розроблення ефективних і досконалих методів терапії тварин з андрологічними захворюваннями з використанням препаратів на основі нанобіоматеріалів. Термоскопія та термографія дали змогу визначити повноцінність репродуктивної функції, функціональний стан та підтвердити чи виключити патологічні процеси у статевих органах кнурів. Рекомендовано термографію як перспективний, нешкідливий, об'єктивний та безконтактний дистанційно-діагностичний експрес-метод у практиці ветеринарної репродуктології. Розроблено програму терапії самців з тестодистрофією, використання її виявило відновлення репродуктивної функції у кнурів.

УДК 619.591.463

2017.2.274. УЛУЧШЕНИЕ ФУНКЦИИ РЕПРОДУКТИВНОЙ СИСТЕМЫ ХРЯКОВ НЕГОРМОНАЛЬНЫМИ СРЕДСТВАМИ / Нарижный А.Г., Джамалдинов А.Ч., Крейндилина Н.И. // Научно-технический бюллетень / Ин-т тваринництва НААН. — Х., 2016. — № 115. — С. 149–154. Шифр 548945.

Кнури, потенція, тестостерон, якість сперми, результати запліднення.

Вивчено в умовах промислових комплексів причини зниження або розладу статевих функцій кнурів у зв'язку з відсутністю моціону, сонячної інсоляції, незбалансованого годування білком, вітамінами та іншими компонентами. Попереднє застосування гормональних препаратів для стимулювання репродуктивної системи кнурів викликало негативні побічні явища, тому останнім часом все частіше застосовуються негормональні препарати. Для дослідів застосовувався негормональний препарат "Тестогенон", котрий містить панаксозиди, йохімбін та додатково вітаміни С, Е, В₅, В₆, В₁₂. Установлено, що згодовування кнурам негормонального препарату "Тестогенон" сприяє підтриманню оптимального рівня функціональної активності репродуктивної системи кнурів при зниженні в них статевої активності. Препарат посилює лібідо кнурів, усуває еректильну дисфункцію, продовжує тривалість еякуляції, сприяє відновленню втраченої репродуктивної функції, стимулює сперматогенез і покращує показники відтворення.

УДК 636.04.082

2017.2.275. ОЦІНКА РОЗВИТКУ ТА ПРОДУКТИВНОСТІ СВИНОМАТОК В УМОВАХ ПЛЕМІННИХ ГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ / Войтенко Л.С., Васильєва О.О., Бейдик Н.М., Вишневський Л.В. // Научно-технический бюллетень / Ин-т тваринництва НААН. — Х., 2016. — № 115. — С. 41–46. Шифр 548945.

Свиноматки, породи, показники розвитку, багатоплідність, відгодівельні та м'ясні ознаки.

Проведено аналіз публікацій та статистичних даних стосовно корисних ознак свиноматок 11 наявних в Україні порід свиней (велика біла, дюрк, ландрас, миргородська, полтавська м'ясна, п'єстрен, українська м'ясна, українська степова біла, українська степова ряба, уельс, червона білопояса) за показниками живої маси та довжини тулуба, багатоплідності, відгодівельних і м'ясних ознак потомства. Він дав змогу відзначити значні можливості галузі свинарства, а також ефективність селекції за окремими ознаками та доцільність використання імпортного поголів'я для якісного покращання вітчизняного. Водночас частина племінних господарств у кожній з названих порід не відповідає вимогам до суб'єкта племінної справи з огляду на кількісні та якісні показники їхньої діяльності.

УДК 636.04.082.084/087

2017.2.276. ПЕРЕТРАВНІСТЬ ПОЖИВНИХ РЕЧОВИН КОРМУ ЗА ВИКОРИСТАННЯ МАГНІЄВІСНОЇ КОРМОВОЇ ДОБАВКИ / Зінов'єв С.Г., Біндюг Д.О., Біндюг О.А., Манюненко С.А. // Научно-технический бюллетень / Ин-т тваринництва НААН. — Х., 2016. — № 115. — С. 82–91. Шифр 548945.

Свині, відгодівля, магній, біопротектор, поживні речовини корму, засвоєння.

Дослідженням фізіологічного балансу, проведеного в умовах фізіологічного двору станції контрольної відгодівлі Інституту свинарства НААН, встановлено, що оптимальною дозою біопротектора мінерального "Mg++" для відгодівельного молодняка свиней є 0,3% маси сухої речовини раціону. За умови використання цієї дози покращується перетравність поживних речовин корму, а саме: сухої речовини — на 0,63%, органічної — на 0,9%, сирого жиру — на 9,3% (p=0,0385), сирого протеїну — на 0,62% та клітковини на 3,1%. Поліпшується баланс Азоту, Кальцію та Фосфору. Підвищений рівень споживання дослідними свинями Магнію сприяє вірогідно вищому утриманню його в тілі, від прийнятого та перетравленого, відповідно на 3,01% (p=0,007) та на 2,87% (p=0,008). Водночас додавання до раціону годівлі свиней 0,4% мінерального біопротектора негативно впливає на перетравлюваність та засвоєння поживних речовин корму.

УДК 636.05.082

2017.2.277. ОРГАНІЗАЦІЯ ВІДТВОРЕННЯ ПОГОЛІВ'Я НА ТОВ НВП "ГЛОБІНСЬКИЙ СВИНОКОМПЛЕКС" ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ / Вацький В.Ф., Шаферівський Б.С. // Научно-технический бюллетень / Ин-т тваринництва НААН. — Х., 2016. — № 115. — С. 37–40. Шифр 548945.

Відтворення, осіменіння, опорос, багатоплідність, велика біла порода.

Стаття стосується цілісного процесу відтворення поголів'я свиней на племінному та двох промислових (товарних) репродукторах. Ведеться штучне осіменіння. Вік першого осіменіння маток — 230–250 днів, вік першого опоросу — 12 місяців при живій масі 168–170 кг. Підсисний період — 21 день. Тривалість репродуктивного циклу — 162 дні, коефіцієнт використання маток — 2,25. Високий генетичний потенціал та добрі стартові умови при вирощуванні сприяють прояву високих продуктивних і репродуктивних якостей у свиней різних генотипів. Наведене свідчить про те, що на свинокмплексі відпрацьовано сучасну систему відтворення поголів'я свиней, її удосконалення відбувається постійно як з погляду генотипних, так і паратипних складових.

УДК 636.086.76:612.1

2017.2.278. ГЕМАТОЛОГІЧНІ ПОКАЗНИКИ СВИНЕЙ ПРИ ЗГОДОВУВАННІ БВМД ІНТЕРМІКС / Гончарук А.П. // Научный вестник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Ґжицького. — Л., 2016. — Т. 18, № 1(65), ч. 3. — С. 27–32. Шифр 548375.

Свині, БВМД, згодовування, гематологічні показники.

Досліджено результати впливу згодовування нової БВМД Інтермікс на гематологічні показники, проведені на трьох групах-аналогах молодняка свиней великої білої породи по 12 голів у кожній, відлучених від свиноматок у 45-добовому віці. Показано, що за згодовування БВМД Інтермікс у фазі годівлі 20–36 кг у крові молодняка свиней збільшується вміст заліза, фосфору та альбумінів, а також відмічено тенденцію до підвищення кількості еритроцитів, гемоглобіну, лейкоцитів, лімфоцитів і кальцію. У фазі годівлі 35–65 кг під впливом БВМД Інтермікс у крові свиней спостерігалось збільшення вмісту гемоглобіну та фосфору. У фазі годівлі 65–110 кг за годівлі БВМД Інтермікс гематологічні показники знаходяться в межах фізіологічної норми.

УДК 636.4.033.082

2017.2.279. ДИНАМІКА РОСТУ МОЛОДНЯКУ СВИНЕЙ РІЗНИХ ГЕНОТИПІВ / Пелих В.Г., Ушакова С.В. // Научно-технический бюллетень / Ин-т тваринництва НААН. — Х., 2016. — № 115. — С. 169–175. Шифр 548945.

Динаміка росту, середньодобовий приріст, відносний приріст, інтенсивність формування, дюрк, п'єстрен, ландрас.

Досліджувалася динаміка росту молодняка свиней і виявлення різниці в його прояві залежно від вихідних батьківських порід, оскільки використано чистопорідних свиней великої білої породи (♀ВБ×♂ВБ) — контроль і помісні тварини трьох варіантів схрещування: велика біла + ландрас (♀ВБ×♂Л), дюрк і п'єстрен (♀Д×♂П), п'єстрен і дюрк (♀П×♂Д). За результатами досліджень динаміки росту молодняка свиней, залежно від варіанта поєднання кнурів та свиноматок зарубіжного походження у різні вікові періоди, встановлено перевагу тварин поєднання ♀Д×♂П за швидкістю росту у промисловому схрещуванні. Найбільший середньодобовий приріст на кінець періоду відгодівлі мали групи тварин ♀Д×♂П (925,60 г). Розраховано показники інтенсивності росту молодняка свиней, за якими встановлено перевагу групи ♀Д×♂П. Найбільш рівномірно росли тварини поєднання ♀П×♂Д.

УДК 636.4.082

2017.2.280. ВІДТВОРЮВАЛЬНА ЗДАТНІСТЬ СВИНОМАТОК ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВЕДЕННЯ ГАЛУЗІ / Коваленко Б.П. // Научно-технический бюллетень / Ин-т тваринництва НААН. — Х., 2016. — № 115. — С. 109–115. Шифр 548945.

Свині, генотип, відтворювальні якості, селекційний індекс відтворювальної функції, вартість.

Досліджувалися особливості впливу основних показників відтворювальної функції свиноматок на вартість свинини

при використанні різних методів розведення. Встановлено, що показники, які визначаються як сукупність генотипів конкретних особин (багатоплідність, молочність, маса гнізда у віці 2 місяців тощо), мають негативний зв'язок з вартістю напівтуші, а показники, які є результатом дії конкретного генотипу особини (великоплідність, маса 1 голови у віці 2 місяці) — позитивний зв'язок з вартістю напівтуші. Вартість напівтуші нащадків, отриманих від свиноматок з різним значенням індексу відтворювальної функції, збільшується до значення 92–99,9 балів із подальшим її зменшенням у градаціях із більш високими показниками.

УДК 636.4.082

2017.2.281. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРЯМЫХ И РЕЦИПРОКНЫХ КРОССОВ В СЕЛЕКЦИИ ПОЛТАВСКОЙ МЯСНОЙ ПОРОДЫ СВИНЕЙ / Коваленко В.Н. // Научно-технический бюллетень / Ин-т тваринництва НААН. — Х., 2016. — № 115. — С. 115–119. Шифр 548945.

Генотип, лінія, свиноматка, реципрокне парування, репродуктивні якості.

Проведено виявлення найбільш продуктивних генотипів свиноматок полтавської м'ясної породи (ПМ) в умовах племзаводу "Біловодський" Луганської області. Було проведено дослідження відносно впливу прямих і зворотних парувань батьківських ліній на репродуктивні якості отримуваних гібридних свинок. Дослідженнями встановлено, що створення генотипу ПМ породи з підвищеними репродуктивними якостями (в умовах ТОВ "Біловодський" Луганської обл.) варто використати крос батьківської лінії Супутника з материнською лінією Ефекта. Дані, отримані в дослідженнях, свідчать про те, що співставлення прямих і реципрокних парувань у селекції ПМ породи свиней дає змогу достатньо достовірно прогнозувати репродуктивні якості внутрішньопорідних поєднань і визначити напрями селекційного вдосконалення стад.

УДК 636.4.082.435.5

2017.2.282. ВІДТВОРЮВАЛЬНІ ЯКОСТІ СВИНОМАТОК М'ЯСНОГО НАПРЯМКУ ПРОДУКТИВНОСТІ / Мартинюк І.М. // Научно-технический бюллетень / Ин-т тваринництва НААН. — Х., 2016. — № 115. — С. 139–149. Шифр 548945.

Тривалість поросності, вік свиноматок, багатопліддя, маса гнізда при народженні.

Дослідження проводилися в ДГ Дослідне господарство "Гонтарівка" Вовчанського р-ну Харківської області. Використано свині породи уельсь і племпродукти з вирощування породи українська м'ясна. Вивчався вплив тривалості поросності віку свиноматок в опоросах на кількість порослят у гнізді. За результатами досліджень встановлено, що тривалість поросності свиноматок була в межах норми і коливалась від 104 до 119 діб. Аналіз за опоросами та масою гнізда у свиноматок породи уельсь і українська м'ясна виявив, що більшість отриманих результатів є статистично невірними, за винятком сьомого опоросу ($P < 0,95$ — різниця між показниками), та четвертого, де виявлено показники на рівні тенденції $t_d = 2,60$. Свиноматки породи уельсь із тривалістю поросності 113–116 діб за четвертим опоросом мали в середньому вищі показники за масою гнізда при народженні — 14,70 кг порівняно з українською м'ясною, у якої найвищі дані за цим показником — 12,68 кг — спостерігались після третього опоросу та тривалості поросності 108–116 діб.

УДК 636.4.084.522:087.72

2017.2.283. ПРОДУКТИВНА ДІЯ КОРМОВОЇ ДОБАВКИ "ПРОПІГПлв" У РАЦІОНАХ РЕМОНТНОГО МОЛОДНЯКУ СВИНЕЙ / Півторак Я.І., Параняк Р.П. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Ґжицького. — Л., 2016. — Т. 18, № 1 (65). — С. 8–11. — (Сер. Біол. науки). Шифр 548373.

Ремонтні свинки, раціон, інтенсивність росту, витрати кормів, кормова біодобавка, продуктивна дія.

Досліджено продуктивну дію пробіотичної кормової добавки "ПРОПІГПлв", включеної у структуру раціону ремонтних свинок, на показники обміну поживних речовин росту і розвитку для контрольної та трьох дослідних груп. Встановлено, що додавання до раціону різних кількостей згаданої кормової добавки зумовило відмінності в показниках динаміки живої маси між дослідними та контрольними групами тварин. У дос-

ліді відмічено найбільше підвищення інтенсивності росту ремонтних свинок завдяки збільшенню в їхньому раціоні рівня кормової добавки "ПРОПІГПлв". Середньодобовий приріст у дослідних групах свинок був вищим і знаходився в межах 525–533 г, або на 1,9–3,5% вищим порівняно з контрольною групою. У результаті цього жива маса свинок 3-ї дослідної групи перед осіменінням у віці (9 міс.) зросла на 103,9 кг, тоді як контрольні аналоги збільшили свою живу масу на 100, 4 кг, що на 3,5 кг менше. Щодо показників росту ремонтних свинок 4-ї дослідної групи, в раціон яких включали 4 г гол./добу кормової добавки, то суттєвої різниці щодо тварин 3-ї групи не виявлено. Така незначна різниця між групами вказує на те, що оптимальною дозою кормової добавки може бути 3–4 гол./добу.

УДК 636.4.4.1:637.564

2017.2.284. ГОДІВЛЯ ПОРОСЯТ ЖИВОЮ МАСОЮ 20–40 КГ ЗА ІНТЕНСИВНОГО ВИРОБНИЦТВА СВИНИНИ / Різничук І.Ф. // Вісник аграрної науки. — 2017. — № 2. — С. 28–31.

Годівля порослят, повнораціонний комбікорм, лізин, метіонін, треонін, конверсія комбікорму.

Вивчалися питання впливу повнораціонних комбікормів з підвищеним вмістом лізину, метіоніну з цистином і треоніну на зміну живої маси порослят 20–40 кг і конверсію комбікорму на 1 кг їх приросту. Дослідження велися у ТОВ "Владівське Подвір'я" Іванівського р-ну Одеської області. До розсіпних повнораціонних кормів для порослят живою масою 20–40 кг входили: зернова сировина господарства, макуха соєва та 10% білково-вітамінно-мінеральні добавки (БАМД) виробництва ТОВ "Українські технології в годівлі тварин" Овідіопільського р-ну Одеської області. Встановлено, що згодовування порослятам живою масою 20–40 кг повнораціонних розсіпних комбікормів з підвищеним вмістом лізину, метіоніну та треоніну забезпечує високу динаміку росту порослят у віковому періоді від 2 до 3 міс. за зниження конверсії комбікорму до 1,8 кг проти 2,1 кг при використанні стандартних повнораціонних комбікормів. За період вирощування витрати комбікорму на 1 гол. становили 36 кг на суму 389 грн, тоді як у стандартних умовах годівлі на 1 гол. витрачається 42 кг комбікорму на суму 437 грн. Наведене свідчить про економічну обґрунтованість годівлі з підвищеним вмістом зазначених амінокислот.

УДК 636.4.87.71.8

2017.2.285. ВПЛИВ ЗАСТОСУВАННЯ ЧОТИРЬОХ МІКРОЕЛЕМЕНТІВ У РІЗНИХ ФОРМАХ ГОДІВЛІ РЕМОНТНИХ СВИНОК НА ЇХ ПОКАЗНИКИ РОСТУ / Котляр О.С. // Научно-технический бюллетень / Ин-т тваринництва НААН. — Х., 2016. — № 115. — С. 120–127. Шифр 548945.

Годівля ремонтних свинок, Ферум, Купрум, Манган, Цинк, сольові та хелатні форми, комбінація сольових форм із гуміновими добавками.

Досліджено вплив комбінації чотирьох мікроелементів (Ферум, Купрум, Манган, Цинк) у різних формах (сольовій, хелатній та комбінованій) при застосуванні в годівлі ремонтних свинок 4,5–7,5 міс. віку (з "післядією" до 8,5 міс. віку) на їх показники росту. Встановлено, що застосування комбінації чотирьох мікроелементів та форм комбінації сольової форми, а також гумінових кормових добавок (комбігат Fe, Cu, Mn та Zn) дає можливість знизити дози мікроелементів, які додатково вводяться в ОР для балансування раціонів ремонтних свинок порівняно з чинними дозами для сольових добавок, у п'ятеро для Феруму, Купруму та учетверо — для Мангану й Цинку, при одночасному збільшенні ефективності впливу цих добавок (як на показники росту, так і економічні показники) порівняно з їх комбінацією з сольовими формами. Цю добавку рекомендовано використовувати для годівлі ремонтних свинок з метою зменшення викидів мікроелементів у навколишнє середовище. Застосування двох доз хелатних кормових добавок виробництва ПП "Кронос-Агро" (компенсація 100%, 50 та 25% дефіциту мікроелементів в ОР) дає збільшення показників росту порівняно з сольовою формою, яке менше зі зниженням відсотка. Однак за високої ціни на хелатні добавки економічні показники зі зниження відсотка зростають; дозу у 100% компенсації при чинних цінах застосовувати недоцільно, остаточний висновок щодо доцільності двох інших доз слід дати після отримання репродуктивних показників.

УДК 636.4:636.082.23:636.082.24

2017.2.286. СИСТЕМА ДОБОРУ ТА ПІДБОРУ СВИНЕЙ МАТЕРИНСЬКОЇ ФОРМИ З ВИКОРИСТАННЯМ ОЦІНКИ ЗА МЕТОДОМ ВІРUP / Небилиця М.С. // Науково-технічний бюлетень / Ін-т тваринництва НААН. — Х., 2016. — № 115. — С. 155–165. Шифр 548945.

Свині, велика біла порода, метод оцінки, добір, племінна цінність, селекційний ефект.

Мета дослідження — розроблення системи добору свиней материнської форми за результатами оцінки молодняку методом ВірUP на основі стада свиней ТОВ “СП Золотоніський” у Черкаській області. За результатами дослідження встановлено, що при доборі молодняку свиней одночасно за чотирима ознаками (екстер’єр, конституція, будова тіла, власна продуктивність) у стаді свиней великої білої породи навіть за 12–13% селекційного тиску мало місце незначне покращання племінної цінності тварин, незважаючи на чималі селекційні диференціали за більшістю ознак. Показники материнського ВірUP-індексу вірогідно перевищували середнє значення індексу за масивом оцінених тварин — як кнурців, так і свинок, починаючи з рівня селекційного тиску 66–68%. У свинок вірогідно збільшувався термінальний ВірUP-індекс. За селекційного тиску 41–44% показники племінної цінності відтворювальних ознак багатоплідності і маси поросят збільшувалися відповідно від 0,38–0,47 гол. і 0,38–0,39 кг до 0,59–0,75 гол. і 0,72–0,79 кг. При доборі свиней за показниками материнського ВірUP-індексу на рівні 105 і більше балів виявлено вірогідно малий кореляційний зв’язок з термінальним індексом ($r=0,17$), фенотипним показником живої маси поросят при відлученні ($r=0,36$) та середній, з генотипним показником багатоплідності ($r=0,58$). За рештою ознак кореляційний зв’язок був незначним або відсутнім. Маючи дані індексної оцінки та племінної цінності обох батьків за провідними селекційними ознаками, можна, з великою ймовірністю, прогнозувати потенціал продуктивності їхніх нащадків ще на етапі розроблення плану парувальня.

УДК 636.987.7

2017.2.287. ВІДГОДІВЕЛЬНІ ПОКАЗНИКИ СВИНЕЙ ПРИ ЗГОДОВУВАННІ БВМД “ЕНЕРВІК” / Белевцева В.В., Гуцол А.В. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Ґжи-

цького. — Л., 2016. — Т. 18, № 1(65), ч. 1. — С. 3–7. Шифр 548373.

Молодняк свиней, БВМД, карнітин, згодовування, жива маса, прирости, витрати корму.

Досліджували вплив білково-вітаміно-мінеральної добавки (БВМД) на показники продуктивності молодняку свиней, що вирощуються на м’ясо, при згодовуванні нової БВМД з карнітином у кількості останнього 50 та 100 г на 1 т комбікорму. Для досягнення поставленої мети дослідження провели на трьох групах — аналогах молодняку свиней великої білої породи, по 11 голів у кожній. Початкова маса становила 8,5 кг. Поросят відлучили від свиноматок у 28-добовому віці, після чого формували групи для проведення досліду. Після 15-добового зрівняльного періоду тварини другої групи за фази годівлі від 25 до 35 кг одержували в основному раціоні БВМД “Енервік” стартер з вмістом карнітину 50 г на 1 т комбікорму. За фази годівлі 35–65 кг молодняк одержував БВМД “Енервік” гроуер, а від 65 до 110 кг — “Енервік” фінішер. Молодняк третьої групи в аналогічні фази годівлі одержував відповідно БВМД “Енервік” стартер, БВМД “Енервік” гроуер і БВМД “Енервік” фінішер, але карнітину в комбікормі містилося в розрахунку 100 г на 1 т, тобто вдвічі більше, ніж у другій групі. Дослідження показали, що використання в годівлі свиней, котрі вирощуються на м’ясо, БВМД “Енервік” з вмістом карнітину 50 і 100 г на 1 т комбікорму дало позитивний продуктивний ефект. Порівняно кращі результати були при споживанні БВМД “Енервік” з карнітином у кількості 50 г/т комбікорму. Так, середньодобові прирости молодняку свиней другої групи за 127 діб основного періоду збільшилися проти контрольного значення на 85 г, або 12,57% ($P<0,001$). Збільшення живої маси на кінець основного періоду становило 11,78 кг, або 10,9% ($P<0,001$), а абсолютного приросту, як і середньодобових приростів, тобто, на 12,5% ($P<0,001$). У тварин третьої групи, що одержували БВМД “Енервік” із 100 г/т карнітину, різниця за відгодовувальними показниками, порівняно з контрольним значенням була також вірогідною, але рівень їх був дещо нижчим відносно другої групи. Зокрема, середньодобові показники приросту переважали контрольний показник на 46 г, або 6,8% ($P<0,001$). На таку саму величину збільшувався і абсолютний приріст ($P<0,001$). Різниця за кінцевою живою масою між тваринами контрольної і третьої групи становила 6,46 кг ($P<0,001$) на користь останньої.

636.52/.59 Птахівництво

Науковий референт — доктор істор. наук РОГОЖА М.М.

Науковий консультант — академік НААН САХАЦЬКИЙ М.І.

УДК 619:616.993.192.1:635.5

2017.2.288. БІОЛОГІЯ КИШКОВИХ ПАРАЗИТІВ КУРЕЙ ТА ІНДИКІВ В УМОВАХ СТЕПУ УКРАЇНИ / Маршалкіна Т.М., Сентюрін В.В. // Бюлетень Інституту сільського господарства степової зони НААН. — Д., 2016. — № 11. — С. 162–166. Шифр 548787.

Епізоотологія, гельмінтози, еймеріози, екстенсивність, інтенсивність, змішана інвазія.

Досліджували епізоотичну ситуацію щодо кишкових паразитозів курей та індиків в умовах Степу України з урахуванням способу їх утримання, пори року, вікової сприйнятливості, видового складу й асоціації збудників. Для визначення ступеня ураження поголів’я кишковими паразитами (екстенсивність інвазії, EI) від птиці різних вікових груп відбирали послід (25–30 проб) і досліджували за комбінованим методом у модифікації І.І. Коваленка. За результатами епізоотологічного моніторингу гельмінтозів і еймеріозів курей і індиків у господарствах степової зони України встановлено, що у зимово-весняний період кури були уражені аскаридами з EI від 5 до 100%, капіляріями з EI від 8 до 100%, гетеракісами з EI від 4 до 100%, томінксами з EI від 16 до 24%, райетинами з EI 40% і трихостронгілюсами з EI від 24 до 40%. У індиків зареєстровано аскаридоз з EI від 20 до 100%, капіляріоз з EI від 44 до 100%, та гетеракідоз з EI від 20 до 100%. У літньо-осінній період у курей зареєстровано чотири види гельмінтів:

аскариди з EI від 8 до 100%, капілярії з EI від 8 до 100%, гетеракіси з EI від 32 до 100%, райетини з EI 24%. У індиків виявлено три види гельмінтів: капілярії з EI 72%, аскариди з EI 24%, та гетеракіси з EI 100%. Зараженість еймеріями у зимово-весняній і теплій періоду року у курей варіювала від 8 до 100%, а в індиків від 68 до 100% відповідно.

УДК 636.087.1.636.598

2017.2.289. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЗБАГАЧЕНИХ ВІДХОДІВ ПЕРЕРОБКИ ЯБЛУК У РАЦІОНІ ПЛЕМІННИХ ГУСЕЙ / Фіялович Л.М., Кирилів І.Я. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Ґжицького. — Л., 2016. — Т. 18, № 1(65), ч. 3. — С. 149–155. — (Сер. С.-г. науки). Шифр 548375.

Сухі яблучні вичавки, ферментний препарат мацераза, поживні речовини, племінні гуси оброшинського племінного типу, картопноїди, несучість, збереженість.

Проведено дослідження стану стада племінних гусей, до складу раціону яких включено сухі яблучні вичавки з додаванням високоефективної біологічно активної добавки. Вставлено підвищене розщеплення та засвоєння поживних та біологічно активних речовин гусьми внаслідок застосування спеціального ферментного препарату “мацераза”. Результати дослідження показали можливість використання сухих

яблучних вичавок як кормової добавки, однак, збільшення доз їх додавання збільшує рівень клітковини, що вимагає застосування целюлозолітичної дії ферментних препаратів. Встановлено позитивний результат застосування добавок, зокрема, їх здатності трансформуватися в каротини, на якість інкубаційних яєць, що виявилось у збільшенні каротиноїдів у жовтках. Показано, що додавання 10% сухих яблучних вичавок, додатково збагачених ферментним препаратом, підвищує несучість, покращує виводимість і життєздатність гусенят.

УДК 636.5

2017.2.290. КАЧИНЕ ВИРОБНИЦТВО / Мельник О. // Наше птахівництво. — 2017. — № 3. — С. 16–17.

Водоплавна птиця, качки, виробництво м'яса, ринок продукції.

Стаття присвячена питанню необхідності нарощування виробництва продукції водоплаваючої птиці, зокрема, качок. Підкреслено, що впродовж останніх десяти років виробництво м'яса качок у світі зросло на 43,4%, у т.ч. майже 90% усього виробництва припадає на м'ясо звичайних (крижневих) качок. Качок розводять головним чином для одержання м'яса, а з другої половини ХХ ст. мускусних качок і мулардів стали широко використовувати заради великої жирної печінки. В цілому 84,4% виробництва м'яса качок припадає на країни Азії, з них 63,1% — на Китай. Після Азії другим виробником м'яса качок стала Європа — 11,1%, найбільше качиного м'яса виробляє Франція — 51,2% від загального в регіоні. В Україні спостерігається тенденція до зменшення обсягів його виробництва, наприклад, проти 2000 р. воно зменшилося в 2,1 раза. Підприємства з виробництва качок переважно зорієнтовані на забезпечення потреб населення в добовому молодняку. Однією з причин зменшення його виробництва стала вища (20–30%) реалізаційна ціна, аніж м'яса бройлерів.

УДК 636.5

2017.2.291. ІНДИЧІ ЯЙЦЯ: ПРОБЛЕМА ПАТОЛОГІЇ / Прокудіна Н. // Наше птахівництво. — 2017. — № 3. — С. 24–29.

Індики, індичі яйця, патологія, ембріони, годівля, умови утримання, технології вирощування.

Стаття присвячена проблемі патології яєць індиків, оскільки відхилення від нормальної структури шкаралупи та форми яєць часто негативно впливає на якість інкубаційних яєць і сприяє підвищенню смертності ембріонів у різні терміни інкубації. Причини патології — неякісна підготовка несучок до сезону, незбалансованість кормів і неналежні технологічні та ветеринарно-санітарні умови утримання. В індиків вихід інкубаційних яєць становить 85–90%. Інкубації не підлягають яйця безшкаралупні, тонкошкаралупні, неправильної форми, двожовткові, зі зміщеною або рухливою повітряною камерою. Великі за розміром яйця (понад 100 г) мають нижчу заплідненість, але індичата більші за масою та життєздатніші. Дрібні яйця (маса <75 г) одержують від молодих несучок, у зрілої — це ознака порушення обміну речовин або роботи яйцепроводу, наприклад, його звуження як наслідок інфекційного захворювання. Яйця неправильної форми: видовжені, круглі, грушоподібні, веретеноподібні, — зазвичай є наслідком порушення передачі спадкових ознак, звуження яйцепроводу або завеликої його перистальтики, внаслідок чого виведення із них молодняку супроводжується значним відсотком летальності. Яйця з рухливою або зміщеною повітряною камерою є наслідком захворювання яєчника та яйцепроводу, виведення молодняку проблемне, оскільки запасу повітря для прокльовування йому не вистачатиме. "Мармурова" шкаралупа яйця є наслідком неправильного розподілу мінеральних й органічних речовин через їх брак в організмі птиці. Зародок таких яєць гине в другій половині інкубації. Тонка (склоподібна) шкаралупа є наслідком порушення роботи яйцепроводу. Отже, відхилення від нормальної структури шкаралупи та форми яєць у багатьох випадках негативно впливають на їх інкубаційну якість.

УДК 636.5

2017.2.292. ПРИБУТОК НЕ ВСОХНЕ ВІД СПЕКИ / Вербицький С. // Наше птахівництво. — 2017. — № 3. — С. 34–39.

Птиця, літній сезон, критичні температури, стреси птиці, мікроклімат, вентиляція, види вентиляції, охолодження повітря.

Загальновідомо, що бройлери сучасних промислових кросів мають пришвидшений ріст, щільне оперення, яке перешкоджає відведенню тепла з поверхні тіла. Відтак, правильно спроектована та змонтована система забезпечення мікроклімату в пташнику для вирощування курчат-бройлерів дає змогу скоротити витрати на вентиляцію, поліпшити якість повітря та підстилки, мінімізувати стреси птиці, підвищити її імунний стан. Проведені дослідження залежності приростів курчат-бройлерів від дотримання оптимальної температури показали, що за підвищення температури повітря лише на 2 години щодобові втрати для 38-добової птиці становлять 0,16 кг, а на 4 год — 0,32 кг. Застосовуються природна, припливна, тунельна та перехідна вентиляції для створення відповідного мікроклімату. Водночас за потреби можна використовувати як дискову систему розпилювального охолодження, так і форсуноку (залежно від устаткованого обладнання). Отже, встановлення відповідних систем зі створення мікроклімату забезпечить оптимальне утримання курчат-бройлерів.

УДК 636.5

2017.2.293. СОБІВАРТІСТЬ ЯЙЦЯ ЗА РІЗНОГО УТРИМАННЯ / Мельник О. // Наше птахівництво. — 2017. — № 3. — С. 40–44.

Яйце, собівартість яйця, умови утримання несучок, види утримання несучок.

Питання собівартості яєць за різних умов і способів утримання птиці вбачається одним з важливих показників рентабельності птахівничих господарств. Найбільш поширене утримання несучок при виробництві харчових курячих яєць — у кліткових батареях традиційного типу, які заборонено використовувати у країнах Європи. В Україні близько 98% поголів'я яєчних курей утримують у кліткових батареях цього традиційного типу зі щільністю посадки 400–550 см² на голову. У країнах ЄС дозволено застосовувати кліткові батареї колоніального типу, які містять у клітках сідала, гнізда з м'якою підстилкою, місткості з м'якою підстилкою тощо. На кожну курку припадає 600 см² площі підлоги, крім того, площа під гніздо та зони з підстилкою має становити не менше 150 см². У цих клітках розміщують до 100 курей-несучок. Застосовується утримання несучок на підлозі, яка складається з 2–4 ярусів, на яких розміщені годівниці, напувалки, гнізда, обладнання для збору яєць, прибирання посліду. Дослідження показали, що собівартість яєць у кліткових батареях традиційного типу найнижча, в обладнаних клітках колоніального типу вона вища на 12% від традиційної та на багатоярусній підлозі вища на 17% від традиційної. Основна причина збільшення собівартості — зменшення щільності посадки в пташнику.

УДК 636.5

2017.2.294. ОЦІНЮВАННЯ ЗАСВОЮВАНOSTІ ФОСФОРУ / Шастак Є. // Наше птахівництво. — 2017. — № 3. — С. 47–48.

Фосфор, кормові фосфати, ретенція, прецекальна перетравність, оцінювання засвоєння.

Метод прецекальної перетравності вважається пріоритетним для кількісного визначення доступного фосфору в кормі птиці, оскільки він є украй важливим елементом для структури кісток. У рослинних компонентах корму птиці понад 2/3 цього елемента представлено у вигляді фітату, у цьому випадку він засвоюється тільки частково. Тому для задоволення потреби птиці у фосфорі вводять до складу раціону неорганічні фосфати, корми тваринного походження (рибне та м'ясо-кісткове борошно). З огляду на сказане було розроблено кілька систем оцінювання засвоюваності цього елемента, відтак, формування та критерії визначення доступного фосфору відрізнялися в різних системах. За німецько-американською системою у кормах розрізняють фітатний і нефітатний фосфор, повністю ігноруючи доступність фітатного фосфору. Внаслідок цього до раціону годівлі птиці завжди вводять надлишкову кількість неорганічного фосфору. Французька система для визначення доступного фосфору в різних кормових компонентах застосовує відносно

біодоступність (т.з. біологічну ефективність). Як критерій для визначення засвоюваності фосфору беруть золу великогмілкової кістки або фаланги пальців. Попри те, що зола кісток є одним з найчутливіших критеріїв для оцінювання засвоюваності фосфору, одержані дані не є кількісною оцінкою засвоєння. Кількісні показники можна виявити шляхом ретенції або прецекальної перетравності, обидва методи дають змогу визначити ратинований або перетравний фосфор у грамах на 1 кг раціону або кормового концентрату. У голландській системі для визначення доступного фосфору застосовують ретенцію фосфору або кількісний метод. В Україні використовують американський метод для визначення доступного фосфору.

УДК 636.5

2017.2.295. ПРОБІОТИКИ ДЛЯ БРОЙЛЕРА / Федорченко А. // Наше птахівництво. — 2017. — № 3. — С. 52–53.

Пробіотики, бройлер, хвороби птиці, патогенна флора, токсини.

Одним зі способів зміцнення імунітету та профілактики інфекційних хвороб птиці є збільшення корисної мікрофлори в кишково-шлунковому тракті та на підстилці. Злагоджена робота органів травлення сприяє засвоєнню організмом усіх поживних речовин корму. За критичної ситуації розбалансування кишкової мікрофлори з додатковим долученням збудників захворювань (стрептококоз, стафілококоз, колибактеріоз, сальмонельоз, пастерильоз, мікоплазмоз тощо) призводить до падежу бройлерів. Годівля курчат має починатися із застосування високоякісних, повноцінних і збалансованих за поживністю комбікормів з оптимальною кількістю білків, вуглеводів, жирів, мікро- та макроелементів, вітамінів. Перед їх застосуванням слід переконатися у відсутності патогенної бактеріальної чи грибової мікрофлори, проконтролювати корми на наявність токсинів. Запобігання заселенню патогенної мікрофлори передбачає поступове переведення молодняку птиці на концентрований тип годівлі, уникнення стресних ситуацій, застосування великих доз лікарських препаратів, особливо антибіотиків. Для неонатального періоду молодняку характерне домінування кишкових хвороб, оскільки успадкований від матері імунітет згасає, а стабільність набутого залежить від стану мікрофлори в кишечнику. Ситуацію стабілізують застосуванням пробіотиків на основі конкурентного заміщення. Це мінімізує виникнення інфекційних кишково-шлункових хвороб. Водночас пробіотики не пригнічують ріст нормальної мікрофлори травного тракту та мають також антистресові властивості.

УДК 636.5

2017.2.296. НАЙБІЛЬШ ЦІННИЙ І ДОРОГИЙ КОМПОНЕНТ / Мельник О. // Наше птахівництво. — 2017. — № 3. — С. 60–64.

Рибне борошно, протеїн, амінокислоти, ліпіди, жири, жирні кислоти, вітаміни.

Кормова цінність рибного борошна зумовлена, перш за все, високим вмістом протеїну, збалансованого за основними незамінними амінокислотами. Перетравність протеїну рибного борошна — 88–92%. Встановлено, що порівняно з протеїнами інших видів кормів у протеїні рибного борошна уміст більшості найдефіцитніших амінокислот істотно вищий. Крім протеїну, важливою складовою рибного борошна є ліпіди, жири рибного борошна підвищують його енергетичну здатність та є джерелом поліненасичених жирних кислот. Крім того, рибне борошно містить вітаміни А, D та групи В. Постачальниками рибного борошна (15 тис. грн за тону) є Марокко, Мавританія, Перу, Чилі, Данія, Росія, країни Балтії. Через високу ціну та дефіцитність на ринку нині його використовують головним чином для балансування комбікормів за амінокислотним складом. Комбікорми з рибним борошном використовуються для годівлі високопродуктивної птиці, зокрема, її молодняку у початковий період вирощування. Найкращим за якістю є рибне борошно з Перу та Чилі, воно виготовлене виключно з рибної сировини та не має інших протеїнів, містить у собі зазвичай 60% сирого протеїну, нормалізоване за вологістю і вмістом жиру. Україна також виробляє рибне борошно за міждержавним стандартом ГОСТ 2116-2000 «Мука кормовая из рыбы, морских млекопитающих, ракообразных и беспозвоночных. Технические

условия», яке використовують для виготовлення комбінованих кормових продуктів із вмістом протеїну 50–30%.

УДК 636.5

2017.2.297. ФАЗОВА ГОДІВЛЯ БРОЙЛЕРІВ / Сичов М. // Наше птахівництво. — 2017. — № 3. — С. 66–69.

Бройлери, годівля, фази годівлі, тривалість фаз, продуктивність бройлерів.

Ефективність вирощування бройлерів залежить від того, як швидко буде забезпечений доступ до корму. Курчата, котрим корм давали відразу після виведення, відрізнялися швидким збільшенням приростів маси тіла і маси грудних м'язів. Рання фаза розвитку та відповідно загальна продуктивність бройлерів регулювалися також концентрацією поживних речовин у раціоні та його складом. Дослідним шляхом було підтверджено позитивний вплив метіоніну + цистину в раціоні бройлерів з 1-го по 14-й день життя. Встановили, що потреба в поживних речовинах у птиці змінюється щодня. Відзначено, що у більшості країн світу бройлерів відгодовують за 2–5 фазами, кожна з них складається з двох коротких періодів використання раціонів з субоптимальним і надмірним вмістом поживних речовин. Число фаз і їх тривалість мають відповідати кривій потреб щодо годівлі. Сучасні концепції годівлі передбачають складання рецептур раціонів з урахуванням доступності амінокислот, що дасть змогу знизити витрати кормів, а це у підсумку відбиватиметься на рентабельності. Доведе споживання корму зростає приблизно до 55 днів життя. Велике значення має визначення оптимальної тривалості кожної фази годівлі. Встановлено, що для максимального росту стартовий раціон птиці слід давати протягом 37 днів, ростовий — 11.

УДК 636.5

2017.2.298. ПАТОЛОГІЯ КІНЦІВОК / Зон Г. // Наше птахівництво. — 2017. — № 3. — С. 80–83.

Патологія кінцівок, дистрофія, хвороби кінцівок, артрити, остеомієліти, вивихи, переломи.

Патологія кінцівок птиці вбачається чинником значних економічних втрат у зв'язку з вибракуванням і недоотриманням продукції та зниженням її якості. Найчастіше патологіями тазових кінцівок є: у тазостегновому суглобі — остеомієліт, коксартроз; у колінному суглобі — остеомієліт, дисхондроплазія, рахіт, остеодистрофія; у великогмілково-заплесновій кістці — тібіотарзія, епіфізеоліз; у гомілково-плесновому суглобі — зміщення ахіллового сухожилка, вальгусна деформація, синовіти, тендовагініти, артрити, дисхондроплазія; у заплесновій кістці — рахіти, остеофіброзна дистрофія, остеопороз, остеопетроз; у плесно-фалангових суглобах — артрити, синовіти; у пальцях ніг — латеральне або медіальне викривлення. Залежно від віку, стану реактивності організму та сили збудника початок хвороби визначають за дистрофічних процесів, спричинених порушенням кальцій-фосфорного обміну, гіповітамінозу D, гіпомікроелементозів, ацидозу, порушенням балансу електролітів (співвідношення натрію, калію та хлору) та проблемами інкубації. Отже, за виявлення в стадії птиці непоодиноких випадків патології кінцівок, слід провести діагностичні дослідження для визначення джерела патології — його інфекційну чи неінфекційну природу.

УДК 636.5

2017.2.299. ЕРА БАКТЕРІОФАГІВ / Дастиг Ярослав (Польща). // Наше птахівництво. — 2017. — № 3. — С. 66–69.

Бактеріофаги, віруси, застосування, профілактика.

Бактеріофаги (або фаги) — природні віруси, які атакують бактерії, оскільки мають властивість розмножуватися лише всередині відповідних бактеріальних клітин. Бактеріофаги — найчисельніша група вірусів, присутніх на Землі, їх кількість орієнтовно становить 10^{31} часток. Відповідно до механізму дії, всі бактеріофаги поділяють на: літичні — вірулентні, агресивні, їх проникнення в бактерію викликає лізис внутрішнього вмісту бактеріальної клітини, тобто, її знищення; лізогенні — помірні, сплячі, які вбудовують свою ДНК у ДНК бактерії та можуть у стані самої фагової ДНК залишатися в бактеріях тривалий час, а в майбутньому активуватися та створювати нові фаги. З терапевтичного методу, зважаючи на їх безпечність й ефективність, переважне значення мають літичні бактеріофаги, у циклі дії яких виявлено 6 видів послі-

довної діяльності. Механізм дії бактеріофагів відрізняється від дії антибіотиків, оскільки вони атакують лише один вид бактерій, не впливають на мікрофлору вищих організмів і не послаблюють їхньої захисної дії. Поєднуючи декілька бактеріофагів, створюючи "бактеріофаговий коктейль", можна активно протидіяти інфекціям, що спричинені штамми бактерій, патогенних для тварин чи людей.

УДК 636.5

2017.2.300. ЕЙМЕРІОЗ ІНДИКІВ / Нагорна Л. // Наше птахівництво. — 2017. — № 3. — С. 90–93.

Еймеріоз (кокцидіоз), молодняк індиків, діагностика, лікування, профілактика.

Еймеріоз (кокцидіоз) — інфекційне захворювання суходільної птиці, викликане еймеріями. У птиці еймерії локалізуються в епітелії слизової оболонки, лише в гусей — у нирках. Паразитує в індиків сім видів еймерій, які у своєму розвитку проходять три стадії: спорогонії, мерогонії та гаметогонії. Зараження відбувається через корм і воду шляхом потрапляння інвазійних спороцист, джерелами збудника можуть бути забруднені годівниці, підстилка, господарський інвентар. У віці 2–10 тижнів молодняк максимально вразливий щодо кокцидіозу. Діагностика на еймеріоз полягає в аналізі комплексу симптомів, мікроскопічного дослідження зіскобів зі стінок тонкого та товстого кишечника на наявність ооцист. Для лікування найефективніше застосовувати лікарські препарати, котрі підвищують резистентність організму індика до збудників та зменшують шкідливу дію чинників різної етіології. Істотне значення мають профілактичні заходи: імунізація, дотримання санітарно-профілактичних заходів і посилення ветеринарного контролю. Профілактичну деінвазію проводять навіть у благополучних господарствах з метою запобігання накопичення, поширення та розвитку інвазійних екзогенних форм паразитів у приміщеннях і поза ними. Для хімічної деінвазії використовують 5% гарячий розчин їдкого натрію (NaOH) з розрахунку 0,5–1 л/м² за дворазової обробки. Застосовують і препарати на основі бензалконію хлориду та четвертинних амонійних сполук (1,5–2% розчини).

УДК 636.52/.58:575

2017.2.301. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРОДУКТИВНИХ ЯКОСТЕЙ ДВОХ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИХ МІКРОЛІНІЙ КУРЕЙ ПОРОДИ БІРКІВСЬКА БАРВИСТА / Кулібаба Р.О. //

Науково-технічний бюлетень / Ін-т тваринництва НААН. — Х., 2016. — № 115. — С. 127–133. Шифр 548945.

Пролактин, гаплотип, полімеразна ланцюгова реакція, рестрикція, поліморфізм, мікролінія, популяція.

Дослідження були спрямовані на створення мікроліній, які відрізняються за аельним складом у локусі пролактину та порівняння їх продуктивності в умовах виробництва. За підсумками роботи створено експериментальні мікролінії яєчних курей породи бірквіська барвіста з гаплотипами ІС та ТД за локусом пролактину. Проведено порівняльний аналіз продуктивності дослідних курей в умовах експериментальної ферми. З'ясовано, що яєчна продуктивність мікроліній курей з гаплотипом ІС вища, ніж з гаплотипом ТД на 16–17% у перерахунок на середню та початкову несучку та на 16% за показником інтенсивності несучості протягом продуктивного періоду. Показано можливість виключення з дослідних мікроліній особин з небажаними генотипами за локусом пролактину.

УДК 636:612.015.32

2017.2.302. ПРОДУКТИВНІСТЬ МОЛОДНЯКУ ГУСЕЙ ЗА РІЗНИХ РІВНІВ СОЄВОГО ТА СОНЯШНИКОВОГО ЛЕЦИТИНУ В КОМБІКОРМАХ / Рубан Н.О., Цап С.В., Оріщук О.С. // Науково-технічний бюлетень / Ін-т тваринництва НААН. — Х., 2016. — № 115. — С. 189–194. Шифр 548945.

Молодняк гусей, комбікорм, продуктивність, соняшниковий, соєвий лецитин.

У досліджах визначали оптимальний рівень соєвого та соняшnikового лецитину та його вплив на продуктивність молодняку гусей. Їх проводили в ПП "Орбіта" Миколаївської області. Відібрано 200 голів добоих гусенят, з яких сформовано одну контрольну та чотири дослідних групи з різним рівнем додавання лецитину до основного раціону. Гусеняттам згодовували повнораціонний комбікорм, який був збалансований за основними поживними речовинами. Експериментально визначено продуктивність молодняку гусей за різних рівнів соєвого та соняшnikового лецитину в комбікормі. Найвищою вона була у гусенят, що споживали комбікорм з вмістом 0,4% соняшnikового та 0,5% соєвого лецитину. За весь період вирощування найвищий середньодобовий приріст живої маси відмічено у гусенят II дослідної групи, який становив 95,2 г, що на 9,7% вище порівняно з контролем.

636.92/.93 Домашні кролі. Хутрові звірі

Науковий референт — кандидат хім. наук ТОВМАЧЕНКО В.М.

УДК 016:636.93

2017.2.303. ЗВІРІВНИЦТВО (ХУТРОВІ ТВАРИНИ) [Текст]: бібліограф. покажч. / упоряд.: Шевчук О.А., Кулакевич Л.В., Дудкевич Н.Г.; відп. за вип. Кондратова М.В. — Вінниця: ВНАУ, 2016. — 24 с. — Бібліогр.: 174 назви.

Звірівництво, хутрові тварини, форми звірівництва, звірогосподарства, норки, нутрії, фретки, лисиці-вогнівки, шиншили, ондатри.

До покажчика увійшов перелік книг, підручників, навчальних посібників та статей з періодичних видань із хутрового звірівництва. Видання розраховане на студентів, магістрів, аспірантів та викладачів вищих навчальних закладів. Звірівництво — галузь тваринництва, яка займається розведенням диких звірів заради отримання хутра, шкіри, рогів чи м'яса. Походження звірівництва дуже давнє — в старовину нерідко вирощували молодняк впольованих диких тварин, вважається, що саме так взагалі виникло скотарство. Однак саме звірівництво довгий час не розвивалося, бо доки природні популяції не були підірвані, мисливство було економічно вигіднішим від звірівництва. В наш час, в умовах, коли дікі тварини багатьох видів стали рідкісними, а сільське господарство надає дешеві корми, звірівництво, тобто розведення диких тварин у неволі заради продуктів з них, в певних умовах є вигідним і поширене в багатьох країнах світу. Є звірогосподарства і в Україні. Існує три основних форми звірівництва: 1. Вільна, або острівна — звірів розводять на волі на обмеже-

ній території. 2. Напіввільна, коли основне стадо утримують у клітках, молодняк — на обмеженій території. 3. Кліткова — кожен тварину або сім'ю утримують в окремих клітках, це найпоширеніша (основна) форма звірівництва. Хутрове звірівництво є основним джерелом постачання шкурок норок, лисиць і песців для хутрової промисловості країни і експорту. Останнім часом воно набуло певних здобутків і тенденцій розвитку в культурі с.-г. виробництва. Особливо інтенсивно звірівництво почало розвиватися з удосконаленням систем утримання, розведення та годівлі звірів. Значно розширився асортимент шкурок завдяки розведенню кольорових типів, особливо норок і нутрій, розпочато впровадження нових об'єктів хутрового звірівництва: фреток, лисиці-вогнівки, шиншили, ондатри тощо.

УДК 636.92.053.112.385.4

2017.2.304. ФІЗІОЛОГО-БІОХІМІЧНІ ПОКАЗНИКИ КРОВІ ТА ПРОДУКТИВНІСТЬ КРОЛІВ ЗА ВПЛИВУ СПОЛУК СУЛЬФУРУ / Дичок А.З., Лесик Я.В. // Біологія тварин. — 2016. — Т. 18, № 4. — С. 138.

Кролі, продуктивність кролів, фізіолого-біохімічні показники крові, Сульфур, гематологічні дослідження, резистентність, гемопоезна функція.

Дослідженнями відзначено важливу роль неорганічних сполук Сульфуру в обмінних процесах організму кролів. Вивчали фізіолого-біохімічний вплив та продуктивну дію

різних кількостей органічної та неорганічної сполук Сульфору на організм кролів у період від 50- до 118-добового віку. Дослідження проводили на молодняку кролів породи Нула (Львівська обл.), поділених на шість груп (контрольну і п'ять дослідних) по 6 тварин у кожній, підібраних за принципом аналогів у віці 50 днів. Кролям контрольної групи згодували вволю повнораціонний гранульований комбікорм з вільним доступом до води. Тваринами I, II, III і IV дослідних груп згодували корми раціону контрольної групи і впродовж доби випоювали цитратну сполуку сульфору (отриману методом використання нанотехнології), з розрахунку відповідно 2; 4; 8 і 12 мг S/kg маси тіла. Молодняку V дослідної групи згодували корми раціону контрольної групи і з водою задавали сульфат натрію (Na_2SO_4) у кількості 40 мг S/kg маси тіла. Наведено опис дослідів. Встановлено, що застосування кролям II, III і IV дослідних груп менших кількостей цитратної сполуки Сульфору сприяло вірогідному підвищенню кількості еритроцитів на 31-шу та 58-му доби випоювання добавок порівняно з аналогічними показниками у контрольній групі. Вміст гемоглобіну був вищим ($P \leq 0,05$) у крові тварин II, III і IV дослідних груп впродовж дослідження порівняно з контролем. Кількість лейкоцитів у крові кролів III і IV дослідних груп була вищою на 31-шу добу застосування добавок за тенденції до збільшення їхнього числа у тварин усіх дослідних груп на завершальному етапі дослідження порівняно з контрольною групою. Отримані дані гематологічних досліджень можуть свідчити про позитивний вплив органічних сполук Сульфору на гемопоезну функцію організму кролів у період відгодівлі. Випоювання кроликам на відгодівлі різних кількостей цитратної сполуки сульфору (I–IV групи) активізувало резистентність їхнього організму, що позначилося вищим вмістом у крові циркулюючих імунних комплексів на першому етапі дослідження та тенденцією до підвищення їх у всіх дослідних групах на завершанні експерименту порівняно з контролем. У крові кроликів дослідних груп впродовж випоювання добавок Сульфору відзначено вищий рівень фагоцитарної активності нейтрофілів, лізоцимної та бактерицидної активності сироватки крові порівняно з тваринами контрольної групи. Порівняльний міжгруповий аналіз показників продуктивності кролів вказує на позитивний вплив застосованих добавок на інтенсивність їхнього росту у тварин дослідних груп. Зокрема, маса тіла кролів I; II; III; IV і V дослідних груп за період експерименту перевищувала цей показник у контрольній групі. Таким чином, отримані результати досліджень свідчать, що випоювання кролям після відлучення різних кількостей цитратної сполуки Сульфору позначилося вищими показниками гемопоезної функції, резистентності та інтенсивності розвитку організму порівняно з контрольною групою.

УДК 636.92.084.085.55

2017.2.305. ТЕХНОЛОГІЯ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНОГО ВИСОКОБІЛКОВОГО КОРМУ В ГОДІВЛІ КРОЛІВ / Вакулєнко І.С., Данець Л.М., Лучин І.С., Данілова Т.М. // Науково-технічний бюлетень / Ін-т тваринництва НААН. — Х., 2016. — № 115. — С. 31–36. — Бібліогр.: 5 назв. Шифр 548945.

Нетрадиційний високобілковий корм, пір'яне борошно, годівля кролів, сукрільні і лактуючі кролематки, продуктивність кролів, молочність кролематок.

Досліджували вплив на енергію росту молодняку та репродукцію кролематок пір'яного борошна, яке має високий вміст протеїну (74% в сухій речовині), незамінних і замінних амінокислот, вітамінних та мінеральних елементів. Дослідження проводили у ДПДГ "Кутузівка" на кролях породи сірий велетень. Перед формуванням дослідних груп було проведено зоохімічний аналіз пір'яного борошна та визначено норму поїдання кормів у раціоні (сіно люцерни, овес із плівкою) різними виробничими групами кролів. Наведено схему вивчення продуктивної дії пір'яного борошна на інтенсивність росту і продуктивність кролів (сукрільні та лактуючі кролематки, молодняк на дорощуванні), дані молочності кролематок у 20 і 30 днів лактації та дані щодо живої маси кроленят у різні вікові періоди при згодовуванні пір'яного борошна. Позитивний вплив пір'яного борошна на молочність самців зумовив більш інтенсивний ріст кроленят у різні вікові періоди. Зроблено висновки: 1. Пір'яне борошно містить 74% білка і 1% клітковини та значний вміст сіркоутримувальних

амінокислот і мікроелементів, що дає можливість використання його для балансування в раціонах комбінованого типу годівлі та гранульованих комбікормах при сухому типі годівлі. 2. Наведено дані про оптимальні норми введення пір'яного борошна в раціон при комбінованому типі годівлі. 3. Застосування пір'яного борошна в структурі рецептів повнораціонних комбікормів забезпечує зниження кошторису кормових компонентів. 4. Включення в структуру рецептів комбікорму 5–7% пір'яного борошна при сухому типі годівлі підвищує рівень протеїну в 1 кг корму до 170–190 г.

УДК 636.92.577.112.85.612.017

2017.2.306. РЕЗИСТЕНТНІСТЬ ОРГАНІЗМУ КРОЛІВ ЗА УМОВ ВИПОЮВАННЯ СПОЛУКИ СИЛІЦІУ / Іваницька А.І., Лесик Я.В. // Біологія тварин. — 2016. — Т. 18, № 4. — С. 145.

Резистентність організму кролів, органічні та неорганічні сполуки силіцію, гематологічні показники, фагоцитарна активність, гуморальні фактори.

Вивчали вплив різних кількостей органічних та неорганічних сполук силіцію на морфологічні та імунологічні показники крові кролів після відлучення. Дослідження проводили на молодняку кролів породи Нула, поділених на шість груп (контрольну і п'ять дослідних) по 6 тварин у кожній, підібраних за принципом аналогів у віці 41 доби. Наведено опис дослідів. Встановлено, що випоювання сполук силіцію вірогідно підвищило фагоцитарну активність у крові кролів на 31-шу добу випоювання добавок тваринами I, II, III, IV і V дослідних груп відповідно на 19,1%, 20,5; 28,9; 35,8 і 23,4% порівняно з контрольною групою. Дослідженнями гуморальних факторів неспецифічної резистентності встановлено, що згодовування кролям наноаквацитрату силіцію сприяло зростанню ЛА. Так, ЛА крові була вищою у кролів I, II, III і IV дослідних груп на 31-шу і 58-му доби випоювання добавок за тенденції до її зростання у V групі у всі періоди визначення порівняно з контрольною групою. Вивчення функціонального стану імунної системи свідчить, що вміст ЦІК змінювався залежно від періоду дослідження та застосованої у раціоні кроликів кількості сполук силіцію. Так, у крові кролів I, II і III дослідних груп на 31-шу добу випоювання добавок вміст ЦІК був вищим на 15,2; 13,0 і 16,7% порівняно з контрольною групою. Показано, що випоювання кролям після відлучення різних кількостей органічних та неорганічних сполук силіцію суттєво впливало на формування клітинних і гуморальних чинників неспецифічної резистентності їхнього організму, що було більше виражено у крові кролів, які споживали наноаквацитрат силіцію.

УДК 636.92/93:615.21:617.7-007.681

2017.2.307. ВПЛИВ БЛОКАТОРІВ НМДА-РЕЦЕПТОРІВ НА ДИНАМІКУ ВНУТРІШНЬООЧНОГО ТИСКУ У КРОЛІВ / Черешнюк І.Л., Альчук О.І., Маринич Л.І., Кравець Р.А., Іваницька А.О., Ходаківський О.А. // Фізіологічний журнал. — 2017. — Т. 63, № 1. — С. 69–76.

Кролі (адемола), амантадину сульфат, НМДА-рецептори, внутрішньоочний тиск, нейроретинопротекція.

Мета роботи — порівняльна характеристика впливу блокувальних НМДА-рецепторів: адемола та амантадину сульфату на внутрішньоочний тиск (ВОТ) за умов експериментальної офтальмогіпертензії у кролів. Експерименти проведено на кролях — самцях породи шиншила віком 10 міс. і масою 3,0–3,3 кг. Усі тварини знаходились у віварії Вінницького національного медичного університету (ВНМУ) ім. М.І. Пирогова на стандартному водно-харчовому раціоні при природному освітленні та вільному доступі до води та корму. Дослідили динаміку ВОТ (мм рт. ст.) у кролів на тлі місцевої інстиляції в око розчинів адемола різної концентрації ($M \pm m$, $n=10$), а також вплив адемола та препаратів порівняння на динаміку ВОТ (мм рт. ст.) у кролів в умовах гострої тимчасової офтальмогіпертензії ($M \pm m$, $n=10$). Зроблено висновки: досліджуваному блокувальному НМДА-рецептору 1-адамантилетилокси-3-морфоліно-2-пропанолу гідрохлориду (адемола) при його інстиляції в око або внутрішньовенному введенні, на відміну від амантадину сульфату, притаманна спроможність знижувати як нормальний, так і підвищений ВОТ; адемола являє собою перспективний нейроретинопротекторний засіб, який можливо використовувати в умовах підвищеного внутрішньоочного тиску.

УДК 636.92:619:616.993.192.1

2017.2.308. ОСОБЛИВОСТІ ЛАБОРАТОРНОЇ ДІАГНОСТИКИ ЕЙМЕРІОЗУ КРОЛІВ / Гаврилiна О.Г., Колесник А.О. // Біологія тварин. — 2016. — Т. 18, № 4. — С. 124.

Кролі, еймеріоз кролів, діагностика.

Метою роботи була систематизація методичних підходів до лабораторної діагностики змішаної форми еймеріозу кролів. Дослідження проводили на базі відділу морфологічних досліджень науково-дослідного центру біобезпеки та екологічного контролю ресурсів АПК ДДАЕ. Досліджували тварин спеціалізованих та присадибних господарств Дніпропетровської області, яких умовно поділили на три вікові групи: I група — кролі віком 30–90 дiб, II група — 90–150-добові і III група — 150–200-добові кролі. Проводили загальні клінічні, патоморфологічні, паразитологічні дослідження. Органи, що мали патоморфологічні зміни, піддавали гістологічним дослідженням за загальноприйнятими методиками. Встановлено, що кролі зі спеціалізованих господарств частіше уражаються еймеріозною інвазією та хворіють переважно на кишкову форму. У присадибних господарствах, навпаки, реєструється змішана форма, яка проявляється симптомами ураження кишок і печінки. Найбільш важкий перебіг еймеріозної інвазії реєстрували у кролят 30–90-добового віку, що пов'язано з періодом відлучення від кролематки та формуванням груп молодняку. Основними клінічними проявами змішаної форми еймеріозу є діарея, гепатомегалія і метеоризм. При проведенні патоморфологічних досліджень встановили катарально-геморагічний ентероколіт з наявністю сіро-білих вузликів діаметром 0,5–1,0 мм, заповнених ооцистами еймерій, виявляли незначну гіперплазію селезінки, зернисту та жирову дистрофію печінки, нирок і міокарда. У досліджених тварин встановили паразитування 5 видів еймерій: *Eimeria stiedae*, *E. magna*, *E. media*, *E. perforans*, *E. intestinalis*. За нашими даними, найбільше поширення мали види *E. stiedae* (42%) і *E. magna* (23%). Найменше реєструється *E. intestinalis* (1%). У спеціалізованих господарствах найпоширенішою (82,3%) виявилась моноінвазія, викликана *E. stiedae* (31,0%) та *E. magna* (20,8%). У присадибних господарствах переважала змішана еймеріозна інвазія (60%) чотирьох видів еймерій (31,9%): *E. stiedae*, *E. magna*, *E. media*, *E. perforans*. Отже, пік інвазійності еймеріозною інвазією в умовах спеціалізованих і присадибних господарств реєстрували у кролів 30–90-добового віку з екстенсивністю інвазії 60–80%. У подальшому, в 150–200-добовому віці виявляється вірогідне зниження екстенсивності інвазії майже до 18–22%. У досліджених кролематок еймеріоз перебігав з латентною інтенсивністю інвазії.

УДК 636.93:619:611.34

2017.2.309. ДИНАМІКА МОРФОМЕТРИЧНИХ ПОКАЗНИКІВ КИШЕЧНИКА ТА АГРЕГОВАНИХ ЛІМФАТИЧНИХ ВУЗЛИКІВ КРОЛІВ М'ЯСНОГО НАПРЯМУ ПРОДУКТИВНОСТІ / Гаврилiн П.М., Нікітіна М.О. // Біологія тварин. — 2016. — Т. 18, № 4. — С. 126.

Кролі м'ясного напрямку, продуктивні якості, хвороби кролів, морфометричні показники кишечника, лімфатичні вузлики.

Визначення особливостей розвитку та будови кишечника кролів є необхідним для створення повноцінного раціону, забезпечення підвищення продуктивних якостей, впровадження ефективних методів профілактики та діагностики хвороб кролів. Мета проведених досліджень полягала у встановленні особливостей динаміки морфометричних показників кишечника та агрегованих лімфатичних вузликів кролів м'ясного напрямку продуктивності. Дослідження кишечника проводили на кролях м'ясного напрямку використання різної статі та ві-

кових груп (1-, 10-, 20-, 30-, 60- і 90-добового віку) по 5 особин з кожної групи. Було проведено зажиттєве зважування кожної особини та вимірювання довжини тіла. Відразу після забою тварини й анатомічного препарування відбирали матеріал для дослідження. Кишечник препарували на окремі відділи та зважували на аналітичних терезах Kern 440-35A. Лінійні проміри (довжина і ширина) відділів кишечника проводили з використанням сантиметрової стрічки. Топографію окремих лімфатичних вузликів встановлювали за допомогою тотального фарбування за Hellman. Визначали живу масу та довжину тіла кроликів усіх вікових груп, які становили: в 1-добових — 53,20±2,72 г та 10,50±0,79 см; у 10-добових — 201,80±4,05 г і 16,60±0,76 см; у 20-добових — 339,50±3,36 г, 23,24±0,66 см; у 30-добових — 625,50±6,92 г та 31,04±0,81 см; у 60-добових — 1900,00±79,06 г і 41,20±1,29 см; у 90-добових — 2960,00±48,09 г і 60,20±1,19 см відповідно. Після препарування кишечника на відділи та видалення з них вмісту, здійснили проміри довжини та ширини, а також зважування кожного відділу кишечника кролів кожної обраної вікової групи. З'ясували, що найдовшим відділом кишечника у всіх вікових групах кролів є порожня кишка, найширшим — сліпа кишка. Загальна довжина та маса кишечника кролів різних вікових періодів становила: в 1-добових — 72,68±2,36 см і 2,47±0,13 г; у 10-добових — 145,4±2,63 см і 4,36±0,08 г; у 20-добових — 248,70±2,04 см, 23,06±0,19 г; у 30-добових — 323,10±3,83 см і 39,24±0,42 г; у 60-добових — 422,80±8,18 см і 57,71±0,58 г; у 90-добових — 617,40±5,76 см і 106,74±0,94 г відповідно. За допомогою методу тотального фарбування за Hellman та подальшого вивчення отриманих зразків під МБС-10, визначили закономірності розміщення агрегованої лімфатичної тканини, найбільша кількість якої асиметрично розміщена на вільних від брижів краях порожньої кишки. У результаті досліджень встановили, що довжина кишечника значно перевищує довжину тіла кролів у всіх вікових групах, що вказує на пропорційність зростання його довжини відносно довжини тіла кролят обраних вікових груп. Збільшення макрометричних показників окремих відділів кишечника відбувається асинхронно. За допомогою тотального фарбування за Hellman визначили, що найбільша кількість агрегованої лімфатичної тканини розташована з вільного краю порожньої кишки.

УДК 639.113.1:574.34

2017.2.310. ДИНАМІКА ЧИСЕЛЬНОСТІ ТА СУЧАСНИЙ СТАН РЕСУРСІВ ЛИСИЦІ ЗВИЧАЙНОЇ (*VULPES VULPES L.*) У ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Новицький В.П., Маціборук П.В., Міняйло А.А., Грищенко С.М. // Збалансоване природокористування. — 2017. — № 1. — С. 75–78. — Бібліогр.: 5 назв.

Лисиця звичайна, динаміка чисельності лисиці, Лісостеп України.

Проаналізовано динаміку чисельності та стан ресурсів лисиці звичайної в Лісостепу України на початку ХХІ ст. Виявлено суттєве перевищення норм оптимальної чисельності тварин в усіх досліджуваних природно-сільськогосподарських провінціях. Поточна щільність тварин у регіоні загалом становить 206,7% від максимально допустимої. За останні роки в жодній з досліджуваних провінцій щільність лисиці звичайної не досягла екологічно обґрунтованого порога. Зокрема, в західній та правобережній провінціях вона була вищою за допустиму відповідно на 200 і 110%, тоді як у лівобережній — лише на 10%. З огляду на зазначені обставини, виникає явна необхідність застосовувати додаткові інструменти зниження щільності виду в досліджуваних провінціях, оскільки відміна лімітів на добування тварин вочевидь є недостатнім заходом для забезпечення належних екологічної, мисливсько-господарської та епізоотичної ситуацій у регіоні.

638.1/.2 Бджільництво. Шовківництво

Науковий референт — доктор істор. наук РОГОЖА М.М.

УДК 543.05:638.14.06

2017.2.311. ЛАБОРАТОРНИЙ КОНТРОЛЬ АНТИБІОТИКІВ В ПРОДУКЦІЇ БДЖІЛЬНИЦТВА / Грибова Н.Ю., Біцук Е.В., Ушкалов В.О., Пазушан Т.С. // Науковий вісник ветеринарної медицини Білоцерківського національного аграрного

університету: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2016. — Вип. 2. — С. 14–18. Шифр 549140.

Хлорамфенікол, тетрациклін, імуноферментний аналіз, високоефективна рідинна хроматографія, бджолиний мед.

Досліджено особливості лабораторного контролю антибіотиків у бджололиному меду методом імуноферментного аналізу (ІФА). Дослідженням встановлено оптимальні умови вимірювання вмісту антибіотиків (хлорамфеніколу та тетрацикліну) в різних за кольором і густиною зразках бджололиного меду. Метод випробувано на шести різних зразках меду, приданих на базарі. Виявлено зразки меду, що не відповідали вимогам ДСТУ 4497:2005 і містили тетрациклін. Виявлення небезпечних зразків меду дало підстави заявити про актуальність досліджень такого роду та необхідність контролю меду, котрий реалізується на внутрішньому ринку.

УДК 638.1

2017.2.312. КВІТКОВИЙ ПИЛОК ЖИТТЄВОНЕОБХІДНИЙ ДЛЯ БДЖОЛИНОЇ СІМ'І / Цікава В. // Пасіка. — 2017. — № 5. — С. 6–7.

Бджоли, квітковий пилок, вигодовування, личинки, трутні, бджолине обніжжя.

Відомо, що всі процеси життєдіяльності бджіл протікають при безперервному витрачанні енергії, одержаної з трьох основних груп органічних сполук — білків, жирів і вуглеводів. Пилок, як основа білкового корму, утворюється в пиляках і є чоловічими статевими клітинами рослини. Відвідини квітки для бджоли закінчуються тим, що пилок з дозрілих або розкритих пиляків обробляється нею та у відповідному порядку потрапляє у кошички на голіках задніх ніг. Зібраний бджолою, оброблений і розміщений у кошичках квітковий пилок називають обніжжям. Зауважено, що приблизно за однакової кількості мікроелементів у пилку, склад амінокислот у ньому різний і залежить від видів рослин, з яких збирають. У ньому виявлено близько 50 біологічно активних речовин і 240 мікроелементів. Основну кількість пилку бджоли збирають з квітів близько 20 видів рослин. Сильні бджололині сім'ї для вигодовування розплоду використовують у місяць до 6 кг пилку, середні — 4–4,5, решта — 1,2–2 кг. За один приліт бджола приносить близько 15 мг пилку, для збору 1 кг квіткового пилку бджололіній потрібно зробити приблизно 67 тис. вильотів. За сезон бджололіній сім'я збирає 18–20 кг пилку. Бджолине обніжжя використовується з профілактичною та лікувальною метою для людей (контролюється збір з отруйних рослин або полів, оброблених отрутохімікатами). Для збору пилку, принесеного бджололіній сім'єю, використовуються пилковловлювачі різної конструкції. Слід особливо наголосити, що від сильної бджололіній сім'ї за сезон можна відібрати приблизно 15% обніжжя без шкоди для неї. Термін придатності свіжозібраного пилку — 18–20 годин.

УДК 638.1

2017.2.313. ПИЛОК ЗБИРАТИ НЕ ТАК ТО Й ПРОСТО // Цимбал О. // Пасіка. — 2017. — № 5. — С. 12–15.

Квітковий пилок, бджоли, бджолине обніжжя, пилковловлювач, догляд бджіл.

Починати збирати пилок можна з початку масового цвітіння перших медоносів, коли бджололіній сім'я набирає достатньо сили. Закінчувати збирання пилку краще на початку серпня, найкраще — до припинення головного взятку. Підставлення пилковловлювача до вулика не проходить для бджололіній сім'ї безслідно. Більшість бджололіній сім'ї після підставлення пилковловлювача стають злішими, а половина з них, відчувши, що відбирають пилок, намагаються увійти в процес роіння. Для встановлення пилковловлювача потрібно правильно підібрати вулик (без верхнього льотка), за необхідності його можна закрити сіткою, не порушуючи вентиляції. Бджололіній сім'я має бути сильною, бджоли в робочому стані, під час збору пилку не можна замінювати матку, оскільки пилковловлювач завадить її шлюбному обльоту. Пилковловлювач ставлять пізно ввечері, коли повністю припиняється літ бджіл. Вилітаючи вранці, бджоли запам'ятовують пилковловлювач як новий пристрій. Після призвання бджіл можна ставити решітку для руху бджіл, але також пізно ввечері, її отвори мають відповідати розмірам тіла особин. Під пристрій ставиться коробочка для збору бджололиного обніжжя. Звільняти коробочки потрібно щодня. За збирання пилку потрібно дотримуватися заходів безпеки, оскільки бджоли стають агресивнішими. Коли раптом сім'я перестала приносити пилок без видимих причин, вона увійшла в роєвий стан.

УДК 638.1

2017.2.314. ЗДОРОВА МАТКА — ПРОДУКТИВНА БДЖОЛИНА СІМ'Я / Цікава В. // Пасіка. — 2017. — № 5. — С. 14–15.

Матка, бджололіній сім'я, статеве розмноження, трутні, стерильність яєць, стерильність маток, генетична летальність, робочі бджоли, хвороби бджіл.

Бджололіній матка через відкладання яєць (статевий спосіб розмноження), передає потомству свою власну спадковість, а також спадкові ознаки трутнів. Якщо матка внаслідок різних причин, маючи, зокрема, спадкові відхилення або вади розвитку, не спроможна повноцінно здійснювати репродуктивну функцію, це позначиться на життєдіяльності бджололіній сім'ї та її продуктивності. Незаразні хвороби бджололиних маток можуть спричинити завмирання розплоду, що свідчить про спадкові фізіологічні відхилення маток або трутнів. Спадкові аномалії виявляються в потомстві через фізичну потворність і фізичні аномалії (наприклад, карликовість матки). Захворювання, зумовлене тривалим близькоспорідним розведенням бджололиних маток, та призводить до генетичної летальності. Заразні хвороби проявляються в потомстві, органи травлення і виділення інфікуються збудниками нозематозу, амєбіазу, критидіозу та інших заразних хвороб. Нозематоз викликається споруотворювальним паразитом, який спочатку вражає епітеліальні клітини середньої кишки, а потім і яєчник матки. У цих клітинах порушується обмін речовин, спори заповнюють клітини, котрі відмирають, відпадають від стінки і разом з неперетравленою їжею потрапляють у травний тракт та заражають решту бджіл усередині вулика. При амєбіазі вражаються мальпігієві судини бджололиних маток. Потім судини атрофуються і не виводять продуктів обміну, матки гинуть від токсикозу. Критидіоз викликають найпростіші джгутікові, котрі паразитують у кишечнику матки найчастіше у весняно-літній період. Зараження йде через інфікований пилок, знижується "несучість" матки, сім'я стає слабкою через брак відтворення.

УДК 638.1

2017.2.315. ТАЄМНИЦІ КОМФОРТНОЇ ЗИМІВЛІ БДЖІЛ / Веригін І.П. // Пасіка. — 2017. — № 5. — С. 16–18.

Зимівля бджіл, вентиляція гнізда, будова вулика, дупло.

Зимівля бджіл є серйозним екзаменом для пасічників і найважчим для бджіл. Для цього потрібно відмовитися від верхньої вентиляції гнізда. Тоді запрацюють автоматично виникаючі та діючі вентиляції клуба бджіл і вентиляція місця складування кормових запасів. На думку фахівців, у зимово-весняний період в Україні гине до 30%, часом більше, бджололиних сімей. Але об'єднати геніальне (рамковий вулик) з ідеальним (дуплом зимуючих бджіл) стало можливим після розкриття існуючих у природі бджільництва "таємниць" дупла та доведення їх виняткової потреби і користі для комфортної зимівлі бджіл. Саме у першому рамковому вулику П.І. Прокоповича рамки використовувалися тільки у верхній (магазинній) частині вулика, а в нижній — бджоли самі, як у природних помешканнях (дуплах), будували для себе гніздо. Отже, можливо в ньому бджоли успішно й зимували. Вулик П.І. Прокоповича є поєднанням геніального рамкового вулика з ідеальним — дуплом для зимівлі бджіл.

УДК 638.1

2017.2.316. ЦИКОРІЙ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БДЖІЛ КОРМАМИ / Адамчук Л.О., Броварські В.Д., Новицька А.Т., Білоцерківцев Т.І. // Пасіка. — 2017. — № 5. — С. 24–27.

Цикорій дикий, бджоли, взятки, мед, склад меду, пилок, пилкове зерно.

Останнім часом вчені приділяють чимало уваги забезпеченню бджіл якісними кормами. Для цього використовують медоноси — рослини, які вирощують спеціально з метою підвищення продуктивності бджіл, цінних лікарських і товарних якостей одержаної від них продукції, тривалого її використання. До їх числа належать фацелія, синяк, буркун білий і жовтий, змієголовник. Цінним для бджіл є цикорій, багаторічна рослина з тривалим періодом цвітіння. Дослідження видового складу пилку з бджололиного обніжжя показали, що у літній і пізно-літній періоди у його складі різко зростає частка пилку трав'янистих рослин, у т.ч. цикорію — до 91,3–93,7% від загальної кількості. Тривалість цвітіння — від 32 до 99 днів. Цикорій для бджіл є джерелом білкового корму та нектару. Медопродуктивність становить 100 кг/га, оскільки за добу одна квітка цикорію виділяє 100–250 мг нектару. Відбір бджололиного обніжжя за допомогою пилковловлювачів здійснено у 2016 р. у Київській, Вінницькій, Хмельницькій, Полтавській, Сумській, Чернігівській та Кіровоградській областях. Виявлено, що тривалість цвітіння цикорію коливалася від 75 до 102 днів. Біологічна нектаропродуктивність однієї рослини в

межах 92,55–190,04 г, медопродуктивність — від 166,59 до 301,34 кг/га. Відсоток цикорію в пилюкових грудочках бджолиного обніжжя був у межах від 10 до 80% загального збору.

УДК 638.1

2017.2.317. РОЙННЯ БДЖІЛ — НЕБАЖАНЕ ЯВИЩЕ / Приймак Г.М. // Пасіка. — 2017. — № 6. — С. 6–9.

Рій, роїння, запобігання роїнню, принадування рою, заходи проти роїння, штучний рій, виведення сімей з роївового стану.

Надано низку практичних порад щодо запобігання роїння, в результаті якого рій покидає вулик та летить переважно у північно-східному та південно-західному напрямках. Рій-первак прищеплюється недалеко від пасіки та низько над землею, рій-вторак прищеплюється високо на дереві та далеко від пасіки. Рій, що вилетів, можна принадувати та вловлювати декількома способами. Для розведення та поповнення пасіки зняття невідомих роїв небажане, оскільки вони можуть бути джерелом різних захворювань або походити з рійливих бджіл, бо ця ознака передається спадково. Серед різних способів знімання роїв є спосіб з використанням двох стільників, скріплених між собою, які за допомогою мотузки або жердини підводять до сидячого рою. Розглянуто питання поселення рою у вулик, заходи проти роїння, абортарію рою, підвищення якості матки з роївової бджолиної сім'ї, створення штучного рою, формування сильних виводків і відводків, ролі виведеної роївової матки, заміни матки, підсадування матки, визволення матки з "клубка бджіл". У цілому стаття на часі та може стати у пригоді як досвідченим пасічникам, так і початківцям.

УДК 638.1

2017.2.318. СИЛЬНІ СІМ'Ї ДО ГОЛОВНОГО МЕДОЗБОРУ / Сидоренко О.В. // Пасіка. — 2017. — № 6. — С. 10–11.

Бджолина сім'я, погодні умови, бджолопавільйон, боротьба з роїнням, молода матка, відводок, штучне роїння, методи розмноження бджолиних сімей.

У статті йдеться про підготовку бджолиних сімей до головного медозбору та підтримання пасіки як цілісного організму живих істот. Щоденна турбота про бджолину сім'ю, з урахуванням кліматичних і погодних умов, дасть змогу зберегти практично всю пасіку. Ослаблені сім'ї потребують посиленого догляду. Застосування бджолопавільйону дає можливість, зважаючи на погодні умови, оперативно регулювати медозбір на полях, засіяних еспарцетом, льоном, фацелією, ріпаком впродовж травня — червня. Дуже важливим є запобігання роїнню бджіл, яке ослаблює сім'ю, зменшує кількість робочих особин. Варто звернути увагу на якість молодих плідних маток і правильне створення відводків, які повинні мати 4–6 рамок запечатаного розплоду та 2 повністю вкриті бджолами медово-пергові рамки. Це дасть змогу молодій матці розвинути максимальну яйцекладку та отримати сильну сім'ю до головного медозбору. В цілому для розширення пасіки рекомендується метод прискореного розмноження бджолиних сімей: з однієї високопродуктивної сім'ї створюють 5–6 відводків. Посилюється кожен відводок 2–3 рамками запечатаного розплоду, а зимівлю бджіл потрібно здійснювати тільки на медових рамках (травневий взяток), не застосовуючи цукрового сиропу для підгодівлі.

УДК 638.178.2

2017.2.319. ДИНАМІКА ЗМІНЕННЯ КОНЦЕНТРАЦІЙ АМІНОКИСЛОТНОГО СКЛАДУ БДЖОЛИНОГО ОБНІЖЖЯ ПРОТЯГОМ ПИЛКОНОСНИХ СЕЗОНІВ / Калініна І.Г. // Науково-технічний бюлетень / Ін-т тваринництва НААН. — Х., 2016. — № 115. — С. 92–103. Шифр 548945.

Бджолине обніжжя, якість бджолиного обніжжя, незамінні амінокислоти, розвиток бджолородин.

Впродовж трьох років відбиралися зразки бджолиного обніжжя поліфлорного пилюку на приватній пасіці в Харківській області як у типовій частині Лісостепу України з рослинністю та посівами кормових і с.-г. культур. Встановлено, що бджолине обніжжя має різну динаміку зміни вмісту амінокислот (треонін, метіонін, ізолейцин, лейцин, гістидин), яку спостерігали за сезонними відмінностями і різницею між роками. Аналіз якості пилюку, принесеного бджолами, показав, що період інтенсивного росту бджолиних сімей збігається з інтенсивним збиранням пилюку з високим рівнем амінокислот.

УДК 638.19:638.1:633.31

2017.2.320. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВЕДЕННЯ КАРПАТСЬКИХ БДЖІЛ / Ковальський Ю.В. Ковальська Л.М. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького. — Л., 2016. — Т. 18, № 1(65), ч. 3. — С. 58–63. — (Сер. Біол. науки). Шифр 548375.

Медоносні бджоли, розведення, роїння, ріст, протиroyові заходи.

Досліджено фактори, які впливають на природний спосіб розмноження карпатських бджіл. Досліджено також вплив відкритого розплоду на розвиток роївового процесу. Виявлено вплив віку маток на показники інтенсивності роїння медоносних бджіл. Встановлено, що за рахунок інтродукції відкритого розплоду показник кількості сімей, що роїлися, знизився до 42,85%. Найнижчий коефіцієнт рійливості виявлено в сім'ях, де кількість відкритого розплоду коливалася в межах від 13 до 15 тис. комірків. Зниження чисельності особин у стадії личинки призводить до розвитку роївового процесу, незалежного від характеру взятку. Встановлено, що найкраще показники розвитку бджолиних сімей виявилися у травні. Динаміка збільшення сили сімей спостерігається переважно за наявності в гніздах молодих однорічних маток. Рекомендовано використання зазначених протиroyових заходів на пасіках медово-товарного напрямку продуктивності.

УДК 638.24

2017.2.321. ОЦІНКА ГЕНОТИПІВ ШОВКОВИЧНОГО ШОВКОПРЯДА (BOMBIX MORI L.) ДЛЯ ОРГАНІЧНОГО ШОВКІВНИЦТВА / Литвин В.М., Бабаєва Г.І., Дмитрієва О.В. // Вісник аграрної науки. — 2017. — № 2. — С. 32–35.

Органічне шовківництво, кокони, гусінь Bombyx mori L., порода, генотип.

Проведено оцінку генотипів з генофонду колекції шовковичного шовкопряда для органічного шовківництва методом лабораторно-аналітичної гібридизації та відбору необхідних генотипів. На основі проведених досліджень визначено низку біологічно-господарських ознак генотипів шовковичного шовкопряда для виявлення їхньої загальної стійкості до стресових чинників довкілля. У результаті оцінки генотипів шовковичного шовкопряда за комплексом господарських цінних ознак (життєздатність гусені, маса сортового кокона, частка сортових коконів, урожай коконів з 1 г гусені "мурашів" (контрольна порода Мерефа 6)) в умовах Харківської області виявлено 6 найкращих порід: Українська 15, Українська 18, Українська 22, Українська 23, Мерефа 7, Мерефа 8. Життєздатність генотипів свідчить, що всі шість порід вірогідно ($P < 0,01 - 0,001$) перевищують породу Мерефа 6, проте найбільший середній показник вірогідно ($P < 0,001$) має порода Українська 23 — $88,11 \pm 1,70\%$. Усі випробувані породи також мають середню масу сортового кокона вірогідно вищу ($P < 0,01 - 0,001$) порівняно з контрольною Мерефа 6 ($1,63 \pm 0,05$) г.

639.2/.6 Рибне господарство. Аквакультура

Науковий референт — доктор істор. наук РОГОЖА М.М.

Науковий консультант — доктор с.-г. наук ТРЕТЯК О.М.

УДК [597–1.05:639.3.043.13:639.37]:
[639.3.043.13/636.087.73]

2017.2.322. ПЕРЕБІГ ОКИСНИХ ПРОЦЕСІВ В ГЕПАТОПАНКРЕАСІ ДВОЛІТОК КОРОПА ЗА ВВЕДЕННЯ ДО СКЛА-

ДУ КОРМІВ НАСІННЯ РОСТОРОПШІ ПЛЯМИСТОЇ (SILYBUM MARIANUM) / Кириляк М.З., Грициняк І.І., Дерень О.В., Добрянська О.П. // Рибогосподарська наука України. — 2017. — № 1. — С. 73–83.

Розторопша плямиста, короп, система антиоксидантного захисту, продукти пероксидного окиснення ліпідів.

Проведено вивчення впливу насіння Розторопші плямистої (РП), введеної до основного раціону коропа, на функціональний стан системи антиоксидантного захисту (САЗ) та утворення продуктів пероксидного окиснення ліпідів (ПОЛ) у гепатопанкреасі риб. Відомо що Р. плямиста містить у собі різні за дією компоненти, її насіння багате антиоксидантами та містить велику кількість вітаміну Е. Дослідження проводилися на базі дослідного господарства Львівської дослідної станції Інституту рибного господарства НААН у 2013–2014 рр., об'єктом дослідження були дволітки коропа любінського типу української лускатої породи. За результатами експериментів виявлено, що в умовах двох повторень відмічено активізацію САЗ та зниження інтенсивності процесів ПОЛ у гепатопанкреасі трьох дослідних груп коропів, яким до складу раціону було введено розмелені плоди РП з розрахунку 1,5 і 10% відносно контрольної. Втім, виявлена тенденція більш виразна за використання 1 і 5% згаданої добавки в складі корму. Зокрема, в першій повторності достовірно зростає, а в другій виявляється тенденція до зростання вмісту СОД на 13,8–58,2% та зниження концентрації кінцевої ланки продуктів ПОЛ (ТБК) на 19,9–73,7%.

УДК 597–11.12:597.442

2017.2.323. ОСНОВНІ ГЕМАТОЛОГІЧНІ ПОКАЗНИКИ ОСЕТРОВИХ РИБ (ACIPENSERIDAE) (ОГЛЯД) / Симон М.Ю. // Рибогосподарська наука України. — 2017. — № 1. — С. 92–117.

Осетрові види риб (Acipenseridae), гематологічні показники, гематокрит, гемоглобін, лейкоцитарна формула осетрових, ліпопротеїди, лізоцим, фертильність, білки сироватки крові, альбуміни, глобуліни, глюкоза.

Проаналізовано масив інформації щодо фізіолого-біохімічних, екологічних і генетичних особливостей основних гематологічних показників осетрових видів риб, а також надано таблиці складу та властивостей крові осетрових: білуги, стерляді, російського осетра та севрюги. Показано функції крові — її еритроцитів, тромбоцитів, білка гемоглобіну, а також лейкоцитів та їх форм. Виявлено, що гематологічні показники осетрових риб у цілому аналогічні таким у костистих риб і ссавців, однак, характеризуються низкою істотних відмінностей. Окрім того, багатом гематологічним показником властива видова специфічність, навіть у межах родини. Особливої уваги заслуговує мінливість гематологічних показників під впливом чинників внутрішнього та зовнішнього середовища. Виявлено вплив статевих і вікових чинників, а також сезонності на склад крові осетрових та значення білків сироватки крові в генетично-популяційних дослідженнях. Показано особливості функціонування гемоглобіну еритроцитів крові осетрових.

УДК 619:616.95+639.3.09

2017.2.324. ЗМІШАНА КРУСТАЦЕОЗНА ІНВАЗІЯ КОРОПОВИХ РИБ / Олійник О.Б., Матвієнко Н.М., Мандигра М.С. // Вісник аграрної науки. — 2017. — № 5. — С. 28–32. — Бібліогр.: 13 назв.

Аргульоз, аргулюс, ергазилюз, ергазилюс, крустацеоз, лернеоз, лернея, синергазилюз, синергазилюс.

Упродовж 2009–2016 рр. досліджувалися клінічним методом і методом неповного паразитологічного розтину коропа: короп, амур білий та товстолобик строкатий на наявність збудників крустацеозів з визначенням динаміки виникнення змішаної крустацеозної інвазії. Дослідження проводилися на базі ДП «Ірклієвський розплідник рослинної риб» (Черкаська обл.). Установлено, що ураження дворічок коропових видів риб збудниками крустацеозів частіше мало характер змішаної крустацеозної інвазії, меншою мірою — моноінвазії (зокрема, лернеозу). Виявлено також, що збудники крустацеозів паразитують на рибі у різних поєднаннях: короп (аргулюс + лернея, лернея + ергазилюс), товстолобик строкатий (аргулюс + лернея, лернея + синергазилюс), амур білий (лернея + синергазилюс). Впродовж року у лютому, березні та листопаді паразитує по одному виду збудника, а найбільше у кількісному та відсотковому відношенні впродовж травня–серпня коропа вражаються двома збудниками — переважно лернея + інший збудник з перелічених. Отже, найбільш повно

паразитують на рибі різні збудники у весняно-літній період, зокрема переважає збудник лернея порівняно з аргулюсом, ергазилюсом і синергазилюсом.

УДК 639.2

2017.2.325. АКВАКУЛЬТУРА ОСЕТРООБРАЗНИХ: учебно-практическое пособие / Васильева Д., Пилипенко Ю., Корниенко В., Шевченко В., Кольман Р., Плугатарев В., Лендел П. — Херсон: ФЛП Гринь Д.С., 2016. — 236 с. — Библиогр.: 32 назв.

Білуга, російський осетр, севрюга, стерлядь, шип, веслонос, одержання статевих продуктів, запліднення, інкубація ікри, вирощування рибопосадкового матеріалу, товарне осетрівництво, корми та годівля, виробництво живого корму, хвороби риб.

У посібнику надано рибоводно-біологічні характеристики об'єктів осетрівництва, представлено інформацію щодо технологічних основ їхнього штучного відтворення, вирощування рибопосадкового матеріалу та товарного виробництва. Розглянуто питання годівлі осетрових різних вікових груп та виробництва живих кормів з цією метою. Приділено увагу питанням селекційно-племінної роботи з осетровими, проблемам їхніх захворювань і лікувально-профілактичним заходам.

УДК 639.2.03:597.5(282.247.326.8)

2017.2.326. БІОЛОГІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЛІМІТІВ ВИЛОВУ РИБИ У ЗАПОРІЗЬКОМУ (ДНІПРОВСЬКОМУ) ВОДОСХОВИЩІ НА 2017 РІК / Маренков О.М., Федоренко О.В., Філіппова Є.В. // Рибогосподарська наука України. — 2017. — № 1. — С. 29–38.

Ліміти, Запорізьке (Дніпровське) водосховище, судак, плоскирка, плітка, яц.

Досліджено та проведено аналіз стану популяції судака, плоскирки, плітки та яця в акваторії Запорізького (Дніпровського) водосховища та визначено величину допустимого промислового вилучення згаданих видів риб у 2017 р. через встановлення обґрунтованих лімітів. На підставі отриманих даних щодо сучасного стану популяції досліджених видів риб визначено коефіцієнти їхньої природної, промислової та загальної смертності, відповідно розраховано величини лімітів промислового вилучення сформованих рибних запасів. При оптимальному виллові плітки в обсязі не вище 25% від розрахункового запасу, рекомендовано встановити ліміт на її виллов у розмірі 190 т, ліміт виллову яця доцільно встановити на рівні 88 т. Через критичний стан популяції судака у Запорізькому (Дніпровське) водосховищі рекомендований ліміт його виллову не повинен перевищувати 14 т, рекомендований ліміт вилучення плоскирки — в обсязі 70 т. Дотримання запропонованих лімітів дасть змогу без екологічних збитків вести промислове вилучення цих видів риб.

УДК 639.3:597.551.2:616.15 (477.7)

2017.2.327. СЕЗОННІ ЗМІНИ МОРФОФІЗІОЛОГІЧНОГО СТАНУ КОРОПОВИХ РИБ, ВИРОЩЕНИХ ЗА ПАСОВИЩНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ / Воліченко Ю.М., Пентилік С.І., Шерман І.М. // Рибогосподарська наука України. — 2017. — № 1. — С. 84–91.

Коропові види риб, гематологічні показники, зимувальні ставки, середня маса, вгодованість, кореляція.

Дослідження особливостей мінливості гематологічних показників проводили в умовах зимувальних ставків Херсонського виробничо-експериментального заводу по розведенню молоді частикових риб. Вивчали посадковий матеріал коропових риб, вирощених за пасовищною технологією, морфологічні та біохімічні показники крові молоді коропа, білого товстолобика, строкатого товстолобика та білого амура у зв'язку із зимовим утриманням. У результаті після зимувального періоду кореляційний аналіз засвідчив достатню позитивну залежність показників крові за кількістю гемоглобіну, еритроцитів та лімфоцитів усіх досліджуваних видів коропових ($p < 0,005$) від середньої маси та вгодованості. Також встановлено достовірні залежності між вмістом у сироватці крові метаболітів фосфору в білому та строкатого товстолобиків, тригліцеридів у коропа та білого товстолобика, холестерину у коропа та білого товстолобика ($p < 0,01$). Установлені коефіцієнти кореляції дали можливість виявити

значення низки формених елементів крові, тісно пов'язаних з якістю рибосадкового матеріалу, яка традиційно оцінюється за середньою масою та коефіцієнтом вгодованості риб.

УДК 639.314:626/628

2017.2.328. БИОТЕХНОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ВЫРАЩИВАНИЯ РЫБЫ В САДКАХ НА АКВАТОРИИ ВОДОЕМА-ОХЛАДИТЕЛЯ ЗМИЕВСКОЙ ТЭС // Старко Н.В., Бусыгина И.Э. // Научно-технический бюллетень / Ин-т тваринництва НААН. — Х., 2016. — № 115. — С. 203–208. Шифр 548945.

Вирощування риби садкове, кисневий режим, хвильовий вплив.

Проведено оцінку умов вирощування риби у водоймі-охолоджувачі Зміївської ТЕС, де вона утримується в плаваючих садках. Дослідження свідчать про напружений кисневий режим водойми-охолоджувача Зміївської ТЕС у період вирощування риби в садках — з квітня по жовтень. Найбільш складна обстановка спостерігається в районах розташування садків, під якими в придонних шарах води виявлено пониження до 6,92 мг О₂/л. Про це також свідчать результати кореляційного аналізу зв'язку між характером хвилювання і величиною стратифікації води по кисню в різних точках водойми (9,44–0,31 мг О₂/л). З цієї причини однією з найголовніших біотехнологічних особливостей вирощування риби в садках в акваторії водойми-охолоджувача вбачається постійний моніторинг вмісту розчиненого в воді кисню. За умов виникнення екстремальної ситуації кисневий режим у садках можна покращити, перемістивши садкові лінії до східної або західної частини водойми-охолоджувача.

УДК 639.371.2:212.3.03(477.7)

2017.2.329. СУЧАСНИЙ СТАН ВИРОЩУВАННЯ РЕМОНТНИХ ЦЬОГОЛІТОК ОСЕТРОПОДІБНИХ РИБ (ACIPENSERIFORMES) В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ / Алхімов Є.М., Шевченко В.Ю. // Рибогосподарська наука України. — 2017. — № 1. — С. 52–63.

Цьоголітки, стерлядь, веслонос, фізико-хімічний режим, гідробіологічний режим, монокультура, полікультура.

Досліджувалися особливості вирощування ремонтних цьоголіток осетроподібних риб з різними спектрами живлення в умовах монокультури та полікультури. Важливим аспектом цієї проблеми є вивчення умов конкретного господарства відповідної ґрунтово-кліматичної зони. Дослідження проводилися в умовах Виробничо-експериментального Дніпровського осетрового рибовідтворювального заводу (ВЕДОРЗ) у 2013–2015 рр., експериментальним матеріалом були ремонтні групи цьоголіток стерляді та веслоноса. Серед фізико-хімічних показників враховувалися температурний режим, вміст розчиненого у воді кисню, рН середовища, кількість сполук азоту та фосфору у воді. Аналізувалася біомаса фітопланктону, зоопланктону та зообентосу ставків. Визначалися видовий склад цьоголіток, їх кількість на одиницю площі при посадці та середня маса особин, а також ці дані при вилові риби. Аналіз результатів вирощування осетроподібних показав, що вирощування стерляді в монокультурі при розрідженій посадці дало нормативний вихід — 65,9–71,3%. Високі щільності посадки дали нижчі показники. Веслонос при щільності посадки 3 тис. екз./га також дав високий показник виживання — до 48,52%. Вирощування цьоголіток осетроподібних у полікультурі показало коливання показників виходу, у всіх варіантах полікультури вихід цьоголіток становив для стерляді 26,25%, а для веслоноса — 19,64–32,83%. Як висновок, перевага вирощування осетроподібних за окремими видами надається монокультурі, при цьому загальна рибопродуктивність переважає в полікультурі.

УДК 639.371.52.08(1–924.51/54)

2017.2.330. РИБНИЦЬКО-БІОЛОГІЧНА ОЦІНКА ЦЬОГОЛІТОК ГАЛИЦЬКОГО КОРОПА В УМОВАХ ПРОМИСЛОВОГО ВИРОЩУВАННЯ В СТАВКАХ ПРИКАРПАТТЯ / Грициняк І.І., Гурбик В.В., Базаєва А.М., Чужма Н.П. // Рибогосподарська наука України. — 2017. — № 1. — С. 40–51.

Галицький короп, промислове вирощування, Прикарпаття, природна кормова база, рибогосподарська характеристика, екстер'єрні показники, питома швидкість росту.

Проведено аналіз рибницьких і біологічних показників цьоголіток галицького коропа за промислового вирощування у ставках в умовах Прикарпаття. Встановлено, що вода ставків — гідрокарбонатного класу групи кальцію і характерна для природних вод даної фізико-географічної зони. Фітопланктон представили 36 видів ±3 види. Основу зоопланктону (до 46%) становили веслоногі ракоподібні та коловертки (49,9%). Густота посадки риб у вирощувальному ставку I порядку становила 10 тис. екз./га, рибосадковий матеріал представлений личинками галицького коропа. В кінці вегетаційного сезону вихід цьоголіток коропа становив 68%. Середня індивідуальна маса риб становила 96±7,5 г, за коефіцієнта варіації на рівні 12%.

УДК 664.8/9

2017.2.331. ВИКОРИСТАННЯ КОРОПА І ТОВСТОЛОБИКА У СКЛАДІ ПРЕСЕРВІВ / Голембовська Н.В., Лебська Т.К. // Тваринництво України. — 2016. — № 11/12. — С. 38–43.

Прісноводна риба, короп, товстолобик, харчова цінність, пресерви.

Дослідження дало змогу провести порівняльну оцінку технологічних і біохімічних властивостей та показників безпеки коропа, товстолобика, пряно-ароматичних коренеплідів для оцінки можливості їх поєднання в складі пресервів. У особин товарної маси українських лускатої і рамчатої порід вихід м'яса становить у середньому 47%. Засвоюється м'ясо коропа на 92–93%. Хімічний склад м'яса коропа та товстолобика за свідчує їх належність до білкових риб, оскільки м'ясо першого містить 16,0–18,9% білка, а другого — 16,1–18,7%. Важливо, що амінокислотний склад м'яса обох видів аналогічний, але дещо відрізняється за вмістом окремих амінокислот. Зокрема, у білках м'язової тканини білого та строкатого товстолобиків із незамінних амінокислот більше лізину та лейцину. У коропа більше валіну, лейцину та лізину. Серед насичених жирних кислот, загальна частка яких становить у коропа 20,05% і 30,94% у товстолобика, переважає пальмітинова кислота. Мінеральний склад товстолобика та коропа характеризується досить високим вмістом калію, сірки, фосфору та кальцію. Однак, відсутні марганець, йод, селен тощо. Аналіз також показав, що у товстолобика та коропа вміст важких металів виявився значно меншим допустимих норм. Результати аналізу технологічних, біологічних властивостей зазначених прісноводних риб свідчать про високі показники їхньої харчової та біологічної цінності та підтверджують доцільність їх використання для виробництва пресервів.

УДК 669.337.1

2017.2.332. ПРОДУКТИВНА ХАРАКТЕРИСТИКА 3-РІЧНИХ ПЛІДНИКІВ РІЧКОВОЇ ФОРЕЛІ (SALMO TRUTTA), ВИРОЩЕНИХ В УМОВАХ ІНДУСТРІАЛЬНОЇ АКВАКУЛЬТУРИ / Галоян Л.Л., Мрук А.І., Кучерук А.І., Тертерян Л.А. // Рибогосподарська наука України. — 2017. — № 1. — С. 64–72.

Струмкова форель, робоча плодючість, відносна робоча плодючість, продуктивність.

Досліджувалися продуктивні та репродуктивні показники плідників струмкової форелі, вирощених в умовах індустріальної аквакультури з використанням годівлі штучними спеціалізованими кормами. Встановлено, що плідники струмкової форелі, вирощені на спеціалізованих штучних кормах, мали такі показники: середня маса 3-річних плідників струмкової форелі становила 458 г у самців і 453 г у самок. Середня робоча плодючість 3-річних самиць становила 1847 ікринок, середня відносна робоча плодючість — 3971 ікринок, середні якісні показники яких мали наступні значення: маса — 61,5 мг, діаметр — 4,7 мм. Репродуктивна характеристика трирічних самців струмкової форелі була високою — середня плодючість становить 1391 млн спермій, їх рухливість у воді тривала 35,6 сек. Отримані результати є складовою частиною розроблення комплексної технології з вирощування лососевих риб.

619 ВЕТЕРИНАРІЯ

Науковий референт — КАРГІНА О.В.

Науковий консультант — член-кореспондент НААН МАЗУРКЕВИЧ А.Й.

УДК 636.09:602.9:611.013.395:611-018.26

2017.2.333. ОТРИМАННЯ КУЛЬТУРИ СТОВБУРОВИХ КЛІТИН ІЗ ЖИРОВОЇ ТКАНИНИ СОБАКИ / Кладницька Л.В., Мазуркевич А.Й., Величко С.В., Жигунова О.В. // Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Вет. медицина. — 2016. — Вип. 6. — С. 19–23. — Бібліогр.: 12 назв.

Мезенхімальні стовбурові клітини, жирова тканина, собака, метод експланта, культивування культури.

Констатується, що жирова тканина (ЖТ) належить до сполучної тканини зі специфічними властивостями і складається із скупчень адипоцитів, що утворюють часточки, які розділені прошарками пухкої волокнистої сполучної тканини. Зарубіжні дослідники Zuk P.A. та співавтори стверджують, що ЖТ людини є джерелом мультипотентних стовбурових клітин (МСК). Дослідниками НУБіП України представлено методику одержання МСК з абдомінальної жирової тканини собаки, яку відбирали стерильно у тварини віком 12 місяців, застосовуючи метод експланта у власній модифікації. Абдомінальний жир собаки піддавали механічній дезагрегації без обробки колагеназою. Експлант культивували за стандартних умов за $t=37^{\circ}\text{C}$ із умістом CO_2 5%. Моношар клітин формувався на 12–14-ту добу культивування. Для зниження гетерогенності клітин проводили субкультивування культури у 3–4 пасажах. Зроблено висновок, що абдомінальна жирова тканина собаки може слугувати джерелом мультипотентних стовбурових клітин.

УДК 636.09:602.9:611.018:616-006

2017.2.334. МОРФОЛОГІЧНІ ПОКАЗНИКИ ПЕРВИННОЇ ПУХЛИНИ МИШЕЙ C57BL/6 З ТРАНСПЛАНТОВАНОЮ МЕТАСТАТИЧНОЮ КАРЦИНОМОЮ ЛЕГЕНЬ ЛЬЮїС ЗА ВПЛИВУ АЛОГЕННИХ МЕЗЕНХІМАЛЬНИХ СТОВБУРОВИХ КЛІТИН / Кладницька Л.В., Мазуркевич А.Й., Гарманчук Л.В., Величко С.В., Малюк М.О., Козицька Т.В., Данілов В.Б., Ковпак В.В., Харкевич Ю.О., Костюк А.В., Джус О.І., Шелест Д.В. // Науковий вісник ветеринарної медицини: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2016. — Вип. 1(127). — С. 125–131. — Бібліогр.: 17 назв. Шифр 548770.

Пухлинні тканини, миші, карцинома легень Льюїс, мезенхімальні стовбурові клітини, алогенні МСК, культивування клітин, середовище DMEM, фетальна сироватка телят, кістковий мозок миші, антибіотик-антимікотик.

Констатується, що мезенхімальні стовбурові клітини (МСК) володіють природженим тропізмом до осередків запалення, а пухлина виділяє у мікрооточення фактори, подібні до тих, які утворюються при запальних реакціях. Представлено дослідження морфологічних змін первинної пухлини (ПП) мишей C57BL/6 (2–3-міс. віку, масою 20–22 г) з перещепленою метастатичною карциномою легень Льюїс за впливу алогенних МСК (НУБіП України). Алогенні МСК одержували культивуванням первинного матеріалу, що був виділений з їх кісткового мозку ($t=37^{\circ}\text{C}$, 100% вологості, 5% CO_2 у середовищі DMEM із додаванням 20% фетальної сироватки телят і 1% антибіотика-антимікотика). Мишам внутрішньом'язово інюкулювали клітинну суспензію метастатичної карциноми легень Льюїс (LLC) у концентрації $1 \cdot 10^6/0,1$ мл розчину Хенкса. На 18-ту та 24-ту добу досліду визначали морфологічні зміни ПП. Так, на 18-ту — у ПП за впливу МСК зареєстровано в 1,3 раза більшу щільність судин на одиницю площі, ніж у групах тварин без введення їм МСК. У судинах реєстрували гемостаз за типом сладжу еритроцитів. На 24-ту добу у зразках за впливу МСК спостерігали значно дистрофізовані клітини пухлини, а поміж них — лімфоцити, які створювали осередки девіталізації пухлинної тканини. Водночас зареєстровано багато ділянок некрозу, оточених дегенеративно зміненими пухлинними клітинами, а також вищі показники площі девіталізації та невротизації пухлинної

тканини з редукцією судинного русла. Представлено мікрофото одержаних результатів досліджень. У подальшому планується дослідити вплив ксеногенних мезенхімальних клітин на перебіг пухлинного процесу.

УДК 636.09:614.31:615.33:637.5

2017.2.335. ВЕТЕРИНАРНО-САНИТАРНИЙ КОНТРОЛЬ ЗАЛИШКОВИХ КІЛЬКОСТЕЙ ТИЛОЗИНУ І ДОКСИЦИКЛІНУ У ПРОДУКТАХ ЗАБОЮ КУРЧАТ-БРОЙЛЕРІВ / Забарна І.В., Головка Н.П. // Ветеринарна біотехнологія: бюлетень. — К., 2017. — Вип. 30. — С. 77–84. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 549564.

Ветсанекспертиза, продукти птахівництва, курчата-бройлери, антибіотики (тилозин і доксициклін), лабораторні дослідження, забруднювачі харчових продуктів, законодавство (МДР антибіотиків).

З огляду на ризик, пов'язаний із широким використанням ветеринарних препаратів, а також безпеку споживачів продуктів тваринництва і птахівництва, розглянуто максимально допустимі рівні (МДР) залишків антибіотиків, встановлених в Україні та за рубежом. Наведено результати досліджень щодо залишкових кількостей (ЗК) тилозину тартару і доксицикліну гікланту у м'язах та внутрішніх органах курчат-бройлерів, які одержували антибіотики фармазин і тилоциклінвет з профілактичною метою. Встановлено, що для об'єктивного контролю ЗК тилозину у продуктах забою курчат-бройлерів необхідно досліджувати саме найширший м'яз спини, середній стегно-великогомілковий м'яз, каудальний клубововертлужний м'яз, а при дослідженні ЗК доксицикліну — м'язову частину шлунка.

УДК 636.09:616.441:602.9

2017.2.336. ЗМІНА ЖИВОЇ МАСИ БІЛИХ ЩУРІВ ПІСЛЯ ВВЕДЕННЯ СТОВБУРОВИХ КЛІТИН ЗА ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ГІПОТИРЕОЗУ / Бокотько Р.Р., Мазуркевич А.Й. // Аграрний вісник Причорномор'я: зб. наук. пр. — О., 2016. — Вип. 81: Ветеринарні науки. — С. 10–13. — Бібліогр.: 4 назви. Шифр 548971.

Мезенхімальні стовбурові клітини, гіпотиреоз, щурі лабораторні, гормональний статус тварин, перхлорат калію.

Піддослідних білих щурів (вік 1,5 міс., ж. м. — 195 ± 3 г) розділили на 5 груп: 1-й групі вводили ізотонічний розчин замість мезенхімальних стовбурових клітин (МСК), 2-й гр. — МСК в порожнину серця, 3-й гр. — МСК у щитоподібну залозу, 4-й гр. — МСК вводили внутрішньовенно, а 5-й гр. застосовували традиційне лікування препаратом тироксин. Тваринам, яким різними шляхами у стерильних умовах ввели по 2 мл МСК упродовж 65 днів, перед початком введення замість питної води випоювали 1% розчин перхлорату калію (ПК). Як корм згодовували збалансований за поживними речовинами повнораціонний комбікорм. Результати досліджень засвідчили, що випоювання щурам 1% водного розчину ПК призвело до зниження маси їхнього тіла. Під впливом ізотонічного розчину вона продовжувала зменшуватись, незважаючи на те, що ПК вже не надходить з водою. Це свідчило про функціональні порушення щитоподібної залози, особливо її структурно-функціональної одиниці — фолікула. Отже, застосування ПК вплинуло на порушення гормонального стану та обмінні процеси в організмі щурів. У тварин, якимувели МСК внутрішньовенно та в порожнину серця, відмічалось вірогідне збільшення маси тіла подібно до тих, яким МСК вводили у щитоподібну залозу. Зроблено висновок про позитивний вплив МСК на відновлювальні процеси в організмі щурів за експериментального гіпотиреозу.

УДК 636.09:616.9:612.014.11:615.371-022.513.2

2017.2.337. ВПЛИВ НАНОЧАСТИНОК МЕТАЛІВ НА АКТИВІЗАЦІЮ МЕТАБОЛІЧНИХ ПРОЦЕСІВ У КЛІТИНАХ С. PER-

FRINGENS ТИП А / Горбатюк О.І., Андріяшук В.О., Риженко Г.Ф., Жовнір О.М., Резніченко Л.С., Дибкова С.М., Уховська Т.М., Тютюн С.М. // Ветеринарна біотехнологія: бюлетень. — К., 2017. — Вип. 30. — С. 47–56. — Бібліогр.: 12 назв. Шифр 549564.

Інфекція анаеробні, ранова інфекція, збудник S. perfringens, вакцини, наночастинки металів, колоїдні розчини, золото, срібло, залізо, мідь.

Дослідження проведено в лабораторії анаеробних інфекцій ім. В. Риженка. Наночастинки металів синтезовано в Ін-ті біологічної хімії ім. Ф.Д. Овчаренка НАН України у вигляді колоїдних розчинів за вихідних концентрацій за металом: AuNP — 38,6 мкг/мл, розмірністю — 30,0 нм; AgNP — 80 мкг/мл — 30,0 нм; CuNP — 0,32 мг/мл — 20,0 нм; FeNP — 2,5 мг/мл — 40,0 нм. Кожен з вищевказаних нанопрепаратів (НП) мав паспорт безпеки з тестами на підтвердження відсутності цитотоксичного, генотоксичного і мутагенного впливу на живі об'єкти. Визначали найменшу індивідуальну стимулювальну концентрацію цих НП за рівнем накопичення найбільших об'ємів бактеріальної маси збудника *S. perfringens* тип А, оскільки активність культурального росту патогенних бактерій є одним з найважливіших завдань у біотехнології виробництва вакцин. Аналіз результатів досліджень щодо впливу AuNP на метаболічні процеси бактеріальних клітин *S. perfringens* тип А засвідчив, що культивування культури (КК) за концентрації НП 0,965 мкг/мл упродовж 36 год забезпечує динамічне вірогідне зростання бактеріальної маси (БМ) за коефіцієнтом росту у 2,06 рази ($P > 0,01$) порівняно з початковими даними експерименту. Вищі і нижчі концентрації AuNP впливали на метаболічні процеси клітин збудника менш ефективно. Ріст бактерій у присутності 20,0 мкг/мл AgNP упродовж 24 год сприяв збільшенню об'єму БМ за коефіцієнтом росту в 4,02 рази. У присутності 0,040 мг/мл CuNP упродовж 24 год спостерігали зростання об'єму БМ за коефіцієнтом росту в 3,92 рази. Оптимальною концентрацією НП заліза визначено 0,310 мг/мл, оскільки за такого його вмісту об'єм БМ *S. perfringens* тип А упродовж 24 год культивування вірогідно зріс у 23,5 рази порівняно з початковими даними.

УДК 636.09:616.98:578.833.31

2017.2.338. ОСОБЛИВОСТІ ЗБУДНИКА АФРИКАНСЬКОЇ ЧУМИ СВИНЕЙ / Мандигра С.С., Музикіна Л.М., Ситюк М.П., Коваленко Г.А., Галка І.В., Ничик С.А. // Ветеринарна біотехнологія: бюлетень. — К., 2017. — Вип. 30. — С. 163–175. — Бібліогр.: 29 назв. Шифр 549564.

Африканська чума свиней, свинарство, вірус АЧС, діагностика АЧС, геном вірусу АЧС, ДНК АЧС.

Збудник африканської чуми свиней (АЧС) — унікальний вірус, який характеризується надзвичайно складною організацією щодо структури і функціональних властивостей, наявністю ефективних механізмів підтримки гетерогенності природних популяцій. Узагальнено і систематизовано результати наукових досліджень біологічних і молекулярно-генетичних особливостей високомінливого вірусу АЧС. Показано структуру, його геном та варіабельність, генотипні особливості. Охарактеризовано розповсюдження генотипів на африканському та євразійському континентах. Вказано ключові причини високого ступеня мінливості збудника АЧС, що є гетерогенною популяцією, яка складається із клонів. Останні відрізняються за показниками гемадсорбції, антигенності, вірулентності та інфекційності.

УДК 636.09:616.98:578.833.31:614.48

2017.2.339. ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕЗІНФЕКТАНТІВ ДЛЯ ЗНЕЗАРАЖЕННЯ ШКІРНОГО ПОКРИВУ ТВАРИН / Фотін А.І., Бабарук А.В., Улько Л.Г. // Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Вет. медицина. — 2016. — Вип. 6. — С. 66–70. — Бібліогр.: 7 назв.

Африканська чума свиней, свині, дезінфектанти, біоциди, тварини переносники АЧС.

Відзначається, що у 2015 р. при ліквідації спалаху африканської чуми свиней (АЧС) було піддано евтаназії й утилізації свиней, а також коней, кішок і собак, які знаходилися в епізоотичному вогнищі і перебували в контакті з хворими свинями, бо дотепер ефективного лікування АЧС ще не розроблено, а шкірні покриви різних тварин несуть небезпеку передачі вірусу АЧС. Наведено результати випробовування дезінфекційної

активності біоцидів різних хімічних груп (галогіди, окислювачі, четвертинні амонієві сполуки, поверхнево активні речовини, третинний амін) щодо вірусу АЧС. Запропоновано способи і режими захиттєвого знезараження шерсто-волоссяних та пір'яних покривів гладко і довгошерстих, несприйнятливих до АЧС тварин, які можуть бути механічними переносниками збудника хвороби. Так, дезінфекційні засоби "Бі-дез" у концентрації 1,0%, "ВетОкс-1000" та 6%-й розчин "Екоцид С" мають виражену віруліцидну активність щодо вірусу АЧС і можуть бути рекомендовані для застосування у ветеринарії для обробки тварин. Конкретизуються результати досліджень на лабораторних тваринах (Лабораторії експериментальної мікробіології ВНДІВМ і Сумського НАУ "Ветеринарна фармація").

УДК 636.09:616.98:579.852.1(477)

2017.2.340. АНАЛІЗ ДАНИХ ЕПІЗООТИЧНИХ СПАЛАХІВ СИБІРКИ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ (період 1994–2016 рр.) / Рубленко І.О., Скрипник В.Г. // Науковий вісник ветеринарної медицини: зб. наук. пр. — Біла Церква, 2016. — Вип. 1 (127). — С. 87–95. — Бібліогр.: 35 назв. Шифр 548770.

Сибірка в Україні, свині, епізоотії (сибірка), скотомогильники, м'ясна продукція, ветсанекспертиза.

Відзначається, що хоча за період з 1994 по 2016 р. кількість випадків спалахів сибірки тварин зменшилась на території України, проте загроза їх залишається у зв'язку із великою чисельністю скотомогильників та неналежного їх санітарного утримання. Упродовж 21 року найвищий відсоток хворих на сибірку тварин спостерігали у Волинській (21,17%) — 134 гол., Одеській (11,53%) — 73 гол., Херсонській (11,85%) — 75 гол., Луганській (10,9%) — 69 гол. та Київській обл. (8,21%) — 52 гол. Щодо відсоткового співвідношення кількості випадків захворювання на сибірку від загальної кількості захворювань, то перевага була за Вінницькою (10,28%), Черкаською (8), Луганською (7,43), Хмельницькою (7,43), Волинською (6,9), Одеською (6,86) та Харківською (6,86%) областями. Останній випадок щодо захворювання свиней на сибірку у 2016 р. було зареєстровано 19 березня (збудник виявлено у м'ясі забоїтої свиноматки — підсоб. госп-во м. Чугуїв, Чугуївський р-н Харківської обл.).

УДК 636.09:616.98:579.873.21Т

2017.2.341. ЗЕРНИСТІ НЕКИСЛОТСТІЙКІ ФОРМИ У БІОЛОГІЧНОМУ ЦИКЛІ РОЗВИТКУ ДИСОЦІАТИВНИХ M. BOVIS / Ткаченко О.А., Алексєєва Н.В., Захарський В.В. // Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Вет. медицина. — 2016. — Вип. 6. — С. 71–76. — Бібліогр.: 4 назви.

Мікобактерії, туберкульоз, субкультури дисоціативні M. bovis, паличкоподібні варіанти мікобактерій.

Наведено результати досліджень мікобактерій, субкультури яких зберігалися в музеї лабораторії кафедри епізоотології інфекційних хвороб Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету: патогенний штам *M. bovis* 124 генерації та його дисоціативні форми, що відщепилися на 117- та 118-му пересіві й пасажувалися в наступному 110 разів за температури 3°C. Показано, що субкультури дисоціативних *M. bovis* уміщують ультрадрібні форми, частота виділення яких підвищується залежно від кількості генерацій (пасажів), утворюючи культури у вигляді поодиноких колоній та суцільного росту (в результаті злиття окремих колоній) в декілька разів повільніше, ніж у контролі, з відмінними від висіяних на живильне середовище морфологічними формами. Зроблено висновок, що наявність зернистих, переважно не-кислотостійких (ультрадрібних) форм у популяції дисоціативних *M. bovis*, та їх здатність генерувати морфологічні змінені мікроорганізми в субкультурах переконливо стверджує їх беззаперечне значення в біологічному циклі розвитку цього виду збудника туберкульозу.

УДК 636.09:616.98:579:615.33:639.3

2017.2.342. РОЗРОБКА АНТИБАКТЕРІАЛЬНОГО ПРЕПАРАТУ "РИБОСАН" ДЛЯ ЛІКУВАННЯ РИБИ ЗА АЕРОМОНОЗОУ / Петров Р.В., Балім Ю.П. // Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Вет. медицина. — 2016. — Вип. 6. — С. 187–193. — Бібліогр.: 12 назв.

Ветпрепарат "Рибосан", аеромоноз, риба, антибіотики, сульгін, триметоприм.

На аеромоноз хворіють коропа різного віку (частіше 2–3-річні), а також сазани, линки, карасі, плотва, лящ, білий амур. Джерелом збудника є хвора риба та риба-мікробносія. Для лікування риби, хворої на аеромоноз, використовують антибіотики, сульфаніламідні препарати та нітрофурані. Наведено показники чутливості мікроорганізмів (*A. hydrophila*, *Escherichia spp.*, *Enterobacter spp.*, *Citrobacter spp.*, *Pseudomonas spp.*, *Proteus spp.*, *Flavobacterium spp.*, *Kebsiela spp.*, *Micrococcus spp.*) до антибіотиків: амоксицилін, ампіцилін, доксицилін, еритроміцин, лінкоміцин, окситетрацилін, пеніцилін, спіраміцин, сульгін, сульфадіазин, сульфаметозин, тилозин, триметоприм, хлортетрацилін, цефквіном, цефтіофур та бровасептол-концентрат. Визначено, що для створення нового антибактеріального препарату “Рибосан” найдоцільніше використовувати активні діючі речовини сульгін і триметоприм у співвідношенні 1:1. При випробуванні встановлено, що “Рибосан”, введений перорально рибама у дозі 2 г/кг, не викликає загибелі риби і практично належить до нетоксичних речовин за чинною класифікацією.

УДК 636.09:616.995:615.33:639.3

2017.2.343. АНТИГЕЛЬМІНТНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРЕПАРАТУ “РИБОЛІК” ЗА ТРЕМАТОДОЗНО-ЦЕСТОДОЗНИХ ІНВАЗІЙ КОРОПА / Катюха С.М., Вознюк І.О. // Ветеринарна біотехнологія: бюлетень. — К., 2017. — Вип. 30. — С. 95–100. — Бібліогр.: 7 назв. Шифр 549564.

Антигельмінтик “Риболік”, інвазії, риба ставків, короп, Рівнерибгосп, диплостомоз, кавіоз, каріофіліоз.

Паразитарна ситуація у вирощувальних ставках ПрАТ “Рівнерибгосп” характеризується значним поширенням трематодозно-цестодозної інвазії серед цьоголіток коропа. Зокрема пік диплостомозу спостерігається у вересні, показники рівня інвазії: EI=40%, II=7,5 екз., а пік кавіозу — у серпні (EI=39%, II=5,5 екз.), каріофіліозу — у вересні (EI=55,5%, II=6 екз.). Показано, що застосування у водоймах лікувально-кормової суміші, до складу якої входив антигельмінтик “Риболік”, у дозі 1% від корму, з розрахунку 1,5% від маси риби у водоймі, забезпечило високу ефективність стосовно моно- та змішаних інвазій коропа, спричинених збудниками трематодозу — диплостомозу (EE=75%, IE=76,5%) та кишкових цестодозів — кавіозу і каріофіліозу (EE=100%, IE=100%). Повне звільнення від паразитів відбулося після повторної обробки препаратом через 10–14 діб.

УДК 636.09:616.995-07:636.1

2017.2.344. ПОРІВНЯННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ КЛАСИЧНИХ ТА СУЧАСНИХ КОПРОСКОПІЧНИХ МЕТОДІВ ДІАГНОСТИКИ СТРОНГІЛОІДОЗУ КОНЕЙ / Євстафєва В.О., Гугосьян Ю.А., Гаврик К.А. // Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини: зб. наук. пр. — Х., 2016. — Вип. 33, ч. 2: Вет. науки. — С. 126–129. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 548776.

Діагностика стронгілоїдозу, коні, гельмінтологічні дослідження, методи Фюллеборна і Котельникова-Хренова.

Нині у лабораторній практиці гельмінтологічних досліджень існує значна кількість методів, що передбачають високу ефективність результатів за певної послідовності їх застосування. Представлено кілька методів діагностики стронгілоїдозу у 15 гол. коней. Серед них найефективнішими виявилися методи гельмінтовоскопії Котельникова-Хренова та Фюллеборна. За їх допомогою підтверджено наявність яєць у 100 і 93,33% проб. Менш ефективним було застосування пристрою Fecalizer — 80% проб. Паразитологічний концентратор Mini Parasep SF виявився ефективним лише за високої інтенсивності гельмінтозної інвазії. Щодо чутливості методу Мак Мастера, то вона є досить низькою і становить не менше 25 яєць/г фекалій; ефективнішим визнано метод Трача, за яким виявлено у 2 рази більшу кількість яєць. Недоліком методу Трача відзначено довшу тривалість затраченого часу (від 5 до 25 хв) на проведення мікроскопії і підрахунку яєць та попередньої підготовки проби для дослідження — 35–40 хв. Тоді як за методом Мак Мастера цей час для дослідження становив 7–15 хв.

УДК 636.09:616-099:632.951:636.5

2017.2.345. ГОСТРА ТОКСИЧНІСТЬ ІМІДАКЛОПРИДУ ДЛЯ ПЕРЕПЕЛІВ / Доценко Р.В. // Ветеринарна біотехно-

логія: бюлетень. — К., 2017. — Вип. 30. — С. 63–68. — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 549564.

Токсичність інсектицидів, препарат “Імідаклоприд”, перепелі, загибель птиці, летальні дози неонікотиноїдів, нейротропні отрути, пестициди, інсектициди.

В експерименті визначали гостру токсичність інсектициду селективної дії — імідаклоприду (діюча речовина пестицидів Конфідор, Копфідор, Адмір, Гаучо тощо) у перепелів техаських (ННЦ “ІЕІКВМ” НААН). Представлено результати обчислення летальних доз імідаклоприду та динаміку загибелі перепелів. Показано, що LD₅₀ імідаклоприду за одноразового перорального уведення перепелам самцям становить 32,5±6,97 мг/кг маси тіла. Це дає підставу віднести його до речовин високотоксичних (1-й клас небезпеки). Гостре отруєння імідаклопридом перепелів техаських проявлялось сопором та анорексією. Загибель птиці наставала протягом перших 2 год після введення препарату. За патолого-анатомічного розтину виявляли збільшення передсердь і печінки, кровонаповнення судин внутрішніх органів, а у м'язовому шлунку — кормові маси жовто-зеленого кольору, нирки — темно-рожевого кольору із сірим відтінком.

УДК 636.09:616-099-02:636.085:614.31

2017.2.346. ВСТАНОВЛЕННЯ ВИДОВОЇ ПРИНАЛЕЖНОСТІ МІКРОМІЦЕТІВ ТА ВИВЧЕННЯ ЇХ ЗДАТНОСТІ ПРОДУКУВАТИ ФУЗАРІОТОКСИНИ / Васянович О.М., Руда М.Є., Янголь Ю.А. // Ветеринарна біотехнологія: бюлетень. — К., 2017. — Вип. 30. — С. 34–40. Шифр 549564.

Ветсанекспертиза, корми токсичні, загибель тварин, мікроміцети, мікотоксини, гриби (Fusarium), контроль кормів, штами, зернові культури, мікологічний моніторинг.

У 2016 р. до лабораторії мікоотоксикології (Ін-т вет. медицини НААН) надійшло 35 проб кормів (кукурудза, пшениця, ячмінь, соя, овес, висівки, кормосуміші, комбікорми) з різних областей України. За результатами аналізів усі зразки виявились ураженими грибами. З них ідентифіковано 78 штамів мікроміцетів. Гриби роду *Fusarium*, *Penicillium*, *Aspergillus* та *Alternaria* засвідчили високу поширеність по території України. Найбільше грибів роду *Fusarium* виділено із зразків ячменю, пшениці, кукурудзи (серед штамів: 52,4% — токсичні і 15,3% — нетоксичні). Токсичні ш. р. *Fusarium* мали 7 активних продуцентів Т-2 токсину, 11 — фумонізинів та 9 — зеараленону від 27 досліджених. Ці штами не тільки знижують якість кормів, а й викликають захворювання у всіх видів тварин і птиці, і є небезпечними для людини. Зокрема фумонізин В₁, який останніми роками внаслідок глобального потепління поширився в країнах ЄС та СНГ, зумовлює порушення функцій печінки, нирок, серцево-судинної системи, викликає лейкоенцефаломаліацію або набряк легень, патологію мітозу у тканинах, загибель клітин тощо. Зроблено висновок про необхідність в Україні встановити постійний контроль кормів для тварин щодо ураження їх мікроміцетами та мікотоксинами.

УДК 636.09:618:615.3-022.513.2

2017.2.347. ДИСТАНЦІЙНО-БЕЗКОНТАКТНА ТА ІНВАЗІЙНА ДІАГНОСТИКА ПАТОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ У ГОНАДАХ САМЦІВ; РОЗРОБКА І ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДІВ ТЕРАПІЇ З ВИКОРИСТАННЯМ ПРЕПАРАТІВ НА ОСНОВІ НАНОБІОМАТЕРІАЛІВ / Науменко С.В., Кошевой В.І. // Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини: зб. наук. пр. — Х., 2016. — Вип. 33, ч. 2: Вет. науки. — С. 71–75. — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 548776.

Ветеринарна репродуктологія, кнури, кролі, ветпрепарат “Карафанд+OV, Zn”.

Проведено експрес-діагностику шляхом термоскопії та термографії, яка дала змогу визначити повноцінність репродуктивної функції, функціональний стан статевих органів тварин, підтвердити чи виключити патологічні процеси. Розроблено вискоефективний препарат “Карафанд+OV, Zn”. Його вводили перорально в дозі 0,5 мл кролям та кнурам — раз/добу впродовж 7 діб. У результаті у тварин значно збільшилась концентрація вітаміну А у сироватці крові (СК): кролів — на 146,2%, кнурів — на 184,6%, та знизилась — МДА у СК та еритроцитах: у кролів — на 61,2% і 21,5%, у кнурів — на 50,6% і 25,35% відповідно. Водночас значно зросли показники каталази в СК й еритроцитах: у кролів — на 86,6% і 81,1% відповідно, а також каталази і СОД у СК кнурів — на 74,68%

і 64,29% відповідно та каталази і відновленого глутатіону в еритроцитах кнурів — на 81,29% і 15,63% відповідно. Висвітлено термограму та гістоструктуру сім'яника кнура. Віднов-

лення репродуктивної функції у кролів та кнурів дало право рекомендувати розроблену програму щодо впровадження її в практику ветеринарної андрології.

663/665 ХАРЧОВА І ПЕРЕРОБНА ПРОМИСЛОВІСТЬ 637 ПРОДУКТИ ТВАРИННИЦТВА

Науковий референт — кандидат іст. наук ІВАНЧЕНКО Л.А.

Науковий консультант — академік НААН ЛУКАНІН О.С.

УДК 633.11:664.764.71—11:338.439

2017.2.348. ВПЛИВ ТИПУ ЗЕРНА ПШЕНИЦІ НА ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ КРУП'ЯНОГО ВИРОБНИЦТВА ТА КУЛІНАРНУ ОЦІНКУ ГОТОВОГО ПРОДУКТУ / Господаренко Г.М., Новіков В.В., Возіан В.В., Любич В.В., Полянецька І.О. // Вісник Уманського національного університету садівництва. — 2017. — № 1. — С. 38–43. — Бібліогр.: 11 назв.

Пшениця, крупа, круп'яне виробництво, лузнення.

З метою встановлення оптимальних режимів водотеплової обробки та лузнення зерна пшениці твердо- та м'якозернистих типів вивчено вплив режимів водотеплового оброблення та лузнення на техніко-економічні та органолептичні показники круп'яного виробництва. Зазначено вихід та якість круп'яних продуктів. Встановлено, що ефективніше переробляти м'якозернисті сорти пшениці, що зменшує енерговитрати. Лузнення м'якого типу зерна відбувається поступово та стабільно, незалежно від початкової його вологості. Нерівномірне зменшення виходу крупки із зерен твердозерної пшениці свідчить про різні сили взаємодії периферійних складових зернівки. Зволоження ж твердозерного типу зерна зменшує вихід мучки, але спостерігається збільшення у м'якозерних типів. Доведено різницю переробки зерна твердозернистої та м'якозернистої пшениці. Результати надано в таблицях.

УДК 633.853.494:674

2017.2.349. ВИКОРИСТАННЯ СТЕБЕЛ РІПАКУ У ВИРОБНИЦТВІ ДЕРЕВИННИХ КОМПОЗИЦІЙНИХ МАТЕРІАЛІВ, ВИГОТОВЛЕНИХ НА ОСНОВІ МІНЕРАЛЬНОГО В'ЯЖУЧОГО / Копанський М.М. // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка: зб. наук. пр. — Х., 2017. — Вип. 184: Деревооброблювальні технології та системотехніка лісового комплексу. Транспортні технології. — С. 28–33. — Бібліогр.: 32 назви. Шифр 549117.

Ріпак, відходи ріпакової сировини, деревина, деревинні частинки, арболіт.

Для виготовлення теплоізоляційних деревинних композиційних матеріалів на основі мінерального в'язучого та з метою розширення сировинної бази у виготовленні деревинних композиційних матеріалів досліджено використання відходів ріпакової сировини. Вивчено властивості ріпаку та визначено розміри і фракційний склад подрібнених ріпакових частинок. У ході експерименту простежено вплив складу арболітової суміші, вмісту ріпакової сировини, кількості цементу на фізико-механічні властивості деревинних композиційних матеріалів. З'ясовано, що використання відходів сільського господарства, зокрема подрібнених стебел ріпаку, у виготовленні деревинних композиційних матеріалів є вигідним, адже щороку відбувається поновлення матеріалу (рослина однорічна), прийнятна ринкова ціна, економічно дешева сировина, обробка коштує дешевше, зокрема подрібнення і сушіння, ніж відходи пилорамного виробництва — стружка, тирса. Запропоновано способи виготовлення композиційних матеріалів із залученням відходів сільського господарства — стебел ріпаку у кількості до 35% ріпакових частинок. За результатами експерименту встановлено, що виготовлені композиційні матеріали відповідають вимогам ДЧТУ EN312-2-2003.

УДК 634.11:635.641

2017.2.350. ЗБЕРЕЖЕНІСТЬ ЯБЛУК СОРТУ ХОНЕЙКРІПС ЗАЛЕЖНО ВІД РЕЖИМУ ОХОЛОДЖЕННЯ І ПІСЛЯЗБИ-

РАЛЬНОЇ ОБРОБКИ ІНГІБІТОРОМ ЕТИЛЕНУ / Мельник О.В., Дрозд О.О. // Вісник Уманського національного університету садівництва. — 2017. — № 1. — С. 44–47. — Бібліогр.: 9 назв.

Яблука, сорт Хонейкріпс, зберігання, обробка 1-метилциклопропеном (1-МЦП), товарна якість.

Проведено дослідження втрат та зміни товарної якості під час зберігання яблук сорту Хонейкріпс різного строку збирання. Вдосконалено технологію зберігання яблук різних строків збирання за спеціальним режимом охолодження і післязбиральної обробки 1-метилциклопропеном (1-МЦП). Оцінено вихід стандартної продукції, рівень і характер втрат. Простежено вплив режимів охолодження та післязбиральної обробки препаратами 1-метилциклопропен (1-МЦП). Встановлено, що 1-МЦП стримує плодову гниль. З'ясовано, що даний препарат не обмежує псування, під назвою “мокрого опіку”, що, в свою чергу, впливає на природні втрати. Зроблено висновки, що економічно доцільне зберігання яблук цього сорту з втратами не більше 10% продукції забезпечує заготівлю плодів у період масового збирання з тижневою експозицією при 10°C. Запропоновано схему повільного охолодження на 1°C за добу та зберігання при температурі 2–1°C.

УДК 637.13:582.866

2017.2.351. ОЦІНКА ЯКОСТІ КРЕМІВ ЗІ СМЕТАНИ З ПОРОШКОМ З ОБЛІПИХИ / Неміріч О.В., Петруша О.О., Гавриш А.В., Трофимчук Л.В. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького. — Л., 2016. — Т. 18, № 2 (68). — С. 63–67. — (Сер. Харчові технології). — Бібліогр.: 2 назви. Шифр 548379.

Обліпіха, плодові порошки.

Для закладів типу бістро розроблено технології приготування збивних страв з підвищеною харчовою цінністю, зокрема кремів з використанням плодових порошків. Використано порошок обліпіхи конвективного сушіння з масовою часткою 10%. Проведено оцінку якості крему зі сметани з порошком з обліпіхи. Встановлено, що збивальність страви зменшується. Міцність і стабільність піни збільшується. Запропоновано функціональну схему виробництва. Визначено дозування порошку, що становить 3,5 і 7% до маси композиції. Показано, що технологічний процес не потребує додаткового часу чи спеціального обладнання. Дана технологія може бути запропонована в умовах закладів ресторанного господарства.

УДК 637.138:635.621/627

2017.2.352. ЗАСТОСУВАННЯ КРІОПОРОШКУ “ГАРБУЗ” В ТЕХНОЛОГІЇ СИРКОВИХ МАС РІЗНОЇ ЖИРНОСТІ / Гачак Ю.Р., Ваврисевич Я.С. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького. — Л., 2016. — Т. 18, № 2 (68). — С. 41–45. — (Сер. Харчові технології). — Бібліогр.: 2 назви. Шифр 548379.

Сиркові маси, кріопорошок, органолептика, лікувально-профілактичні продукти, гарбуз.

В умовах наукової лабораторії ЛНУВМБТ імені С. З. Гжицького, ТзОВ “Прометей” (Львівський молококомбінат) проведено розробку нових технологій солоних і солодких сиркових мас із кріопорошком “Гарбуз”. За основу брали сир нежирний і 5%-ї жирності. Вивчено співвідношення при додаванні кріопорошку до молочних основ. Розроблено молочно-білкові композиції сиркових паст, напоїв, забагачиних фітодобавка-

ми. Представлено рецептури солодких та солоних сиркових мас. Додавання складників — криопорошків кураги та вівса дає змогу збільшити термін зберігання. Обґрунтовано доцільність використання криопорошку "Гарбуз". Продукти за розробленими рецептурами рекомендовано людям із захворюваннями печінки, жовчного міхура, серцево-судинними захворюваннями; при гастритах, колітах, ожирінні, порушенні обміну речовин; при порушеннях сну, анеміях, порушеннях нервової системи; вагітним за токсикозів. Додавання криопорошку "Гарбуз" у продукти посилює імунну систему, активізує загоєння виразок шлунку. Розроблені технології захищені патентом. Рекомендовані рецептури надано в таблицях.

УДК 637.3:633.88

2017.2.353. РОЗРОБЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ФЕРМЕНТОВАНИХ НАПОЇВ НА ОСНОВІ СИРОВАТКИ / Сливка Н.Б., Михайлицька О.Р., Турчин І.М. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького. — Л., 2016. — Т. 18, № 2 (68). — С. 152–156. — (Сер. Харчові технології). — Бібліогр.: 3 назви. Шифр 548379.

Сироватка, екстракт, меліса лимонна, природні барвники, закваска Kefir12 компанії Срг. Hansen.

Розроблено рецептури та технологію ферментованих сироваткових напоїв із екстрактом меліси, вирощеної у смт Красне Львівської області в червні — серпні. Для дослідження використано молочну сироватку після приготування сиру кисломолочного з масовою часткою сухих речовин 5,5% і кислотністю 70° Т, освітлену за допомогою теплової денатурації з наступним відділенням білків; меліса висушена за температури 40°С. Екстракт має співвідношення води і меліси 1:1. Для заквашування використовували закваску Kefir12 компанії Срг. Hansen, для покращання кольору барвник натуральний "карамель" у співвідношенні 0,5–1,5 кг/т. Тривалість процесу екстрагування — 60 хв за температури 60°С. Результати дослідження та схеми приготування викладено в таблицях.

УДК 637.518:582

2017.2.354. КОМПЛЕКСНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МОДЕЛЬНИХ ФАРШІВ З ПОРОШКОМ АМАРАНТУ / Ланиця І.Ф. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького. — Л., 2016. — Т. 18, № 1 (65), ч. 4. — С. 79–84. — (Сер. С.-г. науки). — Бібліогр.: 2 назви. Шифр 548376.

Комбіновані м'ясні вироби, борошно амаранту білонасінного сорту "К-125", модельні фаршеві системи.

Досліджено вплив концентрації борошна амаранту на фізико-хімічні і органолептичні показники при виробництві комбінованих посічених напівфабрикатів. Для проведення методу використано фарш м'ясний яловичий, борошно амаранту білонасінного сорту "К-125" як замітник котлетного м'яса у співвідношеннях 5, 10, 15, 20, 25%. Застосовано на рецептурі фаршу: 80% м'яса яловичого, 12% шпик несоленого свинячого, 8% води — як контроль. Проаналізовано різні ступені гідратації борошна амаранту і їх вплив на фізико-хімічні властивості фаршу та готових виробів. Встановлено, що збільшення вмісту борошна амаранту сприяє покращенню фізико-хімічних показників фаршу. Підмічено покращену пластичність такого фаршу. Рекомендовано використовувати борошно в гідратованому стані. Визначено допустимі норми заміщення м'ясної сировини — 10%. Встановлено оптимальне співвідношення приготування замітника — вода : борошно — 1:1.

УДК 663.11:633.88

2017.2.355. ПЛОДОВО-ЯГІДНІ НАПОЇ З ЕКСТРАКТАМИ ЛІКАРСЬКОЇ РОСЛИННОЇ СИРОВИНИ / Жеплінська М., Баль-Прилипка Л., Слободянюк Н. // Продовольча індустрія АПК. — 2017. — № 1/2. — С. 32–35. — Бібліогр.: 9 назв.

Рослинна лікарська сировина, звиробій, ромашка, шавлія, екстракт.

З метою збагачення продуктів оздоровчо-профілактичного призначення з лікарської сировини розроблено нові рецептури продукції з використанням нетрадиційних видів. За основу для приготування плодово-ягідних напоїв слугували яблука та виноград. При виготовленні екстрактів використано

звиробій, ромашку, шавлію. Проведено серію дослідів екстрагування з лікарської сировини біологічно активних речовин за температури 20–90°С. Визначено, що додавання екстрактів у напої збагачує консерви різноманітними біологічно активними речовинами та мікроелементами. Запропоновані рецептури рекомендовано для приготування продуктів оздоровчо-профілактичного призначення.

УДК 664.144:635.132

2017.2.356. ВИКОРИСТАННЯ ГІДРОЛІЗОВАНОГО МОРКВЯНОГО ПЮРЕ В ТЕХНОЛОГІЇ ПОМАДНИХ ЦУКЕРОК / Вайсєро О., Кохан О., Крапивницька І., Оболкіна В. // Продовольча індустрія АПК. — 2017. — № 1/2. — С. 40–43. — Бібліогр.: 4 назви.

Морквяне пюре, пектин, помадні цукерки, структурно-механічні властивості, екструзія.

Досліджено використання гідролізованого морквяного пюре при виробництві неглазурованих помадних цукерок. Дослідження проведено в лабораторії Національного університету харчових технологій, м. Київ. Особливістю одержання пюре є процес кислотного гідролізу овочевої сировини. У ході дослідження виявлено, що при додаванні пюре до рецептури помадних цукерок на стадії їх темперування, збільшується масова частка вологи. Визначено, що формування корпусів цукерок методом відливання — спосіб нераціональний. Запропоновано використання сучасного способу — екструзії. Висвітлено переваги екструзії: безперервний процес, різноманітність форм і розмірів цукерок, зниження відходів і скорочення робочого циклу. Зроблено висновок, що пюре надає продуктам привабливого кольору без додавання синтетичних барвників та ароматизаторів, покращується харчова цінність виробів, знижується калорійність цукерок, продукти набувають збагаченого вітамінного вмісту.

УДК 664.5:615

2017.2.357. ВИКОРИСТАННЯ ДІЄТИЧНОЇ ДОБАВКИ ЕЛАМІН У ОЗДОРОВЧОМУ ХАРЧУВАННІ / Баль-Прилипка Л., Дерев'яно Л., Леонова Б. // Продовольча індустрія АПК. — 2017. — № 1/2. — С. 7–12. — Бібліогр.: 7 назв.

Еламін, дієтична добавка, іонізувальне випромінювання, стрес, ламінарія.

Досліджено вплив дієтичної добавки еламін на біохімічні та гормональні показники крові тварин після комбінованого поєднання іонізувального випромінювання та стресу. Виявлено радіозахисні властивості еламіну — бурої морської водорості ламінарії. Експерименти проведено на білих лабораторних статевозрілих щурах-самцях масою 200 г. Вивчено вплив еламіну на вміст гемоглобіну, загального білка, глюкози, креатиніну, сечовини, тригліцеридів у сироватці крові у щурів при комбінованій дії опромінення і стресу. Визначено концентрацію гормонів у сироватці крові, функцію щитоподібної та підшлункової залоз. Для дослідження використано радіоімунологічні флюориметричні мікрометри та метод А.Ю. Паю. Встановлено, що еламін сприяє нормалізації функції щитоподібної, підшлункової та надниркових залоз, має адаптогенні властивості і сприяє захисту організму після комбінованої дії іонізувального випромінювання в дозі 2,0 ГР і стресу. Зроблено висновок, що через вміст великої кількості йоду та заліза, додавання еламіну в щоденний раціон у визначених рекомендованих дозах сприяє нормалізації концентрації маленового діальдегіду, активності каталази та АсАт показників, покращанню вуглеводного та білкового обміну. Рекомендовано використовувати харчову добавку еламін для підвищення опірності організму за дії іонізувального випромінювання і стресу.

УДК 664.93

2017.2.358. РОЗРОБКА ПРОДУКТІВ ПОДОВЖЕНОГО ТЕРМІНУ ЗБЕРІГАННЯ / Баль-Прилипка Л., Крижова Ю., Морозюк Р. // Продовольча індустрія АПК. — 2017. — № 1/2. — С. 20–23. — Бібліогр.: 5 назв.

Консерви, тваринний білок Scan Gel DI-91, концентрація лактулози, профілактика.

Досліджено використання тваринного білка під час приготування м'ясних консервів способом пастеризації. Тваринний білок одержано з нерозчинної фракції знежиреної свинячої шкурки. Як пробіотик застосовано лактулозу. Встановлено,

що лактулоза змінює вміст тригліцеридів і ліпопротеїдів низької щільності в плазмі крові. Експериментально доведено, що поєднане використання тваринного білка Scan Gel DI-91, концентрату лактулози покращує структурно-механічні властивості та фізико-хімічні якісні показники готового продукту. Зроблено висновок, що введення у форми тваринного білка Scan Gel DI-91 у кількості 2% та концентрату лактулози в кількості 1% на 100% сировини оптимізує характеристики фаршу, покращує консистенцію м'ясних консервів, підвищує вологов'язувальну здатність, покращує пластичність продуктів та має оздоровчо-профілактичні властивості.

УДК 691.12:633.521:633:674

2017.2.359. ВИРОБНИЦТВО БОРОШНА З ДЕРЕВИННИХ МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ ДЕРЕВИННО-ПОЛІМЕРНИХ КОМПОЗИТИВІВ / Нездоймишапка Ю.М., Пилипенко К.О. // Вісник Харківського національного технічного університету сільського

господарства ім. П. Василенка: зб. наук. пр. — Х., 2016. — Вип. 167: Деревооброблювальні технології та системотехніка лісового комплексу. — С. 25–29. — Бібліогр.: 3 назви. Шифр 549115.

Солома, льон, рисове лушпиння, деревина, деревинно-полімерні композитиви (ДПК).

У зв'язку із зростанням попиту на деревинно-полімерні композитиви (ДПК) — 13–18% щороку, досліджено процес виготовлення борошна з соломи, лушпиння однорічних рослин, деревини та відходів целюлозно-паперової промисловості. Доведено, що додавання борошна у суміш при виготовленні ДПК сприяє гарному тістоутворенню маси ДПК; маса швидко піддається зволоженню, що дає змогу скоротити термін технологічного процесу. Розроблено метод і спосіб отримання борошна з означених сумішей сировини. Описано технологічний процес приготування борошна різної фракції та застосування борошна при виготовленні ДПК.

630 ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО

Науковий референт — РОМАНЧУК Л.О.

Науковий консультант — професор ГОЙЧУК А.Ф.

УДК 630*15:630*6:639.112.2(477.83)

2017.2.360. РЕСУРСИ ЗАЙЦЯ СІРОГО І ЇХНЕ ВИКОРИСТАННЯ В МИСЛИВСЬКИХ УГІДДЯХ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ / Стельмах С.М. // Лісівництво і агролісомеліорація: зб. наук. пр. — Х., 2016. — Вип. 128. — С. 155–160. — Бібліогр.: 16 назв. Шифр 548372.

Лісова фауна, заєць сірий, ресурси зайця сірого, чисельність зайця сірого, щільність популяції зайця сірого.

Проведено багаторічні дослідження з метою з'ясування стану ресурсів зайця сірого (ЗС) на Львівщині (чисельність, щільність на одиницю площі угідь, обсяги використання, встановлення основних причин низької чисельності виду, а також надання рекомендацій щодо відтворення його поголів'я). У зону польових досліджень увійшли такі природні регіони, як Передкарпаття, Опілля і Розточчя. Зазначено, що найвищого рівня чисельність ЗС у цих регіонах за період незалежності України досягла у І-й половині 1990-х років. Різкий спад чисельності стався в 1996–1997 рр. Виявлено, що амплітуда коливань кількості ЗС сягає значно більших величин, ніж це відображено у звітній документації користувачів мисливських угідь, а кількість вилучення перевищує встановлений ліміт. На сьогодні ресурси ЗС знаходяться на низькому рівні. Встановлено, що в 2016 р. середня щільність населення ЗС у досліджуваних мисливських угіддях перед сезоном розмноження становила 15,3 особин/1 тис. га, а це майже на 40% менше за офіційні статистичні дані. На багатьох площах польових угідь чисельність ЗС перед сезоном полювання не досягає навіть мінімального рівня, за якого допускають вилучення тварин; проте полювання проводиться на всіх без винятку закріплених за користувачами польових угіддях. Зважаючи на сучасну низьку чисельність ЗС, необхідно спрямувати основні зусилля користувачів мисливських угідь і служб мисливського контролю на збільшення поголів'я цього виду шляхом проведення охоронних і біотехнічних заходів. Зазначено, що ліміти на використання ресурсів зайця треба встановлювати за результатами обліків перед сезоном полювання.

УДК 630*17:582.475.4:630*443/.5(477.54)

2017.2.361. ДИНАМІКА ВІКОВОЇ СТРУКТУРИ ТА САНІТАРНОГО СТАНУ СОСНОВИХ НАСАДЖЕНЬ, СТВОРЕНИХ НА СТАРООРНИХ ЗЕМЛЯХ В УМОВАХ ХАРКІВСЬКОЇ СХИЛОВО-ВИСОЧИННОЇ ОБЛАСТІ ЗА ПЕРІОД 2001–2011 РР. / Михайліченко О.А., Усцький І.М. // Лісівництво і агролісомеліорація: зб. наук. пр. — Х., 2016. — Вип. 128. — С. 143–147. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 548372.

Соснові насадження, вікова структура сосняків, старорні землі, коренева губка, осередки кореневої губки.

Проаналізовано динаміку площ соснових насаджень, уражених кореневою губкою (КГ), створених на староорних землях лівого берега р. Сіверський Донець (ДП "Вовчанське ЛГ")

в умовах Харківської схилово-височинної області. За період 2001–2011 рр. відбулося незначне зниження площ насаджень, уражених КГ, за рахунок суцільних санітарних рубок на цій території (деревоостани VIII–X класів віку), наслідком яких є збільшення площ молодняків. З'ясовано, що частка площ насаджень, уражених КГ, за досліджуваний період збільшилась у насадженнях, що перейшли від IV до V та від VIII до IX класів віку. За 10 років площі насаджень, уражених незначною мірою, зменшилися в деревоостанах, молодших за 50 років, та неістотно збільшилися в насадженнях старшого віку. У 9 разів збільшилися площі середньоуражених лісостанів віком 21–50 років та у 18 разів — насаджень віком понад 50 років. Площі сильноуражених лісів збільшилися втричі, переважно в насадженнях, старших 50 років. Зроблено висновок, що санітарні оздоровчі заходи необхідно проводити в культурах другого покоління лісу на староорних землях, розпочинаючи з II–III класів віку.

УДК 630*17:582.623.2:581.143:630.232.32

2017.2.362. ОСОБЛИВОСТІ РОСТУ ТА РОЗВИТКУ ВЕРБИ ТА ТОПОЛІ НА КОЛЕКЦІЙНО-МАТОЧНІЙ ДІЛЯНЦІ В УЧБОВО-ДОСЛІДНОМУ РОЗСАДНИКУ ХНАУ ІМ. В.В. ДОКУЧАЄВА / Булат А.Г., Лялін А.І., Дядечко Л.В. // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва: зб. наук. пр. — Х., 2016. — № 2. — С. 162–169. — (Сер. Ґрунтознавство, агрохімія, землеробство, лісове господарство, екологія ґрунтів). — Бібліогр.: 8 назв. Шифр 548317.

Верба, тополя, плантації енергетичні, гібридні форми верби і тополі, сорти і клони верби й тополі.

Вивчалися особливості росту і розвитку видів, форм та сортів верб (В.) і тополь (Т.), а також порівнювалися показники видів та їхніх гібридів. Здійснено оцінювання декоративності одержаних гібридів з метою використання їх в озелененні. Зазначено, що для створення експлуатаційних насаджень лісових культур, енергетичних плантацій, а також використання в озелененні велике значення має селекційний відбір. У сортопробувальних культурах Т. і В. 2014 р. створення на другий рік після садіння кращими за ростовими характеристиками виявлено клони Т. Стрілоподібна і Волосистоплідна та В. Лісова Пісня, які протягом двох років достовірно переважали контроль (сорт Т. Львівська) за висотою та діаметром. Серед усіх досліджуваних варіантів на колекційній маточній ділянці кращі результати щодо приживлюваності на другий рік після садіння було одержано у варіантах з використанням гібридів Т. Новоберлінська-3, Новоберлінська-7, Волосистоплідна та В. Лісова Пісня. Одержані в досліді показники приживлюваності були на рівні від 93,75 до 100%. Особливо істотні втрати посадкового матеріалу на площі виявлено в досліді з використанням природного євро-американського гібрида Т. італійської селекції — Тронко. На 2-й рік після са-

діння кількість здорових особин на пробній площі становила лише 50%, що на 34% нижче показників приживлюваності, отриманих на контролі. Середні показники діаметра рослин у дослідних насадженнях у всіх варіантах були вищими за показники контрольної посадки. Перевищення становило від 2,89% (Новоберлінська-7) до 52,51% (Стрілоподібна). Таким чином, проведені дослідження можуть стати критерієм у виборі тих чи інших клонів, сортів, гібридів тополь і верб для використання їх у лісовому господарстві чи озелененні міст.

УДК 630*17:582.623.2:630*228.7:630*5

2017.2.363. ДЕРЕВОСТАНІ ТОПОЛІ ТА ОСИКИ В УКРАЇНІ / Висоцька Н.Ю., Ткач В.П. // Лісівництво і агролісомеліорація: зб. наук. пр. — Х., 2016. — Вип. 128. — С. 20–27. — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 548372.

Тополя, осика, продуктивність лісових насаджень, вікова структура насаджень, природні деревостани тополі.

Проведено дослідження з метою виявлення динаміки площ, запасів і вікової структури тополевих (Т.) та осикових (О.) деревостанів лісового фонду Держлісагентства. Зазначено, що площа земель вищезгаданого фонду, на яких ростуть представники роду *Populus* (на 1.01.2011 р.) становила 65383,5 га, зокрема площа ділянок, де росли *P. tremula* — 35545,8 га, площа насаджень інших видів і гібридів тополь — 29837,7 га. Частина площ природних деревостанів за участю видів роду *Populus* (1.01.2011 р.) сягала 48,2%, зокрема насінневого походження — 34,5%. У лісових культурах та захисних насадженнях лісового фонду Держлісагентства репрезентовано Т. секцій *Aigeiros*, *Populus*, *Tacamahaca*, *Leucoides*. Природні деревостани утворюють 3 види тополь — *P. tremula*, *P. nigra*, *P. alba* та природний гібрид О. з Т. білою — тополя сірватата (*P. × tomentosa*). За період з 2000 по 2010 р. площа Т. та О. насаджень збільшилася загалом на 30,8%, що пов'язано переважно зі збільшенням площ земель лісгосподарських підприємств за рахунок прийнятих. Збільшення загального запасу на 32,5% крім зазначеного також свідчить про старіння лісів. Середній вік Т. деревостанів значно перевищує вік стиглості і становить 47 років, а середній вік осичників — 42 роки. Значні запаси стиглих і перестійних Т. (понад 3 млн м³) і О. (понад 2,1 млн м³) деревостанів та нерівномірний розподіл їхніх площ за віком зумовлюють гостру потребу в збільшенні обсягів проведення лісгосподарських заходів у цих лісах. Зауважується, що особливості сучасного стану, а також фактичної динаміки росту насаджень різних видів тополь свідчать про нагальну необхідність уточнення їхніх віків стиглості. Обґрунтовано доцільність утворення окремої господарської секції для тополі білої.

УДК 630*17:582.632.2:630*22.231.1(477.5)

2017.2.364. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ І ВІДТВОРЕННЯ ПРИРОДНИХ ЛІСОСТАНІВ ДУБА ЗВИЧАЙНОГО ЛІВБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Румянцев М.Г., Солодовник В.А., Чигиринець В.П., Луначевський Л.С., Кобець О.В. // Лісівництво і агролісомеліорація: зб. наук. пр. — Х., 2016. — Вип. 128. — С. 63–73. — Бібліогр.: 13 назв. Шифр 548372.

Дуб звичайний, природні лісостани дуба, санітарний стан дубових лісів, природне відновлення дуба, підріст у дубняках.

Вивчався сучасний стан, особливості формування й відтворення природних дубових лісів (ПДЛ) Лівобережного Лісостепу України (на прикладі ДП "Краснопільське ЛГ" Сумського обласного управління лісового і мисливського господарства). Визначено показник використання лісорослинного потенціалу ПДЛ в умовах найпоширенішого типу лісу — свіжої кленово-липової діброви. Здійснено аналіз кількісного і якісного стану природного поновлення головних і супутніх порід під наметом материнських деревостанів. З'ясовано, що серед дубових лісів ДП "Краснопільське ЛГ" штучні деревостани становили 47,2%, а природні — 52,8% загальної площі. Частина дубняків насінневого походження сягає 27,3% загальної площі дубняків. Збільшення площ цих деревостанів, які є стійкішими та довговічнішими, можливе за рахунок упродовження лісгосподарських заходів, спрямованих на відновлення корінних дубняків насінним шляхом. Слід зазначити, що вікова структура ПДЛ є розбалансованою, оскільки переважають середньовікові (34%) та пристиглі (52%)

деревостани, а молодняки займають дуже малу площу. Природний розвиток цих насаджень порушено, подальше накопичення стиглих та перестійних насаджень призведе до їхнього ослаблення (особливо насаджень вегетативного паросткового походження), збіднення біорізноманіття. Для подолання цих негативних наслідків необхідне якнайшвидше впровадження у виробництво рубок, спрямованих на природне відновлення насінневих дубових лісів, у поєднанні із заходами зі сприяння природному поновленню, що дасть змогу перевести ці ліси в складні за формою і мішани за складом деревостани насінневого походження, які ефективно виконуватимуть важливі лісівничо-екологічні функції.

УДК 630*17:582.632.2:630*232.32

2017.2.365. ВИРОЩУВАННЯ КОНТЕЙНЕРНИХ СІЯНЦІВ ДУБА ЗВИЧАЙНОГО З ВИКОРИСТАННЯМ СУБСТРАТІВ РІЗНОГО СКЛАДУ / Гупал В.В. // Лісівництво і агролісомеліорація: зб. наук. пр. — Х., 2016. — Вип. 128. — С. 100–103. — Бібліогр.: 9 назв. Шифр 548372.

Дуб звичайний, вирощування контейнерних сіяncів дуба, розсадник, закрита коренева структура дуба, субстрат для контейнерних сіяncів.

Висвітлено результати досліджень щодо оптимізації складу ґрунтового субстрату контейнерів під час вирощування сіяncів дуба звичайного (ДЗ) із закритою кореневою системою. Проведено аналіз даних обліку схожості жолудів та обмірів біометричних показників сіяncів ДЗ у варіанті вирощування садивного матеріалу з використанням контейнерів. Найвища схожість жолудів (82%, що на 14% перевищує контроль) спостерігалася у варіанті формування субстрату з ґрунту і торфу у співвідношенні 2:1. На цьому субстраті сіяncі мали значне перевищення порівняно з контролем за біометричними показниками: висотою — на 25%, діаметром кореневої шийки — на 20%. Приживлюваність садивного матеріалу в контейнерах становила 91–98%. Найкращу приживлюваність одержано також у варіанті із субстратом ґрунт + торф (2:1). У подальшому заплановано використовувати саме цю ґрунтосуміш і розширити дослід з інтенсифікації вирощування садивного матеріалу дуба звичайного із закритою кореневою системою з використанням регуляторів росту рослин, добрив, абсорбентів тощо.

УДК 630*17:582.632.2:630*547(477.54)

2017.2.366. СТАН І ПРОДУКТИВНІСТЬ ЛІСОСТАНІВ ДУБА ЗВИЧАЙНОГО В УМОВАХ ЛІСОСТЕПУ ХАРКІВЩИНИ / Пивовар Т.С., Пастернак В.П., Яроцький В.Ю., Букша М.І. // Лісівництво і агролісомеліорація: зб. наук. пр. — Х., 2016. — Вип. 128. — С. 57–62. — Бібліогр.: 6 назв. Шифр 548372.

Дуб звичайний, продуктивність дуба, моніторинг лісу, санітарний стан дубняків, деревина дуба відмерла.

Здійснено інтенсивний моніторинг лісостанів дуба звичайного з метою вивчення їхнього стану, продуктивності та біорізноманіття (2011–2015 рр.). У результаті досліджень встановлено, що стан дубових насаджень був добрим: переважно більшість обстежених деревостанів віднесено до класу "здорові насадження", лише 2 ділянки характеризувались як ослаблені. Порівняно з 2011 р. їх стан дещо покращився, але без урахування сухоостою — трохи погіршився. Зазначено, що причиною пошкодження дерев були переважно комахи-листогризи, однак інтенсивність пошкодження порівняно невисока. З'ясовано, що для досліджених деревостанів загалом характерне значне різноманіття за складом (як за кількістю порід, так і за індексом Шенона) та за структурою — високі значення стандартного відхилення за діаметрами в стиглому та пристиглих деревостанах, а також складна вертикальна структура (наявність трьох ярусів). Лише на двох обстежених ділянках зареєстровано поновлення головних порід (дуб і ясен звичайний). Виявлено, що поточна зміна запасу насаджень є порівняно невисокою і досить варіабельною (від –0,4 до 3,2) і в середньому становить 2,1 м³·га⁻¹·рік⁻¹. На більшості ділянок моніторингу запас відмерлої деревини змінився неістотно. На цей показник впливають як природні (всихання дерев, розкладання деревної ламані), так і антропогенні (проведення санітарних рубок, ліквідація захаращення). Зауважується, що проведення лісгосподарських заходів спричиняє різку зміну кількості відмерлої деревини.

УДК 630*17:582.931.4:630*187:630*5(477.54)

2017.2.367. ПОШИРЕННЯ ЯСЕНА ЗВИЧАЙНОГО У ЛІСОВИХ НАСАДЖЕННЯХ ЛІСОСТЕПОВОЇ ЧАСТИНИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ / Борисова В.Л. // Лісівництво і агролісомеліорація: зб. наук. пр. — Х., 2016. — Вип. 128. — С. 12–19. — Бібліогр.: 10 назв. Шифр 548372.

Ясен звичайний, поширення ясеня в Лісостепу Харківщини, тип лісорослинних умов, тип лісу, таксація ясеневих насаджень.

Проведено дослідження з метою виявлення особливостей поширення ясеня звичайного (ЯЗ) у лісових насадженнях лісостепової частини Харківщини. З'ясовано, що частка ясеневих деревостанів становить у середньому 0,72% від площі лістяних насаджень лісгосподарських підприємств досліджуваного регіону, а природні порослеві насадження ЯЗ — 70,6%, природні насінневі — 3, штучні — 26,3% площі ясеневих насаджень. Ясеневі деревостани зустрічаються переважно у свіжому груді (у середньому — 82,2%) та в сухому сугруді (у середньому 13,8%), за типами лісу — у свіжій кленово-липовій діброві (81,9%) та сухій кленово-липовій діброві (13,8%). Спостерігається переважання мішаних ясеневих насаджень, причому деревостани з представництвом 8–9 одиниць ЯЗ становлять у середньому 4–7%, 5–7 одиниць — 65,3%. Домінують середньовікові деревостани (у середньому 52,5% площі ясеневих лісів, середній вік — 58 років). Ясеневі насадження з повнотою 0,7–0,9 становлять у середньому 87%. Слід зауважити, що штучні ясеневі насадження характеризуються переважно першим класом бонітету, а природні — другим.

УДК 630*182/1.182.5:504.73:581.526.42/45:581.9(477.4)

2017.2.368. МЕЖА МІЖ ЛІСОМ І СТЕПОМ: ЕКОЛОГОЦЕНОТИЧНА ОЦІНКА (НА ПРИКЛАДІ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ) / Мала Ю.І. — К., 2016. — 165 с. — Бібліогр.: С. 145–163.

Екологія лісу, фітоценологія, геоботаніка, екотони, межа між лісом і степом.

Висвітлено загальні уявлення щодо теорій, пов'язаних з контактами між рослинними угрупованнями, методів дослідження, фізико-географічних особливостей зональних меж, флористичних, фітоценотичних та екологічних досліджень на зональних межах. Значну увагу приділено як класичним, так і сучасним методам дослідження рослинного покриву й обробки геоботанічного матеріалу. Проаналізовано екологічні особливості місцевостанів погранично-ареальних видів на південній і північній межах поширення. Розглянуто фітоценотичні особливості межі, розроблено класифікаційні схеми степової, чагарникової та лісової рослинності. Показано алгоритм виділення екотону між природними зонами. Визначено екологічні особливості екотонів Півдня Лісостепу та Півночі Степу. Виділено провідні диференціальні й лімітувальні чинники для досліджуваних типів рослинності. Наведено наукове обґрунтування й уточнення межі між Лісостепом і Степом Правобережної України в контексті вчення про екотони.

УДК 630*232.3/32(477.83)

2017.2.369. СУЧАСНІ НАСІННЄВІ ЦЕНТРИ — МАЙБУТНЄ УКРАЇНСЬКИХ ЛІСІВ / Філь П. // Лісовий і мисливський журнал. — 2017. — № 1. — С. 18–21.

Насінництво лісове, лісові насінневі центри, лісорозведення.

Висвітлено досвід роботи державного підприємства “Львівський лісовий селекційно-насінневий центр”, створеного понад 10 років тому з метою забезпечення лісгосподарських підприємств області якісним насінням. Зазначено, що ліси “Львівського ЛСНЦ” за комплексним лісгосподарським районуванням належать до Західноукраїнського лісостепоного лісгосподарського округу на стику двох районів — Роточчя-Опілля та Малого Полісся, а за геоботанічним районуванням — до Європейської зони широколистяних лісів, східно-європейської провінції. Загальна площа підприємства становить 3333 га, зокрема площа лісових земель — 3265 га. Насадження твердодістяних порід займають 70% укріплених лісовою рослинністю земель; зокрема бук — 1576 га, дуб — 488 га. Лісостани з перевагою хвойних порід займають 28%, у т.ч. сосна — 849 га. Рубки головного користування не проводяться. За рахунок вибіркового способу рубки формують-

ся різновікові насадження. Щорічний обсяг лісозаготівель становить близько 2 тис. м³ деревини. На підприємстві організовано переробку лісонасінневої сировини хвойних порід із застосуванням сучасного обладнання австрійської фірми “Тхорбауер інженірінг”. Наведено технологічні процеси переробки шшишок. Зауважується, що лісонасінневі бази для заготовлі насіння розташовано в кожному лісгосподарському підприємстві. Обсяг реалізації продукції за 2016 р. становив 1750 тис. грн (146% до 2015 р.). На підприємстві застосовують популярну в країнах ЄС технологію вирощування садивного матеріалу із закритою кореневою системою, яка має багато переваг щодо традиційної. У 2012 р. ДП “Львівським ЛСНЦ” розроблено робочий проект “Реконструкція виробничо-складських приміщень під цех посіву та влаштування теплиць, лісорозсадника...”, який передбачає влаштування сучасного розсадницького комплексу із вирощування садивного матеріалу із закритою кореневою системою, аналогіч якому немає в Україні.

УДК 630*238.245*737*(477.8)

2017.2.370. ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОЩУВАННЯ ПЛАНТАЦІЙНИХ ЛІСОВИХ НАСАДЖЕНЬ У ЗАХІДНОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ: монографія / Дебринюк Ю.М., Криницький Г.Т., Целень Я.П. — Л., 2016. — 160 с. — Бібліогр.: 189 назв. Шифр 548504.

Плантаційні лісові насадження, плантаційне лісовирощування, хвойні породи.

Представлено теоретичні, методологічні й технологічні основи створення і вирощування плантаційних лісових насаджень (ПЛН) за участю швидкорослих хвойних порід (ялина, модрина європейська гібридна і японська, сосна, ялиця біла, дугласія) для прискореного продукування деревини на принципах породозміни в умовах західного регіону України. Зазначено, що перехід на частині площ від створення культур за традиційною технологією до створення ПЛН є одним з важливих аспектів інтенсифікації лісгосподарського виробництва. Тимчасове вирощування ПЛН, як елемент породозаміни, сприятиме повнішому використанню лісорослинного потенціалу типів лісу, підвищенню продуктивності деревостанів досліджуваного регіону. Проведені дослідження дають змогу стверджувати, що широке й обґрунтоване впровадження системи плантаційного лісовирощування на принципах породозміни є одним з найважливіших заходів сталого розвитку лісового господарства України.

УДК 630*4:551.583

2017.2.371. ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ДОСЯГНЕНЬ МОЛЕКУЛЯРНОЇ БІОЛОГІЇ ПРИ ГЛОБАЛЬНОМУ ПОТЕПЛІННІ ТА ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДИНАМІКИ ОСЕРЕДКІВ ПИЛЬЩИКІВ В ХЕРСОНЬКОМУ РЕГІОНІ / Горбатенко І.Ю., Кіряк Ю.П., Назаренко С.В. // Науковий вісник “Асканія-Нова”. — 2016. — Вип. 9. — С. 267–281. — Бібліогр.: 21 назва.

Шкідники лісу, потепління глобальне, еукаріоти, соснові насадження, залісення пісків.

Наведено результати досліджень зміни довкілля в умовах глобального потепління. Проаналізовано зміни кліматичних умов існування еукаріотів у Херсонській області. З'ясовано, що температурний режим на території Південного Степу України має стійку тенденцію до підвищення, що, у свою чергу, створює додаткове навантаження на всі без винятку еукаріоти досліджуваного регіону. Зазначено, що тривалість холодного періоду за останні 100 років у середньому зменшилась від 131 до 59 днів, а за останні 10 років — до 40 днів. Більшу частоту спалахів масового розмноження комах-хвоєгризів на Херсонщині порівняно із середніми даними по Україні можна пояснити тим, що деревостани на Нижньодніпровських пісках штучного походження зростають у жорстких природно-кліматичних і лісорослинних умовах, за межами природного ареалу як *Pinus sylvestris* L., так і *Pinus nigra ssp. pallasiana* Schneid. Такі умови є несприятливими для розвитку комах-хвоєгризів. Подальші кліматичні зміни з підвищенням температур і зменшенням холодної пори року створюють додаткове навантаження на штучні ліси Херсонського регіону, а також комфортніші умови для розмноження пильщиків. Виявлення застосування конкретних послідовностей, які визначають стійкість організму до дії високих температур, дає можливість змінювати геном еукаріот та в подальшому використовувати рекомбінантні

ДНК з метою одержання біологічно активних речовин (heat shock proteins), які при глобальному потеплінні знижують негативний вплив на живі організми.

УДК 630*434:630*17:582.475.4(292.485)(477)

2017.2.372. ОСОБЛИВОСТІ ПОСТКАТАСТРОФІЧНОЇ ПІРОГЕННОЇ ДИНАМІКИ ЖИВОГО НАДҐРУНТОВОГО ПОКРИВУ СОСНОВИХ ФІТОЦЕНОЗІВ У ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ / Ворон В.П., Мельник Є.Є. // Лісівництво і агролісомеліорація: зб. наук. пр. — Х., 2016. — Вип. 128. — С. 114–121. — Бібліогр.: 19 назв. Шифр 548372.

Пожежа лісова низова, соснові фітоценози, живий надґрунтовий покрив, екоморфи, біоморфи, ценоморфи.

Висвітлено результати вивчення пірогенної 6-річної динаміки живого надґрунтового покриву (ЖНП) соснових насаджень Лісостепу України. Дослідження пірогенних змін лісових екосистем проводили на 9 постійних пробних площах (ППП), закладених у чистих середньовікових (55–70 років) соснах з однорічними лісорослинними умовами (В2) ДП “Зміївське ЛГ”, що знаходиться на південно-східній межі Лівобережного Лісостепу. Зазначено, що внаслідок лісових пожеж істотно погіршується стан лісових насаджень. Вогнем майже повністю знищується ЖНП з лісових видів. Зрідження деревного намету внаслідок погіршення стану та всихання дерев і пошкодження вогнем підстилки створюють умови для активного розвитку нелісового трав'яного покриву. У перші роки після пожежі в проективному покритті ЖНП переважає експлерентна рудеральна (бур'яниста) рослинність, яку замінюють на 4-й рік кореневищні злаки. Потім поступово поширюються дернинні, частка бур'янів зменшується, а лучних видів — зростає. Лісова рослинність активніше з'являється в затінених місцях, а мох гілокомій блискучий, який на контролі сягає 37% від загального проективного покриття ЖНП, не зареєстрований навіть на 6-й рік після пожежі. На 2- і 3-й роки після пожеж у трав'яному покритті переважають багаторічні (52–64%) та однорічні види (до 45%). На 4- і 5-й роки частка однорічних рослин зменшується (до 25,2–38%), а багаторічних — зростає (до 65–72%). На 6-й рік після пошкодження як весняними, так і літніми пожежами відбулося істотне зменшення чисельності бур'янів і спостерігалось домінування вже лісових і степових видів (до 30,8% порівняно з контролем 56,1%).

УДК 630*453:630*17:582.475.4

2017.2.373. ОЦІНЮВАННЯ ШКІДЛИВОСТІ КОМАХ У НЕЗІМКНЕНИХ СОСНОВИХ КУЛЬТУРАХ / Мешкова В.Л. // Український ентомологічний журнал. — 2016. — № 1/2. — С. 140–146. — Бібліогр.: 8 назв.

Комахи-шкідники незімкнених соснових культур, сосна, шкодочинність комах.

Проведено дослідження з метою розроблення шкал оцінювання шкідливості комах у незімкнених соснових культурах та впливу пошкодження ними окремих органів сосни (С.) на відпад, приріст і якість стовбурів. Вплив пошкодження соснових культур комахами запропоновано оцінювати на основі визначення чинника пошкодження, його поширеності та інтенсивності прояву. Розроблено 4-бальну шкалу для оцінювання поширеності пошкоджень рослин С. у незімкнених культурах з урахуванням особливостей пошкодження окремих органів рослин та шкалу оцінювання інтенсивності прояву пошкоджень комахами незімкнених культур С. за непрямыми симптомами. Шляхом експертного оцінювання розраховано вагові коефіцієнти впливу пошкоджень комахами окремих органів рослин у культурах на їхні життєздатність, приріст і якість стовбура. Результати оцінювання впливу пошкодження органів сосни у незімкнених культурах окремими видами комах підтвердило найбільшу потенційну шкодочинність великого соснового довгоносика, коренежилів і волохастого лубоїда. Розроблено й апробовано у придонецьких борах алгоритм кількісного оцінювання шкідливості комах у незімкнених соснових культурах.

УДК 630*62.65/68:504.062:323(477)

2017.2.374. ЛІСОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ — СПРАВА НЕ ВІДОМЧА, А ЗАГАЛЬНОНАРОДНА / Фурдичко О.І. // Еко-

логічний вісник. — 2016. — № 6. — С. 21–23. — Бібліогр.: 4 назви.

Лісова політика, лісокористування раціональне, управління лісами державне, реформування лісового господарства, агроекологічне лісівництво.

Розглянуто напрями лісової політики України щодо реформування лісового господарства (не лісівництва) та переведення його на засади ринкової економіки. Протягом досить тривалого періоду в країні набував поширення й розвитку радянський принцип у лісовому господарстві — “Державне управління лісами” замість “Державне управління у галузі лісівництва”. Державне управління лісами зводилось насамперед до управління ресурсами деревини як основної продукції лісівництва, її вилучення з лісових насаджень, а також до централізованого розподілу відповідних лімітів між суб'єктами лісопромислового виробництва на право заготівлі лісових матеріалів залежно від попиту сільського господарства, населення та промисловості. На це спрямовувались таксація лісу і лісовпорядкування, які в Україні набули стало розвинути і досить досконалого технічного забезпечення. Державне управління в галузі лісівництва має зводитись до використання землі (земельних угідь) для вирощування лісу як основної її продукції, реалізації її суб'єктом лісопромислової діяльності для одержання доходу з подальшим забезпеченням лісовідновлення й підтриманням лісових екосистем у стані динамічної екологічної рівноваги. Об'єктом праці у галузі управління стає земля, а не ліс і лісові ресурси. Автор вважає, що лісову політику України і реформування лісової галузі мають проводити висококваліфіковані небайдужі фахівці з європейським мисленням, патріоти лісової галузі, а не безвідповідальні чиновники. Кращим прикладом для реформування лісового господарства в Україні має стати Закон “Про ліс” сусідньої Польщі (від 21 вересня 1991 р.) зі змінами, зокрема глави 9 щодо фінансування лісового господарства в державних лісах: “Державні ліси покривають свої видатки з власних доходів і господарюють на засадах фінансової самостійності”.

УДК 630*674.06:620.9:60:57

2017.2.375. ПАВЛОВНІЯ — ТРЕНД У ДЕРЕВООБРОБНІЙ ПРОМИСЛОВІСТІ ТА БІОЕНЕРГЕТИЦІ // Эксклюзивные технологии. — 2017. — № 1. — С. 36–37.

Зелена біоенергетика, павловнія — енергетичне дерево, вирощування павловнії.

Розглянуто питання щодо поширення і вирощування в Україні енергетичної рослини з найшвидшим у світі зростанням — павловнії (П.) — унікального дерева, яке вже є відомим у багатьох країнах. Це дерево — чудова сировина для будівельної галузі, меблевої промисловості, авіа- та суднобудування, а також для одержання біопалива. Для прискорення розвитку “зеленої” енергетики в Україні, підняття деревообробної промисловості і підвищення рівня енергоефективності, компанія “Павловнія Груп Україна” запропонувала альтернативний вид біоресурсу — *Paulownia Clone in vitro 112*. Це штучно виведене і клоноване дерево, спроможне виживати і розвиватися в екстремальних умовах (–25/–27...+45°C). Павловнія має міжнародне визнання. Деревина самостійно регенерує від кореня, завдяки чому й одержали назву рослини-фенікса. Гібрид стерильний і не може бути відтворений насінням. Розмножується шляхом клонування лише в лабораторії, тому не рекомендовано купувати насіння, коріння або інший посадковий матеріал сумнівного походження в інтернеті або садових центрах. Наведено елементи технології вирощування П. Рослини рекомендують висаджувати через кожні 4 м, тобто 625 саджанців на 1 гектар. Найкраще висаджувати в квітні–травні. Заготовляти деревину можна після трьох повних років росту. Після 1-ї вирубки дерево росте швидше без будь-яких додаткових інвестицій. Зазначено, що П. за 5 років виростає до 15–20 м, після зрізування за таким самим період регенерації до попередніх розмірів. Одним з перспективних напрямів є одержання біоетанолу та виготовлення пелетів. Енергетична цінність — 4211,06 ккал/кг; 2 кг павловнії дорівнює літру дизельного палива.

АВТОРСЬКИЙ ПОКАЖЧИК

А

Абраїмова О.Є. 150
 Адаменко Д. 220, 221
 Адамчук В.В. 4, 42
 Адамчук Л.О. 316
 Адміна Н.Г. 251
 Адобанська М.В. 51
 Алексєєва Н.В. 341
 Алхімов Є.М. 329
 Альчук О.І. 307
 Андрєєва О.Ю. 143
 Андріящук В.О. 337
 Андрущак А. 69
 Антонєць О.Г. 263
 Антощенко В.М. 31
 Антощенко Р.В. 31
 Апостол М.В. 7
 Арбузова І.А. 147
 Артеменко С. 82
 Артїмонова І.В. 22
 Асканов В.Р. 196
 Атановська-
 Маслюк О.Й. 264

Б

Бабаєва Г.І. 321
 Бабарук А.В. 339
 Бабич В.О. 148, 154
 Бабіцька В.В. 90
 Бабіцька О. 84
 Багатченко В.В. 70
 Базаєва А.М. 330
 Балабак А.Ф. 217
 Балабак О.А. 209
 Балим Ю.П. 342
 Баль-Прилипка Л. 355,
 357, 358
 Банний О.О. 40
 Баннікова К. 140
 Барановський В.М. 41
 Басовський Д.М. 248, 257
 Батюк О.Я. 30
 Башенко М.І. 8
 Безп'ята І.В. 13
 Бейдик Н.М. 275
 Белєвцева В.В. 287
 Беницька А. 153
 Беліков Є.І. 174
 Біднина І.О. 53
 Біланчин Я.М. 51
 Білера Н. 104
 Білінська О.В. 152
 Білоцерківець Т.І. 316
 Білоцерківська А.С. 3
 Білявський Ю.А. 64
 Біндюк Д.О. 276
 Біндюк О.А. 276
 Бірюкова О.Д. 257
 Біщук Е.В. 311
 Блезнюк О.В. 32, 38
 Богатир Л.В. 87
 Боднарук Г.М. 248
 Бойко А.І. 40
 Бокотько Р.Р. 336
 Бондаренко О.В. 243
 Борисова В.Л. 367
 Боровський В.М. 47

Бородай І.С. 8
 Бочевар О.В. 80
 Британ Т.Ю. 100
 Броварські В.Д. 316
 Бугайов В.Д. 178
 Будовський Н.Д. 145
 Букша М.І. 366
 Булат А.Г. 362
 Булгаков В.М. 4, 42
 Буняк О.І. 170
 Буряк Ю.І. 203
 Бусьгіна І.Є. 328
 Бушулян О. 162
 Буяновський А.О. 51
 Быковский А. 107

В

Ваврисевич Я.С. 352
 Вагин О. 211
 Вайсеро О. 356
 Вакуленко І.С. 305
 Вакуленко С.М. 173
 Варлащенко Л.Г. 217
 Варченко О.І. 148, 154
 Варченко О.М. 22
 Варчук С.С. 241
 Василенко М.Г. 57, 109,
 190
 Василенко Р.М. 178
 Васильєва Д. 325
 Васильєва О.О. 275
 Васильєва Т. 206
 Васянович О.М. 346
 Ватаманюк О.В. 234
 Вацький В.Ф. 277
 Вдовенко С.А. 232
 Вдовиченко Ю.В. 247,
 258, 268
 Векленко Ю.А. 181
 Величко С.В. 333, 334
 Вербицький С. 292
 Вергунов В.А. 2, 6
 Веригін І.П. 315
 Вечорка В.В. 250
 Виговський І.В. 179
 Висоцька Н.Ю. 363
 Вишневський Л.В. 10,
 246, 275
 Вінничук Д.Т. 259
 Віршовка В.М. 177
 Вітер А.В. 121
 Вітер Р.В. 239
 Власов В.В. 215
 Влащук А. 79
 Влізло В.В. 242
 Воєводін В. 134
 Вожегова Р. 79
 Возіян В.В. 348
 Вознюк І.О. 343
 Войтенко Л.С. 275
 Войтенко С.Л. 10
 Войтюк Д.Г. 4, 45
 Войцехівська О.С. 197
 Воліченко Ю.М. 327
 Волкова І.В. 149
 Волкогон В.В. 100
 Волкогон К.І. 100
 Волошин В.М. 180

Волощук М. 56
 Волянський М.С. 45
 Ворон В.П. 372
 Воропай Г.В. 83

Г

Гавва Д.В. 60
 Гаврик К.А. 344
 Гаврилін П.М. 238, 309
 Гаврилїна О.Г. 238, 308
 Гавриш А.В. 351
 Гадзало А.Я. 120
 Гадзало Я.М. 25
 Галка І.В. 338
 Галоян Л.Л. 332
 Галєс А.В. 12
 Гарманчук Л.В. 334
 Гасанова І.І. 75
 Гачак Ю.Р. 352
 Геккієв А.Д. 240
 Гера О.М. 177
 Герасименко І.М. 147
 Гетман Н.Я. 178
 Гєтя А.А. 243
 Гирич А. 146
 Гирка А. 159
 Гірін А. 236
 Гладій М.В. 8, 25, 248,
 257
 Глеба Ю. 146
 Глієва О.В. 114
 Глова В.С. 182
 Гнатюк І.С. 148
 Гнип Г. 222
 Голємбовська Н.В. 331
 Головач І.В. 42
 Голошко Н.П. 335
 Голуб Г.А. 43
 Гончаренко І.В. 24
 Гончаров О. 78
 Гончаров Ю.О. 172
 Гончарук А.П. 278
 Горб С.В. 265, 269
 Горбань В.П. 100
 Горбатенко А. 68
 Горбатенко І.Ю. 371
 Горбатюк О.І. 337
 Горган М.Д. 165
 Горлов О.І. 266
 Горобєй В.П. 42
 Горобєц А. 68
 Городиська І.М. 126
 Господаренко Г.М. 106,
 164, 348
 Грановська В.Г. 21
 Грибова Н.Ю. 311
 Гримак Х.М. 267
 Гринів С.М. 194
 Грициняк І.І. 322, 330
 Грищенко Р.Є. 114
 Грищенко С.М. 310
 Гугосьян Ю.А. 344
 Гузяєв Ю.В. 259
 Гунчак В.М. 151
 Гунько Ю.Л. 41
 Гупал В.В. 365
 Гурбик В.В. 330
 Гуцол А.В. 287

Д

Давідовіч Л. 232
 Данєць Л.М. 305
 Данілов В.Б. 334
 Данілова Т.М. 305
 Даньків К.Я. 66
 Дебринюк Ю.М. 370
 Дєгодюк Е. 72
 Дєгтярьов В.В. 59
 Дємидась Г.І. 183, 186,
 189
 Дємидов О.А. 168
 Дємцюра Ю.В. 186
 Дєм'янюк О.С. 57, 190
 Дєрєв'янюк С.В. 149
 Дєрєв'янюк Л. 357
 Дєрєнь О.В. 322
 Дєрках К.В. 150
 Дєсятник Я. 68
 Дєжамалдінов А.Ч. 274
 Дєжємєснюк О.В. 191
 Дєжус О.І. 334
 Дєжус П.П. 246, 248
 Дєзюбєцький Б.В. 172
 Дєбкова С.М. 337
 Дєхтяр В. 176
 Дєчок А.З. 304
 Дєдич Е. 208
 Дєїмова С.Б. 100
 Дємитрієва О.В. 321
 Дємитров С.Г. 198
 Дємитрук О.О. 149
 Дєбровольська Н.В. 125
 Дєбрянська О.П. 322
 Дєлган М.М. 241
 Дєлчанко П. 211
 Дєронін В.А. 145
 Дєронін В.В. 145
 Дєрошенко А.В. 89
 Дєсенко В.Є. 147
 Дєоценко Р.В. 345
 Дєрозд О.О. 350
 Дєрозд С.Л. 261
 Дудкєвич Н.Г. 303
 Дудчєнко К.В. 94
 Дусяк Р. 23
 Душко П.М. 57, 190
 Дядєчко Л.В. 362
 Дядєнко Т. 153
 Дядєнко Т.А. 172
 Дядєчук О.В. 88

Е

Елінская З. 229

Є

Євстафєва В.О. 344
 Єрмакова Л. 188
 Єфрємов Д.В. 265, 269

Ж

Жанталай П.І. 51
 Жарук Л.В. 260, 268
 Жарук П.Г. 268
 Жємойда В.Л. 70
 Жєплінська М. 355
 Жигунова О.В. 333

Жовнір О.М. 337
 Жовтун М.В. 205
 Жук О.І. 167
 Жукова Л.В. 138
 Жукорський О.М. 245
 Журавльов О.В. 93
 Журба М.А. 100

З

Забарна І.В. 335
 Заволока А.І. 128
 Заєц С.О. 63
 Заєць М.Л. 39
 Зажарський В.В. 341
 Занько М. 44
 Заремба В. 137
 Захарченко В.І. 119
 Захарченко С.В. 119
 Захлебаєв М.В. 189
 Зеленяньська Н. 213
 Зеленяньська Н.М. 214
 Землянська Д. 84
 Зінов'єв С.Г. 276
 Зон Г. 298

І

Іваницька А.І. 306
 Іваниця А.О. 307
 Іванова-Ханіна Л.В. 214
 Івасюк Ю.І. 192
 Івіна К.А. 266
 Ігнат'єв Є.І. 35
 Ільєнко О.В. 80
 Ільницька О.Ю. 252
 Ільницька Т.Є. 243
 Іноземцев Г.Б. 129
 Іовенко В.М. 258, 268,
 271
 Іскра О.В. 178

К

Каденко В.С. 32, 38
 Казюта О.І. 59
 Казюта О.М. 49
 Калашук Г.П. 264
 Каленська С.М. 81, 156,
 205
 Калетнік Г.М. 42
 Калініна І.Г. 319
 Калюжний О.Д. 33
 Каменщук Б. 141
 Камінська Т.Г. 11
 Камінський В.Ф. 218
 Канівець С.В. 62
 Капітанська О. 101, 111
 Капралюк О.В. 9
 Карастан О.М. 214
 Катюха С.М. 343
 Кедлян В.Р. 147
 Кирик М.М. 136, 151
 Кирилів І.Я. 289
 Кириляк М.З. 322
 Кириченко В.В. 199, 201
 Кириченко М.С. 148
 Кирпа М. 171
 Кіріяк Ю.П. 371
 Кірюшкіна Г.М. 51
 Кістечок О.Д. 46
 Кладницька Л.В. 333, 334
 Клещевников В.В. 147
 Клименко І.В. 203

Клименко І.І. 169, 203
 Климюк В. 146
 Книш В. 219, 225, 226
 Книгніцька Л. 56
 Коберник Н.І. 169
 Кобець О.В. 364
 Кобзева Д. 110
 Коваленко Б.П. 280
 Коваленко В.Н. 281
 Коваленко В.П. 240
 Коваленко Г.А. 338
 Коваленко Н.П. 1
 Коваленко О.А. 74
 Ковальов М.А. 197
 Ковальова І.А. 215
 Ковальова С.П. 118
 Ковальська Л.М. 320
 Ковальський Ю.В. 420
 Ковальчук З.В. 154
 Ковач Т. 228

Ковбель А. 101, 102
 Ковпак В.В. 334
 Ковтун К.П. 181
 Ковтун О.В. 166
 Ковтун С.І. 8
 Кожикович І. 84
 Козаченко А.Ю. 24
 Козаченко О.В. 32, 38
 Козир В.С. 240
 Козирев В.В. 53
 Козицька Т.В. 334
 Колесник А.О. 308
 Коломацька В.П. 201
 Колпакова О. 79
 Кольман Р. 325
 Компанієць В.О. 166
 Коник Г.С. 202
 Контюк Р.М. 88
 Копайгородська Г.О. 181
 Копанський М.М. 349
 Копча Н.М. 210
 Корнбергер В.Г. 94
 Корниєнко В. 325
 Коровко І.І. 194
 Корсун С.Г. 218
 Корх О.В. 89
 Корхова М.М. 74
 Костенко О.М. 11
 Костогриз В.П. 164
 Костриков С.В. 125
 Костюк А.В. 334
 Кот Л.Б. 244
 Котляр О.С. 285
 Кохан А.В. 200
 Кохан О. 356
 Кошевой В.І. 272, 273,
 347
 Кравець Р.А. 307
 Кравченко Ю.А. 145
 Кравчук В. 44
 Краєвський В.М. 11
 Крапивницька І. 356
 Красновський С. 105
 Крат В.Ю. 148, 154
 Крейндрлина Н.І. 274
 Кривохижа Є.М. 245
 Кривошия П.Ю. 244
 Крижова Ю. 358
 Криницький Г.Т. 370
 Крисанов Д.Ф. 22
 Кропивко М.Ф. 29
 Кубрак С. 231

Кувачов В.П. 35
 Кудрик Н.А. 268
 Кузів М.І. 253
 Кузьменко А. 108
 Кузьмишена Н.В. 173,
 199
 Кулакевич Л.В. 303
 Кулик А.О. 166
 Кулик І.О. 80
 Куликівський В.Л. 47
 Кулібаба Р.О. 301
 Куліш О.Ю. 154
 Купріченко Т.Г. 174
 Купченко А. 157, 158
 Кучерук А.І. 332
 Кучук М.В. 154
 Кучук Н.В. 147, 155
 Куц І.С. 63

Л

Лаба А. 206
 Ладика М.М. 89
 Ланиця І.Ф. 354
 Лебська Т.К. 331
 Левицький А.П. 215
 Левицький Я. 71
 Лендел П. 325
 Леонова Б. 357
 Леонова Н.М. 201
 Лесик О.Б. 262
 Лесик Я.В. 304, 306
 Лещенко С.М. 36, 37
 Лисак О. 44
 Лисенко В.П. 132
 Литвин В.М. 321
 Лихочвор А.М. 202
 Лілік Т.В. 178
 Лімонт А.С. 48
 Лісовий І.О. 40
 Лопушняк В. 58
 Лосєва Д.Ю. 214
 Лукаш О.В. 117
 Луначевський Л.С. 364
 Луценко Н.В. 100
 Лучин І.С. 305
 Любинський О.І. 254
 Любич В.В. 164, 209, 348
 Любич О.Г. 114
 Лялін А.І. 362

М

Мазур О.В. 230
 Мазуркевич А.Й. 333,
 334, 336
 Макарчук Р.М. 247
 Мала Ю.І. 368
 Малина Г. 139
 Малиновський Б. 223
 Малиновська І.М. 65
 Малюк М.О. 334
 Малюк Т.В. 91
 Мамєдова Е.І. 80
 Мандигра М.С. 324
 Мандигра С.С. 338
 Манюненко С.А. 276
 Маренков О.М. 326
 Маринич Л.І. 307
 Марков І. 137
 Мартиненко В.І. 130
 Мартинюк І.М. 282
 Мартинюк М.П. 14
 Маршалкіна Т.М. 288

Маслак Н.Г. 18
 Маслова В.С. 122
 Масляк К.М. 199
 Матвієнко Н.М. 324
 Маціборук П.В. 310
 Мельник В.І. 33
 Мельник В.М. 34
 Мельник Є.Є. 372
 Мельник О.В. 290, 293,
 296, 350
 Ментю І.Л. 248, 257
 Мешкова В.Л. 131, 373
 Микитюк В.В. 270
 Микитюк Я.В. 270
 Миколенко Я.О. 67
 Минів Р.М. 30
 Мирошниченко В.С. 138
 Мислива Т.М. 64
 Михайлицька О.Р. 353
 Михайліченко О.А. 361
 Михно М. 212
 Міняйло А.А. 310
 Мітков В.Б. 35
 Мітков В.О. 35
 Міхур Н.І. 249
 Мойсеєнко В.В. 184
 Мокєєв І.О. 266
 Моклячук Л.І. 126
 Молдован Т.А. 77
 Молеца Н.Б. 83
 Морозов В.В. 94
 Морозюк Р. 358
 Мрук А.І. 332
 Музафарова В.А. 152
 Молеца О.П. 90
 Музикіна Л.М. 338
 Мулюкіна Н.А. 214, 215
 Муханов В.М. 5

Н

Нагорна Л. 300
 Назаренко С.В. 371
 Найденко В.М. 81
 Накльока О. 224
 Наріжний А.Г. 274
 Науменко С.В. 272, 273,
 347
 Небилиця М.С. 286
 Нездоймишапка Ю.М.
 359
 Нечай Н. 28
 Неміріч О.В. 351
 Ничик С.А. 338
 Нікітіна М.О. 309
 Новицька А.Т. 316
 Новицька Н.В. 191
 Новицький В.П. 310
 Новіков В.В. 348
 Новосад К.Б. 60
 Носенко Ю.М. 75
 Носова В. 161

О

Оболкіна В. 356
 Огурцов Ю.Є. 203
 Одинцова В.А. 92
 Окушко О.В. 129
 Олейніков Є.С. 99
 Олійник О.Б. 324
 Олійник Т.М. 151
 Олфір Ю.М. 66

Онисько С. 28
Оріщук О.С. 302
Осипенко С. 225
Остапенко В. 207
Остапчук Л.В. 127
Охріменко І.В. 11

П

Павленко О.В. 55
Павленко С.І. 43
Пазушан Т.С. 311
Палагеча Р. 236
Паламарчук І.І. 227
Палійчук В.К. 47
Панчишин В.З. 184
Папіш І.Я. 61
Параняк Р.П. 249, 283
Паренюк О.Ю. 239
Парій М.Ф. 154, 164
Парій Я.Ф. 148, 154
Пархоменко М.М. 62
Пастернак В.П. 366
Патон Б.Є. 116
Пелих В.Г. 279
Пелюховський С.Г. 54
Пентиліук С.І. 327
Пенцак Т.Г. 12
Петренко Д.І. 36, 193
Петренко Ю.М. 85
Петриченко В.Ф. 204
Петров Р.В. 342
Петруша О.О. 351
Пивовар Т.С. 366
Пилипенко К.О. 359
Пилипенко Ю. 325
Писаренко А.В. 247, 255
Писаренко Н.Б. 271
Писаренко П.В. 53
Півторак Я.І. 249, 283
Піковський М. 136
Плотко Т.С. 256
Плугатарев В. 325
Побережник В. 102
Подоба Б.Є. 248, 257
Поліщук В.В. 217, 235
Поліщук К. 141
Полторецький С.П. 164
Полупан Ю.П. 8, 248, 257
Польська П.І. 264
Полянецька І.О. 164, 348
Полянчиков С. 101, 102
Пороховник І.І. 230
Похивка М.В. 262
Прейма С.В. 248, 257
Преймак Г.М. 317
Пристанський Р. 153
Присяжнюк О.І. 194
Приходько Н.В. 95
Прокудіна Н. 291
Пророченко С.С. 183
Прядко Ю.М. 75
Пушка О.С. 40
Пчолкіна М.Г. 91

Р

Рахметова С. 233
Резнікова Ю.М. 248, 257
Решотько Л.М. 149
Резніченко Л.С. 337
Рибак О.В. 133
Рибка В.С. 166

Риженко Г.Ф. 337
Рідний Р.В. 33, 122
Різничук І.Ф. 284
Рокочинський А.М. 88, 95
Романенко О.Л. 63
Романко М.В. 244
Романова О.В. 248, 257
Ромащенко М.І. 93
Рубан Н.О. 302
Рубан Ю.В. 239
Рубленко І.О. 340
Руда М.Є. 346
Руденко Є.В. 241
Рудська Н.О. 187
Рудь О.Г. 244
Рукавникова Г.І. 258
Румянцев М.Г. 364
Рябков С.В. 96
Рябовол Л.О. 164

С

Саблук П.Т. 25
Савченко В.О. 128
Савченко Ю.І. 118
Савчук В.К. 11
Савчук Д. 84
Савчук І.М. 118
Сало В.М. 36, 37
Сатарова Т.М. 150, 172
Сахно Л.А. 147
Свістула М.М. 265, 269
Сентюрін В.В. 288
Сербенюк В.О. 177
Середа В.І. 175
Сивенко В.І. 201
Сидоренко О.В. 16, 246, 318
Сидоренко Ю.Я. 80
Симон М.Ю. 323
Симоненко Ю.В. 148, 154
Сингаєвич Д.М. 95
Ситюк М.П. 338
Сичов М. 297
Сівульський М. 232
Скрепець К.В. 271
Скрипник В.Г. 340
Скуфінський О. 141
Славов В.П. 256
Сливка Н.Б. 353
Слободянюк Н. 355
Слюсар І.Т. 177
Сметана П. 98
Собчук С.І. 77
Сова А. 160
Соколова І.М. 131
Соловей Ю. 26
Солодовник В.А. 364
Солодушко М.М. 63, 75
Соломійчук М. 135
Солоненко В.І. 234
Соляник О.П. 177
Сонець Т.Д. 194
Сорока О.П. 65
Сотник В.В. 123
Сотников Ю.О. 60
Стадник А.П. 57, 190
Стариченко В.М. 169
Старко Н.В. 328
Стельмах С.М. 360
Степанова І.М. 178
Степанчук Н.В. 89
Столяр А. 136

Судак В. 68
Судак Н. 68
Супіханов Б.К. 163
Сухомуз О.Г. 164

Т

Танчик С.П. 67
Таран М.В. 239
Тарасенко О. 112
Тарасова В.В. 215
Тарасова О.В. 15
Тертерян Л.А. 332
Тертишина Н.В. 173
Теслюк В.В. 41
Тимофіїв Т. 20
Ткаленко Г. 142
Ткаліч І.Д. 80
Ткач В.П. 363
Ткаченко О.А. 341
Ткачук О.П. 124, 185
Товстокорій О.В. 60
Тортик М.Й. 51
Тоцький В.М. 200
Трофимчук Л.В. 351
Туренко В.П. 144
Турчин І.М. 353
Турчина С.Я. 235
Тютюн С.М. 337

У

Уласик С. 188
Улько Л.Г. 339
Усата Л.Г. 90, 96, 97, 339
Усатий С.В. 97
Усова Н.М. 76
Усцький І.М. 361
Уховська Т.М. 337
Ушакова С.В. 279
Ушкалов В.О. 311

Ф

Фадеев Л.В. 113
Федоренко І.В. 168
Федоренко М.В. 168
Федоренко О.В. 326
Федоренко С. 188
Федорович Є.І. 253
Федорченко А. 295
Фесенко А.М. 122
Філіппова Є.В. 326
Філь П. 369
Фіялович Л.М. 289
Фоменко О.О. 122
Фотін А.І. 339
Фурдичко О.І. 374
Фурса Н.М. 247, 258

Х

Харкевич Ю.О. 334
Харламов О. 84
Хмарна С.О. 62
Хмельничий Л.М. 250
Ходаківський О.А. 307
Хоменко С.О. 168
Хронов Н.В. 216
Худолій Л.М. 123

Ц

Цап С.В. 302
Цапко Ю.Л. 66

Целень Я.П. 370
Центило Л.В. 103
Цимбал О. 313
Цікава В. 312, 314

Ч

Чабовська О.І. 62
Чередниченко Л.І. 227
Черешнюк І.Л. 307
Чернецький В.М. 227
Черниш О.О. 65
Чернобаб О.В. 203
Черчель В.Ю. 172
Чехов С.А. 17, 19
Чехова І.В. 17, 19
Чигиринець В.П. 364
Чигрина С.А. 34
Чічаєва О.П. 266
Чоп Н.В. 248
Чорна В.М. 204
Чугай Є.О. 88
Чужма Н.П. 330

Ш

Шаванова К.Є. 239
Шамсутдінова А.В. 195
Шаповалов С.О. 241
Шаран М.М. 267
Шастак Є. 294
Шатковский А. 98
Шатковский А.П. 93
Шаферівський Б.С. 277
Шведик М.С. 41
Шевага Г.М. 151
Шевченко А. 84
Шевченко В. 325
Шевченко В.Ю. 329
Шевчук О.А. 303
Шелест Д.В. 334
Шелест О.Л. 16
Шелудько Ю.В. 147
Шепель А.В. 74
Шепілова Т.П. 193
Шерман І.М. 327
Шихалєєва Г.М. 51
Шкляр В.М. 52
Шкрєгаль О.М. 38, 32
Шкурко М.П. 17, 19
Шпак Л. 23
Шпирка Н.Ф. 239
Штакал В.М. 86
Штанько Н.П. 100
Шульга В.П. 6
Шульський М.Г. 27

Щ

Щербакова Т. 233

Я

Яковенко О.П. 50
Яланський О.В. 175
Янголь Ю.А. 346
Янишин Я. 20
Янінська А. 232
Яроцький В.Ю. 366
Яцик М.В. 83

АЛФАВІТНО-ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК

А

абіотичні втрати врожаю 111
 аборигенні породи 10
 абрикос 92
 автотранспорт 124
 агар 151
 агар-агарове середовище 232
 аграрна продукція 27
 аграрна розписка 18
 аграрне виробництво 1, 5, 7, 29
 аграрний потенціал 25
 аграрний сектор 22
 аграрний сектор економіки 18, 21
 аграрний устрій 29
 аграрні підприємства 24
 аграрні ресурси 25
 агрегат для висіву насіння 41
 агрегат для сівби 45
 агрегатування 46
 агрогенна трансформація 66
 агроекологічне лісівництво 374
 агроекологія 124, 127
 агроєкосистема 1
 агроавантаження 66
 агротехніка вирощування 81, 162, 164, 188
 агротехнічні заходи 130
 агрофізичні властивості 68
 агрофітоценоз 182
 агрофон 105
 агрохімікати 142
 агрохімічне обслуговування 62
 агрохімічні показники 57
 агроценоз 218
 аерозоль 33
 аеромоноз 342
 азоли (безимедазоли) 141
 азот 58
 азотний потенціал 59
 азотні добрива 108
 айва ELINE 207
 айва С 207
 айво-яблуневі гібриди 206
 айстра 235
 актинідія 216
 акумуляція 64
 алгоритм визначення коефіцієнтів 266
 альбуміни 323
 алювіальні ґрунти 49
 амантадину сульфат 307
 амінокислоти 209, 296
 амінокислоти незамінні 265
 андрогенез *in vitro* 152
 антибіотик-антимікотик 334
 антибіотики (тилозин і доксицилін) 335
 антибіотики 342
 антигельмінтик “Риболік” 343
 антистресант Гуміфілд Форте Аміно 133
 антропогенний вплив 238
 арболіт 349
 аргульоз 324
 аргулюс 324
 аронія 206
 артеріальна гіпертензія 147
 артрити 298
 аукціон 23
 африканська чума свиней 338, 339

Б

багатонасінний запилювач 145
 багатопліддя 282
 багатоплідність 275, 277
 багаторічні трави 179
 Байкал EM® 110
 бактерії 110
 бактеріофаги 299
 банк генетичних ресурсів 8
 барабан 43
 баранина 268, 271
 барани-плідники 267, 271
 баранці на відгодівлі 269
 батьківські форми та гібриди соняшнику 203
 баштанні культури 224
 БВМД 278, 287
 бджоли 312, 313, 316
 бджолина сім'я 314, 318
 бджолине обніжжя 312, 313, 319
 бджолиний мед 311
 бджолопавільйон 318
 безбаластні рідкі добрива 102
 безпечне використання 97
 безпокритий посів 185
 безполлицева обробка 35
 бета-каротин 172
 бібліографія 2
 бібліотечна справа 2
 білки й амінокислоти 241
 білки сироватки крові 323
 білок фундука 209
 білуга 325
 біобезпека 242
 біогенність 49
 біогеохімія 121
 біодобрива із мікро- й макроелементами 73
 біоенергетика 175
 біоморфи 372
 біопрепарат 110
 біопродуктивність ґрунтів 49
 біопротектор 276
 біоремедіація ґрунтів 210
 біотехнологічні дослідження 152
 біотехнологія рослин 146
 біотехнологія у виноградарстві 214
 біофлавоноїди 215
 біоциди 339
 бобові трави 182
 боротьба з роїнням 318
 борошніста роса 99
 борошно амаранту білонасінного сорту “К-125” 354
 ботанічний склад 177, 182
 бройлери 295, 297
 бугайці на відгодівлі 249
 бугаї (молоч. і молоч.-м'ясні) 257
 бугаї м'ясних порід 248
 бугаї-плідники 247, 250, 251, 254, 255
 будова вулика 315
 буйволи річкові 259
 Буковина 262
 бур'яни 185
 буркун білий 189
 бурт 43
 буряки цукрові 135, 194–196
 буяхи 211
 бюджет 16
 бюджетна децентралізація 15

В

важкі метали 118
 вакцини 242, 337
 валін 209
 вапно 66
 вапнування 65
 вартість 280
 вгодованість 327
 велика біла порода 277, 286
 велика рогата худоба 7, 10
 вентиляція 292
 вентиляція гнізда 315
 верба 362
 веслоніс 325, 329
 весняні заморозки 92
 ветеринарна репродуктологія 347
 ветпрепарат
 “Карафанд+OV, Zn” 347
 ветпрепарат “Рибосан” 342
 ветпрепарати 242
 ветсанекспертиза 335, 340, 346
 взятки 316
 виведення сімей з ройового стану 317
 вивихи 298
 вигодовування 312
 види вентиляції 292
 види утримання несучок 293
 видове різноманіття України 156
 видовий склад 183, 189
 видовий склад травосумішок 186
 вика яра 184
 вико-вівсяна суміш 184
 використання 176
 використання зеленої маси 188
 виноград 106, 214
 виноград технічних сортів 215
 виноградна шкілка 213
 виноградники 134
 виноматеріали 215
 випробування 44
 виробництво 17, 27, 163
 виробництво живого корму 325
 виробництво зерна 161
 виробництво м'яса 290
 виробництво с.-г. 19
 вирощування контейнерних сіянців дуба 365
 вирощування кукурудзи цукрової 231
 вирощування лантани 237
 вирощування міскантуса 233
 вирощування павловнії 375
 вирощування риби садкове 328
 вирощування рибопосадкового матеріалу 325
 вирощування спаржі 223
 вирубування деревостанів 117
 висадка розсади 107
 високоефективна рідинна хроматографія 311
 висота рослин 193
 витрати енергії 31
 витрати кормів 283, 287
 витрати пального 46
 вихід олії 200
 вівцеферми 268
 вівці (аскан. кросбреди і чорноголові) 264
 вівці 270
 вівці асканійські каракульські (буков. тип) 262

вівці асканійські м'ясо-вовнові 269
 вівці асканійські тонкорунні (тавр. тип) 261, 263, 265, 266
 вівці інтенсивних типів 264
 вівці каракульські 271
 вівці м'ясо-вовнові 260
 вівці племінні 260
 вівчарство 267
 вівчарство в Україні та світі 268
 вівчарство (економічний аспект) 270
 відводок 318
 відгодівельні та м'ясні ознаки 275
 відгодівля 276
 відносна робоча плодючість 332
 відносний приріст 279
 відсоток зав'язування насіння 169
 відтворення 277
 відтворення ВРХ 248, 257
 відтворювальна здатність баранів 267
 відтворювальна здатність корів 253, 256
 відтворювальна здатність овець 262, 264
 відтворювальні якості 280
 відходи ріпакової сировини 349
 відчуження 182
 вік свиноматок 282
 вікова структура насаджень 363
 вікова структура сосняків 361
 Вінницька обл. 256
 Віо рН 73
 вірус АЧС 338
 вірус некротичного пожовтіння жилок буряка 135
 вірус скручування листа 214
 віруси 299
 вірусні вектори 146
 вітамін А 273
 вітамін Р 215
 вітаміни 296
 властивості ґрунтів 61
 вміст білків 192
 вміст гумусу 52
 вміст олії 192, 199
 внесення мінеральних добрив 45
 внутрішньоочний тиск 307
 вовна 263
 вовнова продуктивність 261
 водний обмін 93
 водний режим 83, 89
 водні ресурси 88
 водно-повітряний режим ґрунту 108
 водоакумулявальна ємність 83
 водогосподарсько-меліоративні об'єкти 88
 водозабезпеченість 83
 водокористування 95
 водоплавна птиця 290
 водопроникність 53
 водоспоживання 197
 вологість 67
 вологозабезпеченість 108
 волоть 114
 волохатий лубоїд 131
 ворущилка 48
 впровадження 69
 врожайність 5, 67, 68, 79, 81, 82, 158, 159, 163, 165, 170, 174, 176, 188
 врожайність зерна 77
 врожайність сухої маси 180
 ВРХ 246
 ВРХ (буковин. тип укр. чорно-ряба мол.) 254

ВРХ південна м'ясна 247
 ВРХ (прикарпат. вн. тип укр. черв.-рябої мол.) 252
 ВРХ сіра українська 258
 ВРХ (укр. черв. молоч.) 255
 ВРХ (укр. черв.-ряба молоч.) 250, 253, 256
 вусачі 143

Г

галицький короп 330
 галогенні МСК 334
 гаплотип 301
 гарбуз 352
 гвинтовий конвеєр 47
 гельмінтози 288
 гельмінтологічні дослідження 344
 гельмінтоспориоз 136
 гематокрит 323
 гематологічні дослідження 304
 гематологічні показники 278, 306, 323, 327
 гемоглобін 323
 гемопоезна функція 304
 ген калпастаніну 271
 генбанк рослин України 173
 генетика 155
 генетика тварин 242
 генетична летальність 314
 генетичний моніторинг тварин 240
 геном вірусу АЧС 338
 генотип 152, 280, 281, 321
 генотип ВРХ 247
 генотипи коней 243
 генотипи овець 271
 генофонд буйволів в Україні 259
 генофонд ВРХ 258
 геоботаніка 368
 гербіцид 192, 198, 224
 гербіцидний стрес 133
 гетерозис 175
 гібрид 70, 77, 79, 174, 175, 190, 194, 199–201
 гібриди інтенсивні і пластичні 105
 гібриди кукурудзи 105
 гібриди помідора 228
 гібридизація плодів культур 206
 гібридні форми верби і тополі 362
 гідробіологічний режим 329
 гідроморфні ґрунти 62
 гіпотиреоз 336
 гірчиця 163
 гірчиця біла 212
 гістоструктура 273
 глибоке розпушення 56
 глід 206
 глобальні тенденції 24
 глобуліни 323
 глюкоза 323
 гній 100
 годівля 291, 297
 годівля кролів 305
 годівля овець 264
 годівля поросят 284
 годівля ремонтних свинок 285
 годівля с.-г. тварин 9
 годівля ярок 265
 голштини 250
 горіхи 209
 гормональний статус тварин 336
 гормональні препарати 267
 горобина 206
 горох 103, 163
 горошок паннонський 178
 господарства населення 27
 господарсько цінні ознаки 194

гравітаційне дозування 33
 гречка 163, 212
 гриби (*Fusarium*) 346
 грибні інфекції 141
 гриб-переносник вірусу 135
 ґрунтові патогени протруювання 139
 група стиглості 199
 груша 206, 207
 грястиця збірна 86
 гумінові препарати 225
 гуморальні фактори 306
 гумус 63, 65
 гумусний стан 59
 гумусовий горизонт 62
 гумусовий і агрофізичний стан 51
 гумусовий і карбонатний профіль 61
 гуртова торгівля 23
 гуртовий ринок с.-г. продукції 23
 гусінь *Bombix mori* L. 321
 густина 145
 густина рослин 77
 густина стояння 197
 густина стояння рослин 190

Ґ

ґрунт 35, 63, 64, 67, 96
 ґрунти рисових сівозмін 94
 ґрунти садів 210
 ґрунтовий профіль 62, 66
 ґрунтово-рослинний покрив 51
 ґрунтообробне знаряддя 34

Д

дводисково-анкерний сошник 42
 деградація ґрунту 127
 дезінфектанти 339
 декоративне садівництво 233, 234
 декоративність лантани 237
 декоративність міскантуса 233
 деревина 349, 359
 деревина дуба відмерла 366
 деревинні частинки 349
 деревинно-полімерні композитиви (ДПК) 359
 державна і фінансова підтримка 268
 державна підтримка вівчарства 270
 державне регулювання 15
 дерново-підзолистий ґрунт 56
 деформатори ґрунту 37
 джерела фінансування 28
 динаміка біорізноманіття 115
 динаміка родючості ґрунтів 63
 динаміка росту 279
 динаміка чисельності лисиці 310
 диплостомоз 343
 диск очисника 40
 дискування 56, 87
 дистрофія 298
 діагностика (нанотехнології) 242
 діагностика 239, 300, 308
 діагностика АЧС 338
 діагностика стронгілоїдозу 344
 дієтична добавка 357
 Дніпропетровська обл. 270
 ДНК АЧС 338
 ДНК Сорб-Б 271
 добір 286
 добрив застосування 106
 добрива 63, 66, 87, 105, 107, 190
 добрива для лохини 211

добрива мінеральні 224
добрива мінеральні та органічні 103
добриво КАС+S 112
доброякісність 145
довголіття ВРХ 250
догляд бджіл 313
додатковий прибуток 203
дозувально-подавальний модуль 33
доїльні устаткування 245
дотації 16
доходи 16
дощові черв'яки 113
дренаж самопливного типу 84
дренажна система 84, 89
дренажно-скидні води 94
дрібнодисперсне дощування 92
дуб звичайний 364–366
дупло 315
дюрок 279

Е

еймеріоз (кокцидіоз) 300
еймеріоз кролів 308
еймеріози 288
екзогенна органічна речовина 65
екологічна агрохімія ґрунту 124
екологічна безпека 116, 122
екологічна політика 116
екологічна сфера 120
екологічне землеробство 142
екологічні державні цільові програми 123
екологічні обмеження 19
екологія 245
екологія лісу 117, 368
екологія с.-г. 125, 126
екологія садів 210
еколого-меліоративний стан 89
екоморфи 372
економічна ефективність 3
економічна ефективність вирощування суниці 12
економічна ефективність зерна спельти 164
економічні та організаційно-технологічні показники 166
екосистеми 121, 126
екотони 368
експланти 148
експлуатаційні роботи 84
експорт 24
експортний потенціал 264
екстенсивність 288
екстер'єр ВРХ 246, 251, 258
екстер'єрні показники 330
екстракт 353, 355
екструзія 356
еламін 357
електрифікація 3
електростатичний метод 129
елементи живлення 104, 111
елементи структури продуктивності 167
елементи технології 198
ембріогенез 150
ембріони 291
ЕМ-технології 110
енергетична ефективність 74, 186
енергетичні параметри 31
енергоємність 35, 48
енергоощадні технології 1
ентомофаг бракон 132
епізоотії (сибірка) 340
епізоотологія 288

ергазільоз 324
ергазілюс 324
еродовані землі 113
еродовані схили 179
ерозійно допустима норма поливу 90
еукаріоти 371
ефективний ринковий механізм 23
ефективність виробництва 26
ефективність соціальна 123

Є

євроінтеграція 20
європейський досвід 14

Ж

жаростійкість рослин 219
жива маса 287
жива маса овець 263
живий надґрунтовий покрив 372
живильне середовище 151
живильний розчин 129
живлення розсади помідора 229
живцювання жимолості 217
жимолость їстівна 217
жири 296
жирні кислоти 296
жирномолочний тип ВРХ 255
жирова тканина 333
життєздатність тварин 238
жорсткість пружини 42

З

забруднення ґрунту пестицидами 126
забруднення доквілля 122
забруднення качинового м'яса 118
забруднювачі кормів 239
забруднювачі харчових продуктів 335
завислі частки 97
загальний азот 59
загальний гумус 49, 59, 60
загибель птиці 345
загибель тварин 346
заець сірий 360
закуска Kefir12 компанії Срг. Hansen 353
законодавство (МДР антибіотиків) 335
закрита коренева структура дуба 365
залізо 337
залісення пісків 371
заморозка 12
замулення 84
запланована врожайність 105
запліднення 325
запобігання роїнню 317
заповідні території 115
Запорізька обл. 255
Запорізьке (Дніпровське) водосховище 326
засвоєння 276
застосування 299
захисне землеробство 113
захист від хвороб 134, 139
захист рослин 130
захист сої 142
захищений ґрунт 106
заходи контролю хвороб кукурудзи 136
заходи проти роїння 317
збереженість 289

збереження генофонду тварин 8, 10
зберігання 350
зберігання зерна 171
зберігання селери 220
збирання селери 220
збудник *C. perfringens* 337
збудники хвороб 99, 144
збут 12
звивисті каналіці 273
звірівництво 303
звіробій 355
звірогосподарства 303
згодовування 278, 287
зелена біоенергетика 375
зелена маса 184
земельна реформа 14
землеробство 1
землеробство екологічно збалансоване 125
землеробство органічне 218
землеробська механіка 4
землі осушені 177
зерно 172
зерновий матеріал 47
зернові культури 141, 157, 158, 166, 346
зимівля бджіл 315
зимувальні ставки 327
злаково-бобові травостої 179
златки 143
зменшення кількості нітратів 224
зміни клімату 88
змішана інвазія 288
зношування 38
золото 337
зоотехнічна наука 7, 10
зрошення 53, 79, 91, 93–95, 104, 106
зрошення винограду 213
зрошення краплинне 226
зубчасті котки 37

І

Івано-Франківська обл. 253
імунітет неспецифічний клітинний 244
імуноферментний аналіз 311
імуноцитотіт 130
інвазії 343
інвестиційна діяльність 28
інвестиційна політика 13
інвестиційне забезпечення 13
інвестиційний клімат 28
інвестиції 28
індекси оцінки тварин 266
індикативне управління 11
індики 291
індичі яйця 291
індукційна зарядка 129
інкрустація насіння 82
інкубація ікри 325
інновації 116
іноземні інвестиції 13
інокуляція 191
інсектициди 345
Інститут розведення і генетики тварин імені М.В. Зубця 8
Інститут садівництва НААН 206
інтенсивність 288
інтенсивність зношування 32
інтенсивність росту 283
інтенсивність формування 279
інтродукція 235
інфекційна анемія 244

інфекції анаеробні 337
інформаційна база (бугаї) 248, 257
інформаційна система 11
інформаційне забезпечення 2
інфраструктура аграрного ринку 23
іонізувальне випромінювання 357
іонізуюче випромінювання 256
іржа 136
історія і ареал поширення 164
історія с.-г. дослідної справи 1–9

К

кабачок 227
кавіоз 343
кавун 224–226
калійні добрива 108
калістефус китайський 235
капітальні інвестиції 25
Карафанд+OV Zn 273
каріофілоз 343
карликова черешня 208
карликові груші 207
карнітин 287
каротиноїди 172, 289
картопля 100
картопляний крохмаль 151
карцинома легень Льюїс 334
каталог бугаїв 248, 257
качки 118, 290
квасоля звичайна 230
квітковий пилок 312, 313
Київська обл. 207, 256, 259
кисневий режим 328
Кишинів 206
кінематичний показник 43
кістковий мозок миші 334
класи фунгіцидів 141
кластеризація 13
клімат (глобальні зміни) 219
кліматичні зміни 19
клітини Лейдига 273
клітинна та генетична інженерія 155
книжковий фонд 2
кнурі 273, 274, 347
коефіцієнт водоспоживання 67, 197
коефіцієнт ефективності зрошення 98
коефіцієнт збільшення об'єму 174
коефіцієнт концентрації 64
коефіцієнт транспірації 93
кози 270
козлятник східний 188
кокони 321
колекційні зразки 168
колоїдні розчини 337
комахи-шкідники незімкнених соснових культур 373
комбайн CSX 7080 44
комбікорм 302
комбінація сольових форм із гуміновими добавками 285
комбінований глибокорозпушувач 36
комбінований чизель 37
комбіновані м'ясні вироби 354
комп'ютерні системи 272
комплексне добриво 101
комплексні добрива ТМ "Quantum" 111
комплексонат молібдену 82
компост 43
кон'юнктурні чинники 157
конверсія комбікорму 284
коні 244, 344
коні племінні 243

конкурентоздатні вівці 264
конкурентоздатність 185
конкурентоспроможна продукція 20
конкурентоспроможність України 119
консервація земель 127
консерви 358
конституція ВРХ 246
контроль кормів 346
контроль охратоксину А 239
контроль якості ентомофагів 132
концентрація лактулози 358
концепція Balanced Scorecard 30
концепція Business Performance Management 30
кооперація 23
корекція інтенсифікації у тваринництві 238
кореляція 168, 327
коренева губка 361
коренева система кавуна 226
коріандр посівний 205
корми 241
корми і раціони бугайців 249
корми та годівля 325
корми токсичні 346
кормова біодобавка 283
кормова одиниця 9
кормовиробництво 188
кормові добавки 242
кормові і столові 135
кормові культури 239
кормові фосфати 294
корови 252–254
корови радіоактивної зони 256
короїди 131, 143
короп 322, 331, 343
коропові види риб 327
коротка РНК 147
країни 161
країни виробництва 162
крапельне зрошення 96–98, 113, 104
критерії Крюгера 272
критичні температури 292
кришення ґрунту 36, 37
кріоконсервація 8
кріопорошки 153, 352
кров коней 244
кролі 304, 308, 347
кролі (адемом) 307
кролі м'ясного напрямку 309
круп'яне виробництво 348
крупя 348
крустацеози 324
кукурудза 67, 70, 77–79, 87, 136, 150, 161, 171–173, 189
кукурудза розлусна 174
кукурудза цукрова 231
кукурудзяний крохмаль 151
культивування клітин 334
культивування культури 333
культура *in vitro* 149, 150
культура меристеми 214
Купрум 285
курчата-бройлери 335
кут нахилу шнека 47
кут розхилу 32
куяльницький лиман 51

Л

лабораторні дослідження 335
ламінарія 357
ландрас 279
ландшафти природні й антропогенні 115
ландшафтне оформлення 234

лантана 237
лапи культиваторів 32
лезо лапи культиватора 38
лейкоцитарна формула осетрових 323
лейцин 209
лернеоз 324
лернея 324
летальні дози неонікотиноїдів 345
лисиці-вогнівки 303
лисиця звичайна 310
листові підживлення 107
личинки 312
лізин 284
лізоцим 323
лікарські препарати 215
лікувально-профілактичне спрямування 153
лікувально-профілактичні продукти 352
лікування 300
ліміти 326
лімфатичні вузлики 309
лімфоцити (маркери Т- і В) 244
лінійна оцінка ВРХ 246
лінія 70, 281
лінія овець 263
ліпіди 296
ліпопротеїди 323
лісова політика 374
лісова фауна 360
лісові насінневі центри 369
лісокористування раціональне 374
лісорозведення 369
Лісостеп України 310
літній сезон 292
ловильні ями 131
локальне зміцнення 38
лопать 43
лохина 211
лубоїди 143
лучно-степові чорноземи 61
лучно-чорноземний ґрунт 59
лучення 348
Львівська обл. 249, 253
льон 17, 359
льон-довгунець 17, 56
льонозбиральний комбайновий агрегат 48
люцерна 144
люцерна посівна 187
люцернова квіткова галиця (комарик) 187
люцерно-злакові травосумішки 183
ляц 326

М

магній 276
магнолія 236
макро- та мікроелементи 111
макроелементи 112
малі аграрні підприємства 18
малі с.-г. підприємства 26
малопоширені культури 156
малопродуктивні землі 127
Манган 285
маркетингові концепції просування продукції 20
маса 1000 зерен 170
маса гнізда при народженні 282
маса рослин 193
матка 314
маточні родини ВРХ 252
машинно-тракторний агрегат 31, 46
мегафон 107

мед 316
 медоносні бджоли 320
 межа між лісом і степом 368
 мезенхімальні стовбурові клітини 333, 334, 336
 мезоелементи 112
 меліоративна система 83
 меліса лимонна 353
 метіонін 209, 284
 метод BLUP 243
 метод експланта 333
 метод оцінки 286
 метод ПЛР-ПДРФ 271
 методи розведення 6, 7
 методи розмноження бджолиних сімей 318
 методи Фюллеборна і Котельникова-Хренова 344
 методика наукових досліджень 218
 методології 242
 методологія тваринництва 240
 механізація 3
 мийно-дезінфекційні засоби 245
 миші 334
 мідь 64, 337
 міжнародні стандарти 246
 мікобактерії 341
 мікологічний моніторинг 346
 мікотоксини 239, 346
 мікробіологічний препарат 192
 мікробіологічні біопрепарати 142
 мікробіологічні процеси 65
 мікробні препарати 100
 мікробні ценози 210
 мікродобрива 191, 195, 196, 203
 мікроелементи 102, 112
 мікроклімат 292
 мікроклональне розмноження 154
 мікролінія 301
 мікроміцети 346
 мікроорганізми 110
 мікросателітні маркери винограду 214
 мілдь 134
 мінеральне добриво 200
 мінеральне живлення 108
 мінеральне живлення овець 269
 мінеральні добрива 56, 65, 68, 80, 82, 114, 178, 180
 мінеральні елементи 265
 мінливість 199, 201
 мінливість породи 240
 мінливість породи ВРХ 258
 міскантус 233
 місцеві форми 173
 млинова вогнівка 132
 Млієво 206
 мобільний спермоскоп 272
 модель BLUP 266
 модельні фаршеві системи 354
 молекулярно-генетичні методи 243
 молода матка 318
 молодняк гусей 302
 молодняк індиків 300
 молодняк свиней 287
 молочна галузь 20
 молочна продуктивність ВРХ 255
 молочна продуктивність овець 261
 молочне скотарство 250–255
 молочні продукти 153
 молочні ферми 245
 молочність кролематок 305
 молочність овець 262
 моніторинг 89, 115
 моніторинг лісу 366
 моніторинг хвороби 144

монокультура 329
 мораторій 14
 морква рання 221
 морквяне пюре 356
 морфогенез 150
 морфоліні 141
 морфологічна будова 61
 морфометричні показники кишечника 309
 мушмула 206
 м'ясна продуктивність овець 271
 м'ясна продукція 340
 м'ясне скотарство 246, 247, 249

Н

надмірна вологість ґрунту 45
 накопичення нітратів 224
 накопичення радіонуклідів в урожаї 128
 нанобіотехнології 242
 нанопродукти 242
 наночастинки 239
 наночастинки металів 191, 337
 народногосподарське значення 81
 насінництво лісове 369
 насіння сояшнику 139
 наукова школа 6
 наукові розробки (вівчарство) 268
 науково-дослідні установи 3
 науково-технічний прогрес 13
 Національна наукова с.-г. бібліотека 2
 національне надбання 2
 незамінні амінокислоти 319
 нейроретинопротекція 307
 нейротропні отрути 345
 нейтрофіли 244
 Немерчанська дослідна станція 5
 неонатологія продуктивних тварин 238
 несучість 289
 нетрадиційний високобілковий корм 305
 низькі температури ґрунту та вологи 78
 нітрати в овочах 224
 нітратний азот 183
 нішеві культури 163
 НМДА-рецептори 307
 норки 303
 норма висіву 70, 189, 193, 198, 205
 норма поливна (виноград) 213
 норми висіву насіння 74
 норми добрив 205
 норми повноцінної годівлі овець 265
 норми удобрення 105
 нормована годівля овець 269
 нульовий обробіток 87
 нут 162, 163, 176
 нутрії 303

О

обертач 48
 обліпіха 351
 обмін речовин в екосистемах 121
 обмін речовин у ярок 265
 обмінний калій 50
 обробіток ґрунту 36, 41, 53, 55, 67
 обробка 1-метилциклопропенном (1-МЦП) 350
 обслуговуючі кооперативи 12
 овес 163, 184, 212
 овес голозерний 170
 овочівництво 219

овочівництво тепличне 129
 одержання статевих продуктів 325
 озимий клин 157
 озимий ріпак 154
 озимі зернові культури 159
 оїдіум 134
 оксид цинку 239
 окулірування 236
 олійний льон 17
 олійні культури 202
 ондатри 303
 опеньок теплолюбний 232
 опір робочих органів 34
 опорос 277
 опосередкована трансформація 148
 Оптімайз 204
 оранка 46, 87
 організація прогресивного вівчарства 270
 органічна речовина 112
 органічна технологія вирощування кавуна 225
 органічне виробництво 21
 органічне землеробство 71, 72, 100
 органічне шовківництво 321
 органічні добрива 108
 органічні і мінеральні добрива 99
 органічні та неорганічні сполуки силіцію 306
 органогенез 150
 органолептика 352
 органо-мінеральні добрива 57, 109
 осередки кореневої губки 361
 осетрові види риби (*Acipenseridae*) 323
 осика 363
 осіменіння 277
 основний обробіток ґрунту 200
 основні с.-г. культури 106
 остеомієліти 298
 осушені торфовища 86
 осушення 89
 осушені ґрунти 83
 осушені органігенні ґрунти 87
 осушені торфові ґрунти 85
 охолодження повітря 292
 охратоксин А 239
 оцінка 272
 оцінка селекції 240
 оцінювання засвоєння 294
 оцінювання племінних коней 243
 очеретянка звичайна 85

П

павловія — енергетичне дерево 375
 паличкоподібні варіанти мікобактерій 341
 параметри робочих органів 40
 пасовища 106, 177
 патогенез 144
 патогенна флора 295
 патологія 291
 патологія кінцівок 298
 пектин 356
 передпосівна бактеризація 103
 передпосівна обробка насіння 80
 переліг 66
 переліжний режим 60
 переломи 298
 переосушення 89
 перепели 345
 переробка 12, 17
 переробка твердих побутових відходів 122

- перетравна енергія корму 241
перетравний протеїн 178
перетравність кормів (ВРХ) 249
період вегетації 165
перспектива їх вирощування 156
перхлорат калію 336
пестициди 126, 142, 345
пестициди у садах 210
п'єтрен 279
пилкове зерно 316
пилковловлювач 313
пиллок 316
питома потужність дощу 90
питома швидкість росту 330
підбір пар (вівці) 264
підприємства с.-г. 11, 27
підріст у дубняках 364
підсів бобових трав 180
підтоплення 89
підщепа 236
підщепи груші 207
підщепи карликові 206
підщепи черешні 208
пир'яне борошно 305
плантаційне лісовирощування 370
плантаційні лісові насадження 370
плантації енергетичні 362
пластичність сортів 170
племзавод "Асканійське" 263
племзавод "Асканія-Нова" 264
племзаводи ВРХ 251
племінна справа у вівчарстві 268
племінна цінність 286
племінна цінність бугаїв 254, 255
племінна цінність ВРХ 247
племінна цінність коней 243
племінна цінність корів 252
племінна цінність овець 263, 266
племінні гуси оброшинського
племінного типу 289
племінні ресурси ВРХ 248, 257
плівкоутворювач Марс EL 82
плітка 326
плодові культури 106
плодові насадження 96
плодові порошки 351
плодоношення кабачка 227
плодючість овець 262
плоідність рослин 145
плогирка 326
плоскоріз-глибокорозпушувач 35
площа листків 193
площа посівів 81, 157–159,
162, 163
площі земельних угідь 27
площі органічних с.-г. угідь 21
плямистість листя 144
побічна продукція 200
поверхнево-активні речовини 245
повнораціонний комбікорм 284
погодні умови 158, 160, 318
пожежа лісова низова 372
поживні речовини 63, 101, 289
поживні речовини корму 276
поживність і засвоюваність
білків 241
поживність корму 9, 179, 181
позакореневе підживлення 101,
184, 191, 195
показники розв'язку 275
показники якості зерна 168
покривні культури 113
полив винограду 213
полікультура 329
полімеразна ланцюгова
реакція 301
поліморфізм 301
поліморфізм гена CAST 271
поліфаги 140
поліфеноли 215
Полтавська обл. 251
полуниця 212
польдерна осушувальна
система 88
помадні цукерки 356
помідор 229
помідор індетермінантний 228
помідори жовті і рожеві 228
попередник 75
попкорн 174
популяції рідкісних видів
рослин 117
популяція 240, 301
порода 7, 275, 321
породи овець 260
породотворення 6, 240
посівні площі 176
потенція 274
потепління глобальне 371
поширеність і розвиток
плямистості 144
поширення ясена в Лісостепу
Харківщини 367
пошкоджуваність 187
правила інокуляції 142
прапорцевий листок 101
препарат "Імідаклоприд" 345
препарати для захисту
від хвороб 134
пресерви 331
прес-підбирач 48
прецекальна перетравність 294
прибуток (м'ясне скотарство) 249
придонецькі бори 131
Прикарпаття 330
прилипачі 73
принаджування рою 317
природна кормова база 330
природне відновлення дуба 364
природні барвники 353
природні біоценози 245
природні деревостани тополі 363
природні лісостани дуба 364
природні ресурси 121
природно-ресурсний потенціал 13
природокористування
ефективне 119
природокористування
збалансоване 120
природоохоронна діяльність 116
прирости 287
прищепа 236
прісноводна риба 331
пробиотики 295
проблеми вирощування
часнику 222
прогноз 161
програми 242
продукти органічного
землеробства 71
продукти пероксидного окиснення
ліпідів 322
продукти птахівництва 335
продуктивна волога 197
продуктивна дія 283
продуктивні якості 309
продуктивність 10, 44, 46–48, 70,
85, 114, 166, 190, 202, 302, 332
продуктивність агрегату 34
продуктивність бройлерів 297
продуктивність ВРХ 250
продуктивність дуба 366
продуктивність зернових
культур 101
продуктивність кабачка 227
продуктивність квасолі
зернова 230
продуктивність кролів 304, 305
продуктивність лісових
насаджень 363
продуктивність соняшнику 198
продуктивність транспірації 93
продукція с.-г. 26
пролактин 301
промислове вирощування 330
прооксидантно-антиоксидантна
система 273
прорізання щілини 41
просо 114, 163, 189
протеїн 296
протеїн ідеальний 241
протидія стресам у рослин 133
протиерозійний обробіток 68
протирийові заходи 320
профілактика 299, 300, 358
прохідність агрегату 45
пряма сівба 40
прямий морфогенез 154
ПСП "Приморський" 255
пташиний послід 112
птиця 241, 292
пухлинні тканини 334
пшениця 160, 161, 348
пшениця і тритикале озимі 75
пшениця м'яка озима 74
пшениця м'яка яра 168
пшениця озима 76, 99, 138,
167, 169
пшениця спельта 164
пшениця яра 165
пшеничний крохмаль 151
- Р**
- радіація 256
радіоактивність ґрунту 128
радіоекологія 118, 128
ранньостиглість квасолі 230
рання сівба 78
ранова інфекція 337
раціон 283
раціональне
природокористування 121
раціональне сільське
господарство 19
раціони 9
раціони баранців 269
раціони ремонтних ярок 265
реабілітація угідь 127
реалізація 26
регенеративні штами 110
регенераційна здатність
живців 217
регенерація ґрунтів 127
регенерація експлантів 154
регулятор росту рослин 192
регулятори росту рослин 57, 109,
110, 203
редька олійна 212
режим використання 180
режим зрошення 97
резистентність 304
резистентність корів 256
резистентність організму
кролів 306
результати запліднення 274
рекомбінантні білки 146
ремонтні свинки 283
репродуктивні якості 281
рестрикція 301
ресурси зайця сірого 360

ретенція 294
 реформування лісового господарства 374
 реципронне парування 281
 риба 342
 риба ставок 343
 рибне борошно 296
 рибогосподарська характеристика 330
 Ризогумін 103
 ризоманія 135
 ринковий обіг земель с.-г. призначення 14
 ринок органічних продуктів 21
 ринок племінних овець 260, 264
 ринок продукції 290
 ринок часнику 222
 рисова сівозміна 95
 рисове лушпиння 359
 рівень ґрунтових вод 85
 рівень удобрення 186
 Рівнерибгосп 343
 рівномірність розсіву 39
 рідкі хімікати 33
 різновиди селери 220
 різноманіття біологічне і ландшафтне 115
 різотрав'я 182
 рій 317
 ріпак 349
 ріпак озимий 137
 ріпак ярий 137
 ріст 320
 ріст міцелію опенька теплолюбного 232
 річний економічний ефект 40
 РНК-інтерференція 147
 робоча плодючість 332
 робочі бджоли 314
 родючість ґрунту 1, 35, 124, 218
 розведення 320
 розвиток бджолородин 319
 розвиток інтеграційних процесів 29
 розвиток хвороби 130
 розподільник 39
 розпушення міжрядь 41
 розсада помідора 229
 розсадник 365
 розторопша плямиста 322
 роїння 317, 320
 ромашка 355
 російський осетр 325
 рослини картоплі 149
 рослинна вірусологія 146
 рослинна лікарська сировина 355
 рослинні залишки 113
 ростові речовини (КАНО) 217
 рухомий фосфор 50
 рухомі сполуки сірки 112

С

саджанці винограду 213, 214
 сади 91
 сади плодови 210
 самозапильна лінія 172
 самозапильні лінії кукурудзи 173
 санітарна обробка 245
 санітарний стан дубняків 366
 санітарний стан дубових лісів 364
 свинарство 338
 свинець у ґрунті 124
 свині 241, 276, 278, 280, 286, 339, 340
 свиноматка 275, 281
 свіжозораний ґрунт 41
 світовий рекорд урожайності 160

с.-г. культури 1
 с.-г. машини 4
 с.-г. тварини 7
 с.-г. товариство 5
 севрюга 325
 сезонні та річні зміни складу травостоїв 181
 селекційна оцінка овець 266
 селекційний ефект 286
 селекційний індекс відтворювальної функції 280
 селекційний процес у тваринництві 240
 селекційні посіви 42
 селекційні сорти 173
 селекція 7, 152, 154, 164, 172, 175
 селекція айстри 235
 селекція ВРХ 252, 254
 селекція квасолі 230
 селекція кукурудзи цукрової 231
 селекція овець 263, 264
 селекція плодкових культур 206
 селекція черешні у світі 208
 селера 220
 септоріоз 99, 138
 середньодобовий приріст 279
 середня маса 327
 середовище DMEM 334
 сибірка в Україні 340
 сидерати 56, 100, 112, 212
 синергазильоз 324
 синергазильоз 324
 сиркові маси 153, 352
 сироватка 353
 система антиоксидантного захисту 322
 система безпеки харчових продуктів 22
 система землеробства 72
 система землеробства І. Овсинського та Древлянська 72
 система НАССР 22
 система удобрення 54, 58, 59, 91
 системи обробітку 50
 сівалка 42
 сівба 39
 сівозміна 1, 58, 113
 сільське господарство 3
 сільські території 29
 сім'яник 273
 сіножаті 106
 сінокоси 177, 179, 182
 сіра гниль 134
 сірий лісовий ґрунт 50, 52, 54, 57, 65
 сірковмісні добрива 112
 сіяні трави 106
 склад меду 316
 скотарство 6, 10
 скотомогильники 340
 смушки 262
 собака 333
 собівартість яйця 293
 соєвий лецитин 302
 солома 359
 сольові та хелатні форми 285
 соматична гібридизація 155
 соняшник 139, 148, 190, 198, 199–201
 соняшник високоолійний 197
 соняшниковий 302
 сорго 163, 189
 сорго зернове 81
 сорго цукрове 175
 сорт 5, 76, 86, 114, 159, 167, 170, 187, 184, 205
 сорт Хонейкріпс 350

сорти айстр 235
 сорти актинідії 216
 сорти груші (Конференція) 207
 сорти жимолості 217
 сорти і види кукурудзи цукрової 231
 сорти і клони верби й тополі 362
 сорти і сортотипи моркви 221
 сорти кабачка 227
 сорти квасолі 230
 сорти міскантуса 233
 сорти спаржі 223
 сорти черешні 208
 сорти ячменю 152
 сортування 171
 сортування твердих побутових відходів 122
 сосна 373
 сосновий довгоносик 131
 соснові культури 131
 соснові насадження 361, 371
 соснові фітоценози 372
 сочевиця 176
 сошник 39, 40
 соя 5, 55, 82, 98, 191–193, 204
 спаржа 223
 спектри випромінювання 149
 сперма 272
 сперматогенез 272
 спермії 272
 спермограма 272
 спермопродуктивність 267
 спосіб сівби 186, 193
 способи поліпшення 181
 срібло 337
 стабільність 170, 201
 стабільність та пластичність 194
 сталий розвиток 11, 116, 119
 староорні землі 361
 старосіяний злаковий травостій 180
 старосіяні травостої 181
 статеве розмноження 314
 стерильність маток 314
 стерильність яєць 314
 стерлядь 325, 329
 стимулятор Фульвітал Плюс 133
 стимулятори росту 70, 179
 стимулятори росту рослин 217
 стимулятори статевої системи 267
 стійкість 187
 стовбурові шкідники 131
 стовбурові шкідники сосни 143
 стратегія дій 29
 стрес 357
 стреси птиці 292
 стресостійкість рослин 111
 стробілурини 141
 строк сівби 80
 строки збирання 171
 строки сівби 70, 74–77, 79, 165
 стронцій 128
 структурні показники 114
 структурно-агрегатний стан 56
 структурно-механічні властивості 356
 струмкова форель 332
 субвенції 16
 суб'єкти ринку 17
 субкультури дисоціативні *M. bovis* 341
 субстрат для контейнерних сіянців 365
 судак 326
 суданська трава 189
 сукрільні і лактуючі кролематки 305

- сульгін 342
сульфат амонію 112
сульфат магнію 112
Сульфур 304
сумарне водоспоживання рослин 93
сумісні посіви 189
сумісність сортопідщеп черешні 208
суниця садова 107
супутні культури 95
сусло 215
суспільно-географічні дослідження 125
суха речовина 178
сухі яблучні вичавки 289
сушіння 171
схема розміщення рослин кабачка 227
схиліві ґрунти 68
схожість 145
схрещування 6
схрещування за різних діалельних схем 169
- Т**
- таксація ясеневих насаджень 367
тварини жуйні 241
тварини переносники АЧС 339
тваринний білок Scan Gel DI-91 358
тваринництво 6–8, 10
телята новонароджені 238
темно-каштановий ґрунт 53
темно-сірий ґрунт 202
темно-сірий опідзолений ґрунт 58
температурний режим 199
темпи розвитку 71
терапія 273
термін появи сходів 78
Тернопільська обл. 245
тестодистрофія 273
тестостерон 274
тетрациклін 311
технічна ефективність 130, 138
технічні культури 140
технічні регламенти 22
технології вирощування 291
технології землеробства 69
технології органічного землеробства 218
технологія 184
технологія no-till 113
технологія вирощування 160
технологія вирощування моркви 221
технологія вирощування овочів за посухи 219
технологія обробки рослин у теплицях 129
техноценоз 132
тип ґрунту 90
тип лісорослинних умов 367
тип лісу 367
ТОВ “Голосієво” 259
товарна якість 350
товарне осетрівництво 325
товстолобик 331
токсини 295
токсичність інсектицидів 345
томат 93
топіарні форми 234
тополя 362, 363
трави багаторічні бобові 185
трави бобові багаторічні 183
травмування зерна 47
транзйентна експресія 146
трансгенні рослини 147
- транскордонне співробітництво 120
трансферти 16
трансформація ґрунтового вбирного комплексу 52
треонін 284
триазоли 141
тривалість кормових угідь 177
тривалість порослості 282
тривалість фаз 297
триметоприм 342
тритикале озиме 178
тритикале яре 165
трутні 312, 314
туберкульоз 341
тягова потужність 34
тягове зусилля 34
- У**
- удобрення 50, 104, 179, 182, 183, 189
удобрення виноградників 108
укісний конвеєр 86
укорінювання жимолості 217
Українська с.-г. академія 4
умови утримання 291
умови утримання несучок 293
управління ефективністю діяльності підприємства 30
управління лісами державне 374
управління селекцією тварин 240
управління якістю 24
урожайність 45, 55, 75, 76, 86, 87, 98, 114, 138, 157, 178, 184, 190–193, 195–197, 200, 201, 204, 205
урожайність зерна 80
урожайність і якість продукції с.-г. культур 109
урожайність кукурудзи цукрової 231
урожайність насіння 203
урожайність рису 94
урожайність щепленого кавуна 226
усихання 51
утилізація сміття 122
утримання ґрунту 91
учений в галузі селекції у тваринництві Зубець М.В. 7
учений у галузі механізації сільського господарства Василенко П.М. 4
учений у галузі тваринництва Кравченко М.А. 6
ущільнення 41
- Ф**
- фагоцитарна активність 306
фагоцитоз нейтрофілів 244
фаза куцання 101
фаза наливання зерна 101
фази годівлі 297
фенілаланін 209
фенотип ВРХ 247
ферментний препарат мацерата 289
ферментуючі гриби 110
фертигація 104, 107
фертильність 323
Ферум 285
фетальна сироватка телят 334
фізико-хімічний режим 329
фізико-хімічні властивості 53
фізіологія травлення 9
фізіолого-біохімічні показники крові 304
фінансова діяльність 25
- фінансова політика 15
фінансова система 15
фінансові інструменти 15
фінансово-кредитне забезпечення 18
фінансування екологічних програм 123
фітоестрогени 267
фіторемедіація 126
фітосанітари полуниць 212
фітосвітлодіоди 149
фітотехнології 126
фітофаги 140
фітофтороз картоплі 130
фітоценози 60
фітоценологія 368
флавоноли 215
форми звірівництва 303
фосфор 108, 294
фотолюмінесценція 239
фотоперіодична чутливість 165
фракції азоту 58
фракція коренеплідів 145
фретки 303
фронтальний плуг 46
фузаріоз 141
фузаріоз насіння і проростків 136
фунгіциди 130, 138, 139, 196
фундук 209
функціонування 31
- Х**
- Харківська обл. 251
харчова промисловість 215
харчова цінність 331
харчові якості 176
хвильовий вплив 328
хвойні породи 370
хвороби 142
хвороби бджіл 314
хвороби кінцівок 298
хвороби кролів 309
хвороби кукурудзи 136
хвороби птиці 295
хвороби риби 325
хвороби ріпаку 137
хелати заліза 107
хеномелес 206
хімічний склад 181
хімічний склад кормів 9
хімічні меліоранти 96
хлорамфенікол 311
хлормекватхлорид 204
хлороз 107
хлорофіл 191
Хмельниччина 206
хутрові тварини 303
- Ц**
- цезій 118, 128
ценоморфи 372
цибриди 155
цибуля 212
цикорій дикий 316
Цинк 285
цінова кон'юнктура 17
цукристість 195
цьоголітки 329
- Ч**
- часник 222
частота обертання 47
черешня 208
Черкаська обл. 250
Чернівецька обл. 245, 252, 254

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ І АБРЕВІАТУР

чизельна лапа 36, 37
чисельність зайця сірого 360
чоловічо-стерильний компонент 145
чорна плямистість 134
чорнобривці 212
чорнозем типовий 55, 60
чорноземні ґрунти 91
чорноземно-лучні ґрунти 62
чотирибарабанна система обмолоту 44

Ш

шавлія 355
швидкість зношування 38
швидкість переміщення лапи культиватора 38
шиншили 303
шип 325
ширина захвату агрегату 34
ширина міжрядь 198
широкозахватні дощувальні машини 90

шкідники 142
шкідники буряків цукрових 140
шкідники лісу 371
шкідники ріпаку 140
шкодочинність комах 373
шлях тертя 32
штами 346
штами опенька теплолюбного 232
штапель 263
штучне роїння 318
штучний рій 317

Щ

щеплення кавуна 226
щеплення магнолій 236
щільність 56
щільність ґрунту 108
щільність популяції зайця сірого 360
щільність складення 53, 55
щільність складення ґрунту 54, 85
щурі лабораторні 336

Я

яблука 350
яблуня 206
ягнята смушкових типів 262
ягнятина 268, 271
яйце 293
якість 272
якість бджолиного обніжжя 319
якість води 97
якість зерна 75, 76, 171
якість корму 180, 181
якість насіння 78
якість поливної води 96
якість продукції 239
якість сперми 274
яловичина 249
ярий клин 157
ярки 265
ясен звичайний 367
ясно-сірий лісовий поверхнево оглеєний ґрунт 66
ячмінь озимий-дворучка 80

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ І АБРЕВІАТУР

автореф.	автореферат	зерн.	зерновий	р. (рр.)	рік (и) (при цифрах)
аграр.	аграрний	ін.	інший	ред.	редактор
акад.	академія	ін-т	інститут	редкол.	редакційна колегія (редколегія)
АПК	агропромисловий комплекс	інформ.	інформаційний	РЖ	реферативний журнал
бібліогр.	бібліографія	К.	Київ	РНК	рибонуклеїнова кислота
бух.	бухгалтерський	канд.	кандидат	с	секунда (при цифрах)
бюл.	бюлетень	конф.	конференція	с.	сторінка
вет.	ветеринарний	КСП	колективне с.-г. підприємство	с.-г.	сільськогосподарський
вид-во	видавництво	Л.	Львів	сер.	серія
вип.	випуск	м	метр	сіл.	сільський
вир-во	виробництво	машино-буд.	машинобудування	ст.	стаття
відп.	відповідальний	метод.	методичний	т. (тт.)	том (и) (при цифрах)
вісн.	вісник	міжвід.	міжвідомчий	тез.	тези (си)
вод.	водний	міжнар.	міжнародний	темат.	тематичний
ВРХ	велика рогата худоба	міс.	місяць	техн.	технічний
г	грам (при цифрах)	млн	мільйон (при цифрах)	тис.	тисяча (при цифрах)
генет.	генетичний	млрд	мільярд	у (в) т. ч.	у (в) тому числі
год	година (при цифрах)	н.-д.	науково-дослідний	НААН	Національна академія аграрних наук
госп-во	господарство	НАН	Національна академія наук	УДК	універсальна десятикова класифікація
грн	гривня	НУБіП	Національний університет біорізноманіття і природо-користування	уклад.	укладач (і)
Д.	Дніпропетровськ			укр.	український
ДАУ	Державний аграрний університет	наук.	науковий	ун-т	університет
держ.	державний	нац.	національний	упоряд.	упорядник
дис.	дисертація	НДІ	Науково-дослідний інститут	Х.	Харків
ДНК	дезоксирибонуклеїнова кислота	НТБ	науково-технічний бюлетень	хв	хвилина (при цифрах)
довід.	довідник	О.	Одеса	ч.	частина (при цифрах)
доп.	доповідь	обл.	область		
дослід.	дослідний	перероб.	переробка (ний)		
д-р	доктор	підгот.	підготував		
ДСДС	Державна с.-г. дослідна станція	посіб.	посібник		
екон.	економічний	пр.	праці		
журн.	журнал	пром-сть	промисловість		
зб.	збірник				
зем-во	землеробство				

ПОКАЖЧИК ВИКОРИСТАНИХ ПЕРІОДИЧНИХ І ПРОДОВЖУВАНИХ ВИДАНЬ

ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ

1. **Аграрна економіка.** — 2016. — Т. 9, № 3/4.
2. **Агроекологічний журнал.** — 2016. — № 4; 2017. — № 1.
3. **Агроеліта.** — 2017. — № 3.
4. **Агроіндустрія.** — 2017. — № 6.
5. **Агроном.** — 2017. — № 2.
6. **Агроперспектива.** — 2017. — № 3/4.
7. **АПК-інформ. Ітоги.** — 2017. — №№ 3, 4, 5.
8. **Біологія тварин.** — 2016. — Т. 18, № 4.
9. **Вісник аграрної науки Причорномор'я.** — 2016. — Вип. 3, 4.
10. **Вісник аграрної науки.** — 2017. — №№ 1, 2, 3, 4, спец. вип. травень, № 5.
11. **Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Сер. Біологія.** — 2016. — № 1: Інтродукція та збереження рослинного різноманіття.
12. **Вісник Кременчуцького національного університету ім. М. Остроградського.** — 2016. — Вип. 6 (101), ч. 2.
13. **Вісник Одеського національного університету. Сер. Географічні та геологічні науки.** — 2016. — Т. 21, вип. 1.
14. **Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Агрономія і біологія.** — 2015. — Вип. 3.
15. **Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Вет. медицина.** — 2016. — Вип. 6.
16. **Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Економіка і менеджмент.** — 2016. — Вип. 1(67).
17. **Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Механізація та автоматизація виробничих процесів.** — 2016. — Вип. 10(1).
18. **Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. Тваринництво.** — 2016. — Вип. 5, 7.
19. **Вісник Уманського національного університету садівництва.** — 2016. — №№ 1, 2; 2017. — № 1.
20. **Екологічний вісник.** — 2016. — №№ 5, 6; 2017. — № 1.
21. **Економіка АПК.** — 2017. — №№ 3, 4.
22. **Економіка України.** — 2017. — Т. 9, № 1.
23. **Економіка харчової промисловості.** — 2017. — Т. 9, вип. 1.
24. **Збалансоване природокористування.** — 2016. — № 4; 2017. — № 1.
25. **Зерно.** — 2017. — № 1.
26. **Інженерія природокористування.** — 2016. — №№ 1, 2; 2017. — № 1.
27. **Квіти України.** — 2017. — № 1.
28. **Лісовий і мисливський журнал.** — 2017. — № 1.
29. **Напої. Технології та інновації.** — 2017. — № 1.
30. **Науковий вісник "Асканія-Нова".** — 2016. — Вип. 9.
31. **Наше птахівництво.** — 2017. — № 3.
32. **Овощеводство.** — 2017. — №№ 1, 2, 4, 5.
33. **Овощи и фрукты.** — 2017. — №№ 1, 3, 4, 5.
34. **Огородник.** — 2017. — № 3.
35. **Пасіка.** — 2017. — №№ 5, 6.
36. **Плантатор.** — 2017. — №№ 1, 2, 5.
37. **Продовольча індустрія АПК.** — 2017. — № 1/2.
38. **Пропозиція.** — 2017. — №№ 3, 4, 5, 6.
39. **Рибогосподарська наука України.** — 2017. — № 1.
40. **Садівництво по-українськи.** — 2017. — № 3.
41. **Сільське господарство та лісівництво.** — 2016. — №№ 3, 4.
42. **Тваринництво України.** — 2016. — №№ 11/12.
43. **Техніка і технології АПК.** — 2017. — № 1.
44. **Технічний сервіс агропромислового, лісового та транспортного комплексів.** — 2016. — № 6.
45. **Український ентомологічний журнал.** — 2016. — № 1/2.
46. **Фізіологічний журнал.** — 2017. — Т. 63, № 1.
47. **Хранение и переработка зерна.** — 2017. — № 4.
48. **Цитология и генетика.** — 2017. — Т. 51, №№ 1, 2.
49. **Эксклюзивные технологии.** — 2017. — № 1.
50. **Agroexpert.** — 2017. — №№ 3, 4.
51. **The ukrainian farmer.** — 2016. — № 6; 2017. — №№ 3, 5.

ПРОДОВЖУВАНИ ВИДАННЯ ТА ІНШІ НАУКОВІ ЗБІРНИКИ

1. **Аграрний вісник Причорномор'я [Текст]: зб. наук. пр. / М-во агрополітики України, Одеський держ. аграр. ун-т; редкол.: Тарасенко Л.О. (голова) [та ін.]. — О., 2002 — Вип. 81: Вет. науки. — 2016. — 131 с. Шифр 548971.**
2. **Бюлетень Інституту сільського господарства степової зони НААН [Текст] / НААН, Ін-т сіл. госп-ва степової зони; редкол.: Черенков А.В. (голов. ред.) [та ін.]. — Д., 1956 — № 11. — 2016. — 198 с. Шифр 548787.**
3. **Ветеринарна біотехнологія [Текст]: бюлетень / НААН, Держ. комітет вет. медицини України, Ін-т вет. медицини, Держ. наук.-контрольний ін-т біотехнології і штамів мікроорганізмів; редкол.: Ничик С.А. (голов. ред.) [та ін.]. — К., 2001 — Вип. 30. — 2017. — 249 с. Шифр 549564.**
4. **Виноградарство і виноробство [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, ННЦ "Ін-т виноградарства і виноробства ім. В.Є. Таїрова"; редрада: Власов В.В. (голова) [та ін.]. — К.: Аграр. наука, 1964 — Вип. 53. — 2016. — 272 с. Шифр 06 548973.**
5. **Вісник Львівського національного аграрного університету [Текст] / М-во аграр. політики України; ред. рада: Яншин Я.С. (голов. ред.) [та ін.]. — Л., 2000 — № 20: Агрономія. — 2016 — 189 с. Шифр 548316. № 23(1): Економіка АПК. — 2016 — 158 с. Шифр 548753.**
6. **Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва [Текст]: зб. наук. пр. / М-во аграр. політики та продовольства України, Харк. НАУ ім. В.В. Докучаєва; редкол.: Дегтярьов В.В. (голов. ред.) [та ін.]. — Х., 1997 —**

- № 1. — 2016. — 225 с. — (Сер. Ґрунтознавство, агрохімія, землеробство, лісове господарство, екологія Ґрунтів). Шифр 548186.
- № 2. — 2016. — 181 с. — (Сер. Ґрунтознавство, агрохімія, землеробство, лісове господарство, екологія Ґрунтів). Шифр 548317.
- № 1/2. — 2016. — 113 с. — (Сер. Фітопатологія і ентомологія). Шифр 548791.
7. **Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва** [Текст]: зб. наук. пр. / М-во аграр. політики України; редкол.: Пузік Л.М. (голов. ред.) [та ін.]. — Харків, 1997 —
- № 2. — 2016. — 193 с. — (Сер. Рослинництво, селекція і насінництво, плодоовочівництво і зберігання). Шифр 548923.
8. **Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка** [Текст]: зб. наук. пр. / М-во аграр. політики та продовольства України; редкол.: Тіщенко Л.М. (відп. ред.) [та ін.]. — Х., 2000 —
- Вип. 167: Деревооброблювальні технології та системотехніка лісового комплексу. Транспортні технології.** — 2016. Шифр 549115.
- Вип. 184: Деревооброблювальні технології та системотехніка лісового комплексу. Транспортні технології.** — 2017. Шифр 549117.
9. **Вісник Центру наукового забезпечення АПВ Харківської області** [Текст]: наук.-виробн. зб. / НААН, Ін-т рослинництва ім. В.Я. Юр'єва — Центр наук. забезпечення АПВ Харків. обл.; редкол.: Попов С.І. (голов. ред.) [та ін.]. — Х., 2003 —
- Вип. 21.** — 2016. — 288 с. Шифр 548371.
10. **Ґілея: наук. вісн.** [Текст]: зб. наук. пр. / Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова; ВГО Українська академія наук; редкол.: Вашкевич В.М. (голов. ред.) [та ін.]. — К., 2017. —
- Вип. 119 (4).** — 432 с.
11. **Ґрунти та меліорація: минуле і майбутнє** [Текст]: зб. наук. пр., присвячений Міжнар. року Ґрунтів та Міжнар. дню Ґрунту, які відзначають щороку 5 грудня / НААН, Ін-т водних проблем і меліорації; укладачі: Ромащенко М.І., Тараріко Ю.О., Дацько Л.В., Коломієць С.С. — К., 2015. — 133 с. Шифр 548502.
12. **Економіка та управління АПК** [Текст]: зб. наук. пр. / М-во аграр. політики України, Білоцерк. нац. аграр. ун-т; редкол.: Даниленко А.С. (голов. ред.) [та ін.]. — Біла Церква, 2009 —
- Вип. 1/2.** — 2016. — 118 с. Шифр 548758.
13. **Збірник наукових праць ННЦ “Інститут землеробства НААН”** [Текст] / редкол.: Камінський В.Ф. (голов. ред.) [та ін.]. — К., 1996 —
- Вип. 2.** — 2016. — 168 с. Шифр 548760.
14. **Конструювання, виробництво та експлуатація сільськогосподарських машин** [Текст]: загальнодерж. міжвід. наук.-техн. зб. / М-во освіти і науки України, Кіровоград. нац. техн. ун-т; редкол.: Черновол М.І. (відп. ред.) [та ін.]. — Кіровоград, 1971 —
- Вип. 46.** — 2016. — 330 с. Шифр 06 548507.
15. **Корми і кормовиробництво** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Ін-т кормів; редкол.: Петриченко В.Ф. (відп. ред.) [та ін.]. — Вінниця: Діло, 1976 —
- Вип. 82.** — 2016. — 302 с. Шифр 06 548766.
16. **Лісівництво і агролісомеліорація** [Текст]: зб. наук. пр. / УкрНДІ лісового госп-ва та агролісомеліорації; редкол.: Ткач В.П. (голов. ред.) [та ін.]. — Харків: Майдан, 1965 —
- Вип. 128.** — 2016. — 164 с. Шифр 548372.
17. **Меліорація і водне господарство** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Ін-т водних проблем і меліорації; редкол.: Ромащенко М.І. (відп. ред.) [та ін.]. — К.: Аграр. наука, 1965 —
- Вип. 103.** — 2016. — 113 с. Шифр 06 548517.
18. **Механізація та електрифікація сільського господарства** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, ННЦ “Ін-т механізації та електрифікації сіл. госп-ва”; редкол.: Гуков Я.С. (відп. ред.) [та ін.]. — Глеваха, 2001 —
- Вип. 4 (103).** — 2016. — 252 с. Шифр 06 548767.
19. **Науковий вісник ветеринарної медицини** [Текст]: зб. наук. пр. / М-во аграр. політики України, Білоцерк. нац. аграр. ун-т; редкол.: Даниленко А.С. (відп. ред.) [та ін.]. — Біла Церква, 2009 —
- Вип. 1 (127).** — 2016. — 142 с. Шифр 548770.
- Вип. 2.** — 2016. — 120 с. Шифр 549140.
20. **Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Ґжицького** [Текст] / М-во аграр. політики України; редкол.: Стибель В.В. (голов. ред.) [та ін.]. — Львів, 1998 —
- Т. 18, № 1 (65), ч. 1.** — 2016. — 247 с. — (Сер. Вет. науки). Шифр 548373.
- Т. 18, № 1 (65), ч. 3.** — 2016. — 257 с. — (Сер. С.-г. науки). Шифр 548375.
- Т. 18, № 2 (67).** — 2016. — 308 с. — (Сер. С.-г. науки). Шифр 548378.
- Т. 18, № 2 (69).** — 2016. — 256 с. — (Сер. Екон. науки). Шифр 548380.
- Т. 18, № 2 (68).** — 2016. — 181 с. — (Сер. Харч. технології). Шифр 548379.
- Т. 18, № 1 (65), ч. 4.** — 2016. — 246 с. — (Сер. Харч. технології). Шифр 548376.
21. **Наукові основи ефективного розвитку галузі землеробства та використання земельно-ресурсного потенціалу України** [Текст]: матеріали наук.-практ. конф. молодих учених та спеціалістів, Київ, 1–3 листоп. 2016 р. / НААН, ННЦ “Інститут землеробства НААН”; редкол.: Камінський В.Ф. (голов. ред.) [та ін.]. — К., 2016. — 96 с. Шифр 548771.
22. **Науково-технічний бюлетень** [Текст] / НААН, Ін-т тваринництва; редкол.: Руденко С.В. (голов. ред.) [та ін.]. — Х., 1971 —
- Вип. 115.** — 2016. — 272 с. Шифр 548945.
23. **Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини** [Текст]: зб. наук. пр. / М-во аграр. політики України, Харківська держ. зооветеринарна академія; редкол.: Головка В.О. (відп. ред.) [та ін.]. — Х., 2006. —
- Вип. 33, ч. 2: Вет. науки.** — 2016. — 276 с. — (До 165-річчя заснування Харк. держ. зоовет. академії присвячується). Шифр 548776.
24. **Розведення і генетика тварин** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Ін-т розведення і генетики тварин; редкол.: Гладій М.В. (відп. ред.) [та ін.]. — К.: Аграр. наука, 1971 —
- Вип. 53.** — 2017.
25. **Селекційно-генетична наука і освіта (Паріські читання)** [Текст]: матеріали VI міжнар. наук. конф., 15–17 берез. 2017 р. / Уман. нац. ун-т садівництва, Нац. дендропарк “Софіївка” НАНУ, Укр. т-во генетиків і селекціонерів ім. М.І. Вавилова; редкол.: Кононенко О.О. (відп. ред.) [та ін.]. — Умань, 2017. — 288 с. Шифр 548959.

26. **Селекція — надбання, сучасність і майбутнє (освіта, наука, виробництво), присвячена 105-річчю від дня народження видатного вченого-селекціонера, заслуженого працівника вищої школи, д-ра с.-г. наук, професора Зеленського Михайла Олексійовича (1912–1997)** [Текст]: тези міжнар. наук.-практ. конф., 22–24 трав. 2017 р. / М-во освіти і науки України, Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України [та ін.]. — К., 2017. — 157 с. Шифр 549037.
27. **Сільськогосподарська мікробіологія** [Текст]: міжвід. темат. наук. зб. / НААН, Ін-т с.-г. мікробіології; редкол.: Волкогон В.В. (голов. ред.) [та ін.]. — Чернівці, 2005 —
Вип. 24. — 2016. — 85 с. Шифр 06 548780.
28. **Таврійський науковий вісник** [Текст]: зб. наук. пр. / М-во аграр. політики України, НААН, Навч.-наук.-виробн. комплекс “Херсонський агроун-т”; редкол.: Ушкаренко В.О. (голов. ред.) [та ін.]. — Херсон: Айлант, 1996 —
Вип. 94: С.-г. науки. — 2015. — 133 с. Шифр 548325.
29. **Управління водними ресурсами в умовах змін клімату** [Текст]: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої Всесвітньому дню води, 21 берез. 2017 р. / НААН, Ін-т водних проблем і меліорації, Глобальне водне партнерство / ред. рада: Заришняк А.С. (голова наук.-організац. комітету). — К., 2017. — 258 с. Шифр 548784.

СТРУКТУРА СТОРІНКИ РЕФЕРАТУ В РЖ “АПК УКРАЇНИ”

1. **Індекс УДК** — еталонне видання українською мовою Універсальної десятикової класифікації (2000 р.).
2. **Бібліографічний опис (БО) документа** — згідно з ГОСТом 7.1–84. Відмінною особливістю БО РЖ є розташування елементів БО: назва матеріалу; галузь свідчень про відповідальність, де подаються прізвища всіх авторів незалежно від їх кількості.
Приклад:
УДК 633.416:631.527.5:631.543.2
СЕЛЕКЦІЯ І НАСІННИЦТВО КОРМОВОГО БУРЯКУ В УКРАЇНІ / Рибак Д.А., Фомічов А.М., Ярош Ю.М. // Вісн. аграр. науки. — 1998. — № 8. — С. 39–43. —
Бібліогр.: 4 назви.
Бібліографічний опис документа подається мовою оригіналу.
3. **Ключові слова (5–10 слів)** — слова чи словосполучення, взяті з назви чи тексту документа, які характеризують його зміст і забезпечують пошук (згідно з ДСТУ 2398–93).
4. **Номер реферату** — рік, порядковий номер РЖ у поточному році, порядковий номер реферату у журналі.
5. **Текст реферату** подається українською мовою і складається за таким планом: об’єкт роботи, якщо це неясно із заголовка; основні питання, які розглядаються в первинному документі; результати, висновки, галузь застосування. Передається точка зору автора. Реферат не має абзаців, розділів, рубрик.
6. **Результати роботи** викладаються точно і гранично інформативно.
7. **Висновки** подаються так, як вони представлені в документі.
8. **Викладати текст** реферату потрібно коротко, використовуючи короткі, стислі речення. Реферат є самостійним вторинним документом.
9. У рефераті **не вживати** складні граматичні звороти, незвичні терміни, символи.
10. У тексті реферату **формули наводяться у таких випадках**: без формул неможлива побудова тексту реферату; формули виражають результати роботи; формули значно полегшують розуміння змісту роботи. Одиниці виміру приводяться в одиницях міжнародної системи (SI) згідно з ГОСТом 8.417–81.
11. **Обсяг реферату**: для більшості статей, брошур тощо 350–1000 знаків, до 32 друкованих рядків; для документів великого обсягу (монографій та ін.) — 2500 знаків, дві друковані сторінки.

**БІОБІБЛІОГРАФІЧНІ, БІБЛІОГРАФІЧНІ
ТА ІСТОРИКО-БІБЛІОГРАФІЧНІ СЕРІЇ
НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
(1998–2016 рр.)**

БІОБІБЛІОГРАФІЧНА СЕРІЯ
“АКАДЕМІКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ”
засн. ННСГБ НААН у 1998 р. (70 кн.)

1. АВДІЗБА А.М. (2009)
2. БАБИЧ А.О. (2003)
3. БАРАБАШ О.Ю. (2002, 2007)
4. БАШЕНКО М.І. (2008)
5. БОГДАНОВ Г.О. (2010, 2015)
6. БУРКАТ В.П. (1999, 2009)
7. ВАСИЛЕНКО П.М. (2000)
8. ВЛАСЕНКО В.М. (2004)
9. ВЛІЗЛО В.В. (2010)
10. ГЛАДІЙ М.В. (2015)
11. ГОЛІК В.С. (2007)
12. ГОЛОВКО А.М. (2011)
13. ГРИЦІНІЯК І.І. (2016)
14. ГУДКОВ І.М. (2005)
15. ДЕМ'ЯНЕНКО М.Я. (2005, 2015)
16. ЄЖОВ В.М. (2009)
17. ЗУБЕЦЬ М.В. (1999, 2008, 2014)
18. ІБАТУЛЛІН І.І. (2006)
19. КИРИК М.М. (2008)
20. КИРИЧЕНКО В.В. (2010)
21. КОВАЛЕНКО П.І. (1999)
22. КОЗИРЬ В.С. (2007)
23. КРАВЧЕНКО В.А. (2009)
24. КУЧКО А.А. (2006)
25. ЛЕБІДЬ Є.М. (2007)
26. ЛІСОВИЙ М.П. (1999)
27. ЛУКІНОВ І.І. (2007)
28. МАЗУР Г.А. (2006)
29. МАЛІК М.Й. (2014)
30. МАРТИНЕНКО І.І. (1999)
31. МЕСЕЛЬ-ВЕСЕЛЯК В.Я. (2003, 2008, 2013)
32. МУСІЄНКО М.М. (2008)
33. НОВАКОВСЬКИЙ Л.Я. (2015)
34. ОСТАШКО Ф.І. (2004)
35. ПАНАСЮК Б.Я. (2007)
36. ПЕРЕСИПКІН В.Ф. (1999)
37. ПОГОРІЛИЙ Л.В. (2004)
38. РИБАЛКО В.П. (2006)
39. САБЛУК П.Т. (2001, 2006, 2011)
40. САВЧЕНКО Ю.І. (2009)
41. САЙКО В.Ф. (2001)
42. СИТНИК В.П. (1999, 2009)
43. СНІТИНСЬКИЙ В.В. (2009)
44. СОЗІНОВ О.О. (2001, 2010)
45. СТЕГНІЙ Б.Т. (2011)
46. ТАРАРІКО О.Г. (2005)
47. ТРЕГОВЧУК В.М. (2002)
48. ТРІШИН О.К. (2012)
49. УШКАРЕНКО В.О. (2008)
50. ФЕДОРЕНКО В.П. (2010)
51. ФУРДИЧКО О.І. (2012)
52. ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ Г.О. (2006)
53. ЦИКОВ В.С. (2006)
54. ШЕВЧЕНКО А.М. (2008)

55. ШПИЧАК О.М. (2016)
56. ЮРЧИШИН В.В. (2000, 2005, 2015)

БІОБІБЛІОГРАФІЧНА СЕРІЯ
“ЧЛЕНИ-КОРЕСПОНДЕНТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ
АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ”
засн. ННСГБ НААН у 2005 р. (13 кн.)

1. БЕРЕЗОВСЬКИЙ М.Д. (2011)
2. ВОЙТЮК Д.Г. (2009)
3. ГЕРМАН В.В. (2011)
4. ГОЛОВКО А.М. (2006)
5. ГУЦУЛЯК Г.Д. (2016)
6. ЄФІМЕНКО М.Я. (2007)
7. МАЗОРЕНКО Д.І. (2011)
8. МАЛІК М.Й. (2005)
9. СІГАРЬОВА Д.Д. (2010)
10. СЛАВОВ В.П. (2007)
11. СОБКО О.О. (2009)
12. УШКАЛОВ В.О. (2013)
13. ЧЕРНОВОЛ М.І. (2010)

БІОБІБЛІОГРАФІЧНА СЕРІЯ
“ІНОЗЕМНІ ЧЛЕНИ НАЦІОНАЛЬНОЇ
АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ”
засн. ННСГБ НААН у 2009 р. (1 кн.)

ГРАБОВЕЦЬ А.І. (2009)

БІОБІБЛІОГРАФІЧНА СЕРІЯ
“ЗЕМЛЕВПОРЯДНА НАУКА”
засн. ННСГБ НААН у 2005 р. (1 кн.)

НОВАКОВСЬКИЙ Л.Я. (2005)

СЕРІЯ “БІОБІБЛІОГРАФІЯ
ВЧЕНИХ-АГРАРІВ УКРАЇНИ”
засн. ННСГБ НААН у 1998 р. (66 кн.)

1. КУЛЕШОВ М.М. (1998)
2. КРАВЧЕНКО М.А. (1999)
3. ЯНАТА О.А. (2001)
4. ФЕДОРОВА Н.А. (2002)
5. КОТКО І.К. (2002)
6. ФОМІЧОВ А.М. (2003)
7. НАУМЕНКО В.В. (2004)
8. ГЛАЗКО В.І. (2004)
9. ТЮЛЕНЄВ М.О. (2004)
10. МАХОВ Г.Г. (2005)
11. ШЕВЧЕНКО М.Н. (2005)
12. ВЛАСЮК П.А. (2005)
13. АЛПАТЬЄВ С.М. (2005)
14. СЛЮСАР І.Т. (2005)
15. БОГДАНОВ С.М. (2006)
16. ДЕГОДЮК Е.Г. (2007)
17. ЗЕЛЕНСЬКИЙ М.О. (2007)
18. ЯНГОЛЬ А.М. (2007)
19. СВЄЧИН К.Б. (2007)

20. МУДРУК О.С. (2007)
21. ОСИПЧУК А.А. (2007)
22. ТИХОНЕНКО Д.Г. (2007)
23. ТЕРНИЧЕНКО А.Г. (2008)
24. ГОРОДНІЙ М.Г. (2008, 2008)
25. ЗАДОНЦЕВ А.І. (2008)
26. ТАРАНЕНКО Л.К. (2009)
27. ВІЛЕНСЬКИЙ Д.Г. (2009)
28. ТАРАБРІН О.Є. (2009)
29. ЛОПАТІН М.І. (2009)
30. РЕВО М.В. (2009)
31. ПОЧЕРНЯЄВ Ф.К. (2010)
32. КОЛЕСНИКОВ О.І. (2010)
33. САЗАНОВ В.І. (2010)
34. СТУПЕНЬ М.Г. (2010)
35. ГУБЕНІ Ю.Е. (2010)
36. ШЕЛЕПОВ В.В. (2011, 2016)
37. СІРАЦЬКИЙ Й.З. (2011)
38. ЗАВІРЮХА П.Д. (2011)
39. БЕРЕЗІВСЬКИЙ П.С. (2011)
40. КРИЛОВА Г.І. (2011)
41. ДЖОВАНІ Д.О. (2011)
42. ВОЛЬФ М.М. (2011)
43. ТРЕТЬЯКОВ С.Ф. (2011)
44. КУЛЖИНСЬКИЙ С.П. (2011)
45. КОБЕЦЬ А.С. (2012)
46. СТЕПЧЕНКО Л.М. (2012)
47. РОЖЕСТВЕНСЬКИЙ Б.М. (2012)
48. ШАРАПА Г.С. (2013)
49. ВОЗНЯК Р.П. (2013)
50. ПРОКОПОВИЧ П.П. (2013)
51. НАБОКИХ О.Г. (2013)
52. ОНИСЬКО С.М. (2013)
53. ЗОСИМОВИЧ В.П. (2013)
54. ВЛАСОВ В.І. (2014)
55. ОСЬМАК К.І. (2014)
56. ПОГГЕНПОЛЬ В.О. (2014)
57. ГУЗЄВ І.В. (2015)
58. НИЖНІЙ М.І. (2015)
59. ШЕПОТЬКО Л.О. (2015)
60. ХОМЕНКО О.Д. (2016)
61. ПОДОБА Б.Є. (2016)
62. БОЙКО П.І. (2016)
63. СПЕСИВЦЕВ П.В. (2016)
64. ФРАНKFУРТ С.Л. (2016)
2. Харківський с.-г. науково-освітній центр з селекції і насінництва: становлення та діяльність (II половина XIX — початок XX ст.): моногр. (2004).
3. Наукова школа акад. ВАСИЛЕНКА Петра Мефодійовича: моногр. (2005).
4. Коломийській дослідній станції — 50 років: здобутки, перспективи (2006).
5. *Вергунов В.А.* Нариси історії аграрної науки, освіти та техніки: моногр. (ч. 1. — 2006; ч. 2. — 2008; ч. 3. — 2010).
6. *Вергунов В.А.* Харківський науковий центр з селекції с.-г. культур: історія та сьогодення: до 100-річчя від дня заснування Ін-ту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва: моногр. (2007).
7. *Вергунов В.А.* Професор СЛЬОЗКІН Петро Родіонович (1862–1927 рр.): моногр. (2007).
8. *Вергунов В.А.* Державна наукова с.-г. бібліотека УААН: історія і сьогодення: моногр. (2007).
9. *Супіханов Б.К.* Олійні культури: історія, сорти, виробництво, торгівля: моногр. (2008).
10. *Мельник Ю.Ф.* Сільське господарство України доби 1917–1920 рр.: міністри землеробства: моногр. (2008).
11. *Вергунов В.А.* Історія Української академії с.-г. наук (1956–1962). До 110-річчя створення Нац. аграр. ун-ту: моногр. (2008).
12. *Вергунов В.А.* Полтавське дослідне поле: становлення і розвиток с.-г. дослідної справи в Україні (до 125-річчя державного дослідництва в агрономії та тваринництві): моногр. (2009).
13. *Супіханов Б.К.* Продовольча безпека України: історія і сьогодення: моногр. (2009).
14. *Супіханов Б.К.* Зернові культури: історія, сорти, виробництво: моногр. (2009).
15. *Мельник Ю.Ф.* Сільське господарство України доби 1920-х років: народні комісари землеробства: моногр. (2009).
16. *Вергунов В.А.* Академік К.К. Гедройц і Україна: невідомі сторінки творчої біографії (1929–1930 рр.): моногр. (2009).
17. *Вергунов В.А.* Агрономія і становлення науки про тваринництво на теренах України та Франції (II половина XVIII — 1917 р.): моногр. (2009).
18. *Вергунов В.А.* Сельскохозяйственное опытное дело в Украине: историко-научный анализ организационных основ: моногр. (2009).
19. *Вергунов В.* Василий Николаевич Ремесло — ученый селекционер (1907–1983): (к 100-летию Мироновского ин-та пшеницы имени В.М. Ремесло): моногр. (2010).
20. *Вергунов В.А.* Еволюція наукових засад на шляху до природоохоронного адаптивно-ландшафтного меліоративного землеробства: моногр. (2010).
21. Історія розвитку генетики та селекції: особистості і здобутки: моногр. (2010).
22. *Сінченко В.М.* Цукрові буряки: історія, сорти і гібриди, технологія, виробництво: моногр. (2010).
23. *Коваленко С.Д.* Історія Ботанічної секції С.-г. наукового комітету України (1918–1927): моногр. (2010).
24. *Білоцерківська А.С.* Сільське господарство України першої чверті XX століття та його наук.-освіт. забезпечення в контексті діяльності проф. А.Г. Терниченка: моногр. (2010).
25. *Мельник Ю.Ф.* Сільське господарство України 1930-х років: народні комісари землеробства: моногр. (2010).
26. *Приходько Ю.О.* Становлення та діяльність Харківського науково-освітнього центру з ветеринарної паразитології: кінець XIX — початок XXI ст.: моногр. (2010).
27. *Радченко Л.С.* Академік І.І. Лукинов — вчений, громадський діяч, організатор аграрно-економічної науки в Україні: моногр. (2011).

ІСТОРИКО-БІБЛІОГРАФІЧНА СЕРІЯ
 “АГРАРНА НАУКА УКРАЇНИ В ОСОБАХ,
 ДОКУМЕНТАХ, БІБЛІОГРАФІЇ”

засн. проф. В.А. Вергуновим у 2001 р. (100 кн.)

Персоналії:

1. БУДРІН П.В. (2001)
2. ЛИХВАР Д.Ф. (2002, 2015)
3. ЯНАТА О.А. (2003)
4. ІВАНИЦЬКИЙ Б.Г. (2004)
5. КВАСНИЦЬКИЙ О.В. (2005)
6. РЕМЕСЛО В.М. (2006)
7. ЮР'ЄВ В.Я. (2007)
8. АЛЕШО О.Г. (2011)
9. ТРЕТЬЯКОВ С.Ф. (2012)
10. СКОРОХОДЬКО А.К. (2015)
11. БУГУЦЬКИЙ О.А. (2015)
12. САПЕГІН А.О. (2015)
13. ПЕРЕСИПКІН В.Ф. (2016)
14. ЗУБЕЦЬ М.В. (2016)
15. ФРАНKFУРТ С.Л. (2016)

Монографії, брошури, довідники:

1. *Вергунов В.А.* Коноплярство в Україні: історичні аспекти розвитку. Погляд у минуле. Проблеми сьогодення. Перспективи: моногр. (2002).

28. Герук С.М. Відновлення деталей сільськогосподарських машин зварюванням і наплавленням: становлення та розвиток: моногр. (2011).
 29. Черныш О.А. Академик Василий Николаевич Ремесло — ученый и организатор сельскохозяйственной науки (1907–1983) (к 100-летию Мироновского института пшеницы им. В.Н. Ремесло): моногр. (2011).
 30. Вергунов В.А. Історія аграрної науки, освіти і техніки в Україні ретросп. наук.-доп. бібліогр. покажч. автореф. дис. (2011).
 31. Корзун О.В. Становлення та розвиток сільськогосподарської дослідної справи на Поділлі (кінець XIX — початок XX ст.): моногр. (2011).
 32. Вергунова І.М. Історія процесу інформатизації в агрономії України (60-ті рр. XX ст. — поч. XXI ст.): моногр. (2011).
 33. Вергунов В.А. Передумови становлення та діяльність Миронівської селекційно-дослідної станції (1911–1968) (2011).
 34. Присяжнюк М.В. Наукове забезпечення розвитку українського тваринництва у 20-х рр. XX ст. (2011).
 35. Радченко Л.С. Наукова школа академіка І.І. Лукінова (1927–2004) (2011).
 36. Зубець М.М. Київська дослідна станція тваринництва “Терезине”: історія, здобутки, вчені (2011).
 37. Бородай І.С. Теоретико-методологічні основи становлення та розвитку вітчизняної зоотехнічної науки (2012).
 38. Вергунова І.М. Математичні методи для вирішення наукових завдань вітчизняної агрономії першої половини XX ст. (2012).
 39. Вергунов В.А. Передумови становлення та діяльність Миронівської селекційно-дослідної станції (1911–1968) (2012).
 40. Діденко О.М. Розвиток водного права в контексті науково-освітньої діяльності В.А. Григор’їва (1872–1927) (2012).
 41. Войтюк В.Д. Мобільні засоби технічного обслуговування і ремонту сільськогосподарської техніки в Україні (XX — початок XXI ст.) (2013).
 42. Присяжнюк М.В. Розвиток сільськогосподарської дослідної справи УСРР у 20-х рр. XX ст.: науково-організаційні засади (2012).
 43. Вергунов В.А. Сільськогосподарська дослідна справа в Україні від зародження до академічного існування: організаційний аспект (2012).
 44. Піпан Х.М. Селекція озимої пшениці в Україні: історія та здобутки (2013).
 45. Грищенко Н.Ф. Історія наукової думки про класифікацію ґрунтів (до 130-річчя виходу кн. проф. В.В. Докучаєва “Російський чорнозем”) (2013).
 46. Ерозія ґрунтів України: еволюція теорії та практики: монографія (2014).
 47. Вергунов В.А. Професор Борис Карлович Єнкен (1873–1943): нарис життя та творчої діяльності (2014).
 48. Волощук М.Д. Ерозія ґрунтів України : еволюція теорії та практики : монографія (2014).
 49. Вергунов В.А. Полтавському товариству сільського господарства — 150 років : віхи видатних діянь на благо України (2015).
 50. Вергунов В.А. Національному університету водного господарства та природокористування — 100 років : іст.-наук. аналіз передумов появи (2015).
 51. Вергунов В.А. Професор А.К. Скороходько — учений, педагог, організатор зоогієнічної науки (2015).
 52. Путівник по архівних установах України для дослідників історії аграрної науки (2015).
 53. Вергунов В.А. Полтавському товариству сільського господарства — 150 років: віхи видатних діянь на благо України (2015).
 54. Вергунов В.А. Від Погарського навчально-зразкового господарства до Гадяцької сільськогосподарської дослідної станції, або історія подарунку купця В.В. Бойка полтавській громаді (до 150-річчя Полтавського товариства сільського господарства та 95-річчя Полтавської державної аграрної академії) (2015).
 55. Павлушко Ю.І. Професор Бугуцький Олексій Андрійович (1929–2000) — інтелектуал аграрно-економічної науки (2015).
 56. Вергунов В.А. Науково-організаційна діяльність професора Д. Ф. Лихваря з розвитку селекції та акліматизації сільськогосподарських рослин в Україні (20-ті — 80-ті рр. XX ст.): монографія (2015).
- Збірки документів і матеріалів:**
57. С.-г. науковий комітет України (1918–1927 рр.): зб. док. і матеріалів (2006).
 58. Академік Микола Іванович ВАВИЛОВ і розвиток аграрної науки в Україні: зб. іст.-наук. нарисів, док., бібліогр. матеріалів (2005).
 59. Р. ВАЛЬТЕР, Ю. КЛЕОПОВ і Г. МАХОВ — забуті сторінки вітчизняної науки: зб. док. і матеріалів (2006).
 60. Всеукраїнська Академія С.-г. Наук (1931–1935 рр.): зб. док. і матеріалів (2006).
 61. Українська академія с.-г. наук (1956–1962 рр.): зб. док. і матеріалів (2006).
 62. Агроґрунтознавство в Україні (1930–1940 рр.): зб. док. і матеріалів (2007).
 63. Відділ с.-г. наук АН УРСР (1945–1956): зб. док. і матеріалів (2008).
 64. Агрономічне ґрунтознавство в Україні (1918–1930 рр.): зб. док. і матеріалів (2008).
 65. Науково-консультаційна рада Народного комісаріату земельних справ УРСР (1927–1930 рр.) : зб. док. і матеріалів (2010).
 66. Південне відділення ВАСГНІЛ : зб. док. і матеріалів (2011).
 67. Присяжнюк М.В. Сорто-насіннєве управління Цукротресту (1921–1927) : зб. док. та матеріалів (2011).
 68. Сільське господарство УРСР та його наукове забезпечення у роки Другої світової війни (1940–1945) (2012).
 69. Сівозміни в системах землеробства України (1958–1984 рр.) : зб. док. і матеріалів (2012).
 70. Агроґрунтознавство в Україні (1930–1941 рр.) : зб. док. і матеріалів (2013).
 71. Науково-організаційні засади розвитку аграрної науки та її управління в УРСР (1962–1969) : зб. док. і матеріалів (2014).
 72. Організація наукового забезпечення сільськогосподарської галузі УРСР у 1946–1956 роках : зб. док. і матеріалів (2014).
 73. Полтавське товариство сільського господарства (журнали засідань) (вип. 1; вип. 2, ч. 1; вип. 2, ч. 2; вип. 3, ч. 1; вип. 3, ч. 2) (2015).
 74. Київське товариство сільського господарства та сільськогосподарської промисловості (1876–1919) : зб. док. і матеріалів (2015).
 75. Державне регулювання с.-г. науки в УСРР / УРСР у 1935–1940 рр.: зб. док. і матеріалів (2015).
 76. Колгоспна дослідна справа УРСР у 1935–1956 рр. : зб. док. і матеріалів (2016).
- СЕРІЯ “ВІДОМІ ВЧЕНІ-ПРИРОДОЗНАВЦІ
ТА ОСВІТЯНИ УКРАЇНИ”**
засн. проф. В.А. Вергуновим у 2004 р. (8 кн.)
1. НОВИКОВ М.М. (2003, 2008).
 2. ГРОДЗИНСЬКИЙ Д.М. (2010).
 3. КОСТЕНКО Н.В. (2011).
 4. ГРОДЗИНСЬКИЙ А.М. (2012).

5. ЧЕРНЯХІВСЬКИЙ О.Г. (2012).
6. ДЕРЛЕМЕНКО В.В. (2013).
7. ЗЛЕНКО В.А. (2014).

**СЕРІЯ "АКАДЕМІКИ ТА ЧЛЕНИ-КОРЕСПОНДЕНТИ
НАН УКРАЇНИ ДЛЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА"**
засн. НБУВ НАНУ і ННСГБ НААН у 2007 р. (2 кн.)

1. Академік НАН України ЛУКІНОВ І.І. (1927–2004): біо-бібліогр. покажч. (2009).
2. Академік АН УРСР і ВАСГНІЛ Оппоков (Опоків) Євген Володимирович (1869–1937): біобібліогр. покажч. (2014).

**СЕРІЯ "НАУКОВІ
ІСТОРИКО-БІБЛІОГРАФІЧНІ ЧИТАННЯ"**
заснована ННСГБ НААН у 2001 р. (11 кн.)

1. ЯНАТА О.А. (2001).
2. ШІНДЛЕР К.Г. (2005).
3. НОВИКОВ М.М. (2008).
4. ГРОДЗИНСЬКИЙ Д.М. (2011).
5. ГРОДЗИНСЬКИЙ А.М. (2012).
6. КОСТЕНКО В.С. (2013).
7. АНГЕЛІНА П.М. (2014).
8. АНТОНЕЦЬ С.С. (2014).
9. ОСЬМАК К.І. (2014).
10. СЛОБОДЯНИК М.С. (2015).
11. ФРАНKFУРТ С.Л. (2016).

**СЕРІЯ "БІОБІБЛІОГРАФІЯ ДІЯЧІВ НАУКИ,
ОСВІТИ, КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ"**
заснована ННСГБ НААН у 2014 р. (1 кн.)

1. ДЕРЛЕМЕНКО Т.Ф. (2014).
2. СЛОБОДЯНИК М.С. (2015).

**БІБЛІОГРАФІЧНА СЕРІЯ "ІНОЗЕМНА С.-Г. КНИГА
У ФОНДАХ ННСГБ НААН ТА НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ
УСТАНОВ І ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ"**
засн. проф. В.А. Вергуновим у 2009 р. (5 кн.)

1. Польська книга у фондах ДНСГБ УААН: наук.-доп. бібліогр. покажч. (1825–2002 рр.) (2008).
2. Польська с.-г. книга у фондах Держ. наукової с.-г. бібліотеки УААН та наук.-дослідних установ і вищих навч. закладів аграр. профілю (1771–2008 рр.): наук.-доп. бібліогр. покажч. (2009).
3. Колекція французьких с.-г. видань у фондах ДНСГБ УААН (1802–2008) (2009).
4. Німецькі сільськогосподарські видання у фондах ДНСГБ НААН (1822–2010).
5. Чеські сільськогосподарські видання у фондах ДНСГБ НААН (2012).

**НАУКОВО-ДОПОМІЖНІ
РЕТРОСПЕКТИВНІ БІБЛІОГРАФІЧНІ,
БІОБІБЛІОГРАФІЧНІ ПОКАЖЧИКИ**
(24 кн.)

1. Професор Довгопола Олена Павлівна. Життєвий і творчий шлях: біобібліогр. покажч. (2001, 2002).

2. Періодичні видання з агрономії в Україні. 1918–1940. Журнали, "Бюлетені", "Вісті", Наукові записки, "Збірники наукових праць", "Труди": наук.-доп. ретросп. бібліогр. покажч. (2002).
3. Періодичні та продовжувані видання з агрономії на Полтавщині (XIX–XX ст.): наук.-доп. ретросп. бібліогр. покажч. (2002).
4. Українська с.-г. книга (з фондів ЦНСГБ УААН). 1868–1900: наук.-доп. бібліогр. покажч. (2002); 1901–1910 рр. (2002); 1911–1917 рр. (2003); 1918–1922 (2004); 1923–1932 (2005); 1933–1935 (2005); 1936–1939 (2007); 1940–1945 (2007, 2008);
5. Центральна наукова с.-г. бібліотека УААН. 1921–2001: бібліогр. покажч. літ. за 1933–2001 рр. До 80-річчя заснування ЦНСГБ УААН (2002).
6. Аграрна наука в Україні: автореф. дис. із фондів ДНСГБ УААН. 1950–1959: наук.-доп. бібліогр. покажч. Вип. 1. (2007); Вип. 2. 1960–1965 (2007); Вип. 3. (2008).
7. Наукові праці та статті наукових співробітників Коломийської дослідної станції (1980–2005): наук.-доп. бібліогр. покажч. / УААН, Івано-Франків. ін-т АПВ, Колом. ДС, ДНСГБ (2006).
8. Наукові публікації Державної наукової с.-г. бібліотеки УААН. 2001–2007 рр.: бібліогр. покажч. наук. видань та публ. співробітників б-ки (2008).
9. Фонд видань, випущених у XIX столітті з с.-г. тематики ДНСГБ НААН, включених до Держ. реєстру наук. об'єктів, що становлять нац. надбання (1802–1900 рр.): наук.-доп. бібліогр. покажч. (2011).
10. Сільськогосподарські періодичні видання в Україні. 1918–1940 (2012).
11. Українська академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2004 рр. : біогр. довід. (2006).
12. Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2011 рр. (2012).
13. Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України на 2014 рік (2013).
14. Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України на 2015 рік (2014).
15. Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України на 2016 рік (2015).
16. Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України на 2017 рік (2016).

**СЕРІЯ ТЕМАТИЧНИХ
НАУКОВО-ДОПОМІЖНИХ
БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОКАЖЧИКІВ ВІТЧИЗНЯНИХ
ТА ЗАРУБІЖНИХ ВИДАНЬ З ФОНДІВ ННСГБ НААН
"ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОГРАФІЧНІ
РЕСУРСИ АГРОПРОМИСЛОВОМУ
ВИРОБНИЦТВУ УКРАЇНИ",**
засн. ННСГБ НААН у 2013 р. (3 кн.)

1. Бджільництво. (2013).
2. Ґрунтознавство = Soil Science. (2013).
3. Зернобобові культури. (2016).

УДК 631.145 (051.6) (477)

АГРОПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ

РЕФЕРАТИВНИЙ ЖУРНАЛ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ

**Національна наукова сільськогосподарська
бібліотека**

*Ви можете замовити наш журнал
на компакт-дисках.
Розмістимо вашу рекламу
на сторінках нашого журналу.*

*Вы можете заказать
наш журнал на компакт-дисках.
Разместим вашу рекламу
на страницах нашего журнала.*

*You can subscribe
our journal on CD.
We are ready to place you
advertisement in our journal.*

*Vous pouvez commander
notre revue de CD.
Nous placerons votre reclame
dans notre revue.*